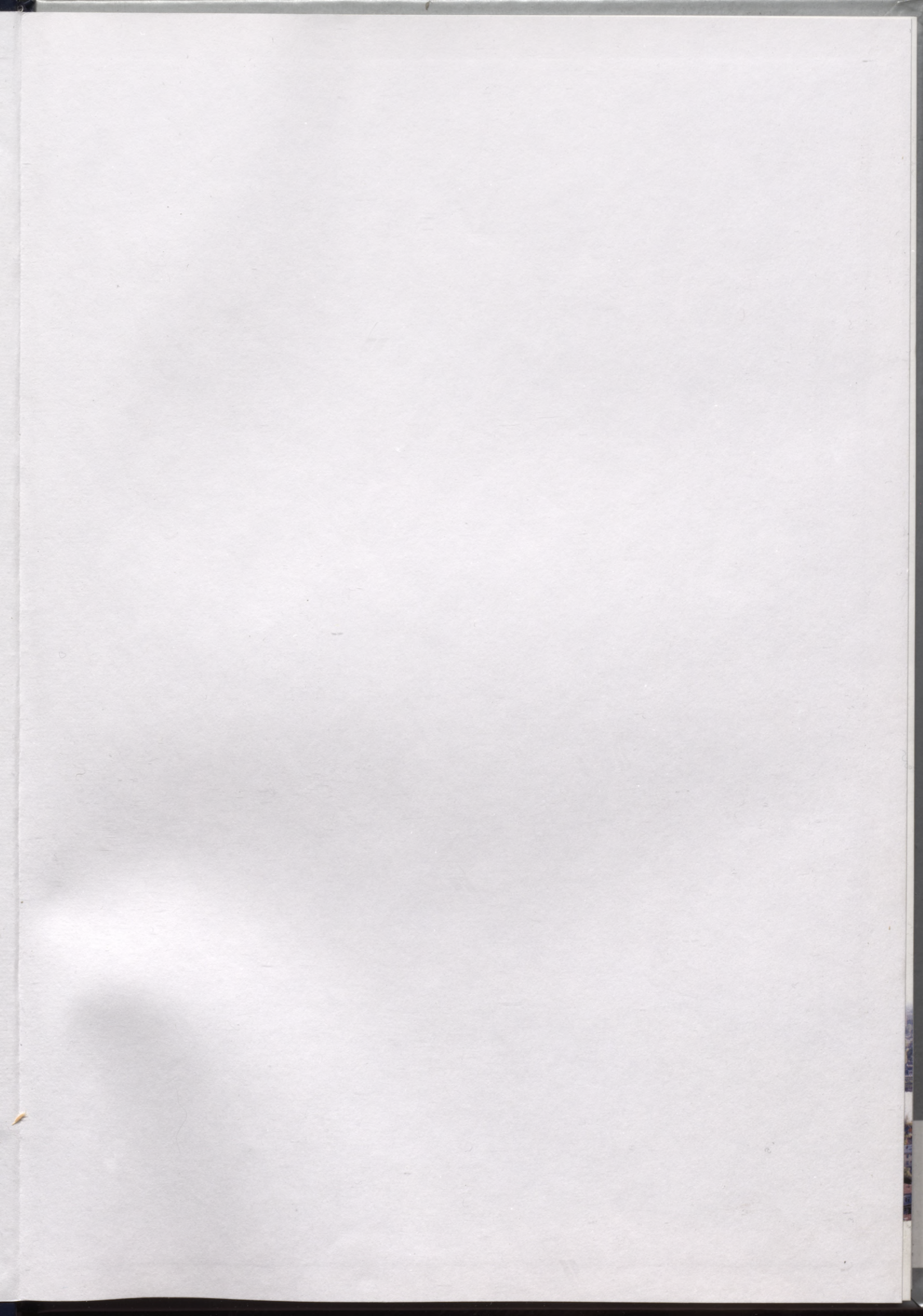
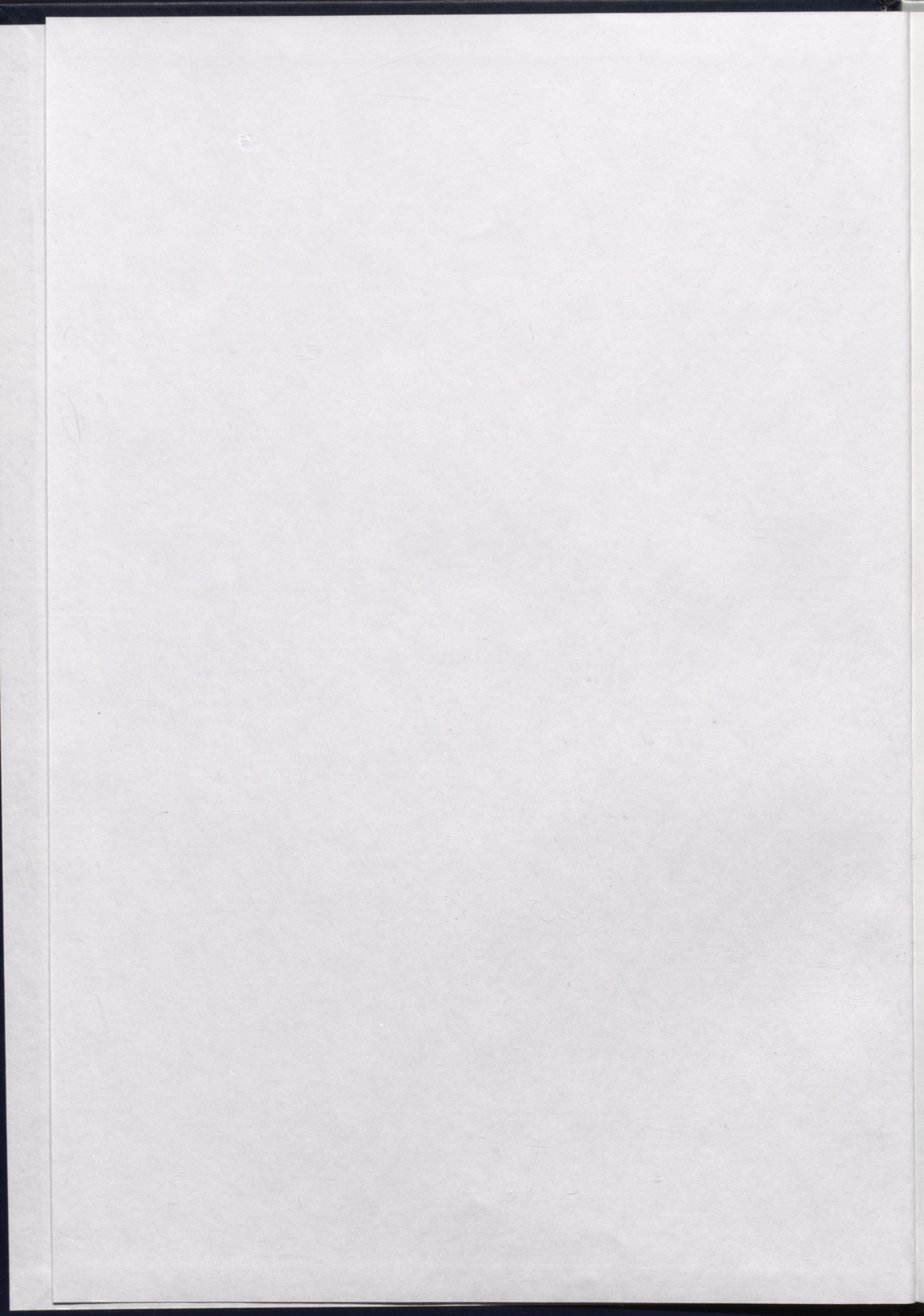

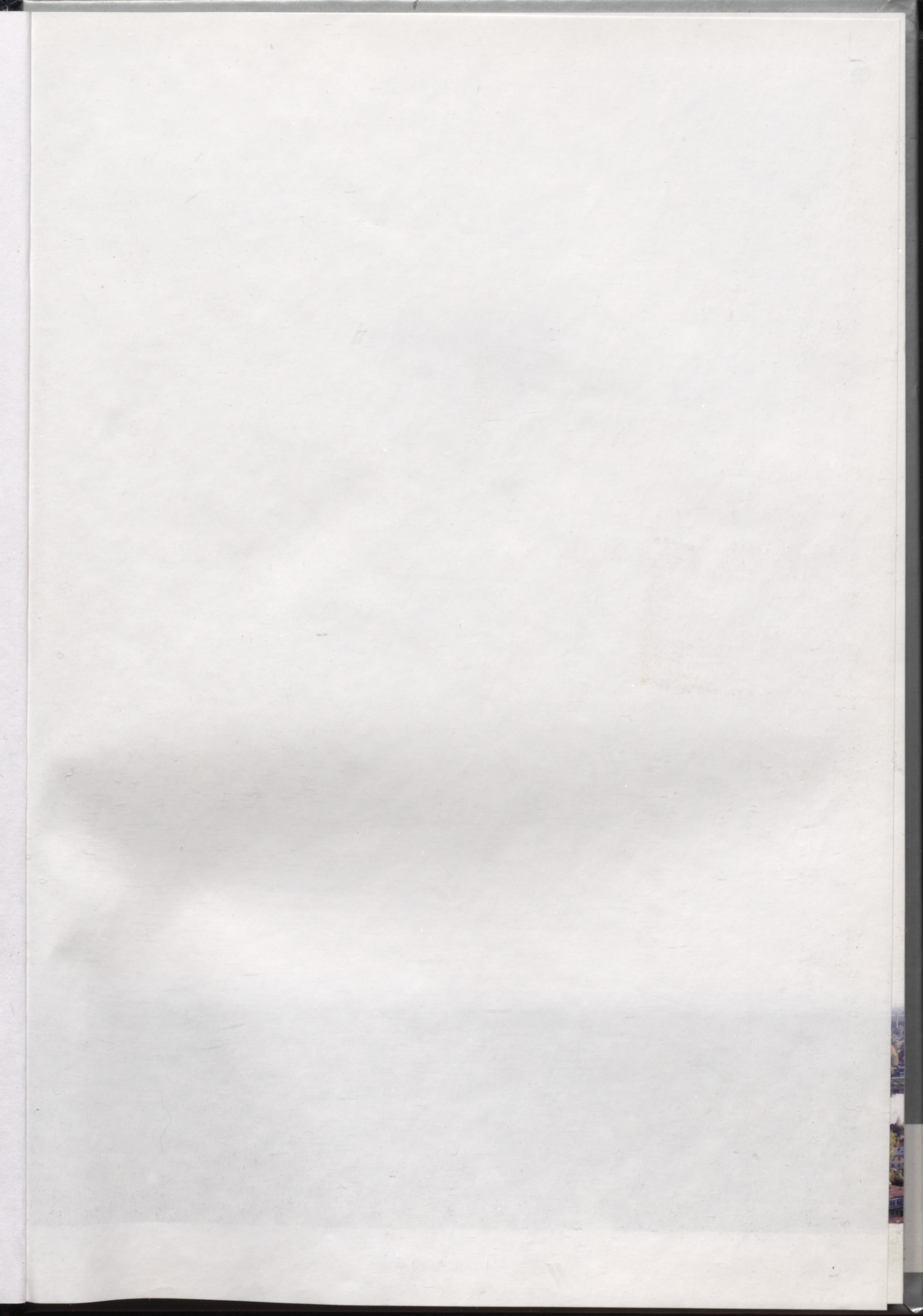

Jēkabpils

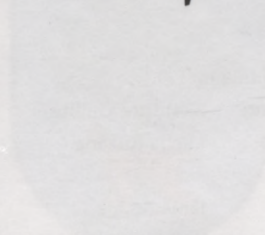
2002-7
17

90

Latvijas Nacionālā
PUBLIKĀCIJA

00X-008

Jēkabpils

- 1. Jēkabpils
- 2. Jēkabpils
- 3. Jēkabpils
- 4. Jēkabpils
- 5. Jēkabpils
- 6. Jēkabpils
- 7. Jēkabpils
- 8. Jēkabpils
- 9. Jēkabpils
- 10. Jēkabpils
- 11. Jēkabpils
- 12. Jēkabpils
- 13. Jēkabpils
- 14. Jēkabpils
- 15. Jēkabpils
- 16. Jēkabpils
- 17. Jēkabpils
- 18. Jēkabpils
- 19. Jēkabpils
- 20. Jēkabpils

Latvijas Nacionālā
PUBLIKĀCIJA
00X-008

Jēkabpils ir pilsēta, kas atrodas pie Jēkabpils ezera. Tā ir viena no lielākajām pilsētām Latvijā. Pilsētā ir daudz interesantu vietu, kas ir vērojamas jau no seniem laikiem. Pilsētas apvidū ir daudz dabas piemēru, kas ir vērojami jau no seniem laikiem. Pilsētas apvidū ir daudz dabas piemēru, kas ir vērojami jau no seniem laikiem.

Grāmatas sastādītāja un

galvenā redaktore: Skaidrite Gailite

Teksta redaktore: Lūcija Ķuzāne

Redkolēģija:

Jānis Amats,
Ilga Cimbule,
Daiga Kalniņa,
Aina Laiviniece,
Dace Lukšēvica,
Arvids Ozoliņš

Fotogrāfi:

Pēteris Drivnieks,
Mārtiņš Freimanis
Daiga Kalniņa,
Jānis Lācis,
Spodra un Voldis Purviņi,
Dainis Ormanis,
Andris Štelmahers

Ex libris autore: Aina Karlsonē

Pateicība par piedalīšanos
grāmatas veidošanā:

Inesei Berķei,	Leonei Pauniņai,
Austrim Janovskim,	Zinaīdai Rabšai,
Rutai Kalniņai,	Valdim Renertam,
Ērikam Kaļupniekam,	Valdim Sakaram,
Zinovijai Zimovai,	Elgai Sēnalai,
Pēterim Klišam,	Rutai Štelmaherei,
Elitai Krūzai,	Silvijai Vecumniecei,
Birutai Kodolai,	Valentinai Vjaterai,
Inārai Lācei,	Elgai Ūbelei,
Sandrai Miņkovai,	Anitai Vanagai,
Skaidritei Ozoliņai,	Vladimiram Ždanokam

Dizains: Katrīna Vasiļevska

Datorgrafika: Kristīne Janmere

Korektore: Kristīne Ilģe

Iespiests SIA "Gandrs"

Jēkabpils, Jēkabpils, kas tavā ģerbonī?

– Hercoga Jēkaba nošautais lūsis!*

Pilsētas tiesības iegūtas 1670. gadā.

Pašreizējā platība – 23 km².

Iedzīvotāju skaits – 26 797

(2002. gada 1. jūnijs).

Jēkabpils atrodas Austrumlatvijas līdzenuma dienvidu daļā Daugavas krastos. Krustpils pusē teritorijas administratīvā robeža pietuvojas Madonas – Trepes vaļņa viļņojumam, bet Jēkabpils pusē – Sēlijas paugurvālnim. Daugavas kreisā krasta apkaimes reljefs lēzens, bagāts ar mežiem un purviem. Virzienā uz dienvidiem līdzenums (zemiene) paaugstinās un pāriet Aknīstes nolaidenumā.

Pilsētas lejas daļai iepretī – starp mazās Daugavas atteku un galveno upes straumi – atrodas Ādamsona saliņa un Daugavsala (Stimbānsala). No abām uz Krustpili ir tilti. Upes labā krasta pieteka Donaviņa (Baļute, lejtecē saukta par Dzirnupīti), pie ietekas dziļu gravu ieskauta, veido gleznainus krastus. No kreisās puses Daugavai pievienojas Ziemeļsusēja. Pie Jēkabpils atdalās Daugavas atteka Saka, kas leļpusē pilsētai izveido apdzīvoto Sakas salu. Jēkabpils dienvidaustrumu nomalē atrodas Meža parks un Radžu (Brodu) ūdenskrātuve ar daudzām kokiem apaugušām romantiskām salām.

Daugavas ielejas platums pilsētas teritorijā sasniedz 4 kilometrus. Krustpils pusē stāvais senlejas krasts pienāk tuvu klāt upei, un uz tā ir daļa no pilsētas apbūves. Dienvidaustrumos no Jēkabpils, Dārzupītes (Asotes, Lagzdes) aplikums, atrodas senais Asotes pilskalns.

* Aivara Kalnieša dzejas rindas

Mums jādodas tālāk

LEONĪDS SALCEVIČS, *Jēkabpils pilsētas domes priekšsēdētājs*

Tāpat kā ikvienam cilvēkam, arī katrai pilsētai ir savs liktenis. Sava vieta Laikā un Telpā.

Jēkabpils ir dzimusi un gadsimtu gaitā veidojusies Daugavas krastā. No pašiem pirmsākumiem tās attīstība saistīta ar cilvēku izveicību un darbīgumu tirdzniecībā, rūpniecībā un kravu transportēšanā. Pilsētas iekšējo stabilitāti nodrošinājusi sapratne un cieņa starp dažādu ticību un tautību pārstāvjiem. Jau sendienās te labi sadzīvojuši krievi un poļi, vācieši un ebreji, sēļi, latgaļi un lietuvieši.

Strādātgrība un strādātprasme. Draudzīgums un viesmīlība. Tās ir garīgās vērtības, kas iznestas cauri smagiem pilsētas vēstures periodiem un nodotas no paaudzes uz paaudzi. Šis mantojums ir kļuvis par mūsu vēlmju un rīcības virzītājspēku. Tas izpaužas gan gādājot par kultūras tradīciju saglabāšanu un kopšanu, gan rūpējoties par uzņēmējdarbības attīstību un pilsētas ekonomisko uzplaukumu.

Darāmā patiešām ir daudz. Trešā Atmoda, kas atnāca ar gavilēm, līdzī atnesa arī vēl nebijušas problēmas. Neviens cits, tikai mēs paši varam tās atrisināt. Ar

rūpīgu darbu, ar gudru saimniekošanu.

Nereti mums pietrūkst pacietības gaidīt, jo ātrāk gribas dzīvot no padomju drupām atbrīvotā, reformu gaitā nesadalītā pilsētā, kurā vairs nav bezdarba radīto negāciju. Mums gribas aizsteigties garām savām iespējām un skatīt pilsētu ar jau pilnīgi sakārtotu infrastruktūru, saņemtiem vēstures objektiem, visiem pieejamu medicīnisko aprūpi, ar saprātīgi izvietotām mācību iestādēm un daudzām filiālēm, kas pārstāv Latvijas galvenās augstskolas. Mums gribas uzcelt lieliskus atpūtas un izklaides centrus, kurus apmeklētu smaidoši un apmierināti cilvēki, jo nevienu vairs nenomāktu izdzīvošanas smagās problēmas.

Tas viss nav tāls sapnis. Mēs pamazām – soli pa solim – ejam uz to. Mēs to sasniegsim, jo Jēkabpili dzīvo sirsnīgi, atsaucīgi un ļoti darbīgi ļaudis, jo viņu dzīves pamatā ir ielikta mīlestība un atbildība. Par savu bērnu nākotni. Par to zemes stūrīti zem saules, kur aizrit viņu mūžs.

Šī grāmata, kas pašlaik ir kā atvērti vārti uz pilsētas pagātni un šodienu, drīz vien pati kļūs par vēstures liecību. Mēs iesim tālāk. Un kādreiz, pāršķirstot grāmatas lappuses, vērtēsim, salīdzināsim, domāsim.

Kā bija. Kā ir. Kā būs.

Es tavā krastā, Daugava!

Kā vanaga spārni, atplesti lidojumam, kā divas milzīgas koka lapas, dzīslu stiegrojuma cauraustas, abiem Daugavas krastiem pieklāvusies Jēkabpils. Dubulpilsēta, kuru upes ūdeņu plašais klaidis gan šķir un dala, gan vieno un cieši tur kopā. Tas neatdod Latgalei Krustpils pusi, tas neļauj saaugt ar Sēlijas plašumiem Jēkabpils krastam.

Un pilsēta – savdabe tā īsti nepieder nevienam novadam. Jo ir Daugavas izauklēta. Daugavai piederošā. Krustcelēs noliktā.

Pilsēta izaugusi vietā, kur šķirējupes straume, atdūrusies gleznaino salu pudurī, sāk viļņoties un mētāties likumu likumos. Priekšā plaši žviru sanesumu sēkļi un plati akmens sliekšņi, kam jātiek pāri. Tā ir Daugavas vislielākā krāce, kas aizstiepjas četrus kilometrus garumā un no senseniem laikiem skaitās upes braucēju lielākais bieds.

Iespējams, ka šis bistamais ceļa posms bija iegansts, lai tālu zemju kuģotāji vispirms piestātu krastā un atvilktu elpu. Bet šejieniešiem šis tikšanās reizes ar svešiniekiem atnesa apjausmu par dzīves apriti citur, deva zināšanas un māku veidot tirdzniecības sakarus. Izrakumi Asotes pilskalnā liecina, ka vēl ilgi pirms

krustnešu iebrukuma Daugavas krastu ļaudis pratuši kausēt purva rūdu un kalt dzelzi. Zinājuši, kā apdedzināt māla traukus un veidot smalkas rotaslietas. Krustpils sieviešu greznā tautastērpa darināšana, gadsimtu gaitā papildināta un izkopta, ir sasniegusi mūsdienas kā īsts etnogrāfijas brīnums.

Daugavas viļņu smagnējā laušanās pāri krāču labirintiem apstādinājusi un likusi izkāpt krastā ne tikai miermilīgiem tirgotājiem. Itin bieži gan pa ūdens, gan parastiem ceļiem atnākuši svešas zemes bradātāji un cilvēku likteņu lauzēji. Vien upe zin', cik daudz sāpju un vaidu tai skanējis pāri!

Taču ļaužu ciešanas nav spējušas ietekmēt saules ierasto gājumu, laika un ūdeņu plūdumu. Daugava turpina viļņoties, gadsimti zibēt, paaudzes mainīties un aizmirstības putekļi klāties...

Šajā grāmatā mēģināsim apturēt mirkli. Apstāsimies, lai ielūkotos mūsdienu Jēkabpils vaibstos. Dzīves ritmos. Cilvēkos. Lai pa gadu un gadsimtu kāpnēm pārietos atpakaļ. Tuvākā un tālākā vēsturē.

Cienijamo lasītāj, mēs Tevi aicinām līdz!

Grāmatas autoru vārdā
Skaidrīte Gailīte

Kultūrvēstures pieminekļi

Jēkabpils

Ai, tālais ceļš uz Jēkabpili!
Caur Salasmuižu, Jēkabmiestu,
Caur mūsu nogrimušām pilīm,
Caur senču maizes šķēli griezto.

Te likteņi ir sagūlušī
Gar abiem Daugaviņas krastiem.
Te mūžam dzīvs ir hercoglūsis
Un egļu sauc pēc augstiem mastiem.

Te gars ir nesalauzts pēc kariem,
Pēc ugunsgrēkiem, lieliem plūdiem.
Un pat no smilgām prasīt varam,
Kā savu gribu cietu rūdīt.

Zem ūdens stāsta vecās krāces,
Zem asfalta čukst akmens bruģis,
Ko tautai piedzīvot ir nācies,
Kad atgriezies baltais kuģis.

Es sniedzu roku ozolzaram,
Es gribu Jēkabpili stipru.
Ko nespēj likumi un vara,
To tauta spēj ar garu nīpru.

Dzejnieks un žurnālists **Andris Grīnbergs** ir dzimis Kurzemē, uzrakstījis trīs dzejoļu krājumus, iesakņojies Jēkabpili un jau 20 gadus šo pilsētu sauc par savu.

Manā elpā jūt

senatnes vīraka smaržu

Daugava kā tirdzniecības maģistrāle, kā kara ceļš, kā robežupe atnesusi abām pilsētām tik dažādus kultūras uzslāņojumus, ar kādiem reti var lepoties mazpilsētas. Šīs vērtības paši jēkabpilieši bieži vienes kā grūtu nastu, kautrējas no tām, cenšas savā apkārtnē atrast kaut ko tradicionālu, vispārēji skaistu, bet neatzīst daudznacionālās Jēkabpils savdabību.

Zīmīgi, ka kreisā krasta siluetā, kas krāšņi skatāms uz vakara saules pielietā Daugavas fona, visskaidrāk izceļas pareizticīgo Svētā Gara baznīcas kupoli. Un tieši šo grūti nesamo senatnes mantojumu pasaule grib redzēt, tieši tas interesē viesus. Kultūras pieminekļi ar savu neapzināto, garīgo klātbūtni veido mūsu pilsētas neatkārtojamo seju, gaisotni un mūs pašus.

Krustpils pili

glabājas senākās, apzinātās un vāciskās kultūras ietekmē tapušās vērtības. Pili, kura pirmoreiz dokumentos minēta 1237. gadā, cēlis bīskaps Nikolajs no Magdeburgas kā nocietinājumu ceļā no Rīgas uz Daugavpili. Lai te būtu vieta, kur krustnešiem gūt naktsmitni, sagādāt pārtiku un nomainīt zirgus tālajam ceļam, kas būs bez drošiem pieturas punktiem.

Senākā būvperioda liecības saglabājušās pagrabstāvā, kur telpas sedz krusta velves. To atbalsta pēdas kaltas akmeņi. Vienkāršā, bet ģeometriski precīzā forma liecina par sākotnējās pils askētisko arhitektūru. Joprojām ir daudz neskaidrību un nezināmā par pirmās pils izskatu un nocietinājuma mūru ieskauto pagalmu, kas līdz šodienai saglabāties kā lepna kungu mājas – pils – iekšpagalms.

Konkrētas liecības par pils likteni sākas ar 16. gadsimtu, kad 1585. gadā Polijas karalis Stefans Batorijs apbalvo pulkvedi, savu kambarkungu Nikolausu Korfu, dāvinot Krustpils muižu. Šo dāvanu dzimta saņem mūžīgā lietošanā.

Viena no vecākajām liecībām, kas ļauj nojaust baroka laika pils iekštelpu apdari, atklājusies 18. gadsimta sākuma akantu lapu gleznojuma fragmentā uz

pirmā stāva sienas. Arī romantisko torniņu trešā stāva dēļu griesti vēl šodien guļ kā zils debesjums ar saulē apspīdētiem mākoņiem malās un rūpīgiem otas triepieniem veidotu ozollapu vītņi visapkārt apaļajai telpai. Domājams, ka gleznojuma centrā bijis kaut kas aizraujošāks, jo tieši vidējie dēļi abos tornišos zuduši. Iespējams, tas noticis 20. gs., kad šī telpa kalpojusi kā bēniņi.

Visvairāk oriģinālu detaļu saglabāties no pils pēdējās modernizācijas. 19. gs. sākumā izveidots galveno durvju portāls ar dabiskā akmens apdari. Ieejas vestibila

Krustpils pils torņa iekšskats

Krustpils pils nocietinātā siena

ailas dekoratīvais rotājums ar augļu vītņēm un sievietes figūru katrā pusē liecina par tobrīd (19. gs. otrā puse) modē esošo historisma stilu un pils saimnieku vēlmi būt laikmetīgiem. No vestibila sienām apmeklētājus uzlūko 19. gs. otrajā pusē uzgleznotie Korfu un Rozenu dzimtas ģerboņi. Tie pauž cieņu abām dzimtām, no kurām veidotā ģimene pili saņēma mūžīgā lietošanā tālajā 16. gs. Mājas otrajā stāvā saglabājušies no ozolkoka paneļiem veidoti ēdamzāles griesti, ku-

Restauratore Baiba Pilsuma pils vestibilā pie atjaunotajām figūrām

Krustpils pils

ros redzam neorenesanses pazīmes. Blakus telpā ne mazāk grezni neogotikas griesti, kas arī izgatavoti no koka paneļiem. Tas ir šobrīd redzamais. Bet cik vēl zem krāsojumiem neizpētītu slāņu ar gleznojumiem, trafaretu krāsojumiem un mākslīgā marmora apdari?

Šķiet, ka 20. gadsimts pilij bijis pilns ar pārsteigumiem, jo vairāk nekā 300 gadu vienas dzimtas lolotā celtne 1922. gada agrārās reformas rezultātā nonāk Latvijas valsts īpašumā – patiesībā, uz 70 gadiem dažādu armiju pārziņā. Kultūras piemineklis un militārā apsaimniekošana! Zūd gan mantojums Korfu dzimtai, gan kultūras liecības nākotnes paaudzēm.

1994. gadā pils nodota Jēkabpils Vēstures muzeja pārziņā un pamazām tiek atīrīta no liekiem uzslāņojumiem. Atdzīvīnātas celtnē apslēptās laikmetu liecības, kas veido ne jau no lielpilsētas manierēm atpalikušu lauku muižiņu, bet lepnas, brīžiem pat lielummānijā apreibuša īpašnieka vēlmju piepildījumu – pili! Kur radusies šī bagātība? Par vērienīgiem saimnieciskās darbības apjomiem liecina pārējās muižas ēkas: rija, šķūnis, stajli,

klētis, kā arī vairs tikai aprakstos minētā oranžērija, leduspagrabi un citas celtnes.

Pils klusumā soļus klauszina neredzams tēls. Varbūt saimnieciskās rūpēs iegrimusi, steidzīgā, senā pilskundze brūnā apmetnī joprojām kāro savas lietas mums neredzamā pasaulē? Pagriežas durvju rokturis, bet atvērtajās durvīs neredz nācēju. Lai cik mistiski tas skanētu, šīs izjūtas piedzīvojuši gan armijas mundieros tērtie vīri, gan muzejnieki.

Krustpils evaņģēliski luteriskā baznīca

ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, kura torņu daļa saglabājusies no 17. gs. celtās baznīcas. Iekštelpās, tāpat kā pili, jūtams baznīcas patrona barona Korfa centienu vērienīgums. Vienīgie valsts mēroga mākslas pieminekļi mūsu pilsētā tapuši un glabājas šajā dievnamā. Tā ir fasādes plastiskā apdare, portāls, greznās klasicisma ārdurvis, mākslīgais marmors interjerā, Korfu dzimtas ģerboņis cilnī un altāris.

Mācītāja Kārļa Skujiņa grāmatā par ev. lut. Krustpils baznīcas un draudzes vēsturi sacīts:

1818. gadā sāk nojaukt izčākstējušos vecās baznīcas mūrus. Paliek vienīgi tornis, kuram pievieno jauno būvi. [...] Ļaudis zin runāt, ka tālāk darbs neesot sekmejies, mūri sašķobijušies, atvēlušies jau iemūrēti akmeņi. [...] Tad ticis iemūrēts dzīvs cilvēks pirmajā pilārā no galvenās ieejas, pa labi pie altāra. Tas noticis tā. Nolikuši atslēgu uz šķīvja un uzaicinājuši strādniekus un citus klātesošos: kas uz-

Krustpils ev. luteriskā baznīca

ņemtos baznīcas mūru apsargāšanu, lai paņemtu atslēgu. Par sargu pieteicies un atslēgu paņēmis kāds jauns, drukns puisis. Viņu noveduši uz pili, piedzirdījuši un iemūrējuši stabā. Trīs dienas stabs dunējis. Pēc tam darbs turpinājies bez traucējumiem. [...] Jāņu vakarā 1820. gadā uzlikts apzeltīts vara kupols ar gaili. Kupolā ieliktas visas toreiz apgrozībā esošās Krievijas naudas un stikla bundžiņā „Mūsu Tēvs debesīs”. [...] Jaunās baznīcas iesvētīšana ieilgusi, jo pareizticīgai krievu valdībai nav patikusi luterānisma nostiprināšanās Latgalē. [...] Atļauja beidzot izdabūta un iesvētīšana nolikta 29. jūnijā 1824. gadā. [...] Svinīgā dievkalpošanā latviešu valodā [...] ap 3000 dievlūdēju.

Pareizticīgo dievnams, nosaukts Sv. Nikolaja vārdā,

ir viena no senākajām vērtībām Daugavas kreisajā krastā. Kā ceļotāju un tirgotāju aizstāvja Svētā Brīnumdarītāja Nikolaja baznīcu 1774. gadā to uzcēla par strūdzinieku un plostnieku ziedojumiem agrākās koka baznīcas vietā. Laika gaitā Sv. Nikolaja baznīca nokļuva pareizticīgo latviešu īpašumā, un viņi tai piešķīra tipiski gotisku rietumeiropisko veidolu. Ir saglabāties arī klostera žogs ar šaurām šaujamlūkām un kapela.

Uz šīs senās celtnes mūriem 1884. gada 16. janvārī atblāzmojās ugunsgrēka liesmas, kurās pazuda blakus esošā Sv. Gara baznīca – sena koka celtnē, tikko kā veiksmīgi restaurēta.

Pareizticīgo dievnams - Sv. Nikolaja baznīca

Sv. Nikolaja baznīca no Sv. Gara dievnama puses

Jēkabpils Sv. Miķeļa baznīca

mērogā pieticīga, bez greznas apdares iekšpusē, cauri gadsimtiem glabā valsts nozīmes pieminekli – ērģeles, kas ir 19. gs. beigu tipisks divmanuāļu instruments. Atsevišķas ērģeļu daļas saglabājušās no 1825. gada ērģelbūvnieka Buharda darinājuma.

No mācītāja Jāņa Mēdera grāmatas par šīs baznīcas un draudzes vēsturi:

Pamatakmens likts 1769. gadā. Sakarā ar lieliem ugunsgrēkiem latviešu tautības pilsoņu turība bija zema un tie ar mokām iesākto būvi spējēja izvest līdz jumtam. [...] Pēc Salas muižas baznīcas nodegšanas 1800. gadā to vecā vietā vairs neatjaunoja, bet pilsētas draudzes baznīcu pārņēma un nobeidza Salas kroņa muižas draudze. [...] Kronis būves nobeigšanai izsniedza līdzekļus 4300 dālderu apmērā. 15. decembrī 1807. gadā baznīca pēc galīgās izbūves iesvētīta. [...]

Krustpils ev. luteriskā baznīca

Jēkabpils Sv. Miķeļa baznīca

Jēka Krustpils ev. lut. baznīcā

Jaunceltai baznīcai pienācās noskatīties uz to postu, ko nesa Jēkabpilij vairāki ugunsgrēki, kad simtiem cilvēku palika bez pajumta, apģērba un uztura. Viņai vajadzēja noraudzīties uz tiem daudziem holēras upuriem, ko šī sērga plāva pa diviem lāgiem pilsētā. Viņa ir pieredzējusi arī franču laikus, kad Napoleona karaspēks gāja pa pilsētas ielām. Noskatījies arī uz tālo dienvidu – Melnās un Vidusjūras iedzīvotājiem – turku kareivjiem, kuri, krītot 1877.–78. gadā krievu gūstā, te lielā skaitā turēti vaņģniecībā...

Uniātu baznīca

savu gadu skaitīšanu varētu sākt no 1680. gada, kad tika uzcelta koka ēka – uniātu Sv. Nikolaja baznīciņa. 1715. gadā Ludzas stārasts J. D. Borhs uzdāvina uniātiem zemi Jēkabpili (starp Katoļu un Brīvības ielu, un Vecpilsētas laukumu), lai te ierīkotu bazilikāņu klosteri. 1728. gadā jau sāk darboties Sv. Dievmātes Patvēruma (Pokrova) klosteris.

Uniātu baznīca

1773. gada ugunsgrēkā koka klosteris nodeg, un 1783. gadā uniāti uzceļ mūra ēku – Pokrova klosteri, bet tam blakus lielu un skaistu baznīcu.

1839. gadā baznīcu nodod pareizticīgo draudzei, kaut gan tā neatbilst pareizticīgo baznīcu iekārtojuma kanoniem (draudzē tajā ierīko ikonostasus).

Baznīcu slēdz 1950. gada 23. maijā, jo draudze nespēj samaksāt uzliktos nodokļus. Gadus desmit te ir muzeja izstāžu zāle, tad sporta nodarbību telpa un visbeidzot – mēbeļu noliktava. 1980. gadā uzsāk projekta sagatavošanu, lai bijušo baznīcu pārvērstu par Laulību pili. Taču nāk Atmoda, baznīca iegūst valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa statusu, un šī iecere nav realizējusies. Uniātu baznīca nodota Romas katoļu Jēkabpils draudzes valdījumā.

Šī varenā celtnē, tāpat kā Sv. Gara un Sv. Nikolaja baznīca, ir neatņemama

Jēkabpils Daugavmalas panorāmas sastāvdaļa un dominē pāri vecpilsētas apbūvei. Senās baznīcas fasādes raupjums atgādina, cik tā veca, un tajā pašā laikā ir kā uzaicinājums – iekšā jābūt kaut kam noslēpumaini skaistam... Taču pagaidām vienīgi vēriņa pētnieka acs pamestajos uniātu mūros varētu iztēloties kaut ko vairāk par putekļiem un drēgnumu.

Seni vārti klostera sienā

Senā, skaisto un vērtīgo

var atrast ne tikai pili un cēlajos dievnamos. Upes kreisajā krastā pilsētas centra veidolu lepnāku padara **apriņķa skolas ēka** (celta 1820. gadā, tagad Agrobiznesa koledža) ar mazpilsētas mērogam neraksturīgām masīvām kolonnām galvenajā fasādē. Arī **Miertiesas ēka** (celta 1880. gadā, tagad pilsētas dome) ar eklektikas stilā bagātīgi profilētām logu apmalēm un dzegām greznotu fasādi.

Senā apbūve Pormaļa ielā

Abpus Daugavai – Rīgas un Brīvības iela var lepoties ar daudziem no īpašiem profilētiem sarkanā māla ķieģeļiem celtiem, fasādēs grezniem namiem tā sauktajā „Latgales baroka” stilā, kas tapis 19. un 20. gs. mijā un veido tipiskus mazpilsētas vaibstus.

Savdabīgi vērtīgi ir **koka dzīvojamie nami**, kas atspoguļo tautas celtniecības tradīcijas un skolotu amatnieku prasmi. Tur redzams gan vecdicibnieku būvgaldnieku paliekošais ieguldījums koka arhitektūrā, gan no Latgales nākušās tradīcijas – veidot ar blīvu sētu un vārtiņiem norobežotu pagalmu. Koka mājele ir gana skaista, arī būdama aiz vecuma mazliet sasvērussies vai uzcelta pārāk mazām logu acīm. Kā īpašs apliecinājums mīlestībai uz būvējamo celtni šķiet funkcionāli mazsvāriģie, bet arhitektoniski nozīmīgie kokgriezumā veidotie sandriki virs logiem.

Tipisku ainu Jēkabpils senajā plānojumā veido zemes gabali Pasta ielā, kas kā šauras auklas stiepjas kvartāla dziļumā. Vienā tās malā jēkabpīlieši būvēja mājas ar gala fasādi pret ielu, sānos atstājot vietu vārtiem. Šāda tipa apbūve saglabājusies četrās ēkās Pasta ielā 81., 83., 85. un 87. Tās veido valsts nozīmes arhitektūras pieminekli – dzīvojamo ēku kompleksu.

Skaisto un vērtīgo varam ieraudzīt, ejot pa Krasta, Pormaļa, Romas, Lutera, Katoļu, Zaļo un Jauno ielu, kur nami pārsvarā celti 19. gs. otrā pusē. Kā īpaša dāvana pilsētai no pirmsugunsgreķu laikiem 19. gs. vidū saglabājusies **vecākais koka nams Brīvības ielā 125**. Valsts nozīmes vēstures pieminekli ir gleznotāju Skulmju dzimtas māja Brīvības ielā 26, kur bērniņu aizvadījuši vēlāk slavenie gleznotāji.

Ieeja pareizticīgo Sv. Gara baznīcas klosterī

Tuneli saglabājusies vecais bruģis

Ikdienā šķietami neuztverama vērtība ir abos pilsētas krastos saglabājušies pilsētbūvniecības pieminekļi – **vēsturiskie centri**, vecais ielu tīkls. Tikpat nozīmīgs pilsētai ir katrs senais bruģakmens, kā arī skārda notekcaurules savācējtrauks ar ornamentā robotām malām.

Tam visam varam pavirši paskriet garām un neapzināties, ka no vecpilsētas klātbūtnes, no cilvēkam tuvā, aptaustāmā, ērtā mēroga pasmeļam enerģiju un gūstam spēku.

Pilsēta katru rītu mostas blakus lielai upei. Tās abi krasti pārsteigti saskatās, jo atkal kaut kas ir mainījies.

Senatne.
No XIII līdz XIX gadsimtam

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0302046865

Kur tautu ceļi krustojas

Senatne

Ko māte vēsture devusi purā pilsētai, kas tagad nes **Jēkabpils** vārdu?

Atšķirīgus senčus un tāpēc visai pretrunīgas īpašības. Sēļu diplomātisko piesardzību, latgaļu miermilīgumu, krievu skaļo atvērtību un krustnešu bravūrīgo augstprātību...

Dzimšanas laiks un vieta? 13. gadsimta sākumā Daugavas labajā krastā, kur starp upēm un upītēm ir senkrasta paaugstinājums. Tieši te caur latgaļu zemēm krustnešiem veras vārti uz austrumiem. Lielās upes straume – nepārspējams tirdzniecības un kara ceļš. Viņā pusē Sēlijas meži sevišķi noderīgi, kad jādodas sirojumos pret spītīgiem leišiem. Aiz muguras jau zobenbrāļu nostiprinātie cietokšņi – Ikšķile, Lielvārde, Aizkraukle, Koknese. Un lielas iespējas izplesties tālāk gan pa Evikštas (Aiviekstes), gan Naračas (Neretas) upi.

Kas svēti Krusta zimes pils dzimšanu šajā tautu staigāšanas viducī? Divu svešzemju iekarotāju vienošanās, kādas arī vēlāk vēsturē atkārtosies. Vācu biskaps Al-

berts un Polockas krievu kņazs Vladimirs šo sev tikamo zemīti sadala ietekmes zonās.

Tādi ir tēvi. Bet māte – dzīvības devēja – šejienes tauta, kas Krusta pili uzceļ un nocietina. Vairākus gadsimtus te, mantu dalot, bruņinieki cilā ieročus, bet dzīru laikā aizdedz lāpas. Apkārt rosās no vietējiem ļaudīm nākušie zobenu kalēji, skroderi, kurpnieki, zirgu kopēji, ēdinātāji, mazgātājas un klātgulētājas. Bet iepretim, Daugavas otrā krastā, arvien vēl melnē meži. Tikai naktis, kad Krievzemes tirgotāju nolīgtie laivinieki baidās laisties krāču mutuļos, viņpus upei pavid kāda gaismiņa no ugunskura.

Mūžības ceļos ieiet varbūt piecpadsmit paaudzes, jo viena cilvēka dzīves laiks tad nav garš. Nāk neraža un bads. Trijos gadsimtos mēris pārstaigā abus Daugavas krastus vismaz astoņas reizes. Laiku pa laikam kungi zemnieku puišus un vīrus sauc karos – pie Turaidas un „uz tām krievu robežām”, jo Maskavas cari arvien neatlaidīgāk tiecas uz rietumiem...

Vēsture gadskaitļos:

Pirmais gadu tūkstois pēc Kristus dzimšanas.

12., 13. gadsimts.

Arheologu atradumi kapu uzkalniņos un pilskalnos liecina, ka kopš dzelzs laikmeta šī apkārtnē ir apdzīvota (Raganu kalns pie Sakas, Ābeļu sala, Boķi, Zvanītāji, Mantu kalniņš Spunģēnos, Asotes pilskalns).

Valstiskās un garīgās dzīves centrs Jersika (Gercike) pārvalda plašus latgaļu novadus. Arī Asotes pilsnovadu, kas vēlāk iegūst Krustpils vārdu.

1208. gads.

Libiešu atbalstīts, biskapa Alberta karaspēks ieņem sēļu pili. Sēļi saglabā savu esību, bet zaudē neatkarību. Krustnešiem paveras ceļš pa Daugavu uz augšu.

1209. – 1212. gads.

Divreiz krustneši noposta Jersiku. Ar biskapa Alberta un kņaza Vladimira draudzības līgumu sākas liktenīgs pavērsiens šīs zemes vēsturē. 1211. gada rudenī Rīgas biskaps un Zobenbrāļu ordenis sadala iekarotās latgaļu – Jersikas zemes. Biskaps iegūst Asotes, Lepenes, Negestes un Cesvaines pilsnovadu.

1218. gads.

Nodibinot Sēlijas bīskapiju, krustneši nostiprinās Daugavas kreisajā krastā.

1231. gada 8. aprīlis.

Pāvests Gregors IX par Rīgas bīskapu apstiprina Magdeburgas domkungu Nikolaju – Krustpils pils dibinātāju.

1231. – 1237. gads.

Daugavas labajā krastā Rīgas bīskaps Nikolajs ceļ pirmo nocietināto pili Latgalē. Dokumentos ierakstīta kā *Cruczeborch*. Vēlāk tiek dēvēta dažādi: *Kreutzburg*, *Crewczpurg*, *Zamek Kryzbork*, *Križborg*, Krustzimes pile...

1297. gads.

Livonijas ordenis atņem Krustpili bīskapam un saimnieko pili 21 gadu. Izveido tirgu, pāri Daugavai ierīko laivu pārceltuvi, būvē dzirnavas. Bruņinieki iegūst lēņu tiesības uz zemēm, tā kļūdami par muižniekiem.

1359. *gads.* Strīdu starp vācu ordeni un arhibīskapu mēģina izšķirt pāvesta kardinālpriesteris Francisks, kurš dokumentā atzīmējis, ka Krustpils pili un citus arhibīskapa īpašumus ordenis ir nolaupijis.
1373. *gads.* Sēlijas pusē noteicējs pār ļaužu dzīvībām kļuvis soģis Rūdofls, kas iemitinās mūra pilī, uzceltā senās sēļu pils vietā.
1375. *gada marts.* Arhibīskapa zemēs iebrūk lietuvju karaspēks un izposta arī Krustpils pili.
1416. *gads.* Livonijas ordeņa mestrs liek ordeņa prokuratoram paturēt ķilā Krustpils pili un vēl dažas pilis, lai kompensētu tos zaudējumus, ko savulaik arhibīskaps nodarīja ordenim.
1426. *gads.* Rīgas arhibīskaps atgūst Krustpils pili.
1454. *gads.* Vācu bruņinieki, kas kļuvuši par lēņu muižniekiem, izkaulē no Rīgas bīskapa solījumu – „žēlastības grāmatu”, kas pēctečiem dod mantošanas tiesības līdz 5. paaudzei. Bīskaps šai „žēlastībai” Krustpili nepakļauj, un atkal saasinās robežu strīdi.
1457. *gads.* Kādā dokumentā pirmo reizi minēta kristīgā draudze Krustpili.
1485. *gads.* Lai iegūtu Krustpili, Livonijas ordenis sāk atklātu cīņu, aplencot pili. Ar vietējo ļaužu atbalstu bīskapam izdodas uzbrucējus padzīt.
1508. *gads.* Krustpils ietekme aug. Te var tirgoties un nolīgt loci, kas izved strūgas un plostus pāri garajai Pirkarižas (Pirkažas) krācei. Arhibīskaps Hildenbrands izdod dokumentu Līvu Jurģim par lēņu tiesībām uz pusarklu zemes Dignājas novadā. Iespējams, ka Jurģis izcēlies ordeņa mestra Valtera Pletenberga karagājienā uz Ostrovu un Pleskavu (1501.–1503.). Šķiet, viņš kalpo pili, jo par 10 Rīgas markām pērk savai dzimtai kapavietu Kapeles kapos.
1511. *gads.* Pirmoreiz Krustpils kā miests pieminēts dokumentā, ar kuru virsbīskaps Kaspars Linde apstiprina nomas tiesības Jānim Ašermanim Kruceborhā pie tilta. Maksa – birkavs medus gadā. Kur atradās tilts? Iespējams, pāri Baļotas upitei Krustpili. Taču pilsētas tiesības virsbīskaps Krustpilij nepiešķir, baidīdamies, ka tā varētu pārspēt Koknesi. Ordeņa zemēs, lai zemniekus ciešāk piesaistītu, notiek „dvēseļu” revīzija (dzimtcilvēku uzskaitē).
1519. *gads.* Pie Krusta pils tiek nodibināta kristīgā aprūpe – Šķīstās Jumpravas un Annas vikariāts, ko pārziņā garīdznieks Johans Bleihs. Lūgšanas telpa pieejama tikai pils kalpotājiem un miesta iedzīvotājiem. Tātad sēļu ļaudis vēl uzticas senču dieviem. Izplato ties reformācijas idejām (kopš 1522. g.), Bleihs no Krustpils aiziet.
1538. *gads.* Kādā nomas dokumentā Krustpili nosauc par patstāvīgu un nocietinātu ciematu – par „vīku” (... *in vico Creutzburgensis sitam*).

Nebūs miera šai zemē

Šajā J. K. Broces zīmējumā
attēlots Krustpils skats.
Priekšplānā ir kāda sala Daugavā.
Tālumā redzama
Krustpils baznīca un pils

No 16. gs. vidus līdz 17. gs. beigām Māras zemi plosa trīs kari (Livonijas, poļu – zviedru, Ziemeļu karš), kas paņēma 75 gadus un izkauja vismaz pusi no iedzīvotājiem. Pa vidu ir isi uzplaukuma brīži: Vidzemei tie ir kādi 80 gadi zem zviedru ķēniņa noteikšanas, Kurzemei – hercoga Jēkaba valdīšanas laiks. Krustpils tiek nopostīta un ilgi nespēj atkopties. Toties necilā un mežiem apņemtā vietā uzplaukst Jakobštade – īstenībā Fridrihštades meita.

Kas nosaka hercoga Jēkaba izvēli? Kāpēc viņš nepiešķir pilsētas tiesības rūpnieciski attīstītajiem Biržiem? Varbūt izpratne, ka dzīvības centriem labāk būt pie lieliem ūdeņiem.

Vēsture gadskaitļos:

1559. gads. Krievu karaspēks, izejot cauri Krustpilij, posta pili, izlaupa un nodedzina miestu. Ļaudis paslēpjas mežos. Sagūstītos aizved verdzībā uz Krieviju. Kādus 15 gadus Krustpils ir izpostīta un tukša. Daugavas otrā krastā ordeņa mestrs katru trešo vīrieti no māju saimes ņem kara kalpībā.

1562. gads. Glābiņu meklēdami, ordeņa mestrs un virsbīskaps zvēr uzticību Polijai – Lietuvai. Livoniju sadala. Sēļu zeme ietilpst Kurzemes hercogistē, bet Krustpils novads pieder Polijai.

1577. gada 15. jūlijs. Dāņu princis, Piltenes hercogs Magnuss, aizvainots, ka nav izdevies apprecēt Polijas karaļa meitu un pūrā dabūt visas Vidzemes pīlis, gatavs vienoties ar Ivanu Bargo, jo tas sola Livonijas ķēniņa kroni. Taču Magnuss pats piesavinās Krustpili un sāk atjaunot miestiņu, tā izlemjot kļūt par Polijas vasali. Lai divkāšo nodevēju pārmācītu, Maskavas cars sūta 30 000 vīru, kas Magnusa garnizonu iznīcina un miestu vēlreiz nodedzina līdz pamatiem. Par vojevodu Krustpili atstāj Matveju Putjatinu. Pēc diviem gadiem poļu iebrukuma laikā tiek izkauti pils mūros apmetušies maskavieši. Atkal Krustpils un tās apkārtnē ir līdzīga tuksnesim.

1585. gads. Krustpili un apkārtējās zemes Stefans Batorijs „uz mūžīgiem laikiem” piešķir Cēsu apriņķa vojevodam – Rēzeknes un Kokneses stārstam Nikolajam Korfam – Šmīzingam. Tik varenam vīram, kas katoliskajā Polijas valstī iedrošinās Krustpils novadā paturēt luterticību. Nu krustpilieši uz 333 gadiem ieguvuši kungus, no kuriem dzimtas vecākais dēls vienmēr manto Krustpili un allaž saucas Nikolajs Korfs.

1600. gads. Sākas poļu – zviedru karš. Stefana Batorija pēctecis vēl vairāk palielina muižnieku tiesības. Kā mazs gaismas stars ir no Kurzemes atvestās baznīcas dziesmu grāmatas, kurās zemnieki sāk iepazīt latviski drukātus vārdus un mācās lasīt.

1618. gads. Senākā baznīca atradās pili, tādēļ tiek uzcelta jauna koka baznīca Bajutes (Donavīņas) krastā.

1626. gads. Jau 25. gadu plosās karš. Poļu un zviedru sadursme notiek Krustpils apkārtē. Poļu jātnieki sašķēļ pulkveža Horna zviedru jātnieku pulku. Karaļa Gustava Ādolfā vadītie palīgspēki zviedrus izglābj, un tie paspēj atkāpties aiz Aiviekstes. Šajā kaujā par mata tiesu no nāves ir pats Gustavs Ādolfs, jo zirgu, uz kura karalis sēdējis segļos, nošauj.

1629. *gads.* Altmarkas pamiers. Krustpīlieši nu ir trīs valstu sadūrā. Paši dzīvo Polijā. Viņpus Aiviekstes ir Zviedrija. Aiz Daugavas – Kurzemes hercogiste, kur karā nopostītas divas nesen dibinātas pilsētas – Sēlpils un Neuštadtē (Jaunjelgava). Iedzīvotāji, kuri nav iznīcināti vai apmiruši no sērgas, cieš briesmīgu badu.
1642. *gads.* Kurzemē nomirst hercogs Fridrihs. No 55 viņa valdīšanas gadiem 24 pagājuši karos. Sāk valdīt **Jēkabs** – 32 gadus vecais Gotharda Ketlera mazdēls.
1646. *gads.* Hercoga Fridriha atraitne Sērenes novadā no pelniem paceļ Neuštadtē. Pēc gada tas jau ir miestiņš, kam dod pilsētas tiesības un Fridrihštadtē vārdu. Piešķirtie zemes īpašumi ir plaši, tādēļ tautā rodas nosaukumi: Jaunā Rīga, Jaunā Jelgava (Jaunjelgava).
1650. *un nākamie gadi.* Biržu purvos ir atrasta purva rūda. To kausē Biržu dzelzsnā (tagad Salas pag. „Kaņepi”) un gadā iegūst 1800 birkavu čuguna. Turpat darbojas naglu un enkuru kaltuve, lielgabalu lietuve, kālija un ziepju vārtava, stikla, kaļķu un darvas ceplis... No Seces, Sērenes, Dignājas kausētavas uz Biržiem ved jēldzelzi. Jaunās Jelgaviņas tirgotāji sūta sāli, tabaku, cukuru, rīsus, audumu, siļķes un citas preces – aptuveni 800 vezumu gadā. Kamēr Daugava vaļā, gar krastu, pret straumi iedami, plakandibenes velk laivu vilcēji. Tāpēc pie Salas kroga mitekļus sev ceļ gan krāču zinātāji, gan preču pārkrāvēji. Garām vijas hercoga pasta ceļš – no Jelgavas caur Fridrihštadtē uz Dignāju, Ilūksti un Grīvu. Salas krogā kurjeri maina zirgus un var atpūsties. Arī Dignājai paredzēta diža nākotne, jo hercogs Jēkabs iecerējis ar kanālu savienot Daugavas un Lielupes baseinu. Visas šīs rosības rezultātā ap Salas muižas krogu veidojas **Sloboda – brīvo ļaužu apmetne**.
- Kad 1654. gadā Dinaburgā (Daugavpili) iebrūk krievi, Slobodā sarodas liels skaits kara bēgļu.
1655. *gads.* Vēstures avotos pirmo reizi minēta kara bēgļu apmetne – Sloboda iepretim Krustpilij.
1658. *gads.* Zviedri Jelgavā sagūsta hercogu Jēkabu un aizved gūstā. Karakalpi izlaupa apdzīvotās vietas. Aprimst saimnieciskā rosība, un sākas bads. Kad pēc diviem gadiem hercogs atgriežas no gūsta, trūkst darbaroku. Tāpēc pie Salas kroga atļauj dzīvot vecticībniekiem, kas te meklē patvērumu, jo Krievzemē tiek nikni vajāti.

Krustpils pils un baznīca.

J. K. Broces zīmējums. 1792. gads

Hercogs Jēkabs
 (*1610.28.10. Kuldīgā – †1681.10.01. Jelgavā)

Bēmību Jēkabs pavadīja Jelgavā, Karalaučos un Berlīnē. 14. dzīves gadā atgriezās Kurzemē un jaunībā pieredzēja poļu – zviedru karu. No audzītēva – hercoga Fridriha – mācījās diplomātiju un zemes pārvaldīšanu. Pirmo reizi karagājienā piedalījās 23 gadu vecumā, kad poļu karaspēka sastāvā devās uz Smoļensku pret krieviem. Būdams 28 gadus vecs, no hercoga Fridriha daļēji pārņēma valdnieka tiesības, bet vēl pēc četriem gadiem tika izsludināts par visas Kurzemes hercogu. Viņa valdīšana ilga 39 gadus, no tiem pirmajos 16 Kurzeme strauji uzplauka. 53 miestos un pilsētās attīstījās ražošanas – metāla, ķīmiskā, koka un tekstilrūpniecība. No ostām kuģi devās pasaules jūrās – tirgoties un iegūt kolonijas: Gambiju un Tobago.

Tad nāca pārrāvums: divus gadus hercogs kopā ar ģimeni atradās zviedru gūstā (1658.–1660.). Pēc atgriešanās atlikušais mūžs pagāja, grūti cīnoties par agrākās godības atjaunošanu. Hercogs nomira aizejošā gada pēdējā stundā, kad Jelgavas zvani vēstīja jaunā atnākšanu. Jēkabam palika četras meitas un pieci dēli, bet neviens no tiem nepacēla Kurzemi tās kādreizējā spožumā. Hercoga vārdu saglabā Jēkabpils pilsētas un ielas nosaukumā.

Nicolaus Korf von
 Creutzburg kö nigl. Starost
 auf Resiten Schatzmeister des
 Fürstenthums Liefland, H. der Creutzburg-
 schen, Talschen u. Bledauschen Güter u. seine Ehegemin
 Frau Dorothea Margaretha Korffin v. Prekuln haben zur
 Ehre Gottes Ao 1683 d 11 Sept. diese Kirge angefangen zu
 bauen und Ao 1688 d 11 Juli den Kirchenbau geendiget.

Krustpils baznīca

Šī dievnama vēsture

Poļu katoļu vara neļāva Krustpili celt luterāņu baznīcu. Nikolajs Korfs izmantoja viltību: no katoļu bīskapa dabūja atļauju vecajam lūgšanu namiņam tikai aplikt „futrāli”. Piecus gadus (1683.–1688.) tam apkārt būvēja jaunu mūra ēku. Pēc baznīcas pabeigšanas vecais koka namiņš tika nojaukts. Poliskajā Infantijā Krustpils kļuva par luterānisma centru jau 17. gadsimtā.

Hercogs Jēkabs - Jēkabpils dibinātājs

1670. gads.

Leģenda vēsta, ka hercogs Jēkabs ieradies medībās un mežā pie Daugavas nošāvis lūsi, bet varbūt arī lapsu. Dokumenti apliecina, ka

12. februārī (vecais stils) Slobodai pie Salas kroga tiek dāvātas pilsētas tiesības un dots vārds – Jakobštadt (tautā – Jēkabmiests), kā arī noteikts ģerbonis.

Jaunajai pilsētai hercogs dāvina apkārtnes zemes. Te drikst apmesties krievi, poļi un lietuvji, bet ne vācieši un latvieši. Sešus gadus jaunatnācējiem tiek atlaisti nodokļi. Pilsētai piešķirtas Magdeburgas tiesības, kad iedzīvotāji paši izvēl birģermeistaru un rāti, te drikst celt baznīcas un skolas. Hercoga kase ievāc nodokli – spundes naudu, izsludina trīs gadatirgus un nedēļas tirgu – katrā ceturtdienā.

1670. – 1698. gads.

Jakobštadte strauji aug, bet ir ķildīga pilsēta. Hercoga kancelejā pienāk sūdzības: mazturīgie neapmierināti ar 100 dālderu akcizes un 40 dālderu karaspēka nodokli. Veikalnieki sūdzas, ka tirgi atviļ pircējus, bet nodokļu iekasētāji ir zagļīgi. Kroņa muižu arendatori protestē, ka pilsēta aizviļ zemniekus un dod patvērumu bēgļiem. Hercogs sūta baronu Zassu sūdzības pārbaudīt. Lai nebūtu blēdīšanās ar svariem, apstiprina mucas tilpumu (146,4 l). Negantākos ķildniekus soda ar pērienu vai, ķēdēs iekaltus, nosūta Soģa tiesai Sēlpilī. Sevišķi nejauks ir birģermeistars Samusevičs, kas aizdod naudu par 65%. Pilsoņi apsūdz viņu buršanā, par ko draud sadedzināšana uz sārta. Diemžēl sodu saņem galvenais sūdzētājs. 1670. gadā pareizticīgie liek pamatus klosterim, kas kalpos arī kā cietoksnis. To pabeidz celt 1675. gadā.

1699. gads.

Ar īpašu aktu noteiktas Jēkabpils pilsētas robežas.

1700. – 1710. gads.

Sākas Ziemeļu karš. Cauri Krustpilij 1703. gadā krievu karaspēks iet uz Vidzemi pret zviedriem. Kurzemes pusi nemitīgi pārstaigā sīrotāji. 1704. gadā pie Salasmuižas zviedri sakauj poļu – krievu karapulku. 1708. gadā Jēkabmiestu izlaupa poļi, un ir tik barga ziema, ka zemē krīt nosaluši putni. Tad seko lieli plūdi, kas aizskalo Biržu ēkas un saposta Jēkabmiestu. 1710. gada vasarā plosās negaisi un nāk mēris. Biržos nomirst visi iedzīvotāji, Jēkabmiestā izdzīvo tikai astoņas ģimenes.

Jēkabpils ģerbonis
1673. gada zīmogā

Jēkabpils ģerbonis
1846. gadā

Nostāsts:

1654. vai vēlākajos gados krievu – poļu – zviedru kara laikā kāds sakšu jātnieku pulciņš cēlies pār Daugavu. Viens no jātniekiem – Jēkabs Grudinskis, pēc ticības katolis, ieraudzījis ūdeni peldam dēļa gabalu. Niekodamies viņš dēli iedūris zobenu un to izvilcis krastā. Tad Grudinskis ieraudzījis, ka koka gabals noplūdis asinīm. Domājies, ka kaujā pats ievainots, taču ievainojuma nekur nebijis. Tad aplūkojis atrasto dēli un uz tā ieraudzījis Dievmāti Mariju ar Jēzus bērniņu uz rokām...

Šis notikums karavīru tik dziļi satricinājis, ka viņš tūlīt izstājies no armijas, apmeties uz dzīvi Slobodā un pieņēmis pareizticību. Atrasto svētbildi nodevis Holmhofas Slobodas Jura baznīcā. Pēc dažiem gadiem bagāts Rīgas tirgotājs Ratkevičs apstājies pie Jēkabpils un ienācis Jura baznīcā uz dievkalpojumu. Pēc li-

turģijas beigām baznīcā ievests kāds nelabā apsēsts grēcinieks, lai Dievmātes Brīnumdarītājas svētbildes priekšā lūgtu Dievu. Kad priesteris sācis lasīt Jaunā gara izdzišanas lūgšanu, no apsēstā atstājies velns pelēka tvaika izskatā un tik ātri devies ārā, ka baznīcas durvis spēji atvērušās un notriekušas divus zēnus. Visi no redzētā stinguši. Tirgotājs Ratkevičs, stipri cienīdams brīnumdarošo svētbildi, tūlīt izteicis vēlēšanos blakus šai vietai uzcelt jaunu, krāšņu baznīcu. To viņš, klostera priekšnieka atbalstīts, arī izdarīja. Jaunais dievnams nosaukts Svētā Gara vārdā...

Kad pēc vairāk nekā 200 gadiem (1878. g.) Jēkabpili postīja briesmīgs ugunsgrēks un liesmas tika pūstas tieši uz baznīcu, dievlūdzēji nesa Dievmātes svētbildi ap baznīcu. Vējš tūlīt mainījies virzienu, un dievnams palika uguns neskarts.

Napoleons Bonaparts bija iecerējis atbrīvot Kurzemi, Vidzemi un Igauniju no krievu virskundzības un dibināt šeit divas hercogistes. 10. franču – prūšu korpusa komandieris Francijas maršals Žaks Etjēns Žozefs Aleksandrs Makdonalds (*1765 – †1840), kura ricībā bija 30 000 vīru liela armija, saņēma pavēli iziet cauri Lietuvai, nosegt kreiso flangu, apdraudot Rīgu, tad doties Krustpils virzienā un gar Daugavas krastu uz Dinaburgu (Daugavpili). Uzzinājis, ka nesen celtais Dinaburgas cietoksnis nav sevišķi bīstams, Makdonalds spēkus sadalīja. Sakāvusi krievus pie Iecavas, viena armijas daļa devās uz Jelgavu. 7. franču divīzija ģenerāļa Granžana vadībā, ejot cauri Bauskai, 9. jūlijā (pēc jaunā stila – 21.) sasniedza Jēkabpils. Štābs apmetās labākajā pilsētas ēkā (tagad Brīvības ielā 203).

Kādi toreiz izskatījās Jēkabpils iekārotāji?

Prūšu 1. sastādītais leib-huzāru pulks. Visi melnos mundieros. Uz ķiverēm balta metāla miroņgalva ar sakrustotiem kauļiem. 13. bavāriešu kājnieku pulks gaišzilos mundieros ar melniem krūšu atlokiem un melnās ādas kaskās, kas rotātas ar Bavārijas karaļa Maksimiliāna zīmi. 5. poļu jātnieku pulks tumšzilos tērpos ar sarkanām apkaklēm. Četrstūru cepures rotātas ar baltu metāla ērgli un pulka numuru. Abi šie pulki ģenerāļa Rikardo un paša maršala vadībā piedalījās krievu pamestā Dinaburgas cietokšņa postīšanā. Te ieradās arī kņaza Radzvila vadītais 10. poļu pulks. Līdz septembrim franču štābs atradās Kalkūnē. Vēl bija 1. Vestfāles pulks, ģenerāļa Bachelu vadīts. Baltos mundieros ar tumšzilām vilnas epoletēm. Uz cepures monogramma – JN par godu Napoleona brālim Žeromam.

Vācu un poļu tautības pilsētnieki iekārotājus uzņēma labvēlīgi, krievi piesar-

dzīgi, bet latvieši no viņiem gaidīja dzimtbūšanas atcelšanu, taču pievilās.

Makdonalda vīri uzcēla tiltu pār Daugavu, taču vajāt krievu ģenerāļa Vitgenšteina pulkus nesteidzās, jo gaidīja pavēli par Rīgas aplenkšanu. Nesagaidīja, jo nebija atvesta artilērija vajadzīgajā daudzumā. Pie tam Napoleona uzvaras cerības pievērsās Maskavai. Pats maršals Makdonalds pārcēlās uz Kalkūni, tad uz Staļģenes pili Zemgalē.

Krustpilij pieprasīja kontribūciju – 48 000 rubļu. Kas maksās, ja Nikolajs Korfs devies uz Rīgu meklēt glābiņu pie ģenerālgubernatora Paulūči? Kroņa muižās šo kara maksu iekarotāji parasti ņēma no zemniekiem. Iepriekš noteiktā dienā – 31. oktobrī (12. nov.) bavāriešu pulka karavīri ieradās Krustpili kontribūciju iekasēt. Bet, no Ļaudonas puses nākdama, pēkšņi tiem uzbruka Filatova krievu nodaļa. Pēc trīs stundu cīņas bavārieši metās bēgt, pametot gūstā 37 vīrus un visus trīs lielgabalus. 3. decembrī (15. dec.) vēl atlikušās franču armijas daļas atstāja Jēkabpili.

(Pēc Ērika Kaļupnieka savāktiem materiāliem)

***

19. gadsimtā satikās divi vēsturiski laikmeti, un var teikt, ka tos gandrīz ar savām rokām varēja aptaustīt trīs vai četras paaudzes. Jaunie cilvēki, kas gadsimta beigās jau pazīst fotografēšanos, tvaika spēku, runāšanu pa drāti, miglu bīdes un pat ratus, kas skrien bez zirga, vēl tiek ar saviem vecvecākiem, kuri stāstīja, kā paši pirkti jeb mainīti pret suni vai zirgu. Arī pērti muižas klaušas.

Pēc dzimtbūšanas atcelšanas, kaut arī negribīgi, tomēr feodālisma attiecības sairst. Laiks uzņem ātrumu un atnes daudz pārmaiņu. Lai gan Krustpili un Jēkabpili šķir tikai Daugavas straume, abām pilsētām, steigoties pretim 20. gadsimtam, jo-projām ir visai atšķirīga gaita.

Ko stāsta 1893. gada pilsētas budžets?

Ienākumi:

no pilsētas zemes un īpašumiem –	1314,73
Tirgus nodoklis –	1755,-
Pārceltuves noma –	1435,-
Dažādi nodokļi –	5842,02
Citi ienākumi –	160,-

Izdevumi:

Pilsētas valdes uzturēšana –	2284,68
Policijas izmaksas –	2228,-
Karaspēks un žandarmērija –	1214,20
Cietuma apkure, apgaismošana –	825,-
Naktssargu un mežsargu algošana –	346,-
Sanitārie izdevumi –	228,10
Pilsētas labierīcības –	949,73
Bāriņu tiesas izdevumi –	300,-
Pabalsts brīvpr. ugunsdzēsējiem –	280,-
Kapu uzturēšana –	460,-
Daži valsts nodokļi –	850,04
Neparedzēti izdevumi –	300,-
Skolu uzturēšana –	440,90

(No vēsturnieka Arnolda Štokmaņa materiāliem)

Senās Jakobštades panorāma, veidota pēc O. Hūna 1820. gada zīmējuma

Barona Nikolausa fon Korfa
kabinets. 19. gs. beigas

Vēsture gadskaitļos:

- 1805. gads.** Jēkabmiestā atver divas mācību iestādes – elementārskolu un apriņķa skolu.
- 1823. gads.** Kaut arī dzimtbūšana atcelta (1817.), Kurzemes zemnieki nedrīkst atstāt savas dzīvesvietas un doties uz pilsētām. Tomēr Jēkabmiestā ik gadu cilvēku skaits palielinās par pusotru simtu – galvenokārt tie ir latvieši. Pavisam 1760 iedzīvotāju un 223 mājas, no kurām trīs mūra. Visgreznākā celtnē ir nesen uzbūvētā apriņķa skola (tagad Agrobiznesa koledžas ēka). Darbojas arī elementārskola. Mācītājs Lundbergs savus baznīcēnus mudina lasīt Jelgavā iznākušās „Latviešu Avīzes”. Gandrīz visi iesvētāmie latviešu jaunieši ir lasītpratēji. Turpretī Krustpils draudzē no 152 iesvētāmajiem tikai 28 māc lasīt.
- 1827. gads.** Ir ļoti sausa vasara. „Latviešu Avīzēs” rakstīts, ka Jēkabmiestā uz sēkļiem guļ 30 strūgas un netiek straumē. Jēkabmiesta tirgotāji un krodzinieki priecājas par to, ka Daugavas gultne joprojām nav padziļināta, kā bija iecerēts. Tādā veidā krāces viņiem gādā ienākumus, jo pilsētā apmetušies un dzīvo daudz garāmbraucēju.
- 1833. gads.** Jēkabmiestā darbojas 40 skroderi, 12 kurpnieki, septiņas maizes ceptuves un 56 krogi. Caurbraucošie strūdzinieki un plostinieki gadā izdzer 8000 spaiņu degvīna.
- 1834. gads.** Atvērta pirmā slimnīca – lazarete. Tā ieiet medicīnas vēsturē ar to, ka 1847. gadā ārpus Rīgas te tiek izdarīta pirmā amputācija ar narkozi. Šajā laikā pilsētā sāk darboties teātris un bibliotēka, iesākta ielu bruģēšana un apgaismošana.
- 1836. gads.** Iedzīvotāju skaits Jēkabmiestā pieaudzis līdz 3316, kaut arī iepriekšējos gados plosījies holēra un bakas. Krustpils beidzot tikusi pie savas skolas. Mācītājam Tilingam un apriņķa priekšniekam Drahenfeldam izdevies pierunāt Korfu, lai uzceļ nelielu namiņu (tagad aiz dzelzceļa pārbrauktuves), kurā sāk mācīties 20 zēni. Pēc trijiem gadiem nespējnieku mājā tiek iekārtota ābecnieku skola. Jēkabmiestā dzīvojošajiem latviešiem jau ir uzvārdi.
- 1844. – 1846. gads.** Slapjai vasarai un rudenim seko sauss pavasaris. Labība neizaug. Rosība uz Daugavas apsīkst. Divi neražas gadi. Krustpili divas ziemas tiek slēgtas skolas. No austrumiem atnāk holēra, kas paņem daudz dzīvību.
- 1861. gads.** Lielu pārmaiņu laiks. Jēkabmiestā organizējas brīvprātīgie ugunsdzēsēji. Apkārt pilsētai sāk stādīt „jauno mežu”, lai apturētu smiltis, ko vēji paceļ no Daugavas sen-

gultnes. Tiek dibināta ebreju skola un mācību iestāde meitenēm. Pēc gada – arī pareizticīgo klostera skola. Iedzīvotāju skaits sasniedz 4000.

Latgalē atceļ dzimtbūšanu. Krustpilieši par brīvlaišanu uzzina 12. martā baznīcā. Pēc trim dienām saņem zemnieku likumus, un draudzes sapulcē notiek tautas priekšstāvju vēlēšanas. Barons Korfs paziņo: tā kā valdība viņam liek 2/3 zemes pārdot zemniekiem, viņš vairs neuzturēs skolas. Mācības uz diviem gadiem atkal tiek pārtrauktas.

12. septembrī atklāj dzelzceļu Rīga – Daugavpils. Šis jaunā laikmeta brīnums izmaina krustpiliešu dzīvi. Miestiņš aug. Tajā jau ap 1200 iedzīvotāju.

1863. – 1866. gads.

Poļu dumpī iejaukti daudzi Latgales muižnieki, tāpēc krievu valdības dusmas skar arī Krustpili. Draudzes skolu pārvērš par pagasta skolu ar mācībām krievu valodā. Latviski rakstītās grāmatas un avīzes Krustpili nokļūst kā kontrabanda.

No Pēterburgas atbraukušais krustpilietis Mārtiņš Počkenieks stāsta, ka ķeizars pavēlējis visiem bezzemniekiem dot zemi. 1866. gada 11. septembrī uzliesmo „kalpu bunte”. Ap 400 vīru un sievu no Veseļu un Zelķu lopu muižas un apkārtnējam mājām ierodas Krustpili, padzen pagasta valdīšanu un pieprasa zemi. Izsauktie zaldāti daudzus apcietina. Soda ar pēršanu vai ieslodzīšanu Daugavpils cietoksnī, bet 25 nemierniekus izsūta uz Sibīriju. Barons Korfs – tas pats Nikolajs, kuru kristīja jaunās baznīcas iesvētīšanas dienā, ko uz rokām turēja 82 gadus vecais Lūjāku Andrejs un kam kūmās bija vēl 18 latviešu zemnieki, savus ļaudis vairs neaizstāv, jo arī viņa ierastā pasaules kārtība ir sašķobijusies.

1866. gads.

No Saksijas ieceļojušais vācu ērģeļu meistars Fridrihs Veisenborns Krustpili, Krasta ielā, atver darbnīcu, un šī meistara būvētās ērģeles Krustpili, Džūkstē, Ēvelē, Kalupē saglabāsies vēl līdz 21. gs.

Viens no Veisenborna zeļļiem Mārtiņš Krēsliņš, kas dzīvo Jēkabpili, savu amata prasmi paplašina, kļūdamas ne tikai par ērģeļu, bet arī harmoniju meistarū. Viņa būvētie instrumenti – vairāk nekā 130 ērģeļu ar firmas zīmi „Martin Kresling in Jacobstadt” – atrodami visos Latvijas novados. 1895. gadā tieši šim meistaram uztic ērģeļu uzstādīšanu 4. Dziesmu svētkos Jelgavā, un jēkabpilietis Krēsliņš to godam veic. Līdz gadsimta beigām Jēkabmiestā jau strādā daudzi augsti kvalificēti ērģeļu būvētāji, un te izveidojas trešais ērģeļbūvniecības centrs Latvijā.

1869. – 1880. gads.

Jēkabpili darbojas 1. (zemākās) kategorijas jūrskola. Tajā sagatavo tuvbraucējus stūrmaņus.

1878. – 1880. gads.

Jēkabmiestu atkal posta ugunsgrēki. Jau sākusies ēku apdrošināšana, un ar degšanu dažs namnieks cer tikt pie naudas. Tā tas varētu būt arī 1878. gada jūnijā, kad sāk degt namiņš tagadējā Pasta ielā. Liesmas ātri izplatās, un tiek izsaukta palīdzība no Rīgas. Kamēr dzēsēji ar speciālvilcienu no turienes ierodas un tiek pāri Daugavai, pilsētas centrālā daļa jau izdegusi – pelnos rātes nams, slimnīca, bibliotēka, labības noliktavas, alusdarītava, veikali. Cietusi arī uniātu baznīca un tai iepretī esošais cietums. Divus gadus vēlāk nodeg arī tā pilsētas daļa, kas atrodas aiz pareizticīgo klostera.

Pirmoreiz pilsētas domes vēlēšanas

Jaunais pašvaldību likums 1877. gadā ienesa lielas pārmaiņas Jēkabpils sabiedriskajā dzīvē. Vēlētāju sarakstus gan sastādīja tikai 1879. gadā. Tiesības vēlēt bija turīgajiem vīriešu kārtas pilsoņiem – namsaimniekiem, tirgotājiem, brīvo profesiju darbiniekiem, ja tie maksāja kādu tiešu nodokli valstij. Ebreji, kas atbilda iepriekš minētajam cenzam, varēja piedalīties vēlēšanās tikai tad, ja Jēkabpili dzīvoja vēl pirms 1835. gada. Vēlētāji tika sadalīti trijās klasēs pēc maksāto nodokļu summas. Pirmajā klasē ieskaitīja 26 vēlētājus ar caurmēra nodokli 59,12 rbļ. gadā. Otrajā sastāvēja 71 vēlētājs ar 21,93 rbļ., bet trešajā – 281 vēlētājs ar nodokli 5,40 rbļ. Katrai klasei bija noteikts vienāds domnieku skaits – 10. Šī kārtība 1. klases vēlētājiem deva desmitreiz lielāku pārstāvniecību

nekā 3. klasei. No 5362 iedzīvotājiem vēlēšanu tiesības baudīja tikai 373...

Pirmajā vēlētajā pilsētas domē mandātus iegūst 12 vācieši, 10 ebreji, 6 krievi un poļi, 2 latvieši (Augusts Linde, Jānis Ozoliņš). Par pilsētas galvu kļūst vācietis H. Heincs.

***

1881. gadā iedzīvotāju skaitīšanā Jēkabpili uzrādīti 2254 ebreji, 1510 krievi, 1133 latvieši, 371 vācietis, 281 polis, 48 lietuvieši, 14 čigāni.

Jēkabpils domei izdodas izvairīties no pilnīgas pārkrievošanās. Kad 1890. gadā tiek apspriesta prasība, ka sēdēm jānotiek krievu valodā, domnieks Jēkabs Skulme ieteic lietot latviešu valodu, ko visi klātesošie saprot. Vairākums domnieku tam nepiekrīt, taču neiebilst, ka, apliecinot savu tautību, Skulme visās sēdēs runās tikai latviski.

2000. gada martā
baroneše Jutta fon Korfa
Jēkabpils Vēstures muzejam
(Krustpils pili) dāvina
sava vīra portretu

PLAN DER KREISTADT JACOBSTADT.

GEMESSEN IM JAHR 1797.
 Von Joh:rd. Calkowicz.
 Kreis-Perifer.

Планъ города Якобштадта
 измеренъ въ 1797 году Юр. Шейдт. Чашко-
 вичемъ Инженеръ Землеустроит.

Düna Fluß

Das Kroes Gulte Holmby grenzet hier

Wohn-Gebäude und Plätze und Stallhöfe

A. Von Mauer zu einer Leinwand Kirche, alle
 abt über 10 Jahr ohne Dach gestanden.
 B. Abgang der Gerichte und Rathhaus, Katholische
 Kirche. A. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 C. Zwei der hiesigen Kroes gehörigen Plätze. I. Zwei pri-
 vate Höfe. C. Hofhaus und Stallhöfe.
 D. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 E. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 F. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 G. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 H. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 I. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 J. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 K. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 L. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 M. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 N. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 O. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 P. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 Q. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 R. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 S. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 T. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 U. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 V. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 W. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 X. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 Y. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.
 Z. Hofhaus, Hof und Stallhöfe.

Maasstab von Ruthen zu 72 Ell Riß

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Wohn-Gebäude und Plätze und Stallhöfe

Gemauertes Haus mit Ziegeln gedeckt.
 Holzernes Haus mit Ziegeln gedeckt.
 Gemauertes Haus mit Stroh gedeckt.
 Holzernes Haus mit Stroh gedeckt.
 Leinwand Kirche.
 Hofhaus.
 Hof und Stallhöfe.
 Hofhaus.
 Hof und Stallhöfe.

2.03

Pirmās brīvvalsts laiks

Daugava pie Jēkabpils.

Aust diena, sarkanas blāzmas skauta

Sākas laiks, kas sola Jēkabpilij un Krustpilij lielas pārmaiņas. Izaug apjomīgi rūpniecības uzņēmumi: Hikšteina iesala un alus darītava, Meržinska vilnas vērp-tuve, Skulmes kaļķu dedzinātava, brāļu Lesu un Kugrēna mūzikas instrumentu fabrikas, kas apgādā ar stīgu instrumentiem plašo Krieviju. Kugrēnam pieder vairāki no ķieģeļiem mūrēti korpusi un liels baseins, kur mērcēt kokmateriālus. Bez mandolinām, balalaikām un ģitārām sāk gatavot pianino, vijoles un kontrabasus. Nemazinās arī Jēkabpils ērģeļu būvētāju labā slava.

Jaunajos uzņēmumos vajag daudz strādnieku. Tā kā lauksaimniecības produktu ražošana piepilsētas laukos vairs nav izdevīga, notiek zemes pārdošana. Apkārtējo pagastu kalpi un nemantīgo saimnieku dēļi no pareizticīgo klostera iepērk pūrvietas uz izmaksu 99 gados. Jēkabmiesta rietumdaļā „uz krievu mācītāja zemes” izaug strādnieku priekšpilsēta „Krasnaja gorka”. No tagadējās Dambja ielas uz austrumiem veidojas otra priekšpilsēta, jo zemi „uz 99 gadiem” pārdod muižnieks Alfreds Kens.

Savukārt Krizburga plešas uz Nikolaja Korfa pūrvietām, apgādājot ar būvstrādniekiem pat tālus Krievijas dzelzceļus.

*Tirdzniecības skolas pirmie pedagogi.
No kreisās: (sēž) K. Vitols, I. Šteinbriks,
L. Bērziņš, I. Kārklīņš, Ziehmāne;
(stāv) J. Bērziņš, ?, Gravē, mākslinieks
I. Kuga*

Pavasaros Daugava nodrošina peļņu plostniekiem. Jēkabmiestā darbojas uzņēmējs – plostnieku „karalis” Nikolajs Olševskis.

1901. gadā sāk būvēt dzelzceļa līniju Ribinska – Maskava – Ventspils. Ekonomiskais pacēlums sasniegtu vēl augstāku pakāpi, ja vien... Lai dzelzceļš šķērsotu Daugavu tieši iepretī Jēkabmiestam, projektētāji nekautrēdamies pieprasa „kukuli”. Taču summa izrādās nesamaksājama. Spītējot pilsētas tēvu skopumam, inženieri ieplāno dzelzceļa tiltu citā vietā – pie Zelķiem. Zilānos uzceļ staciju ar lielu lokomotīvu depo, darbu uzsāk dzelzceļa skola (apmācība krievu valodā), kas rada cilvēku pieplūdumu no Krievijas. 1904. gadā jau var ar vilcienu aizbraukt no Krustpils uz Jelgavu un tikt vēl tālāk Kurzemē. Bet jēkabpīliešiem, lai nokļūtu uz vilcienu, vēl ilgi nāksies Daugavu šķērsot ar laivu, celtuvi vai ziemā pa ledusceļu.

Šķiet, nekas cits vairs nespēj apturēt straujo dzīves augšupeju ne Jēkabpili, ne Krustpils miestā. Aizņemti darbos, Daugavas abu krastu iemītnieki pat nepamana, ka, pretēji dabas likumiem, no rietumu pamales uz augšu kāpj sarkana blāzma. Tuvojas Pirmā pasaules kara vētras.

Šis laiks gadskaitļos:

1904. gads.

Jēkabpilī tiek atvērta tirdzniecības skola, ko izveidojis Ludis Bērziņš. Tajā mācības uzsāk tādas vēlāku laiku slavenības kā profesors P. Stradiņš, docents A. Aizsilnieks, rakstnieks A. Grīns, Dr. med. P. Mucenieks, pulkveži V. Malcenieks, J. Stulpiņš, V. Dūms, mākslinieki U. Skulme, A. Prande un vēl citi.

1905. gads.

Krustpils sasniedz vēl nebijušu iedzīvotāju skaitu – 7345. Miestā ir 1081 māja, no tām 36 mūra ēkas. Ar krievu imperatora „ukazu” vecticībnieki tiek atzīti par pilntiesīgiem pilsoņiem un iegūst tiesības reģistrēt savas kopienas, celt baznīcas un skolas. Jēkabpilī viņu dievnams jau uzcelts 19. gs. beigās. Tagad par kopienas ziedojumiem tiek uzbūvēta skola (sarkanais ķieģeļu nams pie Pormaļa un Viestura ielas krustojuma).

1905. gada
revolucionārie
notikumi.

Jau no pavasara Krustpilī un Jēkabpilī, atvesti no Rīgas, klejo aģitācijas materiāli. Rudens pusē revolucionārais noskaņojums – vēršanās pret vietējiem muižniekiem un vācu mācītājiem – pārsviežas arī uz pagastiem. 13. decembrī LSDSP organizācija „Gaisma” sasauca tautas sapulci Jēkabmiesta Ābeļu pagasta namā (tagad Bērnu un jauniešu centrs). Pa Daugavas ledu no Krustpils atnāk karaspēka daļa un arestē vietējos aģitatorus – Milleru un brāļus Veigurus. Viņus notiesā uz nāvi un 1906. gada 23. oktobrī nošauj Jaunajā mežā pie Pelītes. Soda ekspedīciju, kas apmetusies Krustpils pilī, vada ģenerālmajors F. Vendts.

1906. gada 10. aprīlis.

Mežabrāļi pie Jēkabpils policijas iecirkņa durvīm izkaisa ap 200 uzsaukumu, kas vērsti pret cara patvaldību.

1906. – 1911. gads.

Darbojas Luda Bērziņa nodibinātā tirdzniecības skola sievietēm.

1908. gads.

Krustpilī tiek dibināta Lauksaimniecības biedrība, kas izveido zemkopju skolu un izvērš kultūras dzīvi. Tajā ir 427 biedri, kurus vada censoņu grupa ar Indriķi Stukulu un Jāni Elmani priekšgalā.

1911. gads.

Miertiesneša meita Kludija Karp ir nodibinājusi sieviešu ģimnāziju. Pēc laulībām viņas jaunais vīrs rūpnieks Less skolas vajadzībām uzbūvē lielu divstāvu korpusu (pašlaik tā ir Jēkabpils Valsts ģimnāzijas vecā sarkanā ēka).

Tirdzniecības skolas pirmā mitne

1911. gads. Jēkabpili iedzīvotāju skaits sasniedz 7300, bet kopā ar „Krasnaja gorka” iemītniekiem ir 9100 cilvēku.

1912. gads. Tiek nodibināta un sāk darboties pilsētas slimnīca.

1912. gads. Pilsētas domē strādā astoņi krievi un poļi, seši vācieši un t. s. „kārķu vācieši”, trīs latvieši, divi ebreji. Septiņās apjomīgās draudzēs ļaudis gūst reliģisko mierinājumu (luterāņi, katoļi, uniāti, pareizticīgie, vecticībnieki, baptisti, Mozus ticīgie). Jēkabmiestā pastāv sešas skolas, trīs no tām dod vidējo izglītību. Darbojas dažādas sabiedriskās organizācijas: ugunsdzēsēji, tirdzniecības apvienība „Konzums”, Palīdzības un Latviešu biedrība.

Ludis Bērziņš

Meitenes no tirdzniecības skolas sievietēm. 1909. gads

Kāds saucējs sauc pie Daugavas – Rau! Svešas tautas nākušas!

1914. gada 1. augustā sākas Pirmais pasaules karš, un 1915. gada septembrī vācieši jau ir netālu no Jēkabpils. Cauri pilsētai plūst bēgļu straumes no Kurzemes, tām sāk pievienoties jēkabpilieši, jo ģenerāļa Otto fon Belova vienības, ieņēmušas Viesīti (Āžu miestu), tuvojas Jēkabpilij. Tomēr 12. krievu armija aptur vācu uzbrukumu, un izveidojas Jēkabpils placdarms no Jaunjelgavas gar Sēlpili un Biržiem līdz Dignājai, kur fronte pieiet pie Daugavas. Šajā rudenī krievu karaspēks vairākkārt cenšas atspiest vācu pozīcijas, bet tas neizdodas. 1916. gada martā krievi pie Jēkabpils koncentrē lielus spēkus un uzbrūk, lai pārrautu fronti virzienā uz Panevėžu. Asiņainās kaujās daudz kritušo abās pusēs. 3. Kaukāza strēlnieku pulka 139 karavīrus un divus virsniekus apbedī Brāļu kapos pie ģimnāzijas. Viņu vārdi izlasāmi pieminekli.

Fronte nostabilizējas

uz diviem gadiem. Pēc jēkabpilieša Alberta Drukerta idejas 12. armijas inžē-

nieris Vegeners uz Ziemeļsusējas pie Dzelznama (tagad Dzelznavas) ierīko dambi, lai appludinātu vācu pozīcijas Biržu pļavās. Tas izdodas, un vācu vienības spiestas atstāt applūdušos ierakumus, lai pārceltos tālāk. Frontāls uzbrukums pilsētai vairs nav iespējams.

Pa to laiku vācieši ieņemtajā teritorijā saimnieko prūsiskā pedantisma garā. Lai apgādātu savu fronti ar kara materiāliem un vestu prom kokmateriālus, vācieši uzbūvē šaursliežu dzelzceļa līnijas: Lietuva – Nereta – Viesīte – Siliņi; Aknīste – Zasa – Siliņi; Viesīte – Sunākste – Daudzeva. Pēc tam, kad tiek ieņemta Jēkabpils, vācieši dzelzceļu no Siliņiem pagarina līdz Jēkabpilij (dažas līnijas darbojas pat līdz 1970. gadam).

1917. gada 18. jūlijā starp krievu zaldātiem sākas nemieri. 28. armijas korpusa mītiņā piedalās vairāk nekā 3000 zaldātu. Viņi pieņem rezolūciju, vērstu pret karu un Krievijas Pagaidu valdību. Pēc šī notikuma Jēkabpili arestē vairāk nekā 800 kareivju un nosūta uz Daugavpils karatiesu.

1917. gada 21. septembrī vācu 58. armijas korpuss ģenerāļa grāfa Šmetova vadībā ieņē Jēkabpili. Daudzi simti abu pušu kritušo apglabāti pilsētas kapos.

Vācu iebrucēji

cerēto trofeju vietā atrod izpostītu un cilvēku pamestu pilsētu. Tās nomales klāj ierakumi, rēgojas dzeloņdrātis. Tagad abas karojošās puses šķir Daugava, jo Krustpili frontes pozīcijas ieņēmis 4. Kaukāza strēlnieku pulks. Pāri upei lido ložu un granātu krusa. Vācieši apšauda arī Krustpils staciju un netālu esošo aerostatu vienību, kas no gaisā paceltiem aerostatiem novēro vācu pozīcijas. Bieži vien šrapneļu uguns nogalina novērotājus aerostata grozā.

Pret pilsētā palikušajiem iedzīvotājiem vācu okupanti izturas ļoti necilvēcīgi, nolemjot viņus lēnai bada nāvei. 1918. gada vasarā katrs civiliedzīvotājs var saņemt tikai 40 – 80 gramus maizes dienā.

Pēc revolūcijas Krievijā sācies krievu armijas sabrukums, tādēļ 1918. gada februāra vidū krievi atstāj Krustpili, un tajā var ienākt vācu karaspēks.

No 4. Kaukāza pulka sapieru virsnieka (vēlāk slavena polārlidotāja) Aleksandra Beļakova atmiņām:

Krustpili nolēmām uzspridzināt visu, ko vien var, lai neatstātu vāciešiem. Pilsēta vairākās vietās dega, rēgojās tikai dūmeņi. [...] Manai komandai iekrita pielāgot aizsardzībai barona Korfa pili, ierīkojot ložmetēju ligzdas, patvertnes. [...] Stiprās pils sienas sargāja no vieglās artilērijas šāviņiem, kaut gan bija arī nogalinātie un ievainotie.

Lielinieku varā

Taču nākamajā ziemā vāciešiem ir jāaiziet, jo 1918. gada 10. decembrī Krustpili un 11. decembrī Jēkabpili ieņā lielinieku armijas 8. Novgorodas pulks. Tūlīt tiek nodibināta kara revolucionārā komiteja, un sākas sarkanais terors. Strādā tribunāli, pildās Jēkabpils cietums un Pļaviņu koncentrācijas nometne – „zvēru dārzs”.

1918. gada 17., 18. decembrī notiek Demokrātiskais kongress, kas nolemj aprīņķa centru pārcelt no Jaunjelgavas uz Jēkabpili, bet Jakobštadtī pārsaukt par Jēkabmiestu. Aprīņķa komitejā ievēl 15 cilvēkus, par priekšsēdētāju izvirza Kārli Minkēviču. Pēc mēneša Jēkabpils aprīņķim pievieno arī Krustpili. Iedzīvotājiem ir vēl grūtāk nekā zem vācu varas, jo tiek rekvizēti visi pārtikas krājumi, kādus vien izdodas atrast.

Taču padomju varas visatļautība Daugavas krastos valda tikai pusgadu, jo jūnija sākumā Latvijas un Igaunijas armijas vienību uzbrukums no Gulbenes Krustpils virzienā liek sakravāt ceļasomas Jēkabpils LKP organizācijas un padomju darbiniekiem, lai ar speciālvilcienu dotos Maskavas virzienā.

Brīvība nāk no ziemeļiem,

jo naktī uz 1919. gada 2. jūniju Igaunijas armijas pavēlnieks Juhans Laidonērs pavēl igauņu jātnieku pulkam ar padoto Latvijas armijas 4. Valmieras kājnieku pulku un dāņu brīvprātīgo rotu kapteiņa Gustava Borgelina vadībā no Cēsaines uzbrukt Krustpils virzienā. Jau 5. jūnijā plkst. 3.00 no rīta igauņu pulka 1. eskadrons kapteiņa Borisa Jakoba Lēmaņa vadībā pārtrauc satiksmi pa Krustpils – Rēzeknes dzelzceļa līniju. Plkst. 8.00 eskadrons ieņē Krustpili, te atstāj zirgus un ar laivām pārceļas pāri Daugavai, lai ieņemtu Jēkabpili.

Eskadrona priekšnieks uzdod kādam apakšvirsniekam sagādāt Igaunijas karogu. Tas steigā tiek izgatavots no zila flaneļa, melnas marles un balta kalikona un jau plkst. 11.00 uzvijas virs pilsētas valdes nama. Par pilsētas pagaidu komandantu kļūst Lēmanis. Kad Krustpili ieņā 4. Valmieras kājnieku pulks, kuru komandē pulkvedis leitnants Jūlijs Jansons, un tā 6. rota pārceļas uz Jēkabpili, igauņu komandants nodod varu latviešiem.

Karogs turpmāk glabājas Igaunijas Kara muzejā, bet Latvijas valsts pateicībā par kopējām brīvības cīņām ar Lāčplēša Kara ordeni apbalvo kapteini Borisu Lēmani, dāņu rotas komandieri Gustavu Borgelīnu un vēl citus karavīrus.

1919. gada 6. jūnijā Klaudijas Less bijušās sieviešu privātgimnāzijas telpās notiek iedzīvotāju sapulce, un par pirmo pilsētas valdes priekšsēdētāju ievēl provizoru Aleksandru Lindi.

Kaut arī pilsētā pamazām atgriežas dzīvība, tomēr jūtams frontes tuvums. 14. jūlijā uz Krustpili atbrauc pulkvedis Jānis Balodis, lai pārņemtu Austrumu frontes vadību. Nedaudz vēlāk te ierodas arī Latvijas ārlietu ministrs Zigfrīds Meierovics un armijas virspavēlnieks ģenerālis Dāvids Simansons. Latvijas armijā iestājas daudzi jēkabpilieši un krustpilieši. Lidz 1. jūlijam 4. Valmieras pulks Krustpili papildinās ar 25 virsniekiem, 1560 instruktoriem un karavīriem.

Daugavas sudrabā saulīte rotājas

Abos Daugavas krastos sāk atgriezties arvien vairāk iedzīvotāju, kas savas mājas pametuši, sākot jau ar 1915. gadu. Ko viņi te ierauga? Upes vizoši mierīgo plūdumu un krāsmatu atspulgus saules pielietajos ūdeņos. Sevišķi nopostīta ir Krustpils.

Lūk, ko par šo laiku raksta mācītājs Kārlis Skujiņš:

1919. gada rudenī nonācu Krustpilī, lai te noturētu dievkalpojumu... Kara šausmu iztrenkātā draudze vēl tikai lasījās kopā. Izvāguši, izmocīti, ielāpainiem svārkiem, cauriem apaviem tā nāca atpakaļ. Kur lai viņa paliek? Daudzi trūka. Jaunekļi bij krituši vai aizturēti Vācijas, Krievijas vai citu zemju gūstā. Bērni bija apmiruši no aukstuma, vecīši no noguruma, pusemūžiņi īsā laikā bija nosirmojuši... Nebij ne arkla, ne zirga, bieži arī paša arāja ne... Dzīvojamo ēku, pēc Krustpils pagasta valdes datiem, pilnīgi nopostītu 261, sabojātu 683, atlikušas nebijātas 116 saimniecības ēkas, pilnīgi nopostītas 1449. [...] Baznīcas tornis un jumts izskatījās pēc cilvēka, kam miesa tiktāl noplēsta, ka kauli nāk redzami.

Karš savā nežēlibā kārtējo reizi iznīcinājis visu, ko cilvēki gadu desmitos un simtos rūpīgi cēlušī un krājuši. Bet ne jau pirmo reizi abu Daugavas krastu apdzīvotāji izputināti. Ne kari, ne plūdi, ne nāvi nesošie sērgu viņi nav spējuši iznīdēt ļaužu siksto turēšanos pie savām mājvietām.

Lai atkal paceltos no drupām, Jēkabpils puses ļaudīm atliek dziļāk

Uniātu baznīca

ievilkst elpu un ķerties pie darba. Jau 1919. gada 27. jūnijā nodibina patērētāju kooperatīvu un atjauno Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību. Pilsētā notiek vēlēšanas, kurās ievēl pastāvīgu valdi. Par pilsētas galvu kļūst Nikolajs Oļševskis, par domes priekšsēdētāju – Pēteris Lukstiņš.

Savas mūzikas instrumentu fabrikas vietā J. Less atrod tikai gruvešu kaudzi. Uzņēmējs nolemj, ka muzicēšanas vietā cilvēkiem pašlaik visvairāk vajag maizi. Viņš atjauno izdegušos korpusus un tajos ierīko dzirnavas. Visi apkārtnes zemnieki uzzina, ka pie Lesa ne tikai skrotē graudus un maļ dažāda smalkuma miltus, bet te var pat apstrādāt linus. Laika gaitā uzņēmums atplaukst.

Talantīgais ērģeļu meistars Andrejs Sūnāklis, kurš amata noslēpumus apguvis Varšavā, karā zaudējis labo roku un kreiso aci. Tomēr kopā ar dēlu Herbertu Sūnākli viņi atkal uzsāk darbu. Sākumā bez jebkādam mašinām – ar zāģi, kalnu un ēveli petrolejas lampas gaismā izcilie meistari darina savas labākās ērģeles, kas nokļūst Rīgā, Gulbenē, Koknesē, Biržos un vēl citās vietās.

No bēgļu gaitām atgriežas vairs tikai slavenā mūzikas instrumentu fabrikanta Kugrēna dēls. Viņam nav ne līdzekļu, ne uzņēmības, lai atjaunotu fabriku, tādēļ mūri tiek nojaukti, ķieģeļi izpārdoti, bet pats īpašnieks sāk nodarboties ar zemes kopšanu. Tā kā pilsētai ir aptuveni 1000 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, attīstās dārzkopība. Dārzu apstrādei pilsētā tiek uzturēti 300 zirgi. Preces pārvadā smagie ormaņi.

Kaut arī liela daļa jēkabpiliešu joprojām nodarbojas ar zemkopību un koku pludināšanu, statistikas dati liecina, ka jau pirmajos brīvvalsts gados tiek atjaunoti vai no jauna izveidoti daudzi uzņēmumi. Viena no nozīmīgākajām ir Dingas vilnas vērtuve, kas brīžiem pārtop par elektriskās strāvas avotu pilsētas vajadzībām. 1927. gadā uzņēmums pāriet F. Meržinska īpašumā, un to nosauc par vilnas un drēbju apstrādes iestādi.

Hikšteina alus darītava nodrošina darbu 16 strādniekiem. Tikpat daudz strādā Vildes desu fabrikā, kas jēkabpiliešus apgādā ar ļoti augstas kvalitātes gaļas

produktiem. Vēl ir P. Veinberga stērķeļa fabrika, F. Hilkerta kaļķu ceplis, pienotava un neizskaitāmi daudz darbnīcu, kurās strādā tikai pats īpašnieks un vēl kāds no ģimenes. Tās ir kalves, maiznīcas, drēbnieku un kurpnieku darbnīcas, podnieki un mūrnieki.

Līdzās ražošanas attīstībai strauji aug tirdzniecības uzņēmumu skaits. Cita pēc citas tiek atjaunotas viesnīcas. Atkal par lepnu saietu vietu kļūst Otilijas Ozoliņas viesu nams „Bellevue”. Jau pirms kara tā augstāva zālē rīkotas teātru viesizrādes un koncerti. Tur spēlējās arī Jāzepa Mediņa vadītais Rīgas Latviešu biedrības orķestris. Grāmatas tiek tirgotas septiņos veikalos, bet pārtikas bodiņu skaits pārsniedz divus simtus. Un kur nu vēl lauksaimniecības preču, manufaktūras, radio, pulksteņu un trauku veikali! Tirdzniecībā nodarbināto skaits pat nedaudz lielāks par ražošanā strādājošajiem.

Aprozoties naudai, rodas iespēja pievērsties sabiedriskai dzīvei. Līdz ar brīvvalsts atjaunošanu, Jēkabpili darbu uzsāk Izglītības biedrība, ko vada Kārlis Lamberts, un Krievu biedrība – Tarasija Markarova vadībā. Visu cienītais ārsts Jānis Pusbarņieks uzņemas rūpes par Latvijas Sarkanā Krusta Jēkabpils nodaļu. Ugunsdzēsēju biedrība, kas dibināta 1868. gadā, tiek atjaunota un darbojas Oskara Vildes vadībā. Darbu atsāk arī 1908. gadā izveidotā Krājaizdevumu sabiedrība, kas apvieno 595 biedrus.

Jēkabpils sabiedrisko dzīvi virza un ietekmē 13 biedrības. Un gandrīz katrai no tām ir vai nu savs koris, orķestris, vai dramatiskā kopa, kas iestudē teātra izrādes.

Sevišķi plašu darbību izvērš Izglītības biedrība. Tās jauktais koris (diriģents A. Tints) piedalās visos valsts Dziesmu svētkos. Šai biedrībai veidojas plaša – ap 2000 grāmatu krātuve, ko var uzskatīt par pašreizējās pilsētas bibliotēkas priekštecī. Izrādās, ka jēkabpilieši ir lieli grāmatu lasītāji, jo bez vairākām sabiedriskajām darbojas arī privātās bibliotēkas.

Ļoti nozīmīgu vietu pilsētas dzīvē rod 4. aizsargu pulka aktivitātes (komandieris Mārtiņš Kadašs). 1927. gadā nodibinās pulka klubs, kas no Pokrova draudzes irē bijušo sieviešu klosteri, ko vēlāk iegūst savā īpašumā. Šī ēka, kas turpmāk tiek saukta par Aizsargu pulka namu, tiek pamatīgi pārbūvēta – ar plašām sarīkojumu telpām un modernu skatuvi (tagad Jēkabpils Tautas nams). Šeit notiek daudzi kultūras pasākumi: teātra izrādes, priekšlasījumi un kursi, koru un orķestru priekšnesumi.

Jēkabpils ugunsdzēsēji. 1922. gads

Krustpils. Rīgas iela.
Centrā valsts pamatskolas ēka

Jēkabpils. Piemineklis Pirmajā pasaules karā kritušajiem

Pirmās brīvvalsts laiks

Iebraucējus Krustpili sagaida jaunie cukurfabrikas korpusi. 1932. gads

Jēkabpils pilsētas parks - Krona dārzs. (Tagad Strūves parks)

Jēkabpils pilsētas parks. Foto V. A. Krūmiņš. Jēkabpils - Krustpils

Aptiekas interjers

Krustpils sešgadīgās pamatskolas bērni. 1929. gads

1934. gada vasarā vēl pirms pārnākšanas strādāt uz Jēkabpili Ādolfs Skulte ir uzrakstījis simfonisko tēlojumu „Viļņi” kā himnu Daugavas diženajam skaistumam. Šis darbs gūst uzvaru radio izsludinātajā konkursā. Būdam vairāku Jēkabpils skolu dziedāšanas skolotājs, Ādolfs Skulte vada gan vīru kori, gan skolēnu korus un zēnu pūšamo instrumentu ansambļus un cenšas repertuāros iekļaut pēc iespējas vairāk simfoniskas ievirzes mūziku. Pēc dziedātāju lūguma viņš uzraksta skolas himnu, kas diemžēl uz ilgu laiku paliek melnrakstā. 1936. gada rudenī izcilais mūziķis uzsāk pedagoģisko darbu Latvijas konservatorijā.

Pilsētas reliģisko dzīvi pārstāv septiņas konfesiju draudzes, un katrā no tām iedzīvotāji saņem garīgo stiprinājumu. Sevišķi rosīgi darbojas vecticībnieku kopiena, kuru vada krievu inteliģences pārstāvji Ivans Ļebedevs, Jevtihijs un Ignatijs Kitovi, Ņikifors Jegorovs, kurš 1927. un 1928. gadā Jēkabpili organizē Vislatvijas vecticībnieku kongresus, kuros piedalās 134 draudžu pārstāvji. Pilsētas domē vecticībniekiem ir sava frakcija 3 – 4 cilvēku sastāvā. Katru gadu pilsētā notiek krievu kultūras dienas, kurām lielus ziedojumus sniedz uzņēmējs Afanasijs Kitovs, bet organizēšanā iesaistās skolotājas Vera Saharova, Marija Djakovska un Lidija Borodovska, kuras ieguvušas izcilu izglītību Pēterburgā. Izveidojusies tradīcija gandrīz visiem vecticībnieku vīriem uz kādu laiku iesaistīties Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībā. Par saviem līdzekļiem viņi pasūta tērpus, iegādājas inventāru un sargā pilsētu no ugunsnelaimēm.

Brīvvalsts pirmajā rudenī direktora Kārļa Lamberta vadībā sāk darboties reāltipa mācību iestāde. Piecās klasēs mācās 185 skolēni. No 1922. gada skolā tiek organizēta komercdaļa. Liels ieguvums ir skolas valdījumā nodotā agrākā sieviešu privātgimnāzijas ēka ar parku un sporta laukumu. 1927. gadā no komercdaļas tiek izveidota pilna profila komercskola. Abām mācību iestādēm ir kopēja vadība, skolotāji, mācību bāze un ēkas. Speciālos priekšmetus pasniedz E. Sarmule un E. Kupenis, kuru uzraudzībā darbojas skolēnu kooperatīvs un krājkaše.

Apvienotajās skolās tiek izvērstas sabiedriskais darbs. 1920. gadā Dzimentenes senatnes pētišanas pulciņš Arnolda Štokmaņa vadībā veido skolas muzeju, kas kļūst par pamatu vēlākajam pilsētas novadpētniecības muzejam. Labi iekārtotā darbnīcā jaunieši apgūst keramikas

noslēpumus. Skolēni dzied koros un spēlē orķestros, tādēļ piedalās pilsētas pasākumos un populārajos Staburaga dziesmu svētkos. Savukārt skolas sportisti visdažādākajās sacensībās pārspēj savas un citu pilsētu vienaudžus.

Pēc Kārļa Ulmaņa valsts apvērsuma, pildot jauno izglītības likumu, vidusskolu pārkārto par piecgadīgo ģimnāziju. Audzēkņiem ievieš formas tērpus un nodibina mazpulka organizāciju. Ilggadējais skolas direktors K. Lamberts darbojas pilsētas valdē, un viņa vietu ieņem Ž. Līnis. Atzīmējot mācību iestādes pastāvēšanas divdesmitgadi, Latgales artilērijas pulks apvienotajai ģimnāzijai un komercskolai dāvā skolas karogu, kuram metu veidojis skolotājs Andrejs Pormalis.

Jaunākie bērni izglītību iegūst trijās pamatskolās. Lielākā no tām ir sešgadīgā latvju pamatskola, kuru vada Jānis Strauts. Vēl ir vecticībnieku dibinātā krievu pamatskola (pārzine Marija Djakovska) un ebreju pamatskola (pārzinis Joselis Taics – apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni 1933. g.).

Par iedzīvotāju veselību rūpējas 11 ārsti. Gandrīz visiem viņiem ir privātprakses, taču daļa no dakteriem apkalpo pacientus arī slimnīcā, kuras direktors ir tautā iecienītais ārsts Pēteris Aivars.

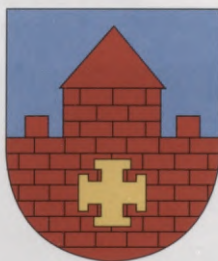
Vēl posta pelni zemi klāj,

kad 1920. gada 10. jūnijā Krustpils saņem ilgi gaidīto pilsētas nosaukumu. Pēc krievu kazāku laupīšanas un dedzināšanas darbiem radušies daudzi tukši gruntsgabali. Atlikušās ēkas rada haotisku iespaidu, un tikai pašā centrā mājas izkārtotas gar Rīgas ielu. Rūpniecība Krustpilī nebija sevišķi attīstīta arī pirms kara. Muižas īpašnieki, lai nezaudētu strādniekus, centās nepārdot zemi uzņēmumu celtniecībai. Tāpēc pirmajos brīvvalsts gados vairāk nekā pusei iedzīvotāju nav algota darba. Ļaudis strādā pie krāsmatu novākšanas, ielu un ietvju sakārtošanas.

Neraugoties uz visām grūtībām, pilsēta pamazām sāk atkopties. Dzīvības elpu dod lielais dzelzceļa mezgls, kuram cauri iet un bieži vien apstājas vilcienu ešloni. Gan kustība pa dzelzceļa sliedēm, gan apkārtnes zemnieku vajadzības veicina tirdzniecības strauju attīstību. Drīz vien Rīgas iela pārvēršas par lielāku un mazāku veikaliņu virteni. Tirgotāju vidū dominējošo vietu ieņēmuši ebreji (95%). Rosīgi sāk darboties atjaunotā Krustpils

Krustpils pils

Krustpils ģerbonis.
Apstiprināts 1920. gadā

"Gulbītis" ceļā no Jēkabpils uz Krustpili.
20. gs. 20. gadi

Daugava pie Jēkabpils.

piensaimniecības sabiedrība, jo ar katru gadu spēj palielināt eksportam nodotā sviesta daudzumu. Nozīmīgākais uzņēmums ir K. Ādamsona tvaika kokzāģētava un dzirnavas. Te veic kokmateriālu zāģēšanu, ēvelēšanu un spundēšanu, kā arī gatavo miltus, putraimus un grūbas.

Lielas cerības krustpīliešiem saistās ar iespējamo cukurfabrikas būvi. Rīgā starp visām politiskajām partijām notiek cīņa par tās vietas izvēli. Krustpils variantu atbalsta Zemnieku savienība un Jaunsaimnieku frakcija, ko vada deputāts Lūkins (Krustpils miertiesnesis). Lai pierādītu savu dedzīgo atbalstu, apkārtnes zemnieki ar zirdziņiem sāk vest granti uz iespējamo fabrikas celtniecības vietu. Tas notiek vēl pirms valdības lēmuma pieņemšanas.

Krustpīliešu neatlaidība uzvar. 1932. gada 11. februārī valdības koalīcijas vairākums dod atļauju. Būvniecības darbi uzticēti Neiburga un Ko firmai, kas uzdevumu godam paveic. Rekordisā laikā – 6 mēnešos fabrika ir uzcelta. Tās atklāšana 22. oktobra rītā izvēršas par lieliem svētkiem visai pilsētai, jo ar speciālu vilcienu ierodas Ministru prezidents Marģers Skujenieks un daudzi valdības locekļi.

Pa dzelzceļu ik dienas sāk pienākt vismaz 100 vagoni cukurbiešu, bet tuvējie zemnieki tās ved ar pajūgiem. Pirmajā sezonā diennaktī pārstrādā 600 tonnu biešu un iegūst 1500 maisu cukura. Zemnieki atpakaļ saņem biešu graizījumus. Filtrkaļķus latviešu laukkopjiem fabrika dod par velti, pāri palikušos tūkstošus tonnu eksportē uz Vāciju un gūst labu peļņu.

Pateicoties šim lielajam uzņēmumam, krietni pieaug iedzīvotāju pirktspēja. Pilsētas vadība arvien vairāk sāk rūpēties

par apkārtnes sakārtotību. Tiek izstrādāti noteikumi, cik platām jābūt ielu braucamajām daļām un trotuāriem, kā arī pilsētas dome atrod līdzekļus betona un akmens ietvju būvēšanai.

Līdz ar rosīgumu saimnieciskajā darbībā atdzīvojas kultūras dzīve. Ciešā savstarpējā saistībā to uztur vietējā garīdzniecība, sabiedriskās organizācijas – biedrības un Latgales artilērijas pulka virsniecība. Krustpīliešu sirdis iekaro jaunā mācītāja Kārļa Skujiņa nesavtīgais darbs baznīcas vēstures apzināšanā un kara izpostītā arhīva sakārtošanā. Kopā ar kundzi viņš aktīvi piedalās labdarības pasākumos, panāk, ka Iekšlietu ministrija atļauj vākt ziedojumus uz listēm, lai uzceltu pieminekli brīvības cīņās kritušajiem. To paveic Brāļu kapu komitejas Krustpils nodaļa. Savukārt baznīcas dāmu komiteja Alvīnes Drukertes vadībā rīko pasākumus bērniem, vāc ziedojumus, apdāvina nabagmāju iemītniekus. Sevišķi iecienīti ir bazāri ar loteriju, teātru izrādes ar dejām un bufeti.

Sabiedriskajā dzīvē liela nozīme ir tam, ka Krustpīli visu brīvvalsts laiku mītinās Latvijas armijas daļa.

Par Latgales artilērijas pulka mierlaika dienestu Krustpīlī.

1921. gada 23. novembrī pulks ieradās pastāvīgās dislokācijas vietā Krustpīlī, jo valdība tā rīcībā nodeva baroniem Korfiem atsavināto Krustpils muižas centru 54,94 ha platībā ar 37 celtnēm – pili, dzīvojamām un saimniecības ēkām. Pulka štābs un klubs izvietojās pilī. Pulks sastāvēja no 2 lauku artilērijas divizioniem (pa 3 baterijām katrā), zenītbaterijas, instruktoru baterijas, saimniecības komandas. Artilērijas baterijā bija 4 lielgabali, katru no tiem vilka 6 zirgi. Tika turēti arī jājamzirgi. Lai to visu apkalpotu, bez ierindas

Krustpils apvienoto koru Dziesmu svētki 1927. gada 10. jūlijā

Krustpils Lauksaimniecības biedrības koris. 1926. gads

Jēkabpils ielu bruģošana. 20. gadi

karavīriem bija vajadzīgi daudzi speciālisti: kalēji, sedlenieki, drēbnieki, pavāri, elpenieki un veterinārdarbinieki, kas strādāja uz brīvīguma pamata.

No 1921. gada oktobra līdz 1925. gadam pulku komandēja pulkvedis Pēteris Kire, bet līdz 1932. gadam šajā amatā kalpoja pulkvedis Reinis Gundars (Stučka). Tad 4 gadus pulku komandēja pulkvedis Visvaldis Dūms. Pulkvedis Jānis Žīds (viņš parakstījās – Schīds) bija pēdējais pulka komandieris no 1936. līdz 1940. gadam.

Artilērijas pulka simbols nebija karogs, bet sudraba taures, kas glabājās pulka štābā. Svētku reizēs tās iznesa laukā un nodeva tauru nesējiem zirgos, kurus kopā ar asistentiem vadīja pulka adjutants. Pulka šefi – Daugavpils, Rēzeknes, Abrenes un Ludzas apriņķu pašvaldību vadītāji 1924. gada 28. janvārī pulkam svinīgi dāvināja 7 sudraba taures. Svinībās piedalījās Valsts prezidents Jānis Čakste un Igaunijas armijas pārstāvji, jo Krustpils atbrīvošanā piedalījās arī igauņu jātnieku pulks.

1931. gadā uzcēla modernu trīsstāvu kazarmu ēku (arhitekts V. Vitands) no monolīta dzelzsbetona kā pirmo šāda veida celtni Latvijā. Svarīgs notikums pulka dzīvē bija iziešana vasaras nometnē, kur notika artilērijas šaušanas mācības. Uzvarētājas baterijas karavīri saņēma zilās akselbantes, jo zilā bija artilērijas krāsa. Reizēm pulks artilērijas šaušanas mācībām izmantoja poligonu Kaķišu purvā aiz Spuņģēniem. Lauku ļaudis šos manevrus uzņēma visai atsaucīgi. Pulka karavīri pie Pelītes upītes

demonstrēja manevrus ar liulgabaliem, kā arī rīkoja jāšanas sacīkstes, kas virsnieku vidū bija sevišķi populāras. Virsleitnants Jānis Lūsis izcīnīja pirmās vietas pat starptautiskās sacensībās. Labus panākumus guva virsnieki K. Rēbergs, A. Porietis, J. Ozols, K. Ozoliņš un citi.

Pēc 1934. gada apvērsuma pulkam bija jānodod zvērests jaunajai valdībai. Šī paša gada 18. novembrī pieņemšanā pie Valsts prezidenta tika aicināti 10 pulka virsnieki.

(No kara vēstures pētnieka Jāņa Amata materiāliem)

Pulka darbība nav izolēta

no abu pilsētu dzīves ritmiem visus 20 brīvvalsts pastāvēšanas gadus. Kad karavīri stājas ierindā vakara jundai un notiek darbu sadale nākamajai dienai, pāri klusajiem Daugavas ūdeņiem tālu aizskan brašo vīru dziedātā valsts himna un dziesma „Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils”. Vakara jundas norisi ikreiz noskatās daudzi pilsētnieki, jo sevišķi lielu iespaidu tā atstāj uz bērniem.

Kad tuvējā cukurfabrikā rudeņos rodas darba sastrēgumi, talkā nāk pulka karavīri. Skolās ievieš militāro mācību, un pulka virsnieki ir tie, kas bērniem māca soļošanu ierindā, šaušanu, iepazīstina ar armijas reglamentu.

Pulkā ļoti aktīva ir kultūras dzīve. Tiek izdots hektografēts žurnāls, bet pulka lepnums ir orķestris, kuru vada kapelmeistars Jūlijs Reinholds. Kādu laiku tajā spēlēja arī dzejnieces Ārijas Elksnes tēvs Jānis Grietiņš. Pēc 1931. gada orķestris pāriet pašdarbības kolektīva statusā, un to vada Ludvigs Hāgendorfs.

Ziemās karavīri uz dzirnavu diķa ledus ierīko visiem pieejamu slidotavu, bet vasarās pils parkā rīko dārza svētkus pilsētas sabiedrībai. Bērnu priekšnesumus palīdz sagatavot mūzikas skolotāja kapteiņa K. Ozoliņa kundze, svētkus kuplīna dziedātāja Olga Pļavniece (pulkveža Žida kundze), un atbrauc pat tādas slavenības kā Mariss Vētra.

Īpaši tiek gatavoti Ligo svētki, kurus svin Jēkabpils pusē pie Pelites. Uzvedumu rīko karavīri un viņu piederīgie. Uz ceļi dekorācijas. Pieaugušie, pārģērbušies Krustpils tautas tērpos, tēlo ligotājus, bet pastaliņās apautie bērni – ganiņus.

***

No biedrībām visaktīvākā ir Lauksaimniecības sabiedrība un biedrība „Strād-

Uz agrākā tirgus laukuma
(tagad Vecpilsētas laukums)

Lielo plūdu laikā 1931. gada pavasarī.
Jēkabpils, Zvanitāju iela

Jēkabpils Izglītības biedrības koris.
30. gadi

Jēkabpils. Pārceltave.

Uz Daugavas dzīva rosība.
Darbojas pārceltuve un "Gulbis"

Jēkabpils aprīņķa slimnīcas jaunais
korpuss. 1937. gads

nieku sports un sargs". Tām ir savi kori un teātru grupas. Bieži vien sagatavot uzvedumus vai sarīkot viesizrādes palīdz bijušie krustpilieši, jau profesionāli Rīgas aktieri Jānis Lejiņš un Jānis Veinalds. Krustpili un tās tuvējā apkārtnē regulāri notiek Dziesmu svētki, kurus atbalsta populārie mūziķi Leonīds Vīgners un Ādolfs Skulte.

Par savdabīgu kultūras centru Krustpili kļūst gleznotājas Emmas Baltmanes māja. Tur viesojas daudzi mākslinieki un rīko izstādes. Emma Baltmane savos darbos iemūžina tā laika pilsētas dzīves ritmus un krustpiliešu portretus. Gleznotājs Alfreds Žīgurs veido scenogrāfiju vietējām teātra izrādēm.

Ar senām tradīcijām var lepoties Krustpils valsts sešu klašu pamatskola (Rīgas ielā 198), kuru vada Kārlis Speldziņš. Bez viņa darbojas vēl 15 pedagogi. Daudzas tā laika skolotājas – Vera Līce, Vilma Strause, Helēna Utnāne, Austrā Losberga – šajā skolā paspēs izaudzināt arī nākamās paaudzes.

Leiba Kleinmaņa pārziņā ir ebreju 6 klašu pamatskola Rīgas ielā 182 (tagad veikals „Staburags”), kurā māca arī latviešu izcelsmes skolotāji Vilis Kakstāns – Kalnāre (Krustpils bāriņu tiesas priekšsēdis) un Kārlis Krastiņš. Krustpils pagasta 6 klašu skolā 1931. gadā pārziņā Emīla Krastiņa vadībā sāk darboties 60. Krustpils mazpulks, kas ir šīs patriotiskās kustības aizsācējs abās Daugavas krastu pilsētās.

Par ārstniecisko darbu Krustpili gādā Sarkanā Krusta veselības kopšanas punkts, ko vada ārste Vera Rappa, un dzelzceļa ambulance, kur galvenais ārsts Valfrīds Asars. Jebkuram slimniekam vienmēr pieejams arī artilērijas pulka ārsts Vilis Derums.

Vasarās abus Daugavas krastus savieno kravu pārceltuve un romantikas apdvestais pasažieru kuģītis „Gulbis”, kas kursē no agra rīta līdz pusnaktij. Taču pavasara palu un rudens vižņu laikā abas pilsētas ir pilnīgi šķirtas, jēkabpilieši pat nevar nokļūt dzelzceļa stacijā. Jau no 1922. gada vietējās pašvaldības rosina tilta būves ideju. Līdz konkrētai valdības rīcībai tomēr paiet vēl pieci gadi. Izpētes darbus valdība uztic inženiera K. Kalta firmai.

Acuļiecinieka atmiņas:

No Rīgas tika izsaukts slavenais ūdenslidētājs Valentīns Pāvuls. Viņš izpētīja upes dzelmi un konstatēja, ka tā ir ļoti nelidzena, jo radzes un lieli akmens bluķi

Jēkabpils ev. luteriskā draudze
māc. Jāņa Mēdera jubilejā

veido terases. Tilta balstu ieliešanai vispirms vajadzēja uzbūvēt lielas, blīvas kastes, tās iegremdēt dziļumā un ūdeni izsūknēt, lai varētu strādāt 6 m zem upes līmeņa. Lai to veiktu, ziemā uz ledus savēda baļķus, tos cirta, tēsa un uzbūvēja divas mājas bez grīdas un jumta. Izcērtot zem tām ledu, celtnes tika iegremdētas ūdenī. Upes dibens jau bija pielīdzināts un izklāts ar bieziem pakulu spilveniem, lai koka konstrukcijas blīvi piekļautos pamatam. Pēc ūdens izsūkņēšanas celtnieki dolomitā ieurbās vēl 4 metru dziļumā un tad sāka cementēšanas darbus. Tā upes vidū tapa abi balsti, kam bija jānotur tilta smagās dzelzs konstrukcijas.

Anglijas firma kopā ar Mīlgrāvja kuģu būvētavu un mašīnu fabriku 1936. gada 1. aprīlī uzsāk laiduma montāžas darbus un tos pabeidz 21. oktobrī. Pāri tiltam paredzēta dzelzceļa līnija no Krustpils stacijas līdz Jēkabpils šaursliežu dzelzceļa stacijai, tādēļ vienlaikus tiek veikti arī dzelzceļa būvdarbi.

Uz tilta atklāšanas svinībām 16. novembrī ar speciālu vilcienu atved Valsts prezidentu Kārli Ulmani un veselu plejādi ministru un deputātu. Vareno būvi iesvēta mācītājs Kārlis Skujiņš. Prezidents saka patētisku runu, pārgriež zaļo lenti un kājām dodas pāri tiltam, kur Jēkabpils pusē augstos viesus sagaida pilsētas galva Teodors Ermansons un daudz apsveicēju. Svētku turpinājums – oficiālās svinības notiek pulka virsnieku klubā Krustpils pili.

Lielā notikuma sajūsmināti, svētku dalībnieki nespēj nojaust, ka šī skaistā tilta nākotne būs visai traģiska...

Ne zvaigžņu lietus lijis, ne zelta dālderī būruši,

taču abās pilsētās, tāpat kā visā Latvijā, sācies cerību un sapņu piepildīšanas laiks. Lai cik divaini tas liktos, bet krasākas pārmaiņas atnākušas līdz ar K. Ulmaņa autoritāro režīmu. Šis valstsvīrs spējis tautai iedvest lielāku pašapziņu un ticību saviem spēkiem, pratis izskaidrot, ka katrs tikai ar neatlaidīgu darbu būs pats savas laimes kalējs.

Pēc tilta atklāšanas starp abām pilsētām paplašinās saimnieciskie sakari. Autobusu līnijas no Subates, Aknīstes un Neretas tiek pagarinātas līdz Krustpils dzelzceļa stacijai. Ar cementbetonu noklāj lielo stāvlaukumu pie stacijas un ceļa posmu uz pilsētas pusi. Daugavas krasti ir iztīrīti, pilsētas ielas apzaļumotas. Bez cukurfabrikas, pienotavas, K. Zobena desu fab-

Būvē jauno tiltu.
1936. gads

Jēkabpils koris kopā ar Jāzepu Vitolu.
1933. gads

Krustpils stacijas ēka

Krustpils stacija

Foto V. A. Krūmiņš
Jēkabpili—Krustpili

Aizsargu sportisti sveic vadību

Pirmās brīvvalsts laiks

Jēkabpils Krustpils tilts

Foto V. A. Krūmiņš
Jēkabpili—Krustpili

Tilts pār Daugavu atklāts!
1936. gads

Jēkabpils Sv. Gara baznīcas
pareizticīgo draudzes padome

Audēja Ženija Mēness
(2. no kreisās sēž) vairāk
nekā 40 gadus auda segas
un apmācīja jaunās audējas

Aizsargu orķestris ceļā uz sporta
svētkiem pie Pelites upītes. 1936. gads

rikas, K. Ādamsona tvaika dzirnavām par perspektīvu uzņēmumu attīstās ķieģeļu ceplis, kas pieder akciju sabiedrībai „Ķieģelnieks”. Tiek uzbūvēta moderna lopkautuve, kas nodrošināta ar jauna tipa ledus novietnēm.

Palielinoties ražošanas uzņēmumu skaitam un jaudai, samazinās bezdarbs, un katrā mājā ienāk labklājība. Savukārt ērtā satiksme daudziem jēkabpīliešiem dod iespēju strādāt Krustpils uzņēmumos, bet krustpīliešiem – Jēkabpilī. Notiek intensīva kultūras pasākumu apmaiņa.

Sabiedriskās dzīves vilnis visaugstāk uzbango 1939. gadā, kad abās pilsētās viesojas teātri no Jelgavas un Daugavpils, kā arī Rīgas Dailes teātris. Aizsargu namā var skatīt kinofilmas ar pasauleslaveniem aktieriem. Krustpils – Jēkabpils kopējā strādnieku arodbiedrība iestudē J. Sārta lugu „Putna piens” un R. Blaumaņa „Uguni”. 4. Jēkabpils aizsargu pulks sarīko brīvības izrādi „Dzimtene”.

Ik vasaru Daugavas straume uz Rīgu nes neskaitāmu plostu virtenes, taču dažkārt arī pilsētu iedzīvotājiem gribas izbūvēt asākas izjūtas. Atceras Ilmārs Knaģis:

[..] piknika braucienus ar plostu rikoja kokuzņēmējs Šteinbergs. Parasti atpūtnieku 100 metrus garais plosts nebija siets no apaļiem balķiem, bet no brusām. Tā priekšgalā vīri rikojās ar drīgalkām – milzīgiem, no balķiem tēstiem airiem, bet plostā pakalgalā bija uzriekots galds ar ēdamo un dzeramo. Taču, tuvojoties krācēm, visiem vajadzēja stingri turēties, jo isie plostā posmi tad viļņojās tādos leņķos, ka cilvēki krita no kājām un varēja ievēlēties mutuļojošajā ūdenī. Izbraukt cauri krācēm, ko plostnieki sauca par Grūbi, Priedulāju, Lielo un Mazo Razbainieku, nebija tik vienkārši. Ne viens vien plosts, ja to nepavadīja pieredzējis locis, tika saārdīts. Taču tikai no upes vidus atklājās Daugavas krastu krāšņums un krāču mežonīgais skaistums..

Visus abās pilsētās notiekošos jaunumus čakli apraksta vietējās avīzes „Jēkabpils Vēstnesis”, „Jēkabpils Ziņas” un „Krustpīlietis”. Mūžam darbigie fotogrāfi Stankevičs, Jakobsons un Vicups Jēkabpilī, Krūmiņš un Kozlovskis Krustpīlī visus notikumus cenšas iemūžināt fotoattēlos. It kā nojauzdami, ka šis teiksmainais nacionālā lepnuma un tautas atdzimšanas laiks drīz vien izzudīs kā mirāža tuksneša smiltīs...

Šis laiks gadskaitļos:

1920. gada 10. jūnijs. Krustpils iegūst pilsētas nosaukumu.
1923. gada 10. oktobris. Iznāk laikraksta „Jēkabpils Vēstnesis” pirmais numurs.
1924. gada jūlijs. Jēkabpili divreiz nedēļā sāk izdot ebreju laikrakstu.
25. gada 27. septembris. Iepretim Krustpils pilij atklāj pieminekli „Kritušajiem par Tēviju 1918. – 1920.” (arhitekts A. Birzenieks, tēlnieks V. Treijs). Tas veidots no masīviem dolomīta radžu mūra puslokiem, tā centrā ir sarkanu ķieģeļu ugunskrusts ar uzrakstu un uzlecošas saules attēlu. Pieminekli iesvēta K. Skujiņš. Valsts prezidenta vārdā vainagu noliek Latgales divīzijas komandieris R. Bangerskis. Koris dzied „Augšā pie zvaigznēm”, pēc tam notiek armijas parāde.
1925. gads. Pēc trešās tautas skaitīšanas datiem redzams, ka Jēkabpili ar lauksaimniecību nodarbojas 451 iedzīvotājs, rūpniecībā strādā – 502, tirdzniecībā – 311, valsts iestādēs – 123, no tiem 29 ir policisti. Krustpili jūtams liels bezdarbs – nenodarbināti ir 51% no visiem iedzīvotājiem.
1929. gads. Krustpils pilsētai pievieno dzelzceļa staciju. Jēkabpili vācu firma „Latem” uzbūvē 30 kilovatampēru transformatora punktu. Mājās gaismu dod Lodigina spuldzes.
1931. gads. Jēkabpili pārsteidz lieli plūdi. 23. aprīlī Daugava iziet no krastiem un appludina daudzas ielas. Tikai 2. maijā ūdens līmenis sāk mazināties.
1932. gada 22. oktobris. Krustpili darbu uzsāk cukurfabrika. Tās celtniecība valstij izmaksājusi 3 453 383 latus. Jaunā fabrika ik dienas pārstrādā 600 tonnu cukurbiešu un saražo 90 tonnu cukura. Sezonas laikā tajā nodarbināti 440 strādnieki.
1933. gads. Jēkabpils pilsētas Kroņa dārzā (tagad Strūves parks) tiek atjaunots Astronomiskais tornis (uzcelts 1821. gadā).
Jēkabpīlieši ir pieraduši, ka tirgus dienās laukumu pārskan bijušā jūrnieka M. Roziša skumjās dziesmas. Spēlējot bajānu, aklaiss muzikants savu grūto likteni izdzied pašsacerētās kuplejās. Naudu viņš neņem, bet piedāvā pirkt grāmatiņu ar dziesmu tekstiem. 28. maijā tirgus laukumā notiek lielākā „pasauls sensācija – nāves brauciens ar motociklu” pa stāvu sienu speciāli būvētā torņveida celtnē.
1935. gads. Jēkabpili ir 5826 iedzīvotāji. 270 rūpniecības iestādēs ir 511 nodarbinātie, 302 tirdzniecības uzņēmumos strādā 515 darbinieki.
Krustpili iedzīvotāju skaits saniedz 3658. Darbojas 270 rūpniecības iestādes un 217 tirdzniecības uzņēmumi. Abām pilsētām atšķirīgs budžeta sadalījums. Jēkabpili 46,3% līdzekļu tiek veltīti izglītībai, 12,7% – sociālajai palīdzībai un tikai 1,1% – veselības aizsardzībai. Krustpili izglītībai paredzēti 20,6%, sociālajai palīdzībai – 9,4%, bet veselības aizsardzībai – 9,1% līdzekļu.
1935. gada 28. februāris. Tiek nodibināta Latvijas aerokluba Krustpils nodaļa, kas apvieno 200 aktivistu. Nodaļas priekšnieks pulkvedis leitnants E. Balodis. Nodaļas darba virzieni: planieru būve, gaisa un pretķīmiskās aizsardzības organizēšana valsts mērogā, jauno lidotāju sagatavošana.
Šā gada vasarā vecticībnieku kapsētā tiek uzstādīts 3 metrus augsts ozola krusts – pieminekli kritušajiem par Latvijas atbrīvošanu.
1936. gada 16. novembris. Notiek Daugavas tilta svinīgā atklāšana, kurā piedalās Valsts prezidents K. Ulmanis.
1937. gads. Jēkabpili atklāj jauno slimnīcas korpusu. Tajā ir 40 gultasvietas un moderni aprīkota operāciju zāle.
Krustpili strādājošais ķieģeļceplis pēc īpašas tehnoloģijas sāk izgatavo 2 miljonus drenu cauruļu gadā.
1938. gads. Krustpili, Kapeles kapos, atklāj granīta pieminekli 4. Valmieras kājnieku pulka kritušajiem Latvijas brīvības cīņās (autors V. Vitands).

Sagriežas Daugava dunošos palos

Pagājuši tikai divdesmit miera gadi, un atkal krustpilieši redz svešu karaspēku. Pēc 1939. gada 5. oktobra līguma parakstīšanas Sarkanarmijas daļas uz Kurzemes kara bāzēm pārvietojas caur Krustpils staciju. Lielas izmaiņas notiek arī pili, kur izmitinājies Latgales artilērijas pulks. To pārceļ uz Gulbeni un Cesvaini. Turpmākais pulka liktenis ir visai traģisks, jo tas smagi cieš 1941. gada deportācijās. Daži virsnieki aiziet bojā jau Litenē, daudzi nokļūst Noriļskā un uz mūžu paliek pie Lamas ezera. No Gulaga nometnēm atgriežas Jānis Žīds, Voldemārs Losbergs, Vilis Derums, Alfrēds Porietis, Hermanis Rozentāls, Jānis Amats (1935. g. apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīmi), Hermanis Gūtmanis.

1939. gada rudenī, kad vācieši iebrūk Polijā, bet krievi ieņem Polijas austrumu apgabalus, arī Latvijas armijā tiek realizēts 5. mobilizācijas plāns. Krustpils kazarmās ienāk Zemgales artilērijas pulks, bet 12. Bauskas kājnieku pulka lielākā daļa izvietojas vec ticībnieku skolā (Smilšu ielā) un daudzās Brīvības ielas mājās. Pulka štābs ir Brīvības ielā 171, bet noliktavas – Hikšteina alus brūzi. Vēl 1940. gada 9. maijā sakarā ar pulka jubileju Kalpaka laukumā notiek armijas parāde.

Tā ir pēdējā reize, kad jēkabpilieši savus brīvvalsts karavīrus redz svētkos. Jau jūnijā notikumi sagriežas negaisa virpuļos un izmaina visu cilvēku dzīves. 1940. gada 16. jūnijā PSRS valdība iesniedza Latvijai ultimātu par valdības maiņu un PSRS karaspēka ielaišanu Latvijā. 17. jūnijā sākas Latvijas okupācija.

1940. gads.

17. jūnijs. Pulksten 8.00 Jēkabpili ienāk padomju 25. tanku brigāde, kas veikusi ceļu no Lietuvas caur Aknīsti. Tanki un bruņumašīnas ņem apsardzībā tiltu, staciju, lidlauku, sakaru iestādes.
18. jūnijs. Kalpaka laukumā notiek iedzīvotāju mītiņš, pēc kura uz automašīnas platformas koncertu sniedz Sarkanarmijas tankisti.
23. jūnijs. Jēkabpili un Krustpili ienāk padomju 126. strēlnieku divīzija, kas te arī paliek.
29. jūnijs. 4. Jēkabpils aizsargu pulks ziņo, ka pabeidzis ieroču nodošanu. Izveidota padomju vara: par izpildkomitejas priekšsēdētāju ievēlēts Jānis Ozoliņš, par LKP AK pirmo sekretāri – Milda Dzērvīte.
8. augusts. Iznāk pēdējais laikraksta „Jēkabpils Vēstnesis” numurs. Pēc divām nedēļām tiek izdots jaunais aprīņka laikraksts „Brīvā Daugava”, ko rediģē kompartijas sekretārs Otomārs Oškalns.

1941. gads.

1. februāris. Jēkabpils aprīņķim atkal pievieno Krustpili un tai apkārtējos pagastus.
14. jūnijs. Krustpils stacija kļūst par deportācijas centrālo vietu. Represētās ģimenes te saved no plašas apkārtnes un „iekrauj” vagonos. No Jēkabpils izsūta 71 cilvēku, no Krustpils – 36. Pēc vairāku dienu ilgas ešelona formēšanas no Krustpils stacijas ceļā uz Sibīriju dodas 57 vagoni ar nelaimīgajiem cilvēkiem.
22. jūnijs. Ir sācies karš. Jau nākamajā dienā notiek vācu lidmašīnu uzlidojums, un bumbas krīt uz Krustpils un Biržu aerodroma un dzelzceļa stacijas.
27. jūnijs. Čekisti, prom bēgot, no Jēkabpils cietuma paspēj izvest 7 apcietinātos. Cietumā palikušie izbēg. Pie Krustpils Irbeniekiem nošauj pilsētas iedzīvotājus Almu Kalniņu, Voldemāru Arkliņu, Jāni Kudrašu, Mārtiņu Kazerovski, Jāni Strautiņu, Mārtiņu Ruģāju. Paglābjas Rūdolfs Bārbāls.

27. jūnijs. Pozīcijas pie tilta ieņem 175. atsevišķais sapieru bataljons, kura uzdevums tiltu uzspridzināt. Vācu 41. motorizētā korpusa komandieris ģenerālis Reinhards cer sagrābt tiltu neskartu, kā tas jau izdevies Manšteinam Daugavpili. 800. sevišķu uzdevumu pulka „Brandenburga” karavīru grupa tiek ietērpta sarkanarmiešu drēbēs un apbruņota ar krievu ieročiem. Ar automašīnu GAZ-AA tai liek piebraukt pie tilta un to ieņemt.
28. jūnijs. Agrā rīta stundā automašīna tuvojas tiltam, taču viltība tiek atklāta, sākas kauja, iet bojā 13 brandenburgieši un ceļa pavadonis lietuvietis Stepas Rumbinas. Sarkanarmieši tiltu uzspridzina, taču diezgan neveiksmīgi, jo Daugavā iegāžas tikai vidējā dzelzs ferma (vācieši to drīz vien atjauno). Krišušie vācieši tiek apbedīti Liepu ielas galā, bet vēlāk pārāpbedīti pie Kapeles kapiem Krustpili. Sašautās mašīnas borta dēļus kāds iedzīvotājs savāc un izlieto savas mājas remontam.
28. jūnijs. Jēkabpili ieņem vācu 36. motorizētās divīzijas Krīgera kaujas grupas vienības.
29. jūnijs. Šīs vienības organizē pārcelšanos pāri Daugavai, un tajā pašā dienā Krīgera kaujas grupa ieņem Krustpili. Kauju laikā Jēkabpili sagrautas sešas ēkas, Krustpili nodeg 25, bet 26 mājas ir bojātas. Par Jēkabpils vācu karalauka komandantu iecelts pulkvedis Petersens. Kad Jēkabpili iero-
das Zemgales ģebītskomisārs Medems, par Jēkabpils apriņķa priekšnieku ieceļ pulkvedi leit-
nantu Augustu Dzenīti, par apriņķa vecāko Vili Stukulu, par pilsētas birģermeistaru Kurtu Grabovski. Par Krustpils pilsētas galvu ieceļ Mārtiņu Vētru (bijušo skautu vadītāju).
No Mārtiņa Vētras stāstījuma kapteinim Jānim Alfredam Bērziņam:
1940. gadā saņēmu vācu pavēlniecības slepenu priekšlikumu Krustpili izveidot bruņotu pagrīdes grupu un neļaut uzspridzināt Zeļķu tiltu. 1941. gada sākumā ierados Rīgā, lai kādā dzīvoklī saņemtu norādījumus par grupas apbruņošanu. Tramvajā, garām spraucoties, kāds vīrietis pačukstēja, lai tūlīt dodos atpakaļ. Acmredzot dzīvokli jau bija čekistu slēpnis. Krustpils grupa netika atklāta un iznīcināta, taču vēlāk bija jāsaņem vāciešu pārmetumi, ka Zeļķu tilts neesot nosargāts.
23. jūlijs. Iznāk atjaunotais laikraksts „Jēkabpils Vēstnesis”. Sākas ebreju vajāšana. Nodedzina visas sinagogas.
10. augusts. Kūku mežā nošauj 418 Jēkabpils ebrejus, Krustpils ebrejus nogalina Kaķišu mežā aiz Spunģēniem.
10. septembris. Klavānu silā pie Pelītes tiek iznīcināti 67 cilvēki, kas bija arestēti pēc vāciešu ienākšanas, jo darbojušies padomju iestādēs.

1942. gads.

10. marts. Jēkabpili nodibina Brīvpriatīgo leģiona propagandas un organizācijas komiteju, kuru vada pulkvedis leitnants Nikolajs Rusmanis. Kad brīvpriatīgo vairs nav, sākas mobilizācija leģionā.
27. marts. Spaidu darbos uz Vāciju aizved 112 jēkabpīliešus.

1944. gads.

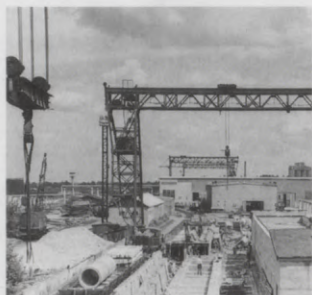
16. aprīlis. Saukas mežos notiek Jēkabpils policijas vienības kauja ar Otomāra Oškalna partizānu brigādi.
- 7., 8. augusts. Lai iznīcinātu vācu Krustpils grupējumu, PSRS 2. Baltijas frontes 22. armija veic „Krustpils operāciju”. 308. latviešu strēlnieku divīzijas 323. strēlnieku pulks ieņem Krustpils staciju un virzās uz pilsētu. No Kūku puses nāk 319. divīzija, bet no Vīpes – 100. strēlnieku korpus.
Vācu sapieri, atkāpjoties uz Jēkabpili, uzspridzina tiltu pār Daugavu. Pirms tam uzspridzināts ūdenstornis, stacijas ēka, cukurfabrika, saārdīti sliežu ceļi.
9. augusts. 1. Baltijas frontes 4. triecienarmijas 378. un 29. strēlnieku divīzija ieņem Jēkabpili. Kaujās pie Jēkabpils krituši 1268 padomju karavīri, kas apbedīti četros Brāļu kapos Jēkabpili (pie Varoņu un Kalna ielas, pilsētas kapos un apbedījumā Krustpils parkā). Kritušie 300 vācu karavīri apbedīti Brāļu kapos pie Kapeles kapiem Krustpili.

Pusgadsimts zem sirpja un āmura zīmes

Uz saulaino komunisma tāli

Tilta dzelzsbetona konstrukciju rūpnīcas celtniecība

Rīgas autoelektroaparātu rūpnīcas Jēkabpils filiāles cehā
(no labās - Laima Miltuze, kas vēlāk kļuva par filiāles direktori)

Otrā pasaules kara notikumi pamatīgi sarētojuši Daugavas krastu abas pilsētas. Sevišķi daudz gruvešu Krustpili. Taču vislielākais postījums ir pilnīgi sagrautais tilts. Milzīgo metāla konstrukciju gali kā baisi krusti paceļas no upes dzelmes. Vairākas vispār vairs kādreiz būs atjaunojams – tā domā katrs, kas atkal brauc pāri Daugavai ar leģendāro „Gulbīti”. Diemžēl arī braucēju vairs nav daudz. Abās pilsētās kopā iedzīvotāju skaits sasniedz tikai 6 tūkstošus. Inteliģence devusies emigrācijā, daudzi pabēguši pie lauku radiem.

Sācies jaunas okupācijas laiks, kurā katrs solis tiek apzīmots ar komunistiskās ideoloģijas spiedogu. Partijas tribūni nebeidz runāt par jaunām darba uzvarām. Taču patiesībā dzīve ir grūta un nabadzīga. Pēckara laikā cilvēki cīnās par savu eksistenci un cenšas atjaunot to, kas sagrauts.

Kaut arī pārtikas veikali gadu gaitā joprojām paliek pustukši, cilvēki iemanimušies daudz ko sadabūt, izmantojot draugu un radu sakarus. Tautas sarunvalodā to sauc par „blatu”. Toties padomju patriotiskie saukļi liek paciest „pārejošās” grūtības un raudzīties tālāk uz priekšu – uz komunisma saulaino tāli.

Dzīve rit savu gaitu. Jēkabpīlieši strādā un izklaidējas. Jaunieši iemilas un precas. Dzimst bērni un mēcās skolās. Atklājas jauni talanti. Nomainās paaudzes. Padomju režīmā paiet gadu desmiti...

Pilsētu atjaunošana pēc kara

Vislielākajā uzņēmumā – cukurfabrikā – vācieši atkāpjoties uzspridzinājuši divus katlus un tvaika turbīnas, bet visas elektro-

iekārtas demontējuši un aizveduši līdzī. Taču zemniekiem nav kur likt izaudzētās cukurbietes, un 1944. gada 1. septembrī fabrikā sākas steidzīgi remontdarbi. Par direktora vietas izpildītāju iecelts atvaļinātais kapteinis Jānis Alfreds Bērziņš. Pēc 5 mēnešu intensīva darba, bez tvaika turbīnām, izmantojot „Aiviekstes” saražoto elektroenerģiju, fabrika sāk darbu. Jau pirmajā ziemā pārstrādāti 145 tūkstoši centneru cukurbiešu. 1945. gada pavasarī cukurfabrika noslēdz līgumus ar 15 tūkstošiem zemnieku, kuri apņemas cukurbietes audzēt 4080 hektāru platībā.

Ne tik izpostīta ir ķieģeļu rūpnīca, kas var atsākt darbu bez lieliem remontdarbiem. Vajadzība pēc celtniecības materiāliem spiedīga, tāpēc 1955. gadā rūpnīca tiek rekonstruēta. Tunelveida žāvētavas un ķieģeļu apdedzināšanas krāsns ļauj pāriet uz nepārtrauktu darba ciklu. 1963. gadā jaunuzceltajos korpusos sāk ražot Latvijā vēl neredzētu būvmateriālu – apdedzinātas māla granulas, ko sauc par keramzītu.

Uz bijušā pārtikas kombināta bāzes 1946. gadā dibināta Jēkabpils konservu fabrika, kurā pārstrādā dārzeņus un augļus. 1963. gadā, kad ekspluatācijā tiek nodots jauns cehs ar sešu plūsmu līnijām konservu ražošanai un katlu māja, izejvielas piegādā pat no citām republikām. Arī gatavā produkcija – 59 dažādu veidu ogu un dārzeņu konservi – aizplūst pa visu Padomju Savienību.

Dzelzceļu mezgls – Krustpils stacija un autoceļu krustpunkti ir ideāla vieta, lai attīstītu rūpniecību. To ielāgojuši padomju funkcionāri, un laikraksti vēstī, ka Jēkabpils ar laiku kļūs par republikā lielāko būvmateriālu ražošanas centru.

Mašīnu rindas pie cukurfabrikas, lai nodotu jauno ražu

Sākas drudžaina celtniecība,

jo sevišķi pēc tilta atjaunošanas (1962.) un abu pilsētu apvienošanas ar vienu nosaukumu – **Jēkabpils**. Abās Daugavas pusēs cits pēc cita debesīs sāk slieties gigantiski dūmeņu torņi. 1961. gadā pieņemts lēmums celt Krustpils dzelzsbetona konstrukciju ražošanas rūpnīcu, un pēc trīs gadiem iepretim Jēkabpils 3. vidusskolai un ķieģeļfabrikai jau izaudzis vesels komplekss milzīgu korpusu. Tajos strādā ap 600 darbinieku. Savukārt aiz dzelzceļa stacijas uzbūvēta tiltu dzelzsbetona konstrukciju rūpnīca, kas ražo tiltu pārsedes visas Savienības vajadzībām. Tepat ir bāze 24. tiltu būves grupai, kas ceļ tiltus plašā reģionā. Tūlīt aiz cukurfabrikas mājvietu rod liela autosaimniecība – 8. autokombināts. Pretējā Daugavas krastā no II. autotransporta kantora izveidojas Jēkabpils autobusu parks.

Asas diskusijas izvēršas par iecerēto nerūdas materiālu kombināta (vēlāk celtniecības materiālu ražošanas apvienība „Dolomīts”) celtniecību. Ekonomiski izdevīgāk to uzbūvēt tuvāk dolomīta ieguves vietām Daugavas kreisajā krastā pie Pelītes. Taču tuvumā ir slimnīcas ēkas, kā arī tiek apdraudēts skaistais priežu mežs, ko 19. gs. 60. gados iestādījuši jēkabpilieši, lai apturētu smilšu kāpu pārvietošanos. Diemžēl saprāta balsis neviens neuzklausā, un 20. gs. 60. gadu beigās jaunais kombināts jau strādā ar pilnu jaudu... Simt gadu augušo priežu zāļie vainagi pārklājas ar biezu dolomīta putekļu kārtu un sāk dzeltēt.

Vienam neprātīgam solim seko nākamais. Jēkabpili iecerēts uzbūvēt metalurģijas rūpnīcu. Ne jau kaut kur nomalē, bet starp 3. vidusskolu, dzīvojamo māju rajonu un Zilāniem. Netālu no ielas, nedaudz aizsegti ar augsto žogu, paceļas gan ražošanas korpusu milzīgie dzelzsbetona karkasi, gan ... cietumam paredzētās ēkas. Mainās priekšnieki, un mainās idejas. Rūpnīca paliek puscelta un laika gaitā pamazām sagrūst, toties pilsēta ir tikusi pie apjomīga cietuma ar brīvā nometinājuma koloniju. Uz šejieni izciest sodu sūta notiesātos no visas plašās Padomju Savienības.

Dzelzsbetona konstrukciju, pāju, keramzīta, dolomīta šķembu ražošanā galvenokārt nodarbināti vīrieši. Lai radītu jaunas darbavietas arī sievietēm, 1968. gadā bijušās Krustpils slimnīcas telpas tiek pielāgotas šūšanas izstrādājumu ražošanai. Jaunajā šūšanas fabrikā „Asote” darbu atrod aptuveni 600 strādnieces. Šūšanas fabrikas „Rīgas apģērbs” Jēkab-

Tilta pār Daugavu celtniecība.
1961. gada augusts

„Lauktehnikas” korpusi

Jaunās poliklīnikas celtniecība.
80. gadu sākums

Jēkabpils "Lauktehnikas" ceha ļaudis pie izremontētā traktora

Jēkabpils "Lauktehnikas" Lauksaimniecības tehnikas vēstures muzejs

Apvienotās pilsētas ģerbonis

Veikalā pārdod gan desas, gan gurķus! Tas ir ievērojams notikums

Jēkabpils rajona centrālais kolhozu tirgus. 60. gadi

pils cehs uzceļ ražošanas ēku pilsētas centrā pie Jaunās ielas. Savukārt Brīvības ielā Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca vērs plašumā Jēkabpils filiāles darbu (ražo automašīnu lokanās vārpstas sūtīšanai uz daudzām pasaules valstīm). Arī te nodarbināto vidū ir daudz sieviešu.

Vēl ir daudznozaru sadzīves pakalpojumu, kā arī maizes un gaļas kombināti, pienotava un plaša dārzniecība. Aiz dzelzceļa stacijas uz Variešu pusi izaugusi lieluma ziņā visiespaidīgākā celtne – labības kombināts ar elevatoru. Brīvības ielas galā pie pilsētas robežas uzceltas apjomīgas „Lauktehnikas” un 14. ceļu remontu un būvniecības pārvaldes ražošanas bāzes. Tām iepretī Daugavas kreisajā krastā izvietojas mežrūpniecības saimniecības ēku komplekss, bet pa vidu iesprūk Bebri rajona dzīvojamo māju masīvs. Celtniecības darbus galvenokārt veic Jēkabpils pārvietojamā mehanizētā kolonna. Trijos gadu desmitos Jēkabpils patiešām kļuvusi par lielu rūpniecības centru.

No kurienes rodas tik daudz strādājošo,

lai spētu nodrošināt daudzpusīgo ražošanu? Par to būtu jābrīnās, ja statistikas dati neliecinātu, ka, sākot ar 1954. gadu, vienā desmitgadē vien uzceltas 96 daudzstāvu dzīvojamās mājas, ja no pēckara laika līdz 1970. gadam iedzīvotāju skaits pilsētā palielinājies par 14 000 cilvēku. Šajā skaitā neietilpst karaspēka daļa, kas nodarbojas ar aerodroma celtniecību, un aviācijas pulks.

Kaut arī Krustpils pils ir atdota armijas apsaimniekošanā un virsnieku ģimeņu izmitināšanai uzbūvēts liels dzīvojamo māju masīvs, kaut arī pilsētas ielas vienmēr pilnas ar mundieros tērptiem vīriem, nevienam nav jāzina, ka pilsētā atrodas Padomju armijas garnizons. Taču tā klātbūtnei jūt gan liels, gan mazs. Caurām dienām un pat naktīs drausmīga skaņa, mācību lidojumos paceļoties un nolaižoties reaktivajām kaujas lidmašīnām, traucē cilvēku dzīvi un jo sevišķi biedē mazos bērnus. Pārī pilsētai lido tūkstošiem tonnu izdegušās degvielas sārņi, taču par to kaitīgumu neviens pat nemēģina iepikstēties.

No arhivu dokumentiem var secināt, kā intensīvi tiek veikta tā sauktā „kadru politika” jeb cilvēku vervēšana skolās, armijas garnizonos un citu Padomju Savienības republiku „nerūpnieciskajos rajonos”, solot darbu un citus labumus Jēkabpilī. Vietējie iedzīvotāji vār gadiem

ilgi gaidīt dzīvokļu rindās, taču iebrucēji tos saņem zibenīgā ātrumā. Acīmredzot darbojas kādi slepeni norādījumi, kas veicina migrantu ieplūšanu.

Par pirmo apstāšanās vietu daudziem kalpo kādreizējais Korfu īpašums – Veseļu pusmuižas māju puduris, kas tagad tautā tiek saukts par Šanhaju. Pēc neilgas padzīvošanas bēniņos, patrepēs vai pieliekamajos, jaunatbrucēji pārceļas uz labiekārtotiem dzīvokļiem. 1989. gada Vissavienības tautas skaitīšanas rezultāti apliecina, ka Jēkabpilī jau dzīvo vismaz 15 tautību pārstāvji. No 30 865 iedzīvotājiem tikai 14 940 ir latvieši.

20. gs. 80. gados visapkārt pilsētai kūp ne tikai fabriku dūmeņi, bet kā milzīgu sērkokciņu kārbas paceļas daudzstāvu nami, ko tautā sauc par guļamvagoniem. Vairākās vietās tie celti, nogrūžot gruvešos veco apbūvi. Atmosfērā laikā daudzi no tiem vēl nav pabeigti un straujās pārmaiņās noraugās ar tukšām logu ailēm. Sākoties 90. gadiem, jēkabpilieši vēl nenojauš, ka šie nami tādi arī paliks – nekad neapdzīvoti un lēni drūpoši, kā mēmi liecinieki padomju laika tautu sajaukšanas politikai.

Taču Jēkabpils ne uz brīdi nav pārtapusī par kazarmu tipa pilsētu. Sabiedriskā un kultūras dzīve te nekad nav pārstājusi mutuļot, jo šajā pilsētā arvien dzīvojuši strādīgi, talantīgi un radoši cilvēki. Gan tepat dzimušie un izaugušie, gan no citurienes atbraukušie visdažādāko profesiju pārstāvji, kas prot savu ikdienu padarīt daudzveidīgu un notikumiem bagātu.

Ne dolomīta putekļu mākoņi, ne lidmašīnu dārdoņa, ne cietuma dzeloņstieplu žogi nespēj nomākt ritu dzidrumu, kad no Daugavas ūdeņu virnojuma uz augšu ceļas dzīvinošā valgme. Jo vairākus gadu desmitus vasaras vidū ik ritu pilsēta mostas, slīgstot daudzkrāsainu ziedu jūrā un reibstot no karalisko liliju spēcīgās smaržas. Tas tāpēc, ka 20. gs. otrā pusē te dzīvo un strādā dārznieks Viktors Orehovs, kas gadu gaitā spējis Jēkabpili pārvērst par liliju un gladiolu galvaspilsētu. Milzīgas puķu plantācijas. Simtiem šķirņu, kas plaucē ziedus visās varavīksnes krāsās un katru vasaru jēkabpiliešiem dod daudz prieka un gaišuma, daudz mīlestības un siltuma.

Ēdnīcā var paēst lēti, bet ne garīgi

Prieks par sociālistiskās sacensības rezultātiem

Viens no daudzajiem patriotiskajiem saukļiem, kas rotāja ielas, skolas, iestādes

Padomju laika ražošanas šūšanas ceļā

Par šo skaistumu sajūsminātais dzejnieks Imants Ziedonis, nevarēdams paredzēt liliju dārzu turpmāko bēdīgo likteni, pilsētai velta dzejoļi:

*Jēkabpils, liliju dzimtene,
Kā tu tā neapzinies –
Ka tevi pieminēs gadu simteņi,
Tad kā liliju dzimteni minēs!*
.....

*Šis karaļu zieds, šis kāzu zieds –
Kas pilsētai liks viņus zināt?
Ak, ieraugi, vēsture, un liec
Viņus ģerbonī apstiprināt!*

*Kas tevī vēl cits ir, Jēkabpils,
Cildenāks, gaišāks un cēlāks?*
-----

*Es aizsapņojos. Vakars gaiši zils,
jūnija vakars vēlāks...*

*Daudz skolu,
daudz lielisku skolotāju*

Pēckara periodā Latvijas izglītības programma tiek pielāgota padomju sistēmai. Par īpaši svarīgu uzdevumu izvirza skolēnu komunistisko audzināšanu. 50 gadu periodā skolas skar daudzi pārkārtojumi. Vispirms vidusskolās ievieš ražošanas apmācību. Kopš 1956. gada tiek noteikts 11 gadus ilgs mācību laiks vidusskolās ar latviešu mācību valodu, bet krievu vidusskolās jāmācās 10 gadi.

60. gadu sākumā obligātās septiņgadīgās izglītības vietā noteikta astoņgadīgā izglītība. Sākas pakāpeniska pāreja uz vidējo izglītību, un praktiski šo darbu pabeidz 1975. gadā.

Jaunā cilvēka audzināšanu komunistiskās ideoloģijas garā sekmē skolēnu sabiedriskās organizācijas – oktobrēni, pionieri un komjaunatne. Taču bez ideoloģiskās audzināšanas skolās daudz tiek darīts arī mācību darbā, estētiskajā un fiziskajā audzināšanā.

1952. gadā skolēnu rīcībā tiek nodota ēka Brīvības ielā 258 (kādreiz Ābeļu pagastnams), ko nosauc par pionieru namu. Direktores Emīlijas Liepiņas vadībā te darbu uzsāk bērnu pašdarbības un jaunrades pulciņi. No 1962. līdz 1995. gadam pionieru namā darbu vada Velta Ārgule. Šajā laikā notiek telpu pārbūve, daudzkārt

palielinās bērnu interesēm atbilstošu programmu skaits. Pāri republikas robežām izskan jauno kinoamatieru panākumi. Ar viņiem strādā Valdis Sakars. Labāko dejotāju slavu iemanto tie bērnu kolektīvi, kurus vada Anita Ūdre. Par pulciņu darba koordinēšanu un nama sadarbību ar skolām nenogurstoši rūpējas metodiķe Rasma Bērziņa.

Pēckara gados Jēkabpils komercskola pārtop par

ekonomisko tehnikumu,

jo kolhozos un sovhozos vajadzīgi grāmatvedības uzskaites darbinieki. Vairākus gadu desmitus mācību iestādi vada šīs skolas bijusī absolvente Austra Zvejniece. Profesors Jānis Porietis, kas arī absolvējis tehnikumu, atceras, ka te arvien valdījusi draudzīga, radoša atmosfēra, kas ļāva nopietni pievērsties mācībām un iemilēt izraudzīto profesiju. 1973. gadā blakus senajam apriņķa skolas namam tiek uzbūvēts jauns mācību korpuss un plaša sporta zāle, bet 1974. gadā – kopmitne. Lai mācību darbu tuvinātu ražošanai, 1978. gadā tehnikumu apvieno ar padomju saimniecību „Ābeļi” un nosauc par Jēkabpils sovhoztehnikumu. Šajā laikā tehnikumu vada Alfreds Spule, ko nomaina Mārtiņš Rupmejs. No 1987. līdz 1997. gadam par šīs mācību iestādes direktoru kļūst Leonids Salcevičs.

Tehnikuma absolventi apgalvo, ka te saņemtas ne tikai pamatīgas profesionālās zināšanas, bet arī garīgās bagātības, iegūta spēja būt pašapzinīgākiem un uzņēmīgākiem. Par to jāpateicas lieliskajam pedagogu kolektīvam, kas gadu desmitu laikā mainās, bet skolas labās tradīcijas saglabā. Ir jāpiemin direktora vietnieki Ēvalds Ambrazēvičs un Eleonora Martemjanova, skolotāji Vija Grīnfelde, Inta Brigmane, Silvija Strušele, Anita Baltgaile, Mārīte Grandāne, Aina Buša, Valda Kalniņa, Aina Ķāve, Valda Sniedziņa, Skaidra un Gunārs Putniņi. Vēl jau paliek nenosaukti daudzi citi, kuriem arī ilggađējais un radošais darbs tehnikumā neatraujami saaudzis ar viņu pašu dzīvi.

Jēkabpils 1. vidusskola

savu nosaukumu iegūst 1950. gadā, jo šajā laikā no tās atdala ekonomisko tehnikumu, bet pievieno septiņgadīgo skolu un atver viengadīgu pedagoģisko klasi.

Pēckara periodā skolā strādā pedagogi, kuru veikums un popularitāte iziet ārpus vienas skolas ietvariem. Tas ir novada mākslinieks keramiķis Andrejs Porma-

Valsts svētku parāde

Jēkabpils ekonomiskā tehnikuma pedagogi

lis, kurš 34 gadus māca zīmēšanu, mākslas vēsturi un rasēšanu. Ģeogrāfijas skolotājs un bibliotekārs (1947.–1977.) Arvīds Ozoliņš kļūst plaši pazīstams kā novadpētniecības un sporta tūrisma veicinātājs visā Latvijā. Bijusī skolas absolvente Lūcija Ķuzāne, kas 17 gadus skolā māca latviešu valodu un literatūru, uzraksta daudzas grāmatas un apzina Sēlijas novadu. Unikāls ir darbmācības skolotāja Jāņa Zvejnieka darba stāžs – 55 gadi.

1966. gadā, kad par skolas direktori strādā Gaida Čaupjonoka, pie sarkanās ķieģeļu ēkas (toreiz Sarkanarmijas laukumā 1) tiek uzcelta iespaidīga piebūve. 1970. gadā vadību pārņem Roberts Aišpurs un vērienīgi turpina skolas izveidi. 1979. gadā tiek uzcelts plašs mācību korpuss, uz kuru pāriet pamatskolas klases. Skolā ir likvidēts maiņu darbs, no jauna izveidotie mācību kabineti nodrošināti ar labām mēbelēm un tehniskajiem līdzekļiem. Rodas daudz lielākas iespējas veikt fakultatīvās un ārpusstundu nodarbības. Šajā laikā skolas dzīvē neizdzēšamas pēdas atstāj ārpuskolas un ārpusklases darba organizatore, skolas muzeja veido-

tāja Ausma Buka, matemātikas un rasēšanas skolotāja Ilga Strautiņa, kā arī fizikas skolotājs, mācību grāmatu autors, audzinātājs un treneris Tālvāldis Asariņš.

Skaista dāvana šīs skolas skolēniem un pedagogiem ir 1982. gadā uzceltais sporta komplekss.

Jēkabpils 2. vidusskola

izveidojas uz krievu pamatskolas bāzes. 1949. gadā vidusskolu beidz pirmie absolventi. Strauji palielinās skolēnu skaits, mācības notiek divās ēkās (Brīvības ielā 157 un 120), tādēļ par vienu no svarīgākajiem skolas direktora Andreja Šaldas uzdevumiem kļūst rūpes par skolas celtniecību. 1963. gadā jaunā ēka ir uzcelta. Izveidojies darbīgs un radošs skolotāju kolektīvs, kurā strādā Zinovija Zimova, Ņina Razuvejova, Anastasija Abase, Gunta Lazdiņa, Faina Šjezina un citi pedagogi. 60. un 70. gados vairākkārt mainās skolas direktori, pieaug skolēnu un skolotāju skaits. 1968. gadā skolas kolektīvs saņem republikas Ceļojošo karogu. Bijušie absolventi sāk atgriezties skolā jau kā pedagogi. Irinai Starodubcevai, Olgai Zaburdajevai un citiem šī ir vienīgā darbavieta.

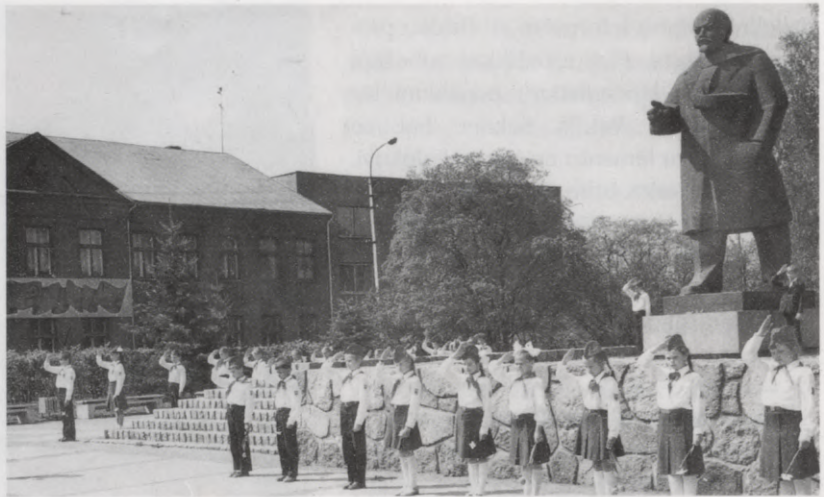
Lielu popularitāti izpelnās klubs „Fakel”, kur bibliotekāre Liliāna Čukste organizē literārās tikšanās, izrādes un izstādes.

1983. gadā skolai uzceļ piebūvi – jaunu mācību korpusu. Sākot ar 1986. gadu, skolu vada Aleksandrs Deinis. Darbs organizēts tā, lai nezustu skolas senās tradīcijas un ikvienam bērnam tiktu dotas visas iespējas sevi apzināt kā radošu personību. Par to rūpējas pedagoģes Vanda Lovčinovska, Silvija Avišāne, Zinaīda Deine, Ērika Osīte un visi pārējie.

Krustpils 1. vidusskola

Rīgas ielā 198. izaug no Valsts nepilnās vidusskolas. 1954. gadā notiek pirmais izlaidums. Skolā strādā daudzi vecā kaluma pedagogi, to skaitā Helēna Utnāne, Modests un Johanna Trepši, Vera Lice, Austra Losberga. Klāt nākusi lieliskā matemātiķe – fiziķe Anna Virse, latviešu valodas pasniedzējas Ženija Sakare un Guna Bērziņa, ģeogrāfe Dzintra Gavriloviča, vēstures pasniedzēja Vilma Ozoliņa, angļu valodas skolotāja Lidija Krustiņa (Tetere), fizikultūras un sporta entuziasts Francis Sjomkāns. Drīz vien pedagogu saimi papildina I. izlaiduma absolvente Gunta Beniņa.

Taču vecajā koka namā valda milzīga sašpiestība. Kaut arī bērni mācās divās maiņās, nepietiek telpu klasēm, trūkst sporta

Visi svētki sākas un beidzas pie Leņina pieminekļa

Izlaidums Jēkabpils 1. vidusskolā. 1946. gads

Jēkabpils vidusskolas 12. klases meitenes: 2. no labās Ā. Grietiņa (vēlāk - dzejniece Ārija Elksne). 1947. gada ziema

zāles. Šī iemesla dēļ valdība piešķir līdzekļus jaunas skolas celtniecībai. Viss būtu lieliski, ja skolai neierādītu vietu ārpus pilsētas – māla kalnā blakus ķieģeļfabrikai. 1960. gada janvārī skolas direktores Mirdzas Martukānes vadībā jaunā gaismas pils laipni ver durvis. Uz atklāšanas svinībām ierodas izglītības ministrs Vilis Samsons. Diemžēl ikdienā nokļūšana līdz skolai sevišķi grūta ir pirmklasniekiem: jāšķērso automaģistrāle un dzelzceļa līnija.

1962. gadā skolu pārdēvē par Jēkabpils 3. vidusskolu, un tās vadību no 1964. līdz 1989. gadam pārņem Stefans Petrovskis. Šajā laikā uzceļ un iekārto auto-klases un bibliotēku. Skolas internāta būvē piedalās gan skolotāji, gan skolēni. No 1989. gada par direktoru strādā bijušais skolas absolvents Ārijs Balodis, bet 1998. gadā skolas vadību uzņemas Valdis Ozo-

2. vidusskolas atklāšana 1962. gadā

liņš. Šīs skolas absolventi arvien izcēlušies ar labām zināšanām. Par to jāpateicas matemātikas pasniedzējām Vizmai Šapkinai, Vilmai Audzītei un Silvijai Bairei, sākumskolas skolotājai Ligitai Lejniecei, muzikālajai audzinātājai Ligitai Ašņevicai un vēl citiem no 56 skolotāju kolektīva.

Krustpils 2. vidusskola

attīstās no septiņgadīgās skolas ar krievu mācību valodu. Pēc abu pilsētu apvienošanas 1962. gadā tā kļūst par Jēkabpils 4. vi-

dusskolu. Šajā laikā jau ceļ jauno skolas ēku Rīgas ielā 200a, un 1964. gadā notiek tās atklāšana. Līdz 1967. gadam par skolas direktoru strādā Egons Šapkins. Skolas kolektīvs lielu uzmanību velti internacionālajai audzināšanai, veiksmīgi organizē vasaras darba un atpūtas nometnes. Vokālais ansamblis, ko vada Zinaīda Goloda, vairākkārt uzvar republikas mūzikas konkursos. Skolā strādā tādi izcili pedagogi kā Vjačeslavs Kočetkovs, Frida Minskere, Dmitrijs Sjomovs, direktora vietniece mācību darbā Nadežda Petrovska.

No 1969. līdz 1986. gadam skolu vada Grigorijs Ivanovs. Pēc viņa priekšlaicīgās aiziešanas mūžībā direktores pienākumi tiek uzticēti Jūlijai Kancānei.

Jēkabpils vakara vidusskola

izveidota 1976. gadā, apvienojot trīs vakarskolas, kas darbojās abos Daugavas krastos. Patiesībā tā ir vakara (maiņu) un neklātienes vidusskola (Rīgas ielā 198) visam rajonam, jo līdz 1987. gadam skolas 14 konsultāciju punkti darbojās visatālākajās rajona skolās. Šīs mācību iestādes darbības laikā daudzkārt mainījušies tās vadītāji. Lielāko ieguldījumu devuši direktori Veronika Nagle, Olga Tuča, Juzefa Grigule, Nikolajs Lavrentjevs, Rita Plikša.

Jēkabpīliešu ārstnieciskā aprūpe

Ķirurģijas māsa Paulina Kāpostina ieģipsē pacienta roku

pēckara gados galvenokārt balstās uz medicīnas darbinieku pašaielīdzību. Pat pēc pusgadsimta dzirdami nostāsti par lieliskajiem ārstiem un māsiņām, kuriem bija liela atbildības sajūta un vēlme palīdzēt, neprasot, „kas man par to būs”.

Laikam nebija neviena krustpīlieša, kuram pēckara pirmajos gados palīdzību nesniegtu Latvijas armijas bijušais feldšēris Jānis Vikmanis, ko visi dēvē par dakteri, jo viņš ieguvis lielu popularitāti. Saprotoša, zinoša un daudz pieredzējusi ir ārste Stefānija Aldersone. Krustpils slimnīcas dzīves ritmus no pirmajiem pēckara gadiem nosaka virsmāses Zentas Nuķes saimnieciskā stingrība. Viņa bija ļoti prasīga pret personālu un ļoti līdzjūtīga pret slimniekiem. Glābjot slimnieka dzīvību, ne reizi vien pati kļuva par donoru.

Jēkabpils slimnīcā leģendām apvītas ir galvenā ārsta un lieliskā ķirurga Špungina darba gaitas. 50. gadu sākumā reiz bijis

tā: dakteris Špungins pie operācijas zāles durvīm pēkšņi arestēts. Uz darbam sagatavotajām rokām uzlikti rokudzelži, un, baltajam virsvalkam plīvojot, arestants vests cauri visai pilsētai. Vēlāk izrādījies, ka denūciācija bijusi pārāk rupja un tūlīt atspēkota. Nākamajā dienā ķirurgs atkal stāvējis pie operāciju galda.

Terapeiti Leopolds Ozoliņš un Klāra Ozoliņa, ķirurgs Edgars Barons, rentgenoloģe Aina Barone, stomatoloģe Rita Korņeva un vēl daudzi citi ārsti jēkabpīliešu atmiņā paliks kā iejūtīgi un gudri speciālisti. Krustpīli ļoti iecienīts jaunais terapeits Olafs Ūdris. Kad viņš aiziet strādāt uz Rīgu, krustpīlieši vēl daudzus gadus brauc pie viņa konsultēties.

60. gadu sākumā, pēc Krustpils un Jēkabpils apvienošanas, visu ārstniecisko iestāžu atrašanās vietas varēja nosaukt tikai labs pilsētu pazinējs. Daugavas kre-

sajā pusē pie Jaunā meža bija centrālā slimnīca, pusceļā uz centru (Brīvības ielā 213) – prettuberkulozes dispansers, bet poliklinika – pašā centrā (Brīvības ielā 154) pie autoostas. 1962. gadā vienā no stacijas ēkām dzelzceļnieki atvēra savu slimnīcu un ambulanci. Rīgas ielas 204. namā strādāja stomatologi, bet terapijas nodaļa jāmeklē tālu prom no cilvēku mītnēm tai pašā māla kalnā, uz kuriem brien 3. vidusskolas bērni. Lai tur nokļūtu, pat neatliekamās palīdzības mašīnām dažreiz ilgi jākavējas pie slēgtās dzelzceļa pārbrauktuves. Tikai 60. gadu beigās, kad slimnīcas ēka draud sabrukt, jo uzcelta uz aizbērtā māla karjera, 1. terapijas nodaļa (vadītājs Guntis Beķeris) tiek iekārtota bijušās mirtiesas ēkā Brīvības ielā 120 un atrašanās vietu nemaina veselu gadsimta ceturksni.

1970. gadā, kad par slimnīcas galveno ārstu strādā Edgars Vitols, ir gatavs jaunās slimnīcas projekts. Pēc pieciem gadiem 200 slimniekus izvieto jaunuzceltā piecstāvu korpusa daudzo nodaļu gaišajās palātās. Blakus ēkā – laboratorija, fizioterapijas un diagnostikas kabinets, aptieka, bibliotēka. Slimnīcu vada galvenais ārsts Viesturs Skrodēlis.

Medicīniskajā apkalpošanā sākušies vēl nebijuši laiki: Jēkabpili esošie stacionāri vienlaikus var uzņemt 500 slimnieku. Taču ārstnieciskā darba efektivitāte joprojām atkarīga no ārstu un māsiņu godprātīgās attieksmes pret slimo cilvēku. Lielu popularitāti gūst kardiologi Izaks Hercbahs un Guntars Apsītis, neirologi Gunārs Kiršbergs un Raimonds Bērziņš, pediatri Enoks Biķis, Ruta Beķere, Mirdza Brikmane, poliklinikas vadītāja Olga Mutjanko, terapeiti Guntis Beķeris un Benita Liepiņa, dzelzceļa slimnīcā – Anna Kikuste. Augsta profesionalitāte saņemta zobārstniecībā. Stomatoloģijas nodaļas vadītājs Ludvigs Vidžis spēj izdarīt sarežģītas operācijas.

Katrs, kam radušās jebkādas veselības problēmas, droši var vērt prettuberkulozes dispansera durvis. Tur galvenais ārsts Antons Zvidris nevienam neliels rentgena apskati. Pieaugušos uzklausa ftiziatres Rasma Buholce, Ausma Jakovļeva un Elga Bebre. Bērņus rūpīgi izmeklē pediatre Dzintra Apsīte.

Slimnīcas operāciju bloka vecākā māsa Aleksandra Jušmanova uzņemas atbildību par asins pārliešanas stacijas darbu un veiksmīgi organizē bezmaksas donoru kustību. Virsmāsa Zenta Nuķe pārzina ginekoloģijas un dzemdību nodaļas saim-

Jēkabpils slimnīcas darbinieku kolektīvs.
1960. gada pavasarī

Jēkabpils slimnīcas
ķirurģiskās nodaļas kolektīvs.
60. gadu beigās

Jēkabpils aptiekas vadītāja
M. Cinovska un
aptiekas receptārs H. Cinovskis.
1970. gads

niecību, Paulina Kāpostiņa, kas medicīnas māsas izglītību ieguvusi vēl pirmās brīvvalsts laikā, perfekti strādā operāciju zālē. Slimnīcas galvenās māsas pienākumus veiksmīgi pilda enerģiskā Aina Upmace.

Visos padomju varas gados Jēkabpils ārstu rīcībā nav sarežģītu diagnostikas iekārtu, aptiekās nav importēto zāļu plašā sortimenta. Medicīniskās apkalpošanas kvalitāti nosaka atbildīgo cilvēku sirdsapziņas mērs.

Krustpils aptiekas kolektīvs

50. gadu sākumā

Jēkabpils aptiekas kolektīvs

1981. gadā

Kardiologs Izaks Hercbašs

Rajona slimnīcas centrālā ēka

ka dzīves kvalitāte. Tas apliecina, ka viena no svarīgākajām ārstu specializācijām ir kardiologa darbs. Daudzu tūkstošu jēkabpīliešu sirdspukstus vērojis, pētījis un precīzi noteicis diagnozi ārsts Izaks Hercbašs. Viņš arvien prata pārvarēt krīzes situācijas, ko radīja paša veselības problēmas, un gandrīz pusgadsimtu rūpēties par citiem.

Provizori – pirmie palīgi

Kara juku laikā tikai vienu dienu jēkabpīlieši nevarēja nopirkt medikamentus. Pateicoties mājas Pasta ielā 21 īpašniecei Emmai Grobiņai, tika saglabāta pilsētas aptiekas materiālās vērtības. Ārsti rakstīja receptes, un farmaceiti, vadoties pēc tām, izgatavoja zāles. Ne-raugoties uz niecīgo atalgojumu, aptiekā darbinieki nemainījās. Gandrīz pusgadsimtu te strādāja pedantiskās farmacei-tes Zina Plikša un Antonija Kvederoviča. Receptāru Herbertu Cinovski plašo zināšanu un lielās autoritātes dēļ sauca par dakteri un pat padomju laikos atļāvās dēvēt par kungu. Helēna Cinovska daudzus gadus vadīja aptiekas darbu un veicināja farmaceitu profesionālos kontak-tus ar ārstiem. Valija Lukstiņa, kas sāka šeit strādāt tūlīt pēc kara, 1970. gadā uz ilgu laiku kļuva par stingru un prasīgu ap-tiekas vadītāju.

Pusgadsimts darbā

Ritms. Ritmiskums – valsts dzīvē, pil-sētas notikumos. Tas apliecina stabilitāti un secību. Tomēr vissvarīgākais ir cilvēka sirds ritms. No sirdspukstu spēcīguma, no to nesasteigtās gaitas ir atkarīga cilvē-

90. gadu sākumā aptiekas kolektīvs pārcieta visas tās neērtības, ko sagādā telpu kapitālais remonts. Toreiz vēl ne-zinot, ka pavisam drīz būs jāizvācas no mājas, kur pavadīta visa darba dzīve.

Paši dedzām gara gaismu

Jēkabpils kultūras dienas Rokišķos

Padomju perioda kultūras dzīvi Jēkabpili varētu sadalīt trīs atšķirīgos posmos – pēc laikmeta prasībām un darbošanās stila, kāds raksturīgs katram no rajona kultūras nodaļas vadītājiem.

Pirmajos pēckara gados

kultūras nodaļas vadītāji Sofijai Bērziņai jāstrādā sarežģītos apstākļos – jāiedzīvina jaunās iekārtas pieņemtie lēmumi. Bibliotēkās gandrīz katru nedēļu pienāk Galvenās literatūras pārvaldes pavēles par „kaitīgo” grāmatu izņemšanu no fondiem. Dažreiz pietiek ar vienu padomju ideoloģijai neatbilstošu vārdu, lai grāmatu izmestu. Sākas intensīvs lekciju darbs, jo valdošās iekārtas politika jāizskaidro katram individam. Taču cilvēki pa garajiem juku un kara gadiem izsalkuši pēc mūzikas un mākslas, tādēļ Aleksandra Vasiļevska vadībā tiek organizēts jauktais koris. Režisors Vilis Segliņš, kas jau 1942. gadā bija nodibinājis Jēkabpils teātri un iestudējis vairākas lugas, atkal tiek aicināts vadīt dramatisko kolektīvu. 1948. gada 28. novembrī ar Ligoņu Jēkaba izrādi „Bierantos” Jēkabpils teātris atjauno darbību un divās sezonās iestudē vēl 20 lugas.

Cits pēc cita veidojas muzikāli ansambļi, kas spēlē ballēs un viesībās. Jēkabpīliešiem atvēlēts bijušais Aizsargu nams (pārsaukts par Oškalna Kultūras namu). Krustpīliešiem tik lepnas celtnes nav – jāizlīdzas ar šaurajām telpām Rīgas ielā 111, kur vēlāk ir kinoteātris „Par mieru”.

Oškalna Kultūras nama koris ar solisti Ciemaldu Lūkinu

Zentas Kocēnas „valdīšanas laiks”

pirmām kārtām izceļas ar ateisma propagandu, kas pacelta pat zinātniskā līmeni. Baznīcās iet aizliegts, un reliģiskajiem rituāliem ar steigu jāatrod aizvietojošas tradīcijas. Bērības un pilngadības svētki, sabiedriskās kāzas, pases izsniegšana, partizānu salidojumi – tā ir tikai daļa no jaunievedumiem. Vēl ir 8. marts jeb Sieviešu diena, 1. maija un Oktobra svētku demonstrācijas, uz kurām obligāti jāiet visiem strādājošajiem un skolēniem. Arī komunistiskās sestdienas talakas pieskaitāmas pie mākslīgi radītiem pasākumiem. Tādā veidā „čekas orgāni” tautas masas var labāk paturēt acis un zināt noskaņojumu.

20. gs. 50. gadu beigās rodas iespēja skatīt platekrāna un krāsainās filmas, mājās ienāk televīzija. Tas ir laiks, kad jēkabpīlieši tiek pie bērnu mūzikas skolas. Savukārt Krustpīli ir uzcelts Kultūras nams, kurā izvietojas arī bibliotēka un kinoteātris. Par tā direktori sāk strādāt radoša, spilgta personība Skaidrite Čerņecova, kas sev apkārt pulcina talantīgus mākslinieciskos vadītājus.

Zinovijs Brākers vada pūtēju orķestri. Biruta un Georgs Kovaļonoki organizē aģitbrigādi, dramatisko kolektīvu, kā arī paši gatavo koncertprogrammas. Marutas Apsalones vadībā izveidojas spēcīgs vokālais ansamblis. 1967. gadā operdziedātāja Anna Žebeka kļūst par šī kolektīva vokālo pedagoģi, bet soliste ir ārste Ciemalda Lūkina, kas veido soloprogrammas. Dekorators Jānis Valainis, sagatavojot pasākumiem telpas, uzbūvē noformējuma meistardarbus.

Paredzētie līdzekļi ir niecīgi, taču ar šarmu un tālredzību direktore prot panākt, ka kultūras vajadzībām no pilsētas budžeta arvien iedala papildu līdzekļus.

Andrejs Mihalovskis strādā visilgāk

– gadsimta ceturksni. Viņš ir trešais padomju laika kultūras nodaļas vadītājs.

20. gs. 60. gadu vidū mākslinieciskajā pašdarbībā panākta ne tikai kvantitāte, bet arī kvalitāte. Par to liecina saņemtie Tautas kolektīvu goda nosaukumi, pa-

Stigu instrumentu orķestris (vad. A. Kitovs) Krustpils rajona vecajā Kultūras namā 50. gados. Kultūras nama mākslinieciskais vadītājs Fiskovičs

nākumi skatēs un konkursos. Šajā laikā notiek visu kultūras iestāžu vajadzību un iespēju apzināšana.

Piedaloties Vissavienības mākslinieciskās pašdarbības festivālos, jēkabpilieši sāk gūt panākumus republikā, kā arī iepazīstas ar interesantiem citu tautu nacionālajiem kolektīviem. Neaizmirstamus brīžus sagādā Kirgīzijas deju ansamblis, Vjatkas kultūras dienu viesansamblis, Armēnijas dejojāji, dombru orķestris no Krievijas. Par savstarpēju bagātināšanos pašdarbības jomā kļūst Rokišķu un Jēkabpils rajona kultūras apmaiņas dienas. Tiek uzturēti cieši sakari ar Narofominsku.

Kinoamatieru skatēs vērtē uzņemtas filmas, kas atspoguļo jēkabpiliešu redzējumu, iemūžinot vēsturiskus notikumus. Top filmas par Viktoru Orehovu, Andreju Pormali, par dabu un atsevišķu kolektīvu ikdienu. Leonards Erts, Pēteris Tamanis, Valdis Sakars, Francis Sokolovskis ir pirmie jēkabpilieši, kas ieiet Latvijas kinoamatierisma vēsturē.

Ainas Karlsones dibinātais tēlotāja mākslas pulciņš dod iespēju uzplaukt

jauniem talantiem. Tiek rīkotas pašdarbības gleznotāju darbu skates. Josifa Kačanovska un Raimonda Skudras vārdi izskan republikā, un viņiem rodas iespēja papildināt zināšanas profesionālu mākslinieku studijās.

70. gados fotografēšana iegūst māksliniecisku ievirzi. No Rīgas bieži brauc profesionāli fotogrāfi, rīko skates, vērtē darbus un māca darītājus. Tā izaug fotostudija „Daugava”, un pasaule iepazīst Pētera Drivnieka, Mārtiņa Freimaņa, Daiņa Ormaņa, Spodras un Volda Purviņu, Jāņa Knostenberga fotogrāfisko rokrakstu.

Savukārt Tautas studija „Saulgrieži” ir tautas daiļamata meistares Martas Lapiņas lolojums. Viņas prasīgums, novada tradīciju un kolorīta apzināšana, profesionālisms tiek ielikts daudzo veiksmju pamatos. Tie ir republikas skatēs uzvaras guvušie ansambļi „Vecmāmiņas atpūtas stūritis”, „Zvaigžņu sega kamanās”. Vairāki lietišķās mākslas darbi izstādīti arī Ungārijā.

20. gs. septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados Jēkabpili darbojas daudzi pašdarbības kolektīvi, kurus zina tālu aiz rajona robežām. Krustpils Kultūras namā: jauktais koris (diriģents Gundars Markevičs), Tautas teātris (režisori Biruta un Georgs Kovaļonoki), pūtēju orķestris (Zinovijs Brākers), estrādes orķestris (Ilgvars Ikass), sieviešu vokālais ansamblis (Maruta Apsalone).

Jēkabpils (toreiz Oškalna) Tautas namā: koris (diriģents Arnolds Skride), pūtēju orķestris (Mihails Krivjans), vidējās paaudzes deju kolektīvs (Gaida Venta), vīru vokālais ansamblis (Romāns Kielbickis). MRS un 14. ceļu remonta un ekspluatācijas rajona kolektīvos darbojas vīru koris un dubultkvartets, ko vada Česlavs Beļavskis.

1981. gadā maijā rīkotās Mūzikas dienas izskan tik emocionāli, ka Jēkabpils

Jēkabpils pilsētas bibliotēkas vadītājas (no kreisās) Lidija Ozoliņa un Brigita Blite, bibliotekāre Lilita Žikova

80. gados tika atvērta viena no modernākajām grāmatnīcām visā Latvijā „Aisma”.

Tās direktore toreiz bija Daina Joņina

Folkloras ansamblis "Klinči" 80. gadu vidū (vadītāja Iveta Tāle – 2. no labās)

Kultūras nodaļas vadītājs A. Mihalovskis (no labās) sveic Oškalna Kultūras nama kori 35 gadu jubilejā

Padomju sadzīves tradīcijas. Bērības svētku norisi vada Ilga Stare (no labās)

viesis dzejnieks Laimonis Kamara tām veltī dzejoli „Pie Daugavas” ar rotaļīgu izskaņu:

...Un puīši pie šķelmēm un spīganām brien

*Pēc mīlas un jaunības zintīm,
Un viļņi un laivas, un launagi skrien
Caur mūžiem un mūžīgām klintīm.*

J. Vitola Latvijas Valsts konservatorijas neklātienas nodaļā mācās kordiniģenti un režisori no Jēkabpils. Šo neklātienes studentu diplomdarbi ienes jaunas vēsmas tradicionālajos kultūras pasākumos. Tas sakrīt ar laiku, kad republikā savu vietu piesaka lielu masu pasākumu organizēšana. Jēkabpilī notiek ielu svētki, teatralizēts gājiens „Pilsētas vēsture”, literārie karnevāli bibliotēkās, tikšanās ar ievērojamiem cilvēkiem, atsevišķu komponistu autorkoncerti. Par jaunu tradīciju izvērsās Jēkabpils dienas Dailes teātri – rajona balvas pasniegšana par labāko izrādi. Pašdarbības kolektīvi sāk atzīmēt savas pastāvēšanas jubilejas, uzņemot ciemiņus no citiem rajoniem. Ir tradīcija, ka reizi gadā kultūras dzīves vadītājiem tiek izteikta pateicība. Tad var apsveikt jaunatnācējus un godināt veterānus.

Ierosmes šīm aktivitātēm nenāk no „augšas”. Tās dzimst kultūras nodaļā, tās piepilda kultūras darbā strādājošie. Atceroties šos laikus, kultūras darbinieki var teikt: „Tie, kas visu iecerēja, kas visu paveica, patiešām bijām mēs paši.”

Diemžēl visam vajadzēja pievienot tradicionālo birku: „Paveikts komunistiskās partijas un izpildkomitejas vadībā.”

Saspringts brīdis sporta spēlēs

Svarīgākie sporta dzīves notikumi

- Pirmie pēckara gadi.** Pirmā sporta dzīves vadītāja ir arodbiedrību sporta biedrības „Daugava” Jēkabpils teritoriālā padome (priekšsēdētāji A. Jelinskis un V. Zāle), tiešais sporta darba organizators – Valdis Sakars.
- 1950. gada marts.** Atklāj pirmo sporta zāli Pasta ielā, bet 14. maijā jauno „Dinamo” stadionu ar futbola laukumu, skrejceļu un skatītāju sēdvietām.
- 1950. gada 11. marts.** Notiek lauku sporta biedrības „Vārpa” Jēkabpils rajona organizācijas dibināšanas konference. Par rajona padomes priekšsēdētāju ievēl Rūdolfu Zundi.
- 1956. gada septembris.** Darbu sāk bērnu un jaunatnes sporta skola ar 8 treniņgrupām divos sporta veidos, kas laika gaitā palielinās līdz 10 veidiem.
- 1959. gada rudens.** Jēkabpils 1. vidusskolas fizikas skolotājs **Tāļivaldis Asariņš** organizē tūristu salidojumu ar orientēšanās sacensībām. Tas ir sākums orientēšanās sporta slavenajai vēsturei pilsētā. Pēc diviem gadiem Tāļivalda Asariņa sagatavotā orientieristu komanda izcīna otro vietu Baltijas tūristu salidojumā Igaunijā.
- 1960. gada sākums.** Ar sporta biedrības „Vārpa” rajona padomes atbalstu bijušā kinoteātra „Atpūta” telpas tiek pārbūvētas, iekārtojot republikā vislabāko smagatlētikas zāli, šaha klubu un telpas rajona sporta padomei.
- 1976. gada 29. maijs.** Jēkabpili atklāj stadionu, kas ir viens no lielākajiem Latvijas lauku rajonos. Tajā ir divi futbola, trīs volejbola, divi basketbola, viens rokasbumbas laukums, skrejceļi, vieglatlētikas sektori un sēdvietas 4820 skatītājiem.
- 1977. gads.** Jēkabpili notiek Latvijas lauku 10. sporta spēles.
- 1983. gads.** Jēkabpilieši uzņēm republikas lauku 13. sporta spēļu dalībniekus. Gatavojoties šim pasākumam, skrejceļam un sektoriem uzklāts mākslīgais segums, uzcelts administratīvās ēkas korpuss.

Labākie sasniegumi Latvijas mērogā:

Kopš 1953. gada mūsu sportisti ir piedalījušies visās lauku spartakiādēs un spēlēs. Izcīnītas 15 komanduzvaras 4 veidos: svarbumbas celšanā, šahā, svarcelšanā un stenda šaušanā.

67 sportisti 119 reizes kļuvi par čempioniem 11 sporta veidos. Visvairāk zelta medaļu – astoņas – ir vieglatlētam **Edgaram Lambam**. Smagatlētiem **Jānim Vitolam** – septiņas, **Arnim Zalānam** un **Egilam Bojāram** katram piecas zelta medaļas. No trenera **Jāņa Āboliņa** „Zilānu klētiņas” sportistiem pa četrām zelta medaļām nopelnījuši Aivars Vilcāns, Ivars Odzuļevičs un Andris Kalniņš, kā arī vieglatlēti Gunārs Putniņš, Elmārs Antons un Zenots Skrebutāns. **Juris Bērziņš** (*1938 – †1991) bija Latvijas rekordists un čempions lodes grūšanā.

***

Kopš 1964. gada 38 reizes notika republikas veselības spartakiādes un spēles, kad 29 dalībnieki no Jēkabpils komandām izcīnīja 125 čempiona nosaukumus.

Ar 25 iegūtām medaļām čempionu čempions ir **Francis Sjomkāns** – daudzpusīgs vieglatlēts un volejbolists, kas pusgadsimtu nostrādājis par sporta skolotāju un treneri. **Maijai Lipskai** nopelnītas 15 zelta medaļas, bet 40 darba gadi veltīti pilsētas sporta dzīvei. Lieli nopelni ir ilggadējai sporta veterānu vadītājai, izcilai treneri un sportistei **Zentai Drugoveiko**. Jēkabpils 2. vidusskolas bijušais fizikultūras skolotājs **Georgijs Šlezins** ir ilggadējs sporta kluba „Jaunība” vadītājs un futbola treneris. Viņš uzrakstījis Jēkabpils futbola vēsturi. Šaha kluba vadītājs **Leonards Volminkis** ik gadu rīko šaha un dambretes turnīrus, kuros panākti lieliski rezultāti. Četrās lauku sporta spēlēs mūsu šahisti ieguvuši pirmās vietas.

Marģers Jaudzems ir automotosporta entuziasts. Daudzus gadus vadījis tehniskās sporta sekcijas rajonā. Vairāk nekā 30 gadus bijis starptautisko automotosacensību tiesnesis krosos, daudzcīņās, tūrisma autorallijos, motoorientēšanās un citās sacensībās. Ar viņa līdzdalību dažādos automotosporta veidos sagatavoti 32 meistarkandidāti un 66 pirmās klases sportisti. Publicējis aptuveni 800 korespondenču par sporta tēmām.

Jēkabpīliešu sasniegumi pasaulē

Sporta skolas direktors **Edgars Lamba** ir septiņkārtējs Vissavienības lauku jaunatnes čempions vieglatlētikā. Svarcēlājs **Valdis Alksnītis** Latvijas spēcīgāko vīru sarakstā noturējās ceturtdaļgadsimtu. Svarcelšanas paveidā – spēka trīscīņā 2000. gada Eiropas

Republikas

13. sporta spēļu laikā.

Priekšplānā Jēkabpils sportists

dauzkārtējs čempions

Edgars Lamba

čempionātā viņš ieguva 4. vietu. Spēka trīscīņnieks **Jānis Pauļuks** ir pasaules senioru čempionāta trīskārtējs dalībnieks. Piedaloties daudzās starptautiskās sacensībās, viņš kļuva par sešpadsmitkārtēju valsts čempionu. Teicami cīnījušies mūsu bobslejisti četrinieku ekipāžās. Bobslejists **Juris Jaudzems** izcīnīja 5. vietu Kalgari ziemas olimpiādē, bet **Egils Bojārs** bija 6. vietā 1998. gada ziemas olimpiskajās spēlēs Nagano.

Par Vissavienības sacensību uzvarētājiem un starptautisko sacensību laureātiem PSRS izlases sastāvā kļuva jēkabpīlieši: **Ināra Ģipsle**, **Indulis Peilāns**, **Daina Zvirbule (Brāļīte)**, **Jānis Ģipslis** un **Iveta Oša**. Bez jau minētajiem sporta meistara nosaukumu ieguvuši arī **Uldis Bitāns**, **Juris Šinke**, **Edgars Saulītis**, **Dace Peilāne (Lukšēvica)**, **Ilona Ozoliņa (Radziņa)**, **Iveta Brūvere** un **Indra Veiriha (Abzalone)**. Bez tam orientieriste **Daina Zvirbule (Brāļīte)** ir PSRS kausa izcīnītāja 1981. gadā.

Sporta skolas šaha treneris **Jāni Mileika**, kam bijuši vairāki tūkstoši audzēkņu, sagatavoja starptautisko sporta meistarū **Gunti Jankovski**, pasaules un Eiropas čempionātu dalībniekus **Kristapu Kalniņu**, **Jāni Saulīti**, **Alvi Vanaģeli**, **Jāni Volkovu**.

Jēkabpils „Lauktechnikas” autosporta komanda, kas 90. gados bija viena no labākajām Latvijā

Valsts svētkos

Pilsēta gadskaitļos laikā no 1945. līdz 1986. gadam

1946. gada 1. janvāris.

Jēkabpili 4315 iedzīvotāji, Krustpili – 1763.

1948. gads.

Kādreizējais Jēkabpils tirgus laukums tiek nosaukts par Komjaunatnes laukumu.

1949. gada 25. marts.

Notiek iedzīvotāju deportācija uz Sibīriju. No Jēkabpils aizved 35 cilvēkus (11 ģimenes), no Krustpils – sešus cilvēkus (divas ģimenes). Šī deportācija galvenokārt vērsta pret lauciniekiem, jo no Jēkabpils apriņķa izsūta 1683 cilvēkus (563 ģimenes).

1951. gads.

Apvienojot sikās darbnīcas, veidojas sadzīves pakalpojumu kombināts.

1951. gada 24. novembris.

Jēkabpils 1. vidusskolā atklāj pretpadomju pagrīdes grupu. 9. klases skolniece Mirdza Medene un vēl trīs meitenes ar tinti aplējušas komunisma celtni karti Vecpilsētas laukumā. Viņas arestē un tiesā par pretpadomju aģitāciju. No darba padzen skolas direktori Antoņinu Lazdāni, pionieru vadītāju Skaidrīti Mazģi un 9. klases audzinātāju Ritu Krastiņu. Sēlpils skolā darbu zaudē Mirdzas māte skolotāja Alma Medene. Mirdzas tēvs dzejnieks Jānis Medenis tajā laikā jau ir Gulagā kā „nacionālistu ideologs”.

1959. gada 20. marts.

Durvis ver jaunuzceltais Krustpils Tautas nams, ko dēvē par Kultūras pili. Šeit telpas rod arī bibliotēka un kinoteātris. Jēkabpili jau dzīvo 7400 cilvēku, Krustpili – 9300.

Valsts svētkos

Svētkos pie Ļeņina bronzas kājām
gulst ziedi...

Lielā Oktobra svētku uzruna
pie Ļeņina pieminēkļa

1962. gada marts.

Notiek pirmā Jēkabpils filatēlistu kolekciju izstāde, kuru sagatavo Teodors Lucko. Pasta nodaļa Jēkabpils–I saņem pirmo speciālo pasta zīmogu.

1962. gada 17. aprīlis.

Ar LPRS Augstākās Padomes Prezidija dekrētu apvieno Jēkabpils un Krustpils rajonu. Tiek apvienotas abas pilsētas, kas turpmāk sauksies par Jēkabpili. Šā paša gada rudenī 5. tiltu būves trests kopā ar 446. tiltu būves vilcienu pabeidz Daugavas tilta būvdarbus. No viena Daugavas krasta uz otru beidzot var nokļūt bez problēmām.

1964. gads.

Cukurfabrika saražo 57 705 tonnas cukura, tai skaitā 48 705 tonnas no Kubas jēlcukura. Diemžēl veikalos pēc cukura jāstāv garās rindās.

Šā gada septembrī darbu uzsāk rūpnieciskais monstros – dzelzsbetona konstrukciju ražošanas rūpnīca.

1970. gada 15. janvāris.

Iedzīvotāju skaits sasniedzis 21 401.

1970. gada 18. aprīlis.

Uz laukuma iepretim Jēkabpils 1. vidusskolai, kur 30. gados bija veikti labiekārtošanas darbi un nākotnē paredzēts uzcelt Brīvības pieminēkli, atklāj pieminēkli Ļeņinam (tēlnieks A. Terpilovskis). Te beidzas svētku demonstrācijas un notiek mītiņi. ("Ļeņinekli" aizvāks 1990. gada 27. novembrī.)

1973. gads.

Latvijas Dziesmu svētku simtgadei gatavojas Jēkabpils novada 10 jauktie kori diriģenta Jāņa Grigaļa virsvadībā un divi pūtēju orķestri. Martā notiek Jēkabpils kultūras dienas Rokišķos.

1981. gada plūdi

Leņina statujas pakājē pulcējās
dedzīgās aizstāves, lai protestētu pret
pieminekļa aizvākšanu
(1990. gada 27. novembris)

1975. gada aprīlis.

Ekspluatācijā nodod slimnīcas stacionāra jauno piecstāvu korpusu (ar 200 gultasvietām), kā arī administrācijas un diagnostikas divstāvu ēku.

1981. gada aprīlis.

Visu ziemu Daugava nemierīga un divas reizes iziet no krastiem. Liktenīgie plūdi sākas pēc divu ledus aizdambējumu pārrāvuma augšpus Jēkabpils. Diennakts laikā puse pilsētas ir ūdenī. Daugavas līmenis pacēlies 8,7 m virs normas (kritiskais 6,3 m). Applūst daudzas dzīvojamās ēkas, kultūras iestādes, veikali, tipogrāfija, skolas. Cieš poliklinikas pacientu kartotēka, daļēji tiek iznīcināta 1. vidusskolas bibliotēka. 4000 iedzīvotājus vajag evakuēt, pēc plūdiem 45 mājas jānojauc, simtiem ēku jāremontē.

1981. gada maijs.

Uz Mūzikas dienām Jēkabpili ierodas komponisti Ādolfs Skulte, Imants Kalniņš, Ģederts Ramanis, Juris Karlsons un vēl daudzi citi. Tiek atskaņoti viņu oriģināldarbi. Ar Komponistu savienību panākta vienošanās 1. vidusskolā atvērt mūzikas novirziena klases.

1984. gada 3. novembris.

Uzcelta jaunā poliklīnika (projekta autore arhitekte Ināra Kārkliņa). Četros stāvos (3000 m²) izvietoti daudzi ārstu kabinetu. Vienā maiņā poliklīnika spēj uzņemt 500 pacientu. Tās darbu vada pieredzējuši ārste Olga Mutjanko.

Tā "aizbraukšanu"
vēlas redzēt daudzi jēkabpilieši

Leņins jau dodas prom

Ar gavilēm tu laikam pretī meties

Svētbrīdis 14. jūnijā pie piemiņas
akmens represētajiem

Jaunas dienas tuvošanās nojaušama jau labu brīdi pirms saules lēkta, jo debesis kļūst arvien gaišākas un tajās atmirz rīta zvaigzne – Auseklis. Tāpat notika ar mūsu nacionālo Atmodu – trešo pēc skaita.

Rītausmas nojausma 80. gadu sākumā uzplauksni Jēkabpils rajona bibliotēkā, ko vada Mirdza Mulere. Literārajos vakaros tiek uzlūgti nacionāli domājoši autori: Valdemārs Ancītis, Alberts Caune, Jānis Liepiņš, Aleksandrs Pelēcis un citi. Dzied folkloras ansambļi, bet Aigara Godiņa muzikanti nebaidās nospēlēt leģionāru dziesmu melodijas.

Bez šīs darbošanās Jēkabpili aizsākas arī „neredzamā fronte”. To atraisa it kā nenozīmīgs notikums. Krustpils elektroapakšstacijā disidents Gunārs Freimanis savam darbabiedram Vitautam Čačem iedod grāmatu „Latviešu tautas piedzīvojumi”, ko uzrakstījis Uldis Ģermanis Zviedrijā. Čekisti sadzen pēdas katram šīs ievestās grāmatas eksemplāram, un arī Jēkabpili sākas liels tracis. Gunārs Freimanis vēlreiz nokļūst soda nometnē. Vitautu Čači soda nosacīti, izposta viņa rūpīgi krāto bibliotēku un pašu vajā tik ilgi, kamēr neiztur viņa veselība... Grāmatu paspējis izlasīt arī elektromehāniķis Antons Grebežs, un par to viņu tramda divus gadus. Tādēļ rodas vēl viens nesamierināms disidents. Kopā ar dažiem domubiedriem Antons Grebežs izveido „tipogrāfiju”, kur pavairo nelegālo žurnālu „Auseklis”. Jānis Kučinskis, kurš ir grupas „Helsinki – 86” dalībnieks, izdod izdevumu „Junda” (vēlāk viņš kļūst par laikraksta „Pilsonis” redaktoru, uzraksta vairākas publicistiska satura grāmatas).

Pie atjaunotā pieminekļa
"Kritušajiem par Tēviju 1918.-1920."
Svecīti iededz Tautas frontes aktivists
Oskars Dzenis

1988. gadā vasarā cits pēc cita raisās notikumi, kam KP rajona komiteja nav devusi atļauju. Bet oktobris jau ir Tautas frontes tapšanas laiks. Cita pēc citas rodas atbalsta grupas. Jēkabpili vien to skaits tuvojas sešiem desmitiem. Krustpils pusē grupu izveido Roberts Laivnieks, mežrūpniecības saimniecībā – Anita Ūdre un Tekla Dūce, 14. ceļu pārvaldē – Arvids Straume. Uz Latvijas TF I. kongresu (8., 9.X) tiek deleģēti 12 pārstāvji, bet 7. oktobra manifestācijā Mežaparkā piedalās daudzi jēkabpilieši, to skaitā koru kolektīvi.

Par satraucošu notikumu Jēkabpili izvērsas rajona TF dibināšanas konference. Tādu cilvēku daudzumu Jēkabpils Tautas nama lielā zālē vēl nav piedzīvojusi. Bez tam visa konferences gaita tiek translēta radio un notiekošo var dzirdēt ikvienā mājā. Ne velti rakstniece Lūcija Ķuzāne konferences dalībniekiem teiks: „Mans gods, mana uzvara un laime – šodien pārpildītā zālē stāvēt dedzīgu ļaužu priekšā. Vēl nekad mūžā neesmu uzrunājusi tik izcilu sabiedrību.”

Visas tālākās runas un uzstāšanās aplicina, cik trāpīgas ir jēkabpilieša Eduarda Krūmiņa dzejas rindas:

Cik zemu var liekties?

.....
Ja zemāk prasa?

Kā pateikt,

Ka zemāk nevar?

Var tikai

Atlikt muguru taisni,

Ar sparū un tā,

Lai ar pakausi

Liecēju trāpītu...

Pieliektie un noklusinātie ir apzinājušies, ka spēj piecelties kājās.

Ir sācies lielās iedrošināšanās laiks

Tautas frontes mudināti, ļaudis piedalās mītiņos Rīgā, vāc parakstus, lai panāktu latviešu valodas atzīšanu lietvedībā un apturētu migrāciju no Krievijas. Tiek arī pieprasīts atzīt nacionālo karogu un himnu.

Latvijas armijas kapteinis
Jānis Alfreds Bērziņš ir sagaidījis
tos laikus, kad atkal vējā viļņojas
sarkanbaltsarkanie karogi

1988. gadā pirmo reizi pēc 49 gadiem Jēkabpili atzīmē 18. novembrī – Latvijas valsts 70. dzimšanas dienu. LNNK dalībnieki sarīko tautas saietu sporta stadionā. Luterāņu baznīcā notiek vakara dievkalpojums, uz kuru sanāk arī citu konfesiju pārstāvji. Šajā reizē čekistiem nekas cits neatliek, kā no tumsas aizsega vērot notiekošo. Cits pēc cita virs Jēkabpils uzvijas sarkanbaltsarkanie karogi. Tad visās iestādēs sāk gatavoties Ziemassvētku sagaidīšanai, lai gan oficiāli tie vēl nav atzīti. Par Sibīrijā pārdzīvoto arvien drošāk sāk runāt represētie. Notiek viņu apzināšana un anketēšana. Rodas ieceres represēto ciešanas iemūžināt piemiņas akmeņos.

Daudz kas tiek darīts pirmo reizi. Kāpēc VDK darboņi neapslāpē šīs aktivitātes, bet tikai vēro, klausās un dokumentē?

Tomēr, tiklīdz rodas izdevība, viņi izlaiž nagus. Tā notiek 1989. gada janvārī, kad rajona bibliotēkas sarīkojumā ierodas Juris Tārs no Zviedrijas. Pasākuma organizētājus pratina un soda: kā drīkst pieļaut to, ka kapitālistiskas valsts pilsonis vienojas Jēkabpili!

Par Atmosdas otro posmu, kas turpinās apmēram gadu, varētu teikt, ka tas jau ir

skrējiens pretī brīvībai.

Tautas frontes turpmākais darbības virziens – atgūt neatkarīgu Latvijas valsti. Cīņas metodes: parakstu vākšana, mitiņi, parlamentārā darbība, lai nevardarbīgā veidā pierādītu padomju varas nelikumību. To dzirdot, kļūst baisi. Vai tas var izdoties bez asinsizliešanas? Un tomēr... kājās piecēlušies, visi steidzas uz mērķi. 1989. gada vasara ir notikumiem bagāta. 14. jūnijā novadpētniecības muzejs izsūtītajiem veltī plašu ekspozīciju, kapsētā atklāj Laimoņa Blumberga veidoto skulptūru „Sāpju māte”, ar ko tiek godināti 1941. gada vasarā padomju varas nošautie seši jēkabpilieši. Šajā dienā svinīgais gājiens dodas pāri Daugavai un apstājas pie Krustpils luterāņu baznīcas, kur uzstādīts piemiņas akmens izsūtījumos bojā gājušajiem novada ļaudīm.

Jūlijā notiek plaši Daugavas svētki, un pilsētas ielas atgūst vecos nosaukumus. Rit talka, lai Krustpili sakārtotu to vietu, kur iznīcināts kādreiz veidotais 14. jūnija parks. Arī tur atklāj piemiņas akmeni.

No rītiem jēkabpiliešus modina radio ar „Dievs, svētī Latviju!”. Bet virs Krustpils pils, kur mitinās Padomju armijas garnizons, vēl joprojām plivinās sarkanais karogs ar sirpi un āmuru. Gan pašvaldību, gan Augstākās Padomes vēlēšanu kampaņās notiek asas domstarpības starp tautfrontiešiem un interfronti.

Aizstāvēšanās un... uzvara

ir grūti apjaušams brīnums – tā varētu teikt par Atmosdas trešo posmu, kas sākas 1990. gada 4. maijā, kad Augstākā Padome apstiprina Neatkarības deklarāciju. Jūtot, ka vara slid laukā no rokām, vēl lielāks naidīgums pārņem interfrontiešus. Taču viss iet savu gaitu. Jēkabpils kori brauc uz lielajiem Dziesmu svētkiem Rīgā, notiek Daugavas svētki Sēlpilī, fotogrāfu diena Saukā, svētkojojums uz Aglonu.

Novembra beigās, kad jēkabpilieši novāc Ļeņina pieminekli pie 1. vidusskolas (tagad Kalpaka laukums), interfrontieši atklāti draud: „Tā cilpa, ko šodien apmetāt dižajam vadonim, drīz savilksies jums ap kaklu!”

Tautas frontes Jēkabpils rajona
nodaļas dibināšanas konference

Represēto atceres dienā
uz sliedēm gulst ziedi...

Gada nogalē nepieciešama vēl viena parakstu vākšana, lai apturētu „prezidenta pārvaldi” un Savienības līgumu, ko Maskavai lūdz Vislatvijas glābšanas komiteja. Jaunais gads nāk ar lielu neziņu: kas būs turpmāk. No veikaliem pazūd pēdējās preces, pēc maizes jāstāv garā rindā. Padomju rublis ar katru dienu zaudē vērtību. Jaunie puīši sāk slēpties no iesaukšanas Padomju armijā, tādēļ notiek „rekrūšu ķeršana”.

1991. gada 13. janvāra rīta agrumā pienāk ziņa, ka Viļņā padomju tanki sagrauj Lietuvas alkas pēc brīvības. Simtiem jēkabpiliešu steidzas uz Rīgu, lai piedalītos protesta mītiņā tajā vietā, kur 1905. gadā tieši 13. janvārī cara

1941. gada 14. jūnijā represēto
atceres brīdis Krustpils stacijā

žandarmi apšāva demonstrantus. Vai vēsture var atkārtoties? Diezin vai, jo ļaužu un plivojošo karogu jūra ir neaptverama.

Daudzi jēkabpilieši šajā naktī neatgriežas mājās, bet paliek Rīgā, lai celtu barikādes. Nākamajā rītā Jēkabpils TF un rajona padome organizē brīvprātīgo grupu, kas pilsētas padomes deputātu Teklas Dūces un Jāņa Amata vadībā brauc uz Rīgu, lai kļūtu par TV torņa pirmajiem aizstāvjiem. Jēkabpils TF priekšsēdētājs Antons Grebežs saka: „Lai kam tas ir pirmais gadījums pasaulē, kad tauta aizstāv valdību, kura tikko pacēlusi cenas.”

Barikāžu sardzē jēkabpilieši piedalās visu janvāri. Daži pat nebrauc mājās atpūties. Traģiskajā 20. janvāra naktī, kad Rīgas centrā iet bojā cilvēki, posteni pie televīzijas torņa ir Oskara Dzeņa vadītā grupa.

Notikumiem bagāts ir marts, kad, par spīti interfrontes aģitācijai, jēkabpilieši tautas referendumā nobalso par neatkarīgas valsts statusu.

It kā nojausta, tomēr visus negaidīti pārsteidz X stunda. Trauksmais ir 1991. gada 19. augusta rīts. Jēkabpilieši pa radio uzzina, ka Maskavā varu pārņēmusi Valsts Ārkārtējā stāvokļa komiteja. Šoreiz nav nozīmes steigties uz Rīgu. TF nodaļas valde sanāk kopā, lai uzrakstītu paziņojumu par uzticību pašreizējai Latvijas valdībai. Mediķi iekārto ķirurģiskās palīdzības punktu lauku mājās, mednieki noslēpj bises. Vai tā būtu gatavošanās partizānu karam? Tiek apspriests, kā rīkoties tiem, kurus var arestēt un pratināt. Vakarā visi ir liecinieki, kā OMON ieņem televīziju. Mājās apdziest zilie ekrāni. Naktī apklust radio. Tātad visā Rīgā saimnieko omonieši. Bet pēkšņi kā cerību zīmi, ka viss vēl nav zaudēts, ētera viļņi no nelegālā raidītāja atnes dziesmu: „Puiši, puiši, kas tie puiši – kas tos puišus nezināja...”

21. augustā Jēkabpils rajona padomē ierodas VDK priekšnieks un militāristi no Krustpils garnizona. Ap 30 tautfrontiešu steidzas protestēt pret rajona padomes priekšsēdētājas Silvijas Šimfas arestēšanu. Tomēr nelūgtie viesi to neizdara. Pēcpusdienā Jēkabpili pāršalc ziņa, ka Maskavas pučs izgāzies, bet Rīgā Augstākās Padomes deputāti nobalsojuši par neatkarīgu Latvijas valsti.

23. augustā Jāņa Lāča vadībā jēkabpilieši atkal dodas uz Cēsu rajonu, lai ar uguns kuriem iezīmētu „Liesmojošo Baltijas ceļu”.

Ir sācies jauns vēsturisks laikmets.

Jēkabpīlieši "Baltijas ceļā"
Cēsu rajonā

Atmodas laiks gadskaitļos:

1988. gada 14. jūnijs. Pirmais brīvdomīgo jēkabpīliešu saiets Daugavas malā pie tilta. To sarīko Jēkabpils folkloras kopa „Klinči”, pieminot 1941. gada 14. jūnijā deportētos.
1988. gada 16. jūlijs. Folkloras festivālā „Baltica – 88” Rīgā parādes gājienā jēkabpīliešu folkloras ansamblis „Klinči”, ko vada **Iveta Tāle**, pirmais visā Latvijā atritina un paceļ virs kolonnas sarkanbaltsarkano karogu.
1988. gada 23. augusts. Jēkabpils Vides aizsardzības kluba aizsegā Jēkabpils LNNK sarīko mītiņu sakarā ar „Molotova – Ribentropa” pakta gadadienu. Otrs LNNK rīkotais mītiņš notiek 15. oktobrī Ādamsona salīnā.
1988. gada 21. septembris. Jēkabpilī, Brīvības ielā 182, sāk darbu pirmais TF koordinācijas centrs, ko vada Skaidrite Gailite.
1988. gada 12. novembris. Notiek Jēkabpils rajona TF I. konference. No 67 atbalsta grupām, kas apvieno 3200 dalībnieku, piedalās 430 delegāti. Ievēl pirmo TF domi un priekšsēdētāju – Andri Grinbergu.
1988. gada 16. novembris. Pirmajā TF domes sēdē ievēl valdi: Jāni Amatu, Lonardu Augustu, Skaidriti Gailīti, Aigaru Godiņu, Juri Milleru, Kārli Pabērzu, Silviju Šimfu un Anitu Vanagu. Izveido komisijas dažādu saimniecisku un sabiedrisku problēmu risināšanai.
1988. gada 18. novembris. Notiek karoga svinīga pacelšana virs mežrūpniecības saimniecības administrācijas ēkas. Stadionā LNNK sarīko mītiņu, bet vakarā dievkalpojums ev. lut. baznīcā, ko vada prāvests Artūrs Kaminskis.
1989. gada 10. februāris. Vakara stundā uz Vecpilsētas laukumu dodas tūkstošiem jēkabpīliešu ar degošām svecītēm rokās. Virs Jēkabpils Tautas nama tiek pacelts sarkanbaltsarkanais karogs. Par tā vēsturi stāsta Lūcija Ņuzāne. Dievkalpojumu vada Romas katoļu draudzes dekāns Jānis Bratuškis. Dzied koris.
1989. gada 23. augusts. Notiek Baltijas padomes akcija „Baltijas ceļš”. No Tallinas līdz Viļņai cilvēki veido vienotu, dzīvu ķēdi. Cēsu rajona robežās tajā iekļaujas arī tūkstošiem jēkabpīliešu, kas atbraukuši ar autobusiem un vieglajām mašīnām.

1989. gada 23. septembris. Tautas namā notiek Jēkabpils rajona TF nodaļas 2. konference. Par domes priekšsēdētāju ievēl Lonardu Augustu.
1989. gada 18. novembris. Iznāk laikraksta „Augšzemes Atmoda” pirmais numurs. Redaktore Māra Grinberga.
1990. gada 10. februāris. Jēkabpils rajona TF 3. konferences galvenais mērķis – deputātu kandidātu apspriešana Latvijas AP vēlēšanām.
1990. gada marts. Apgāds „Vide” sāk izdod laikrakstu „Saime”. Piecos pastāvēšanas gados iznāk 137 numuri.
1990. gada 29. aprīlis. Atkārtotās vēlēšanās par Jēkabpils pārstāvi Latvijas Augstākajā Padomē kļūst Ita Kozakeviča.
1990. gada vasara. Jēkabpils ielas atgūst vecos vēsturiskos nosaukumus. Laikraksts „Padomju Daugava” atkal kļūst par „Brīvo Daugavu”.
1990. gada 3. novembris. Tā ir Itas Kozakevičas bēru diena. Ne tikai Jēkabpils zaudējusi savu deputāti. Visa valsts sēro par izcilo sievieti – patrioti, kas vienīgā ieguvusi skaisto nosaukumu „Sieviete Latvija”. Dzejnieks Armands Melnalksnis saka:
*Debestēvs, jel paņem manu sāpi;
 Tavas dzimtas pamatīgi maļ.
 Viss, kam bija jānotiek, ir tapis –
 It nekas nav griežams atpakaļ.
 Tikai viena zvaigzne lepnā spītā
 Deg un savai nemirstībai tic.
 Tikai vārds kā dūriens sirdī – Ita –
 Paliek manā tautā ierakstīts...*
1991. gada 10. janvāris. Astoņas stundas Jēkabpils rajona deputāti apspriež saimnieciskos jautājumus. Bet Viļņas ielās jau padomju tanki.
1991. gada 13. janvāris. Pēc asiņainajiem notikumiem Viļņā LTF dome aicina tautu uz manifestāciju Rīgā. Tūkstošiem jēkabpīliešu dodas uz galvaspilsētu pretim nezināmiem notikumiem. Nākamajā naktī sākas barikāžu laiks.

Svētvakars pie rajona Kultūras nama

1991. gada 2. februāris.

Iznāk atjaunotā laikraksta „Jēkabpils Vēstnesis” 1. numurs. Izdod žurnālisti Dzintars Vasjukevičs, Gunārs Jermaks, Anna Afanasjeva.

1991. gada 19. augusts.

Sākusies X stunda. Maskavā varu pārņēmusi Ārkārtējā stāvokļa komiteja. Nākamajā dienā Latvijas AP vēl darbojas un aicina tautu uz vispārēju streiku. Jēkabpils TF valde sastāda paziņojumu par atbalstu līdzšinējai valdībai.

1991. gada
25.-27. augusts.

Jēkabpils pilsētas un rajona deputāti sāk pārņemt kompartijas, komjaunatnes komitejas, kā arī VDK un kara komisariāta īpašumus. Šajā akcijā piedalās Silvija Šimfa, Vilis Dardets, Eduards Vilcāns, Vladimirs Ždanoks. Fotografē Dainis Ormanis.

Tu esi kā sapnis, Latvija brīvā!

Pēdējā reaktivā lidmašīna gatavojas
uz visiem laikiem atstāt Krustpils
kara aerodromu

Desmit gadus pēc barikāžu laika tā
dalībnieki pulcējas pie atmiņu
ugunskura

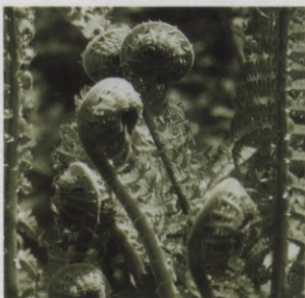
XXI gadu simtenī

Cehs, kurā ražoja skaistu keramiku, beidzis pastāvēt. Kas būs tālāk?

Mēs šajā pilsētā, pilsēta mūsos

*...Kā jums tur iet? Vai turas vecais tilts?
Vai jaunais taps, kas vienos mūsu sirdis?*

*Vai Daugava no krastiem vaidot kāps?
Vai naidis un rūgtums plūdis pāri malām?
Es mīlu jūs! Un man tik ļoti sāp,
Kad mana drauga draugi mantu dala...*

Tās ir rindas no Armanda Melnalkšņa vai-
cājuma jēkabpiliešiem, kurus viņš uzskata
par saviem novadniekiem. Jo te, Daugavas
pretējās krastos, dzimuši, izauguši un vēlāk
savas dzīves saistījuši viņa vecāki.

Jā, kā tad iet tiem, kas, dzīvojot Jēkabpilī,
sagaidīja 21. gadsimtu? Daugava pēdējos
gados no krastiem laukā vairs nav kāpusi, jo
pavasara palu neprāts sadūries ar dambi,
kas tagad atdala pilsētas ielas no upes. Taču
mākslīgo vaļņu garie uzbērumi piekrastes
zemākajiem namiem vairs neļauj sarunāties
ar garām plūstošo straumi. Zaudējums patie-
šām liels! Bet ko varēja darīt, ja Daugava,
noskaitusies par neapdomīgi sabūvēto
elektrostaciju ierobežojumiem, arvien bie-
žāk vērsa dusmas pret pilsētu, kura pārāk
tuvu piegājusi tās tecējumam?

Šķirējdambis tapa laikā no 1994. līdz
1999. gadam. Ari tilts vairs nav vecais. Pēc
atjaunošanas un pārbūves (1996.), tas kļu-
vis daudz platāks un diendienā uz saviem
druknajiem pleciem spēj noturēt tūksto-
šiem pāri braucošo mašīnu. Diemžēl mū-
žības ceļos aizgājis leģendārais dārznieks
Viktors Orehovs, un Jēkabpilij zudis liliju

un gladiolu dārzu košais vaibsts.

Bet ļaudis? Pēc Atmosas saviļņoju-
miem tie pārāk nesagatavoti nokļuva
straujo pārmaiņu karuselī. Ilgi gaidītā
demokrātija bieži kļuva par visatļautību.
Kas nav aizliegts, tas ir atļauts! Ar šo ci-
nisko lozungu, izsmejot nepilnības likum-
došanā, veikli darboņi izlaupīja valsts īpa-
šumu. Cits pēc cita beidza kūpēt rūpnīcu
dūmeņi. Cilvēki palika bez darba un
iztikas. Neprasmie iekļauties jaunajā, ne-
žēlīgajā sistēmā daudziem atnesa lielu
apjukumu un rūgtumu.

Taču, tāpat kā Daugavas plūdums, arī dzi-
ve neapstājas. Vairākums Jēkabpils iedzi-
votāju atraduši jaunus nodarbošanās vei-
dus, pieaug ienākumi, palielinās nodokļu
maksājumi. Pilsēta kļūst sakoptāka. Krā-
su svaigumā atdzīvojas vecā koka apbū-
ve, košumā uzmirz veikalu vitrīnas, pa-
rādās jauno bruģakmeņu klājumi...

* * *

Daži jautājumi pilsētas domes deputā-
tam, uzņēmējdarbības komisijas priekšsē-
dētājam **Dainim Dzērvītim**:

Padomju laikā jūs vadījāt starpkolhozu
celtniecības organizāciju, tagad esat paju
sabiedrības „Jēkabpils Lauku celtnieks”
valdes priekšsēdētājs. Tātad jums ir iz-
devies „pārdzīvot” rūpniecības krīzes
periodu un turpināt darbu. Vai, jūsuprāt,
viss, kas tika sagrauts, patiešām nebija
vairs derīgs?

Daudz ko varēja un vajadzēja saglabāt. Kāpēc darbu neturpināja konservu fabrika? Arī nievātais „Dolomīts”, kura ražojumi pašlaik būtu tik pieprasīti. Jā, rūpnīca bija uzcelta nevietā, taču varēja to modernizēt, uzstādīt mūsdienīgas iekārtas, kas neļautu dolomīta putekļiem izplūst laukā. Pārāk ātri „kapitulēja” šūšanas uzņēmumi, kas gan daļēji jau atjaunojuši savu darbību. Uzskatu, ka, sabrūkot sociālisma sistēmai, daudziem uzņēmumu vadītājiem nerūpēja ne uzņēmumu, ne tajos strādājošo liktenis. Vieglāk bija visu izsaimniekot un pārdot. Arī pašvaldību nostāja bija pasīva un diezgan vienaldzīga.

Bet cukurfabrika? Mūsu pilsētas simbols, kuru atceroties, ikvienam iesāpās sirds...

Es uzskatu, ka pašreizējos apstākļos trīs cukurfabrikas Latvijā ir par daudz. Sīvās konkurences rezultātā mūsējā izrādījās vājākā un zaudēja. Nepiekrītu, ka tās bankrotā vaino tikai valdību. Liela daļa no neizdarībām jāuzņemas cukurfabrikas vadībai.

Kuri no vecajiem uzņēmumiem pelna uzslavu?

Visā Baltijā tagad ir pazīstams tiltu būvniecības uzņēmums „Viadukts”, kas izveidojies uz 24. tiltu būves grupas tehniskās bāzes. To veiksmīgi vada Vitautas Sankauskas. 6. ceļu daļa Edvina Krūmiņa vadībā pārtapusi par ceļu būves uzņēmumu SIA „Krustpils”. 14. ceļu remontu un būvniecības pārvalde (tagad „Jēkabpils ceļi”), kurai bija ļoti spēcīga materiāli tehniskā bāze, iekļauta valsts akciju sabiedrībā „Latgales ceļi”, un tās prezidents ir jēkabpīlietis Juris Millers. Konkurētspējīgus trikotāžas izstrādājumus visus šos gadus spēj ražot Jura Bružuka uzņēmums „Viola – Stils”. Savu vietu pārpildītajā tirgū joprojām saglabā maizes cepēji, arī šuvēji.

Dainis Dzērvītis

Pārejas perioda grūtības pārvarējusi un stabili darbojas bijusi patērētāju biedrība, tagad SIA „JTES” (vadītājs Pēteris Batarags).

No pilsētas saimnieciskās dzīves grūti nodalīt Salas pagasta uzņēmumus. Gan siltumnīcas, kas pārbūvētas modernā kompleksā „Rītausma” (vadītāja Valda Bekina) un apgādā pilsētu ar svaigiem dārzeņiem, gan arī maizes ceptuvi „Dona” (vadītāja Jevdokija Fedosejeva).

Par jaunizveidoto uzņēmumu darbību pastāstīs paši darītāji, taču gribētos zināt, cik cerīgi jūs raugāties gan uzņēmējdarbības, gan visas pilsētas nākotnē?

Neskatoties uz lielo konkurenci un mainīgo tirgus pieprasījumu, perspektīva ir kokapstrādei. Jēkabpils var lepoties ar SIA „Oškalns” (vadītājs Aigars Nitišs), SIA „Sēlijas mežs” (vadītājs Imants Ņikitins), SIA „Brēķu studenti” (vadītājs Vilnis Buholcs).

Paredzams, ka arvien būs stipri celtniecībā. Tādi uzņēmumi kā SIA „Jēkabpils PMK” (vadītājs Uldis Putniņš), SIA „Indriķis” (vadītājs Sergejs Semjonovs), SIA „Hektors” (vadītājs Bronislavs Ivanovskis) un arī paju sabiedrība „Jēkabpils Lauku celtnieki” būvē ne tikai pašu pilsētu un rajonā, bet arī blakus esošajos reģionos. Lai veiksmīgi konkurētu ar Latvijas lielajām būvniecības firmām, vietējie būvnieki apvienojušies un nodibinājuši līgumsabiedrību, kura sekmīgi piedalās valsts mēroga konkursos.

Joprojām esmu pārliecināts, ka protam un varam veiksmīgi tirgoties. To pierāda „JKTARD” (vadītājs Aldis Kasparovičs), „Lakra” (vadītājs Aldis Līcītis), „Niko – Loto” (Jolands Dišlers) un vēl citi uzņēmumi, kas spēj paplašināt savu darbību.

Bijušās cukurfabrikas rajons nākotnē var attīstīties par nozīmīgu tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas centru. Iepretim „Viadas” degvielas uzpildes stacijai tiek projektēts lielveikals. Iespējams, ka nākotnē tur būs arī ledus halle un viesnīca. Vienīgi žēl, ka tirdzniecības iniciatīva ir atdota ienācējiem, ka neesam pratuši vai gribējuši atbalstīt savējos.

Jēkabpils priekšrocība ir tās ģeogrāfiskais stāvoklis – atrašanās tranzīta ceļu krustpunktā – Latvijas un pat visas Baltijas vidū. Tas mums jāizmanto.

Un kā ar celulozes rūpnīcu?

Ja celulozes ražošanas rūpnīcas celtniecības projekts īstenosies Ozolsalā, Jēkabpils saimnieciskā dzīve ļoti mainīsies. Strauji attīstīsies uzņēmējdarbība arī citās nozarēs, palielināsies darbavietu skaits, un tad var pienākt laiks, ka jaunieši nevis brauc projām, bet pēc studijām sāk atgriezties. Domāju, ka mūsu pilsētas nākotne ir cerīga.

Padomju laika atstātās pēdas... kā arī pārraižu laika postīšanas un izlaupišanas kāre

Leskats pilsētas būvniecības plānos

No 1999. līdz 2002. gadam pilsētā strauji augusi būvniecības aktivitāte: notiek nopietna inženierkomunikāciju rekonstrukcija, renovācija (ūdensvads un kanalizācija, elektrotīkli, telekomunikācijas), tiek celti sabiedriskie un tirdzniecības nami, esam liecinieki ielu un ietvju rekonstrukcijai. Līdz ar šiem būvdarbiem mainās pilsētas seja, un jēkabpilieši pamazām iegūst dzīvošanai, strādāšanai un ražošanai pievilcīgāku vidi. Katrs uzbūvētais objekts rosina mainīties arī tam blakus esošās ēkās.

Viens no veiksmīgākajiem pēdējo gadu veikumiem ir Jēkabpils pilsētas vēsturiskā centra – Vecpilsētas laukuma (ar autoostas platformu) rekonstrukcija. Tā uzlabotais izskats liek savādāk paskatīties uz savu pilsētu ne tikai iedzīvotājiem, bet arī maina viedokli viesiem un caurbraucējiem.

Jēkabpili ir daudz neapgūtu un neapbūvētu teritoriju, un tas ir vēl viens no pilsētas attīstības potenciāliem. Katru gadu notiek kāda kvartāla detālplānojuma izstrāde, kas dod iespēju būvēt, labiekārtot, kā arī aktivizē nekustamo īpašumu tirgu. Turpmākajos piecos gados paredzēts izstrādāt apbūves plānus Neretas, Kļavu, Bebru, Zemgales un Nameja ielas apkaimēm. Sakārtošanu gaida rūpnieciskās teritorijas Krustpils pusē, kur pēdējo 50 gadu laikā atradās lielākā daļa ražotņu, bet tagad rēgojas pussabrukusi vraki.

Runājot par pilsētas attīstību, nevar nepieminēt zaļās zonas. Optimālais apsaimniekošanas veids tiek meklēts Kena parkam, Ādamsona saliņai, Radžu ūdenskrātuvei un Meža parkam

Lieli līdzekļi pilsētas 2002. gada budžetā paredzēti skolām. Tos izlietos 2. vidusskolas

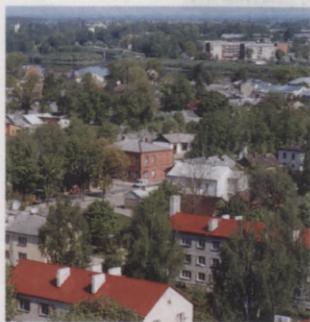
sporta zāles būvniecībai, Jēkabpils Valsts ģimnāzijas renovācijai (siltināšanas projekts), Agrobiznesa koledžas siltināšanas projekta I. kārtai.

Jēkabpils pilsētas pašvaldībā strādā optimisti. Varbūt tādēļ, par spīti līdzekļu trūkumam un ierobežojošajam budžetam, pilsēta tomēr attīstās, kļūst skaistāka un saņemtāka. Tajā ir vairāk jaunu uzņēmumu, kvalitatīvu, arhitektoniski pievilcīgu ēku un būvju, uzlabojas pakalpojumi. Līdz ar to pilsēta kļūst pievilcīgāka ne tikai tās saimniekiem un iedzīvotājiem, bet arī investoriem.

Iepriecinoši, ka, parādoties daudzajām jaunceltnēm, pieaug arī būvējamo ēku vērtība, uzlabojas to arhitektūra, īpašnieki pievērš lielāku uzmanību namu izskatam un ir gatavi ieguldīt līdzekļus apkārtnes labiekārtošanā.

Lai veicinātu būvniecības attīstību pilsētā un uzteiktu veiksmīgākos projektētājus, būvdarbu izpildītājus un uzņēmīgākos namu īpašniekus, Jēkabpils pilsētas dome katra gada nogalē izsludina konkursu par labāko celtni. Pilsētas būvvalde izvērtē ēku projektus, būvdarbu kvalitāti, būves iekļaušanos pilsētvidē, kā arī ņem vērā iedzīvotāju ieteikumus.

Martā, kad atmodusies zeme valgi smaržo un katrs kārtīgs celtnieks meklē lāpstu, pilsētas dome aicina kopā visus būvētājus, lai kopīgi priecātos par padarīto un pārrunātu nākamās vasaras ieceres. Un vienmēr ir brīnums par tiem mūsu pilsētas cilvēkiem, kuriem pietiek drosmes un dvēseles gaišuma, lai, par spīti grūtībām, sapņotu uzbūvēt pili. Apbrīnojami ļaudis ir arī celtnieki, kas katru pavasari ir gatavi visu sākt no gala, tikai vēl labākā kvalitātē.

A/s "BALTIC PULP"

celulozes rūpnīcas projekta kompānija

Jaunas, modernas un jaudīgas rūpnīcas ienākšana kādā apvidū vienmēr labvēlīgi izmaina visa reģiona un tā iedzīvotāju dzīvi, pozitīvi ietekmējot attīstības sociāli ekonomiskos aspektus. Nav šaubu, ka arī „Baltic Pulp” celulozes rūpnīcas projekta realizācija veicinās Jēkabpils uzplaukumu.

Celulozes rūpnīcas projekta kompānijas „Baltic Pulp” dibinātāji ir Latvijas valsts, ko pārstāv Zemkopības ministrija, Somijas meža īpašnieku kooperatīvs „Metsaliitto” un Zviedrijas meža īpašnieku kooperatīvs „Södra”.

Papīra pieprasījums nepārtraukti pieaug, tāpēc arī Jēkabpils rajonā ražotā ce-

luloze būs gaidīta kā Eiropas, tā visas pasaules tirgū. Savukārt tās konkurētspējas priekšnoteikums un vienlaikus arī nodrošinājums būs rūpnīcas tehnoloģiju un ražošanas procesa atbilstība Latvijas un Eiropas Savienības visstingrākajām vides aizsardzības prasībām. Droši var apgalvot, ka jaunā rūpnīca būs viena no videi draudzīgākajām celulozes rūpnīcām pasaulē, rādot labu piemēru, kā īstenot liela mēroga rūpnieciskos projektus Latvijā.

Strādāsim kopā Jēkabpils reģiona straujākai attīstībai!

BALTIC PULP

Uzņēmums, kas paplašina ražošanu

Uzsākot jaunu darbadienu.
Jēkabpils PMK vadošie darbinieki

Uldis Putniņš, Jēkabpils PMK
priekšnieks

1958. gadā tika izveidota Krustpils celtniecības pārvalde, ko 1963. gadā pārdēvēja par Jēkabpils celtniecības pārvaldi, bet 1976. gadā – par Jēkabpils pārvietojamo mehanizēto kolonnu.

Celtnieku agrākās darbības rezultāti Jēkabpili redzami ik uz soļa. Tie ir rajona centrālās slimnīcas un poliklinikas korpusi, labības elevators, Viesītes ielas mikrorajons un citi daudzstāvu dzīvojamie nami un sabiedriskās ēkas.

Uzņēmums ir pārvarējis 90. gadu grūtības un turpina veiksmīgi darboties tirgus ekonomikas apstākļos. Ja savā vietā nebūtu palicis direktors Uldis Putniņš, vairs nebūtu arī paša uzņēmuma. Viņš prata saglabāt ražošanas iekārtas un strādnieku pamatkodolu tajā laikā, kad citur viss juka un bruka.

„SIA „Jēkabpils PMK” nodibinājām 1993. gadā. No agrākā uzņēmuma privatizējām mehānismus, darbnīcas un garāžas. Vēlāk nopirkām zem būvēm esošo zemi. Turpināja strādāt pieredzējušie celtniecības speciālisti,” – tā kolektīva sekmes izskaidro Uldis Putniņš, kas uzņēmumu vada kopš 1971. gada.

Jēkabpils PMK strādā 80 profesionāļi, kas spēj veikt pilna apjoma celtniecības un montāžas darbus, būvējot no pamatiem līdz objekta nodošanai lietotājiem. Lielo būvniecības pasūtījumu laiks Jēkabpili beidzies. Taču pēdējos gados uzcelti vai remontēti daudzi nelieli objekti. Speciālisti atzinīgi novērtējuši veikalu „Gaļas nams” un „Sabīne” celtnes. Turpinās dievnama celtniecība Krustpils Romas katoļu Vissvētās Trīsvienības draudzei. Nostiprinot Daugavas krastus Jēkabpils un Aizkraukles rajonā, plašā apjomā uzņēmums veic hidrotehniskos darbus. Salas pagastā pretplūdu aizsargdambi uzbūvēta palu ūdeņu pārgāzne. Realizēta programma 800+, uzbūvēts maģistrālais gāzes vads.

Pašlaik uzņēmums vēl nestrādā ar pilnu slodzi – no ražošanas jaudām tiek izmantota ceturtdaļa. Taču pēdējos gados vērojams stabils ražošanas kāpums. 1998. gadā būvdarbu apjoms bija 416 000 latu, 1999. gadā – 645 000, bet 2000. gadā – 712 000 latu vērtībā. 2001. gadā veikto būvdarbu apjoms jau pārsniedza miljons latu.

Šāds kāpinājums uzņēmuma darbiniekiem ļauj raudzīties nākotnē ar optimismu.

Jēkabpils pārvietojamās mehanizētās kolonnas strādnieki plūdu pārgāznes būvniecības laikā uz Sakas salas dambja

SIA „Ošukalns”

„Ošukalna” produkcija sagatavota nosūtīšanai

Uzņēmums dibināts 1993. gadā. Galvenie darbības virzieni ir mežizstrāde, zāģmateriālu, taras sagatavju, koksnes šķeldas, apses un melnalkšņa apdares dēlišu un bērza koka mēbeļu sagatavju ražošana. Savu produkciju firma eksportē uz daudzām pasaules valstīm. Apdares dēļus pērk Skandināvijā, Ķīnā, Taivānā un Krievijā. Taras sagataves nonāk Anglijā, Vācijā un Dānijā.

Attīstās mežizstrādes nozare. 2001. gadā sagatavoti 65 000 kubikmetru koksnes. 2002. gadā paredzēts palielināt apjomu līdz 90 000 kubikmetru. Ražošanas at-

likumus – nomaļus – agrāk pārdeva iedzīvotājiem, bet tagad pārstrādā šķeldā. Tos tāpat kā zāģu skaidas piegādā gan pilsētas katlumājai, gan ved uz Rīgu. Saražotā siltuma pārpalikumu ievada pilsētas kopējā apkures sistēmā. 2001. gadā uzņēmums no skujkoku atlikumiem sāka ražot celulozes šķeldu.

Pat grūti apjaust, ka vēl pirms 10 gadiem šis vērienīgās firmas nebija. To izveidoja un joprojām vada trīs uzņēmīgi cilvēki: **Aldis Buks**, **Ivars Dāboliņš** un **Aigars Nitišs**.

„Uzņēmums patiešām veidots tukšā vietā. Sākumā trijātā ar zāģiem strādājam mežā, lai nopelnītu un varētu nopirkt pirmās ēkas bijušās „Lauktechnikas” teritorijā,” atceras Aigars Nitišs.

Tagad „Ošukalnā” pastāvīgi strādā 270 darbinieku, to skaitu papildina aptuveni 50 līgumstrādnieki. Palielinoties veicamo darbu apjomam, pieauga vajadzība pēc ražošanas telpām. Tāpēc Viesītē tika iegādātas ēkas, kurās darbojas kokzāģētava, kā arī izvietota ceļu būves un meliorācijas darbu tehnika. 2001. gada sākumā firma uzbūvēja katlumāju, kokmateriālu žāvēšanas iekārtas, kā arī nojumi materiālu glabāšanai. Blakus uzņēmumam nomātajās telpās darbojas zāģētava un notiek kokapstrāde.

Ražošanas uzņēmums „Rietumi”

Šie ikdienas svaigumi nokļūst jēkabpīliešu mājās

Dibināts 1993. gadā un ir vienīgā pārtikas ražotne pilsētas Krustpils daļā. Tajā ražo maizes un konditorejas izstrādājumus, piedāvājot pircējiem vairāk nekā 160 produkcijas veidu. Te gatavotos gardumus var iegādāties turpat vai desmit Latvijas rajonos. Uzņēmums pieņem individuālos pasūtījumus svinībām, savkārt svētkos un jubilejās sagādā īpašus pārsteigumus – tematiskus izstrādājumus. Izstādē „Ražots Jēkabpīlī” apmeklētāji „Rietumu” produkciju atzina par visieciensītāko pilsētā.

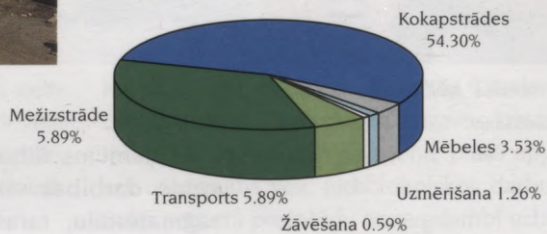
Skats uz „Selko” ražošanas ceļu

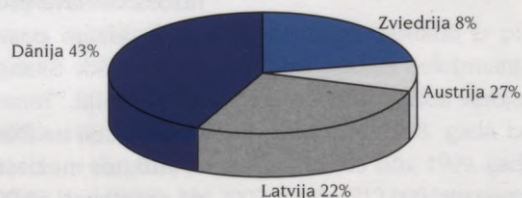
Uzņēmums dibināts 1994. gadā. Sākumā tas nodarbojās tikai ar mežizstrādi, pēc dažiem gadiem pamatdarbības nozari jau papildina kokapstrāde, transporta pakalpojumi un mēbeļu ražošana. Līdz 2000. gada pavasarim „Selko” vada Edmunds Safonovs, tagad – Dainis Līvs.

Pēdējos gados uzņēmumā strādājošo skaits ir aptuveni 50 darbinieku. 2001. gadā SIA „Selko” apgrozījums pārsniedza 362 000 latu. Veidojas sadarbība ar ārzemju partneriem.

Ražošanas apjomi pa nozarēm

Kokapstrādes ražošanas apjomi pa valstīm 2001. gadā

Grāmatnīcas – gara gaismas starotājas

SIA „Cielava” direktore Edite Siliņa ne tikai labi pazīst pastāvīgos grāmatnīcas apmeklētājus, bet prot piedāvāt katra gaumei atbilstošāko literatūru

Jēkabpili lasītāji var iegriezties divās grāmatnīcās. Pie Vecpilsētas laukuma katram durvis laipni ver „Aisma”, Krustpils vēsturiskajā centrā – „Cielava”. Abām grāmatnīcām raksturīgi ir tas, ka personāls tikpat kā nemainās. „Aismā”, kas darbojas SIA „Jēkabpils grāmata” ietvaros, strādā 9 pieredzējuši grāmatu zinātāji. Viņu skaitā ir Veronika Veipa, Mirdza Jaudzema un Vija Zurovska. Šo grāmatnīcu daudzus gadus vada **Ināra Janvāre**. Lūk, ko viņa saka par savu darbu: „Grāmatu sortiments mums ir ļoti plašs. Ja vēl pirms dažiem gadiem pirka ārzemju bestsellerus, tad tagad lasītāji vairāk interesējas par latviešu autoru darbiem, sevišķi par Jēkabpili dzīvojošo

rakstnieku devumu. Ļoti iecienīta lasāmviela ir „Lata romāns”, kas ir krietni lētāks. Gribētos novēlēt lasītgrībošajiem cilvēkiem vairāk naudas.”

Grāmatnīcā SIA „Cielava” jau 34 gadus strādā Edite Siliņa, Marija Grūberte un Irēna Treiģe. Lasītāji kļūst arvien prasīgāki un izvēlīgāki, taču katrs te var atrast savai gaumei kaut ko piemērotu. Ja nav uz vietas, var pasūtīt. Individuāli strādājot ar pircēju, tiek veiksmīgi pārdoti mācību līdzekļi, metodiskā literatūra, dažādas vārdnīcas. Ir ievērots, ka jaunie jēkabpilieši mazāk pērk daiļliteratūru. Iespējams, ka lasīšanai neatliek laika vai arī to aizstāj citas aizraušanās.

SIA "M - Bizness"

Uzņēmums dibināts 1994. gada 1. februārī. Iecere – moderno tehnoloģiju ieviešana Jēkabpils rajonā, Latgales reģionā un katra cilvēka dzīvē.

Meklējot biznesa idejas, secinājām, ka šai darbības jomai piemīt vislielākais attīstības potenciāls. Strādājot ar klientiem, atskārtām, ka moderno tehnoloģiju izmantošana cieši saviesies ar uzņēmējdarbībā nepieciešamo lietvedību un grāmatvedību. Sapratām, ka cilvēku uzmanība īpaši jāpievērš mācībām un konsultācijām – datora, interneta un grāmatvedības programmu apgūšanā. Izveidojām fotostudiju ar datorapstrādes un datorgrafikas izmantošanas iespējām.

Turpmāko gadu laikā uzņēmums izcīnīja vadošo vietu datoru un biroja teh-

nikas tirdzniecības sfērā, nodibināja reģionālās filiāles Rēzeknē, Līvānos un Jēkabpilī. Mūsu uzņēmuma profesionālo darbu pozitīvi novērtēja „Lattelekom” un „Latnet”, izvēloties mūs kā pārstāvjus Jēkabpils rajonā un Latgales reģionā. Sadarbojoties ar valsts un pašvaldības institūcijām, Profesionālās karjeras izvēles centrs un Uzņēmējdarbības atbalsta centrs organizēja dator tehnoloģiju apgūšanas kursus, veica programmu apmācību, izstādes, atbalstīja IT (informācijas tehnoloģijas) izglītības procesa norisi savā pilsētā.

Ar katru gadu ievērojami palielinājies firmas pastāvīgo klientu loks, izveidojies draudzīgs un radošs kolektīvs, nodrošināta profesionālam darbam nepieciešamā finansiālā un materiālā bāze, dzimušas labas nākotnes ieceres.

Šobrīd uzņēmums par pamatzdevumu izvirza kompleksu risinājumu sniegšanu informatīvo tehnoloģiju jomā, lai mūsu sadarbības partneri pilnvērtīgi izmantotu visas IT sniegtās iespējas, darbotos efektīvāk, būt konkurētspējīgi.

Katra uzņēmuma nākotne ir atkarīga no daudziem faktoriem, bet biznesa panākumu lielākā vērtība – cilvēks. Gudri, drosmīgi un čakli darbinieki ir mūsu uzņēmuma un katras pilsētas lielākais dārgums. Šī patiesība ir palīdzējusi pārdzīvot tos grūtos brīžus, kas pazīstami katrā jauna uzņēmuma veidošanās laikā.

Mūsu uzņēmums godam cīnījies, izturējies konkurences un laika pārbaudī. Tātad katru dienu Jums līdzās –

SIA "M - Bizness" kolektīvs.

UAC
JĒKABPILS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS
ATBALSTA CENTRS

Jēkabpils Uzņēmējdarbības atbalsta centrs dibināts 1998. gadā, un tā mērķis ir sniegt vispusīgu iespējamo atbalstu mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai Jēkabpilī un apkārtējos rajonos, dot ieguldījumu priekšnosacījumu radīšanā uzņēmējdarbības kvalitatīvai attīstībai un izaugsmei reģionā.

Pašlaik Jēkabpils Uzņēmējdarbības atbalsta centrā strādā četri darbinieki. Centra direktors – Valdis Renerts. Tajā sniedz bezmaksas konsultācijas par dažādiem biznesa jautājumiem, organizē seminārus, kursus, konkursus, izstādes, tikšanās, piedāvā dažādu ar uzņēmējdarbību saistītu informāciju, meklē biznesa partnerus, sastāda biznesa plānus un projektus.

A/s „Parekss banka”

„Parekss bankas”
Jēkabpils filiāles darbinieces

Kopš 2000. gada novembra a/s „Parekss banka” klientus apkalpo arī mūsu pilsētā. Tā piedāvā plašu pakalpojumu klāstu, sākot ar komunālo rēķinu apmaksu, pārskaitījumiem, valūtas maiņu, kontu un norēķinu karšu atvēršanu un apkalpošanu, beidzot ar kredītiem un lizingu darījumiem.

Stratēģiski definējot savu mērķi – būt universālai bankai, „Parekss banka” pakalpojumus piedāvā ikvienam – uzņēmumiem un privātpersonām jebkurā no bankas filiālēm, kuru skaits gan Rīgā, gan citās Latvijas pilsētās un rajonos nemitīgi pieaug. Bankas vietu Latvijas tirgū atspoguļo 2001. gada rezultāti – ar 673 miljonu latu lieliem aktīviem „Parekss banka”

2001. gadā bija pārliecinoša lidere Latvijas komercbanku sektorā.

2002. gada sākumā 12 Eiropas Savienības valstis veica pēdējo naudas reformas posmu, arī skaidras naudas norēķinos pārējot uz vienotu valūtu – eiro. No Latvijas bankām „Parekss banka” bija pirmā, kas 2001. gadā saņēma jaunās eiro naudas zīmes un prezentēja tās plašai sabiedrībai.

Iemesli, kāpēc klienti izvēlas „Parekss banku”, ir tikpat dažādi, cik dažādi ir cilvēki. Daudziem vissvarīgākā ir bankas drošība. Citiem – attieksme. Visiem ļoti nozīmīgi – bankas piedāvātie pakalpojumi, apkalpošanas kvalitāte un ātrums. Katru dienu tiek apkalpoti vairāk nekā 150 000 klientu, sākot no norēķinu kontu atvēršanas un apkalpošanas līdz darījumu finansēšanai, aizdevumiem un investīcijām.

„Parekss bankā” strādā zinoši un profesionāli darbinieki, kas gatavi sniegt konsultācijas, dot padomus un informēt apmeklētājus par bankas piedāvātajiem pakalpojumiem. Informāciju klienti var saņemt jebkurā no vairāk nekā simts „Parekss bankas” pakalpojumu sniegšanas vietām visā Latvijā pa tālruni vai arī bankas mājas lapā internetā: www.parex.lv.

„Parekss bankas” darbinieku iecerēs ir pilnveidot pakalpojumu klāstu un nostiprināt pozīcijas ne tikai Latvijā, bet visā Baltijā. Tā ir vieta, ar kuru banka saista ilgtermiņa stratēģiskos plānus un kur gatavojas strādāt arī nākotnē.

A/s “Baltijas transporta apdrošināšana”

Teicama izvēle jūsu drošībai!

Centrālais birojs:

Rīgā, K. Valdemāra ielā 63, LV 1142.

Tālr. 7025100, 7025102

E – pasts: bta@bta.lv

<http://www.bta.lv>

Jēkabpils filiāle:

Jēkabpili, Brīvības ielā 161, LV 5201.

Tālr. 5237427

<http://www.jekabpils@bta.lv>

Baltijas Tranzītu banka

Baltijas Tranzītu bankas darbinieki.
Vidū – pārvaldnieks Jānis Kalniņš

AKCIJU KOMERCBANKA
**Baltijas Tranzītu
Banka**

Var teikt, ka tā ir jauna banka – 2002. gadā atzīmē 10 gadu jubileju.

Jēkabpils filiāle uzsākusi darbību 1994. gadā.

Pirmie lielākie klienti bija „Latvijas Dzelzceja” struktūrvienības un to darbinieki, kā arī kravu pārvadātāji.

Kļuvusi par universālu banku, tā nu ir Latvijas banku pirmajā desmitā.

Jēkabpils filiāle – jauna, moderna banka, kas aug un attīstās kopā ar saviem klientiem: Jēkabpils pašvaldību, pašvaldības uzņēmumiem un iestādēm, pilsētas un rajona uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

Esam pateicīgi par uzticību un gandarīti, ka ar savu darbu varam veicināt uzņēmumu attīstību, pilsētas sakoptību, iedzīvotāju labklājību.

Mūsu adrese: Baltijas Tranzītu banka, Jēkabpils filiāle – Jēkabpili, Brīvības ielā 131, tālr. 5281220; Krustpils norēķinu grupa – Jēkabpili, Rīgas ielā 181.

SIA „Gefa – Latvija”

„Gefa-Latvija” darbinieces
apspiež jaunus modeļus

Uzņēmumu 1993. gada nogalē nodibināja zviedru firma „GEFA I TRANEMO”. Tā ir Skandināvijā plaši pazīstama firma ar senām tradīcijām un augstām šūšanas

izstrādājumu kvalitātes prasībām. Darbu sāka 70 šuvējas. Pateicoties tehniskajai palīdzībai un investīcijām no Zviedrijas, ražošana paplašinājās, un pēc diviem gadiem uzņēmumā strādāja jau 150 darbinieces. Dienā viņas spēja saražot 1000 pārus bikšu, kas ir firmas pamatprodukcija.

No 1999. gada darbu uzsāka otrs cehs – filiāle „Gefa – Latvija – 2” (Zilānu ielā), kurā tika organizēta somu – bērnu nestuvišu (ķengursomu) ražošana pēc slavenās firmas „Baby Bjorn” pasūtījuma. Šajā cehā nodarbināti 159 cilvēki.

2002. gada pavasarī firmā „Gefa – Latvija” strādā 350 darbinieki. Modernizēts piegriešanas cehs, tajā uzstādīta GERBER automatizētā sistēma. Iekārtotas materiālu, furnitūras un gatavās produkcijas lielnoliktavas. Draudzīgais kolektīvs ģenerāldirektores Veras Sipkas vadībā raugās nākotnē ar lielām cerībām.

„Unibankas” Jēkabpils filiāles ēkas 2. stāva zāles interjers saglabāts no 20. gs. 30. gadiem

„Unibankas” Jēkabpils filiāles kolektīvs

1932. gadā, toreiz Smilšu ielā, tika uzcelts viens no skaistākajiem namiem Jēkabpilī, paredzēts Latvijas Valsts bankas nodaļas vajadzībām. Neraugoties uz iekārtu un valdību maiņām, nu jau septiņus gadu desmitus jēkabpiliešiem šī ēka saistās ar naudas krātuves vārdu.

A/s „Latvijas Unibanka” Jēkabpils fi-

liāle darbojas kopš 1993. gada 28. septembra un ir universāla banka, jo sniedz dažādus banku pakalpojumus gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem. Tajā strādā 17 speciālisti, kas apkalpo 7664 klientus – juridiskās un fiziskās personas.

Bankas ēka ir iekļauta Eiropas kultūras mantojuma objektu sarakstā.

Brīdi pēc koncerta operdziedātāja Inese Galante, Modris Svilis, pilsētas domes kultūras darba koordinatore Ilga Cimbule, koncertmeistare Inna Davidova (Hermaņa Brauna fonda direktore) un šādu pasākumu atbalstītāja organizatoriskajā jomā dzimtsarakstu nodaļas vadītāja Ilga Stare

Par to, ka pēdējā laikā jēkabpilieši var baudīt klasiskās mūzikas koncertus, neizbraucot no savas pilsētas, vislielākā pateicība pienākas „Unibankas” Jēkabpils filiāles pārvaldniekam Modrim Svilim. Pēc viņa iniciatīvas banka finansiāli atbalstījusi vairākus klasiskās un opermūzikas koncertus Jēkabpilī. To skaitā Latvijas Nacionālās

operas tenoru Miervalda Jenča, Naura Puntuļa un Gunāra Ruņģa koncertu, kā arī pasauleslavenā operdziedātāja Egila Siliņa kamermūzikas koncertu (koncertmeistare Inna Davidova).

„Unibankas” Jēkabpils filiāle uzņēmās ģenerālsponsora lomu mazajiem operas svētkiem, kas bija veltīti Jēkabpils dzimtsarakstu nodaļas 80. gadadienai un kuros dziedāja Inese Galante koncertmeistares Innas Davidovas pavadījumā. Neaizmirsotus, dziļi savijņojuma brīžus jēkabpilieši pārdzīvoja 2002. gada martā, klausoties V. A. Mocarta „Rekviēmu”.

Uz jautājumu, kas liek tik dāsni nodarboties ar mecenātismu, Modris Svilis atbild: „Klasiskās mākslas vērtības nekad nepieviļ klausītājus, un ir liels gandarījums, ka jēkabpilieši tās prot novērtēt.”

Soli soli ar laiku

Brīvā Daugava

Laikraksta "Brīvā Daugava"
redakcijas kolektīvs

Laikraksta „Brīvā Daugava” pirmais numurs dienas gaismu ieraudzīja 1940. gada 22. augustā. „Tas aptvers visai plašu apkārtni ... ievietos labus daiļdarbus, fotogrāfijas, zīmējumus.” Tā soliņa pirmie izdevēji. Laika gaitā mainījušies avīzes izdevēji, satura koncepcija, izskats. Tagad ir no partijām, pašvaldībām un ekonomiskiem grupējumiem neatkarīgs laikraksts – viena no lielākajām reģionālajām avīzēm Latvijā, kas iznāk latviešu un krievu valodā.

Ziņas, komentāri, analītiski materiāli, intervijas, reportāžas aptver ne tikai Jēkabpils rajonu, bet arī Livānu novadu, Pļaviņas un dažas Madonas pašvaldības.

Mūsu devīze: Soli soli ar laiku – vienmēr ceļā pie jums!

Ieskats vēsturē:

Dzimšanas diena 1940. gadu 22. augustā.

1962. gadā mainīts nosaukums: „Padomju Daugava”. Sāk iznākt arī krievu valodā.

1990. gada 2. jūnijā iznāk ar atjaunotu vēsturisko nosaukumu „Brīvā Daugava” neatkarīga laikraksta statusā.

No 1992. gada janvāra izdevējs ir SIA „Brīvā Daugava”.

Redaktori: O. Oškals, J. Bērziņš, V. Tālberga, J. Priedājs, A. Rotbards, I. Īverts, V. Tīmpa, E. Baumanē, T. Slapiņa, L. Ģipslis, V. Upeniece, A. Gorbačova, E. Kocēns, B. Iklāva, A. Grebežs (1970.–1994.), I. Rūrāne, J. Apinis (strādā no 1996. gada).

Laika gaitā laikrakstā strādājuši vai ar to sadarbojušies vairāki pazīstami rakstnieki un kultūras darbinieki: E. Salenieks, V. Ancītis, A. Caune, L. Ķuzāne, A. Pelēcis, S. Gailīte.

Zemessargu Goda sardze
pie pieminekļa Krustpils atbrīvotājiem

Zemessardzes 56. Jēkabpils bataljons

Zemessargu štāba priekšnieks
Jānis Paeglis pie pieminekļa

Dibināts 1991. gada 15. septembrī. Tas sastāv no ārrindas zemessargiem, kas uzdevumus veic sabiedriskā kārtā, un ierindas zemessargiem, kuri organizē bataljona darbību. Zemessargi palīdz dzēst ugunsgrēkus, likvidē sprādzienbīstamus priekšmetus, piedalās valsts robežu sargāšanā un policijas reidos. Pirmais bataljona komandieris bija Juris Niedritis, štāba priekšnieks – Aivars Latkovskis. No 1996. gada bataljonu vada ZS kapteinis Agris Žilde.

1992. gadā tika izveidota bataljona jaunsargu organizācija. Pašlaik tā apvieno 450 jaunsargus no 17 rajona skolām un ir viena no lielākajām valstī. Mācību gada laikā jaunsargi pēta novada vēsturi un piedalās parādēs un Goda sardzēs. Jēkabpils bataljona jaunsargu organizāciju vada ZS virsniekvietnieks Normunds Pastars.

Ligita Ābolniece.
1999. gada pavasaris

Ligita Ābolniece. Jēkabpiliete. Dzejniece, publiciste un latviešu literatūras pētniece. Izdoti divi viņas dzejoļu krājumi, kuros liriskā varone iekšējo pretrunu ciņās tiecas debesis tuvināt zemei, Bībeles notikumus – savai garīgajai pieredzei.

Cirvis.

*Jēkabpils – Rīga –
ceļa cirtiens.*

*Rīga – Jēkabpils –
atceļa cirtiens.*

*Grāmatas, kartotēkas, raksti,
Zeme, usnes un kartupeļu garaiņi –
Nodarbošanās cirtiens.*

*Steidzīgi cilvēki, mašīnas, trokšņi,
Mierīgi plūstoša upe, vecais tilts,
Apsūnojuši koka stumbri –
Atrašanās cirtiens.*

*Slepenas saknes iekšpasaules zemē,
Asfalts pār oficiālo ār pasaules lielceļu,
Degoša sirds un apledojuši vārdi –*

Saskarsmes cirtiens.

*Dzejas putna lidojums
Pāri laikiem un telpām*

*Un spārnu atsišanās
Pret ikdienas mānīgo stikla būri –*

brīvības cirtiens.

*Mana griba un Dieva griba –
„Tu esi nācis, lai darītu
nevis to, ko tu gribi!” –
Liktens cirtiens.*

*Kas ir šis cirvis,
Kas mani tā cērt?
Un vai drīz būšu
jau pušu?*

Jēkabpils dzimtsarakstu nodaļa

ir vieta, kur saplūst visdažādākās cilvēku emocijas – divu cilvēku laime par kopējā dzīves ceļa sākšanu, pirmā dokumentu izsniegšana jaundzimušajiem un arī... sāpes, kad piederīgajiem jāsaņem tuva cilvēka miršanas apliecība.

Jau 32 gadus šīs emocijas uzņem, jēkabpīliešiem līdzī priecājas un arī skumst dzimtsarakstu nodaļas vadītāja Ilga Stare (attēlā). Daudzajos darba gados viņa pirmā vēlējusi laimi aptuveni 15 tūkstošiem jauno pāru, parakstījusi vairākus desmitus tūkstošus dzimšanas apliecību.

„Būt šajā vietā – tā laikam ir mana dzīves sūtība,” saka Ilga Stare.

Viss citādāk... Vai labāk?

Krāsaini stiegrotais akmens, izcelts no zemes dziļumiem, tagad apliecina slimnīcas dibināšanas gadskaitli

Vecpilsētas aptiekas kolektīvs izvada pensijā ilggadējo farmaceiti Andu Kašerenkovu

Slimnīcas perinatālajā nodaļā mazuļi aug un pieņemas svarā

90. gados valstī sākās veselības aprūpes reforma. No valsts budžeta finansētās slimnīcas tika pārveidotas par iestādēm ar pavisam citādu ekonomisko darbību. Jaunā sistēma noteica, ka samaksa par padarīto darbu nāk caur vietējo slimokasi.

Lielas izmaiņas skārušas arī Jēkabpils medicīnisko apkalpošanu (slimnīcas direktors Ivars Zvidris). Jau 1993. gadā, uzlabojot slimnīcas darbu, 1. terapijas nodaļa pārvietota uz poliklinikas plašo korpusu. 1996. gadā Jēkabpili izveidots jaundzimušo perinatālās aprūpes centrs (vadītāja Ingūna Kalēja). Tā aprūpē ir jaundzimušie un riska grupas grūtnieces no visa Latgales reģiona. 2002. gada pavasarī šo centru papildināja ar jaunām telpām un aprīkojumu, nodrošinot zīdaiņu un jauno māmiņu kopā uzturēšanos, kā arī visu nepieciešamo ārstēšanu.

Reģionāla nozīme saglabāta uroloģijas un infekciju nodaļām. Slimnīcā sekmīgi darbojas asins sagatavošanas nodaļa (vadītāja Lengīna Štolcere), kas pilnībā nodrošina vajadzību pēc asins preparātiem. 90. gados, neraugoties uz līdzekļu trūkumu, ir attīstītas diagnostikas nozares. Laboratoriskie izmeklējumi (laboratorijas vadītāja Inguna Breikša) atbilst starptautiskiem standartiem, iegādātas jaunas rentgena, ultrasonogrāfijas un ehokardiogrāfijas iekārtas, kā arī sirds funkcionālās izmeklēšanas datorizētā aparatūra. No 2000. gada Jēkabpils slimnīcā ķirurģiskās un ginekoloģiskās operācijas var izdarīt ar laparoskopisko metodi (nodaļu vadītāji Jānis Danevičs un Andris Blimhens).

Lai uzlabotu neatliekamās palīdzības sniegšanu, uzsākta piebūves celtniecība intensīvās terapijas nodaļas izvietojšanai. Pilnībā nokomplektētas neatliekamās palīdzības brigādes, visu diennakti slimnīcā dežurē ārsti speciālisti internajā medicīnā, ķirurģijā un traumatoloģijā, dzemdniecībā un ginekoloģijā, intensīvajā terapijā, kā arī jaundzimušo reanimācijā un pediatrijā.

Šajā grūtajā pārmaiņu laikā slimnīcai daudz palīdz draugi ārvalstīs. No Melles Vācijā, Francijas Rotari kluba, no Dānijas, Norvēģijas un Zviedrijas, kā arī no tautiešiem Amerikā un Austrālijā saņemta humānā palīdzība – medicīnas materiāli, ierīces un transports.

Jēkabpils tuberkulozes slimnīcas darbinieki. Sēž: nodaļas vadītāja Rasma Buholce, slimnīcas direktors Antons Zvidris. Stāv (no kreisās): ārste Inese Viksne, feldšere Margarita Saveljeva, reģistratore Vita Beniņa un vecākā māsa Valija Rokjāne

Būtiskas izmaiņas skārušas primāro veselības aprūpi – iecirkņu terapii un pediatri kļuvuši par neatkarīgiem aprūpes jeb ģimenes ārstiem. Jēkabpīliešu atzinību ieguvuši ģimenes ārsti Olīta Bernāne, Baiba Pudule, Lonards Augusts.

Daudzi ārsti, jo sevišķi stomatologi, jau 90. gadu sākumā izveidoja privātprakses. Veiksmīgi darbojas stomatologu Kristapsonu ģimenes uzņēmums, kā arī Alvja Vidža zobārstniecības klinika. Terapeites Irēnas Kudiņas izveidotā ambulance „Katarse” praktizē augstas kvalifikācijas speciālistu – konsultantu aicināšanu no Rīgas. Plaša popularitāte ir acu ārstes Līgitas Lejiņas privātpraksi.

Sabiedrībā pazīstamo un populāro medicīnas darbinieku Zvidru, Vītolu, Vidžu, Hercbahu, Beķeru un vēl citās ģimenēs izaugusi nākamā ārstu paaudze, kas gūst atzīstamus panākumus.

Palīdzēt dzīves pabērniem –

Sociālo lietu un veselības aizsardzības komitejas sekretāre Natālija Dardete (no kreisās), pilsētas domes deputāti ārsti Uldis Urtāns un Sandra Ziediņa (domes priekšsēdētāja vietniece), Sociālās palīdzības departamenta direktors Juris Tužikovs, Izglītības, sporta un jaunatnes lietu komitejas priekšsēdētāja Skaidrīte Vilciņa un pilsētas attīstības jautājumu komisijas priekšsēdētājs Bronislavs Ivanovskis

– tāds bija pilsētas domes lēmums, kad 1995. gada pavasarī tika organizēts sociālās aprūpes dienests. Tā vadīšanu uzticēja Jurim Vucenam un nevilās, jo viņš kļuva par daudzu ideju, kā palīdzēt bez tuvinieku atbalsta palikušajiem vecajiem cilvēkiem, bez vecāku rūpēm atstātajiem bērniem, autoru. Diemžēl problēmas, kas saistītas ar sociāli neaiz-

sargāto cilvēku dzīvi, nemazinās, tādēļ, lai mērķtiecīgi virzītu visu pilsētā esošo aprūpes dienestu darbu, izveidoja Sociālās palīdzības departamentu. Tā iekārtošanā daudz palīdzēja sadraudzības pilsētas Melles pārstāvji.

Tagad četras dienas nedēļā departamenta darbinieki pieņem apmeklētājus. Cilvēki nāk, lai saņemtu materiālos pabalstus, ceļazīmes uz rehabilitācijas centriem, lai lūgtu mājas aprūpi vientuļajiem pensionāriem un invalīdiem. Te var saņemt arī psihologa bezmaksas konsultācijas, jo, kā saka departamenta direktors Juris Tužikovs, dažkārt iespēja tikt uzklausītam un spēcīnā vārds nelaimē nonākušam cilvēkam ir vēl vairāk vajadzīgs nekā nauda.

2002. gada pavasarī sperts vēl viens solis – iekārtota patversme bez pajumtes palikušajiem. Aprikojumu un mīksto inventāru palīdzēja nodrošināt bērnnunama – patversmes direktore Ilze Rūsiņa un Sarkanā Krusta Jēkabpils rajona komitejas priekšsēdētāja Daina Tomiņa.

Sociālās aprūpes jautājumi arvien ir uzmanības centrā pilsētas domes izveidotajā Sociālo lietu un veselības aizsardzības komitejā, kuru vada Uldis Urtāns.

Jēkabpils Valsts ģimnāzija

Te celta mūsu cerību pils

Jēkabpils Valsts ģimnāzijas audzēkņi Jānis Drigins, Liene Garde, Vineta Šteinberga saņēma I. Kuusika stipendiju. 2001./2002. m. g.

Pirmās skolēnu parlamenta vēlēšanas 3. vidusskolā 1998. gadā

Jēkabpils pilsētas bērniem un jauniešiem ir plašas iespējas iegūt labu izglītību un iesaistīties dažādās aktivitātēs. Pēdējā desmitgade raksturīga ar to, ka Jēkabpili bez esošajām izglītības iestādēm ar senām tradīcijām tiek atvērtas jaunas skolas.

2002. gada pavasarī Jēkabpili ir septiņas vispārīzglītojošās skolas, trīs profesionālās ievirzes un piecas pirmsskolas izglītības iestādes, Agrobiznesa koledža, trīs augstskolu filiāles (RPIVA, Lauksaimniecības universitāte, augstskola „Turība”), Jēkabpils Bēmu un jauniešu centrs. 2001. gada izglītības iestāžu skaits papildinājies arī ar Mākslas skolu (1993.) un Poļu pamatskolu (1994.).

1994. gadā tika izveidota sākumskola, kuras pirmā direktore bija Gunta Laucēviča (pāragri aizgājusi mūžībā). Tagad skolu vada Silvija Dreimane, un tajā turpina strādāt pieredzes bagātās pedagoģes Aija Kusiņa, Silvija Čandere, Inta Pauļuka, Emerita Jemoloviča, pavisam 43 skolotājas, kas mazos jēkabpiliešus ievada mācību procesā un palīdz attīstīt viņu spējas, īpašu uzmanību pievēršot mūzikai. Pašlaik sākumskolā jau mācās 600 skolēnu.

No 1996. gada Jēkabpils 1. vidusskola ir atguvusi Jēkabpils Valsts ģimnāzijas nosaukumu. Šī mācību iestāde, kuru jau 32 gadus vada Roberts Aišpurs, izceļas ne tikai ar mūsdienīgu modernu tehnisko aprīkojumu, bet arī izciliem pedagogiem. Lūk, daži no viņiem! Bioloģijas skolotāja Anna Aišpure – mācījusi un konsultējusi skolēnus, kuri uzvarējuši valsts un pasaules olimpiādēs. Viņa ir mācību grāmatu autore, Ata Kronvalda prēmijas laureāte, vada rajona bioloģijas skolotāju metodisko apvienību. Pedagoģisko zinātņu doktore Skaidrīte Ozoliņa ir ilggadēja direktora vietniece mācību darbā, Luda Bērziņa prēmijas laureāte. Matemātikas un informātikas skolotājs Egons Šapkins, republikā pazīstams kā divkoordinātu darba plānošanas sistēmas izveidotājs. Mūzikas skolotāja Skaidrīte Pugača ir viena no mūzikas novirziena skolu izveidotājām rajonā. Bijusi skolas absolvente Anita Vītola, tagad latviešu valodas skolotāja, ir daudzu mācību līdzekļu sastādītāja un rajona metodiskās apvienības vadītāja.

Sākot ar 1998. gada 1. janvāri, Valsts Jēkabpils lauksaimniecības tehnikums tiek pārveidots par **Jēkabpils Agrobiznesa koledžu**. Jaunās mācību programmas dod tādas zināšanas, lai jaunieši veiksmīgi startētu grāmatvedības un uzņēmējdarbības darba tirgū. Absolventi spēj strādāt ar moderno komunikāciju tehniku, labi pārzina svešvalodas, ir apguvuši saskarsmes māku, projektu vadības pamatus, starptautiskos ekonomikas sakarus, kā arī daudzus citus jaunus mācību priekšmetus. Gandrīz visi absolventi, kas grib mācīties tālāk, to veiksmīgi dara. Līdz ar koledžas nosaukuma iegūšanu šī mācību iestāde kļuvusi par Zemkopības ministrijas specializētās izglītības centru, bet trīs skolotājas, mācību grāmatu autores, ir šī centra metodiķes. **Vēsma Abizāre** – ekonomisko, **Valda Aizpuriete** – informātikas, bet **Tekla Rozentāle** – grāmatvedības priekšmetu skolotājiem sniedz nepieciešamo palīdzību. 2002. gada 9. maijā Jēkabpils Agrobiznesa koledža saņēma licenci augstskolas studiju programmas „Grāmatvedība un finanses” realizēšanai. Tas ir liels Agrobiznesa koledžas direktora **Roberta Glaudiņa** un visu pedagogu sasniegums.

Jēkabpils vakara vidusskolā, kuru vada **Aelita Bērziņa**, notikušas lielas pārmaiņas. Uzsākot 2001./2002. mācību gadu, atvērta vispārējās pamatzglītības pedagoģiskās korekcijas klase. Mācību process notiek pēc piecām licencētām programmām, pedagogi aktīvi iesaistījušies vairākos starptautiskos projektos. Ieskaitot cietumskolas audzēkņus, nokomplektētas 14 klases. Skolā strādā 20 pedagogi. Ar lielu darba stāžu un pieredzi ir direktora vietniece mācību darbā **Galina Troņa**, vēstures skolotāja **Vera Mače**, krievu valodas pasniedzēja **Ņina Rodionova**, angļu valodas skolotāja **Tatjana Sendže**.

Visās izglītības iestādēs kopā Jēkabpili strādā 555 pedagogi. 2001. gada 1. septembrī bija 4260 skolēnu, taču turpmākajos gados šis skaits nedaudz saruks, jo mazāk būs pirmklasnieku.

Kaut arī neatkarīgas Latvijas apstākļos nodzīvoti tikai 10 gadi, izglītību skāruši visai būtiski pārkartojumi. Kopš 1998. gada skolas vadās jau pēc otrā Izglītības likuma – tiek īstenotas programmas atbilstoši izglītības pakāpei. Mazākumtautību skolās programmu apguve notiek pēc četriem dažādiem modeļiem, bet vidusskolas posmā ir iespēja īstenot vismaz četru virzienu izglītības programmas. Kvalitatīvu

Jēkabpils 3. vidusskolā
pirmā skolas diena. 2001. gads

Jēkabpils Valsts ģimnāzijas un
sākumskolas skolotāji, atzīmējot
mūzikas novirziena mācību darba 20
gadu jubileju

Bērnodārzā "Zvaniņš"

Pēdējais zvans Jēkabpils Valsts
ģimnāzijā. 1995. gads

Jaunie jēkabpilieši Dziesmu svētkos

Mājas pagalma bērni

psihologa palīdzību skolēni var saņemt Metodisko konsultāciju bērnu centrā.

Visas mācību iestādes reģistrētas izglītības iestāžu reģistrā, un izglītības programmas licencētas. Skolu dzīvē ir ienākusi akreditācija, kad pēc noteikta laika komisija izvērtē programmu izpildi un darba organizācijas kvalitāti. Ik pēc 5 gadiem, nosakot atbilstību amatam, tiek atestēti skolu direktori.

Pēdējie 10 gadi iezīmē jaunu pavērsienu ārpusstundu darbā. 2000. gadā Latvijas skolu jaunatnes 8. Dziesmu un deju svētkos no Jēkabpils rajona 1190 dalībniekiem puse bija pilsētas bērni. Ar labām sekmēm piedalījās Jēkabpils sākumskolas, 2. vidusskolas, Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestri, jauktie un zēnu kori, deju kolektīvi. Bērnu un jauniešu centra pulciņš demonstrēja tērpu teātri un izstādīja lietišķās mākslas izstrādājumus.

Ar labiem panākumiem mūsu skolu sportisti startē vieglatlētikā, šahā, orientēšanās sportā, dambretē, volejbolā. Talantīgākie bērni apmeklē mūzikas un mākslas skolas. Teātra mākslā ar panākumiem darbojas Jēkabpils 2. vidusskolas skolēni.

Pēdējos gados mācību procesā ienāk jaunas informācijas tehnoloģijas. Visās skolās ir labiekārtoti datorkabineti un pieejams interneta pieslēgums.

Skolēnu zināšanu kvalitāti apliecina rezultāti kontroldarbos un eksāmenos, mācībspriekšmetu olimpiādēs, dažādos konkursos, sasniegumi skolēnu zinātniski pētniecisko darbu lasījumos.

Mūzikas skola

var lepoties ar to, ka daudzi bijušie audzēkņi kļuvuši par profesionāliem mūziķiem. To skaitā ir komponiste Ilze Arne, kora „Balss” diriģente Agita Ikauniece, kontrabasists Aivars Meijers, J. Mediņa koledžas pasniedzēja Gunta Melbārde. Arī mūziķis – Jēkabpils Tautas nama direktors Aigars Godiņš!

Kopš skolas nodibināšanas 1957. gadā nomainījušās paaudzes, un pašlaik pedagogu vidū ir kādreizējie skolēni. Klavieru nodaļā strādā Gunta Davidovska, Diāna Pivovarova un Tatjana Belugina, teoriju māca Inta Medene un Maija Kīne, vokālās zināšanas sniedz Anita Cinkmane.

Par skolas popularitāti liecina tas, ka visi mācīties gribošie nespēj ietilpt budžeta grupā, kurai ir valsts dotācija, un vecāki bērnus sūta arī maksas klasēs. Pašlaik mācību iestāde realizē divas programmas: instrumentālo (vijole, čells, klavieres, flau-

Jēkabpils 2. vidusskolas teātra trupa "Debija", kuru vada Larisa Aržanova (vidū priekšplānā) pēc izrādes "Aiz virtuālās robežas"

Pie Jēkabpils mūzikas skolas koncertē tās audzēkņi

Mākslas skolas pedagogi

Spodra un Voldis Purviņi ar mazmeitiņu Madaru

ta, akordeons, trompete, mežrags, tūba, trombons un sitamie instrumenti) un vokālo – kora izglītības programmu.

Koncertdarbībai ir sagatavots kamerorķestris, lauku kapela, trīs kori, akordeonisti, vijolnieki, senās mūzikas ansamblis un vēl citus novirzienus pārstāvoši kolektīvi.

Līdz pašreizējiem panākumiem iets soli pa solim, pārvarot gan funkcionāru radītās grūtības, gan kadru, telpu un instrumentu trūkumu. Lūk, neliels atskats skolas vēsturē:

Pirmos piecus gadus (1956.–1961.) skolu vadīja Jānis Valdēns. Viņš „izkaro-

ja” telpas Pormaļa ielā 21, taču pagalam sabojāja attiecības ar rajona vadību un bija spiests aiziet. Tad par direktoru kļuva ļoti apdāvinātais un emocionālais diriģents Gundars Markevičs. Diemžēl viņš traģiski gāja bojā, un nākamos piecus gadus skolu vadīja Aurora Zakovica. Viņas laikā tika radīta spēcīga materiālā bāze, sapirkti instrumenti, kas kalpo vēl tagad. Lielā mērā par to jāpateicas arī Auroras dzīvesbiedram Edvinam Zakovicam – inteliģentam, progresīvam cilvēkam, kas rajonā bija autoritatīva persona – finanšu nodaļas vadītājs. Savas niansas mācību darbā atstāja arī nākamie direktori. Maruta Apsalone (Ikasa) veicināja vokālās mākslas uzplaukumu, Marģers Dreimanis nodibināja jaunas čella un kora klases.

Tomēr vislielāko ieguldījumu ir devusi Leone Pauniņa, jo viņa skolu vada jau gadsimta ceturksni. Lielākā uzmanība tiek pievērsta lauku bērnu apmācībai. Izveidotas filiāles Viesītē un Aknīstē. Skola izvietota ires namos Brīvības ielā 198 un 203.

Mākslas skola

saistās ar mākslinieka Andreja Pormaļa vārdu. Viņš bija tās direktors no 1947. līdz 1950. gadam, kad skola tika slēgta.

Valodas par mākslas skolas atjaunošanu Jēkabpili arvien biežāk atskanēja pēc Latvijas neatkarības atgūšanas. Šķiet, visās šādu nepieciešamību saskatīja Jēkabpils Skolēnu interešu nama (bij. Pionieru nama) direktore Velta Ārgule un zīmēšanas studijas un pulciņu skolotāji. 20. gs. 90. gadu sākumā Interēšu namā sāka strādāt Mākslas akadēmijas Pedagoģijas nodaļu beigušais Ziedonis Bārbals.

1993. gada oktobrī Ziedoņa Bārbala, Ināras Lāces un Rutas Štelmaheres vadībā mācības uzsāk pirmā Jēkabpils mākslas skolas klase, bet 21. decembrī Jēkabpils rajona Tautas deputātu padomes valde pieņem lēmumu – piekrist mākslas skolas atjaunošanai Jēkabpils pilsētā. Svinīgajā skolas pirmās darbu skates atklāšanā lentu pārgriež rakstniece Lūcija Ņuzāne ar novēlējumu: *...lai pirmās iesētās sēklas izaug par lielu, kuplu koku!*

Tas piepildās, jo 1995. gada septembrī Jēkabpils mākslas skola kļūst par patstāvīgu organizāciju, bet Ziedonis Bārbals – par tās direktoru. Tajā rudenī skolā sešu skolotāju vadībā darbu sāk sešas klases.

Z. Bārbals, kura enerģija, šķiet, augusi proporcionāli skolēnu skaitam, uzsāk cīņu par telpu iegūšanu mākslas skolai. Pēc gada dabūta pagaidu mitne, bet

Jēkabpils Bērnu un jauniešu centra mazpulcēni rudens ražas skatē kopā ar vecbiedru Osvaldu Balodi

Bērnu un jauniešu centra nodarbības

Bērnu un jauniešu centra darbinieki, sagaidot 1999. gadu

Tradicionālajā jauno talantu konkursā "Jēkabpils zvaigzne - 2001" Krustpils Kultūras namā

1998. gada sākumā tiek piešķirts bijušais rajona padomes mitekļis Dambja ielā 19, gleznainā Kena parka ielokā. Tā paša gada pavasarī skola ir akreditēta, bet jūnijā jau svinams pirmais izlaidums.

1999. gada rudenī, mākslas skolai nonākot rajona padomes pakļautībā, sākas skolas filiāļu veidošana Jēkabpils rajona pagastos – Zasā, Sēlpilī, Atašienē, klases top Aknistē, Viesītē, Mežārē un Variešos; audzēkņu skaits sasniedz 350, no tiem pilsētas skolā – 190. Bēmi apgūst zīmēšanas, gleznošanas, kompozīcijas un veidošanas programmas, kā arī izvēles priekšmetu – metāla, koka, stikla apstrādes, tekstilmākslas, keramikas, floristikas, apģērbu modelēšanas un datorgrafikas pamatus.

Skolā ir vienīgā rokdarbu nodaļa Latvijā, kur darbs skolotājas Maijas Ligeres vadībā pielīdzināms mākslas koledžas līmenim. Mākslas skolā strādājuši un turpina darbu daudzi radoši cilvēki. Nenovērtējamas zināšanas un iemaņas mākslā audzēkņiem sniedz profesionāli mākslinieki Ināra Lāce, Daina Eglīte, Jolanta Ābele, Ruta Štelmahere, Ziedonis Bārbals, Iveta Ošāne. Īpašu programmu apgūst Jurija Abramenko vadītā teātra klase.

Audzēkņu darbu skates, izstāžu apmeklēšana, skolotāju darbu izstādes, tikšanās ar interesantām personībām rada atmosfēru, kurā veidojas radošie cilvēki. Daudzi mākslas skolas beidzēji jau šobrīd mācās mākslas koledžās. Mākslas skola mūsu acu priekšā izaugusi kā koks, kas uzdziedējis nesis augļus – talantīgu, gudru un redzīgu nākamo paaudzi.

Ruta Štelmahere

Pasniedzēja Jēkabpils mākslas skolā. Profesionāla gleznotāja, beigusi LMA maģistrantūru. Piedalījies daudzās kopizstādēs, 2001. gadā bija personālizstāde „Rīts pār pilsētu”. 1998. gadā tiek izdots viņas dzejoļu krājums „Ieskaties sēklai acīs”. No 1988. gada Ruta ir jēkabpiliete, mīl šo pilsētu un tic tās nākotnei. Te dzimuši viņas bērni Jēkabs un Mētra.

Ritmiskās rindās viņa saka:

agri jo agri
Dievs gaismiņu rada
ūdeņus aizkur
laiž debesis buras
agri jo agri
Dievs pasauli tura
pie ugunscura
mēs sapņos redzam
ka esam rada

Bērnu un jauniešu centra folkloras ansamblis "Raksti".
2002. gada pavasaris

Mūzikas skolas kapela

Poļu pamatskola

Pirms Jēkabpils poļu skolas atvēršanas četrus gadus darbojās poļu valodas apgaves svētdienas skola, kuras izveidi rosināja Ita Kozakeviča. Mācīties nāca pat pieaugušie, kuri gribēja atsvaidzināt dzimtās valodas zināšanas. Nodarbības vadīja pane Irma Jaroša – skolotāja no Varšavas.

Poļu skola darbu uzsāka 1994. gada 1. septembrī, kad 1. klasē pieteicās 13 skolēni. 1998. gadā pēc akreditācijas skola ieguva pamatskolas statusu. Pašlaik tajā ir jau 8 klases, kurās mācās 97 skolēni. Strādā 18 pedagogi, tai skaitā divi viesskolotāji no Polijas. No 1995. gada skolu vada Elita Krūza.

Mācības notiek gan poļu, gan latviešu valodā, un skolas mērķis ir sniegt bērniem stabilas zināšanas, saglabājot nacionālo identitāti. Jēkabpils bērni valodas praksē jau pabijuši daudzās Polijas pilsētās: Sokolovā Podļaski, Poznaņā, Gdiņā, Bidgoščā. Savukārt skolotāji ik vasaru tur apmeklē kvalifikācijas celšanas kursus. Bērni labprāt darbojas koros, tautas deju kolektīvā, Polijas vēstures un ģeogrāfijas pulciņos. Paši izdod laikrakstu „Kurjer Jēkabpilski”. Skolas pasākumos aktīvi piedalās vietējās Poļu biedrības pārstāvji, ko-

Jēkabpiliete Ruta Štelmahere savas pirmās personālizstādes "Rīts pār pilsetu" atklāšanas reizē

pīgi svinot svētkus un baudot saskarsmes prieku. Bērni tiek iepazīstināti ar vecākās paaudzes garīgajām vērtībām.

Skola nemitīgi jūt etniskās dzimtenes Polijas atbalstu materiālās bāzes veidošanā. Ilggadējie draugi un sponsori ir Sokolovas Podļaski pilsētas dome un iedzīvotāji. Par skolas darbu interesējas arī Polijas Seims un vēstniecība Rīgā. Tiek uzturēti kontakti ar poļiem ASV un Vācijā.

Kas ir Bērnu un jauniešu centrs?

– Tā ir Jēkabpils rajona padomes interešu izglītības iestāde, kas nodrošina bērniem un jauniešiem iespējas izkopt savus talantus un saturīgi pavadīt brīvo laiku. Vecākiem tas palīdz noskaidrot bērnu intereses un spējas, pedagogiem sniedz atbalstu audzināšanas un metodiskajā darbā, kā arī pieredzes apmaiņā.

– **Kādas ir darba formas?**

– Pulciņu un studiju nodarbības, brīvā laika klubs, konkursi, izstādes, kursi un semināri. Vasarās dažādas nometnes.

– **Cik jūsu daudz?**

– 22 pulciņos un studijās darbojas 670 bērni un jaunieši, kuriem palīdz centra 22 pedagoģiskie darbinieki.

Tāda varētu būt īsa definīcija lielajam un dažādos virzienos sazarotajam darbam, kas diendienā norit skaistajā namā Brīvības ielā 258. No 1995. gada centru vada Andris Kusiņš. Jau 13 gadus te strādājot, visa rajona skolu kultūrizglītības darbu koordinē Baiba Tonne. Ar apbrīnojamu enerģiju viņa organizē rajona skolu Dziesmu un deju svētkus, visdažādākās mākslinieciskās pašdarbības skates un festivālus.

Anda Ozoliņa – Krūmiņa vada keramikas pulciņu, bērnu mākslas studiju un „Skoliņu” pirmsskolas vecuma bērniem. Tajā mazajiem ir iespējas rotaļu veidā nodarboties ar zīmēšanu, dejošanu, lasītmācīšanos un citām jaukām lietām, kas būs nepieciešamas istajā skolā.

Skolotājas Vitas Tallas vadītajā folkloras kopā „Raksti” bērni iepazīst latviešu tautas tradīcijas un etnisko kultūru. Jaunie folkloristi piedalās gan pilsētas, gan valsts mēroga sarīkojumos un izpelnās atzinību. Savukārt Aina Zalāne bērniem un jauniešiem māca pavisam praktiskas un noderīgas lietas – tērpu šūšanu. Šis pulciņš regulāri sagatavo uzvedumu „Tērpu teātris” un ar to piedalās pat republikas pasākumos, gūstot lielus panākumus.

Daugavas spoguļi dievnami raugās

Romas katoļu Vissvētās Trīsvienības draudzes baznīcas jaunceltne Krustpils pusē

Romas katoļu draudzes un baznīcas

Tagadējā baznīca Brīvības ielā 105 celta laikā no 1853. līdz 1866. gadam prāvesta Justīna Bogdanoviča laikā. Tā veidota romāņu stilā ar sešām kolonnām, nosaukta Svētās Marijas vārdā. 1903. gada Lieldienās no degošas sveces izceļas ugunsgrēks, un iekštelpas izdeg, paspēj iznest Jaunavas Marijas gleznu, kas saglabāta līdz mūsdienām. Līdz 1909. gadam Kazimira Rževuska vadībā baznīcu atjauno, taču Pirmajā pasaules karā tā atkal cieš. Pēc otrreizējas atjaunošanas 1933. gadā baz-

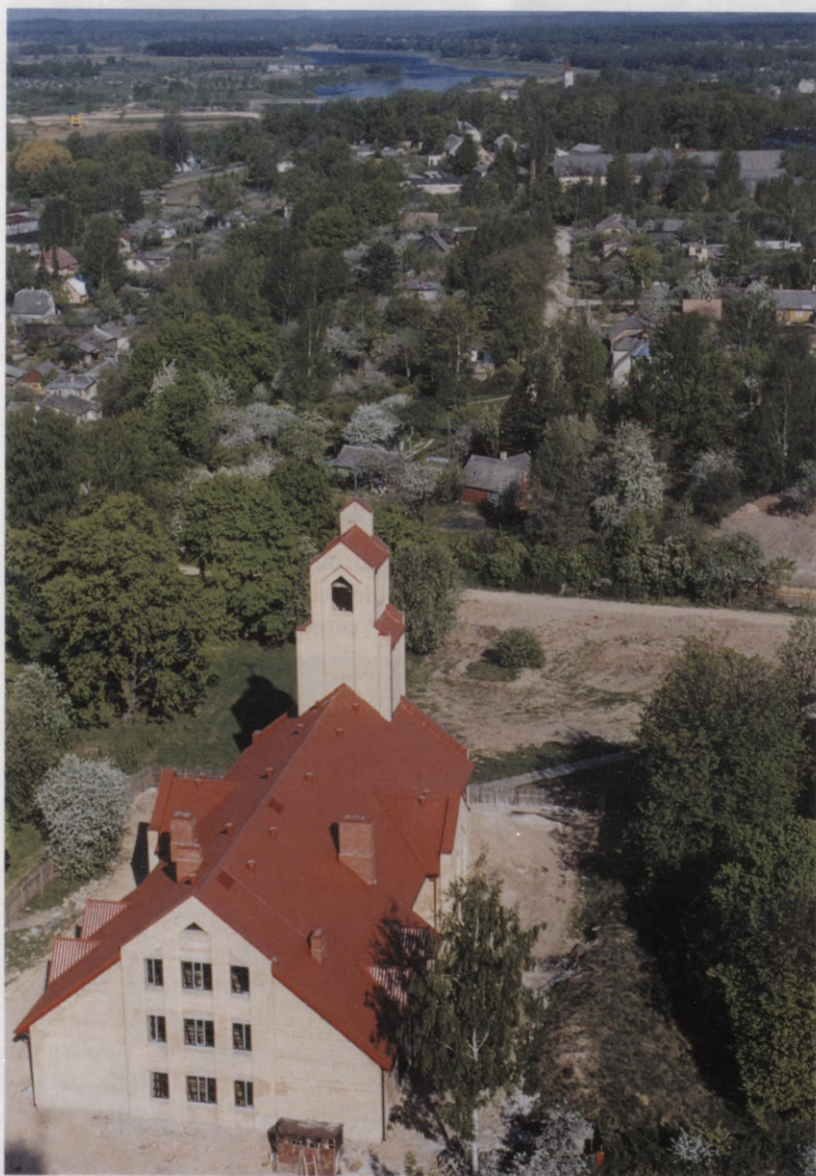
nīcu iesvēta bīskaps Jāzeps Rancāns. No Portugāles atvestā Fatimas Dievmātes statuļa novietota pie altāra.

Pēdējos divdesmit gadus **Romas katoļu Jēkabpils draudzi** vada dekāns **Jānis Bratuškis** – pašai dziedzīgs, atsaucīgs un ļoti iejūtīgs priesteris. Viņa kalpošanas laikā izveidojies spēcīgs baznīcas koris, kura dziedājums ik svētdienu bagātina dievkalpojumu. Romas pāvesta apmeklējuma laikā koris sniedza koncertu Aglonā, ir viesojies daudzās Latvijas diecēzēs. Tā brīnišķīgais skanējums sajūsmnājis klausītājus Dānijā un Norvēģijā.

Par kora māksliniecisko izaugsmi vislielākā pateicība pienākas ērģelniecēm Anitai Cinkmanei un Annai Korņejevai, kā arī pastāvīgajiem koristiem Anitai un Uldim Urtāniem, Veltai Marijai Daukstei, Edītei Lolītai Jusevičai, Silvijai Krievkalnei, Gustavam Ozoliņam un vēl citiem. Kora repertuārs gadu gaitā kļuvis tik plašs, ka mērāms vairākos simtos skaņdarbu – no vienkāršām garīga rakstura dziesmām līdz sarežģītiem klasiskiem darbiem.

Pēc Atmodas draudzes locekļu skaits daudzkārt palielinājies, un svētku reizēs visus dievlūdžējus baznīca nespēj uzņemt. Jēkabpili ar vienu šīs konfesijas dievnamu ir par maz, tādēļ 1997. gada 9. maijā tiek dibināta **Vissvētās Trīsvienības Krustpils draudze**, kurā par valdes priekšsēdētāju ievēl Annu Kikusti. Jaunās draudzes locekļi lūdz Rēzeknes – Aglonas diecēzes bīskapu Jāni Buli rast iespēju celt jaunu baznīcu Daugavas labajā krastā un saņemt lielu atsaucību. Sv. Marijas Romas katoļu Jēkabpils draudze atdāvina jaundibinātajai draudzei 8625 m² savas zemes, un pēc iedzīvotāju aptaujas tiek nolemts jauno dievnamu celt Kalna ielā 33. Projektu izstrādā arhitekte Ilga Tretjakova.

2002. gada sākumā jaunbūve jau zem jumta. Bez lūgšanu zāles (277 m²) tajā ir telpas kristīgo svētdienas skolai un dzīvoklis priesterim. Baznīcu ceļ SIA „Jēkabpils PMK” tehniskā uzrauga konstruktora Jāņa Kikusta kontrolē. Līdzekļi baznīcai ir ticīgo, galvenokārt no ārzemēm, saziēdoti.

Evaņģēliski luteriskās draudzes un to dievnami

Pašreizējās ev. lut. Jēkabpils draudzes baznīca iesvētīta 1807. gada 15. decembrī. Būvdarbus vadījis Kaspars Linde, bet ērģeles (14 reģistri un 2 manuāļi) pārbūvējis slavenais šī aroda meistars jēkabpilietis Mārtiņš Krēslis. 1995. gada 29. septembrī arhibīskaps Jānis Vanags baznīcai piešķir Sv. Miķeļa vārdu.

20. gs. draudzē 37 gadus kalpojis prāvests Jānis Rūdolfs Mēders, bet prāvests emeritus Artūrs Kaminskis – 27 gadus. No 1991. gada draudzē kalpo mācītājs **Modris Plāte**. Viņš ir prāvests Sēlpils iecirknim, kurā ietilpst 30 draudzes un darbojas 11 garīdznieki.

Pēdējos desmit gados daudz darīts baznīcas vizuālā skata uzlabošanai un apkārtnes sakopšanā. Iekštelpās uzstādīta erceņģeļa Miķeļa skulptūra (autori Iloņa un Andris Silapēteri), dievnama fasādi rotā mākslinieka J. Bārdas veidots krucifikss, bet, lai atdalītu dārzu no ielas, aizsākta mūra sētas būve. Taču vēl lielākas izmaiņas skārušas draudzes iekšējo dzīvi. Bez ik svētdienas dievkalpojumiem regulāri notiek Bībeles stundas un vesperes, kā arī meditācijas. Ziemā darbojas svētdienas skola, bet garīgās mūzikas koncerti, lekcijas un tikšanās ar ievērojamiem cilvēkiem tiek rīkotas visu gadu.

Draudzei ir plaša bibliotēka, un iznāk žurnāls „Draudžu Dzīve”. Draudzes padomē ievēlēts 21 loceklis, valdē, kuras priekšniece ir Irēna Aleksejuka, darbojas 7 cilvēki. Jēkabpils Sv. Miķeļa draudzei piederošā mājā Dambja ielā 10 iekārtots Diakonijas centrs, kuru vada Skaidra Putniņa. Tajā draudzes locekļiem dota iespēja apgūt svešvalodas, strādāt rokdarbus, saņemt medicīniskas konsultācijas un, ja vajadzīgs, arī konkrētu palīdzību.

***

Ev. lut. Krustpils draudzes baznīca iesvētīta 1824. gada 29. jūnijā, taču Pirmā pasaules kara laikā ļoti cietusi un mācītāja Kārļa Skujiņa vadībā atjaunota līdz dievnama simtgadei – 1924. gadam. Altāri rotā mākslinieka J. Šenberga glezna „Kristus lūdz Dievu Ģetzemanes dārzā”, ērģeles izgatavotas 1935. gadā (meistars J. Dūrējs no Valmieras).

No 1991. gada draudzes mācītājs ir Sēlpils iecirkņa prāvests Modris Plāte. Krustpils draudzē dievlūdēju skaits uz pusi mazāks nekā Jēkabpils draudzē, un dievkalpojumi notiek divas reizes mēnesī. Bībeles stundas rīko katru nedēļu, bet

Pirmā komūnija Romas katoļu baznīcas Jēkabpils draudzes bērniem

Ev. luteriskās baznīcas Krustpils draudzes priekšnieks Vilis Dābols pēc iesvētīšanas uzvelk Eiropas kultūras mantojuma karogu. Priekšplānā (pa labi) prāvests Modris Plāte

iesvētes mācību kurss un svētdienas skolas nodarbības ir kopīgas ar Jēkabpils draudzi. Diakonijas darbu vada Maija Lipska. 15 draudzes diakoni rūpējas par slimajiem un vientuļajiem cilvēkiem. Draudzes priekšnieks ir Vilis Dābols.

Reizi mēnesī šīs draudzes locekļi pulcējas uz tējas pēcpusdienu, lai pārrunātu vajadzības un ieceres. Vairākus gadus pēc kārtas draudzē notiek šaha čempionāts, kurā piedalās arī mācītājs Modris Plāte.

Krustpilieši ir lepni, ka viņu dievnamam 1999. gada 12. septembrī piešķirts Eiropas kultūras mantojuma zilais karogs.

Sv. Gara klosteris un draudze

Jēkabpils pareizticīgo Svētā Gara dievnama vēsture ir ļoti sarežģīta. 1878. un 1881. gadā, kad visapkārt plosās ugunsnelaimes, baznīca brīnumainā kārtā paliek neskarta. Kad to sadomā restaurēt un 1884. gadā svinīgi iesvēta, dievnams pēc pāris mēnešiem nodeg...

Taču jēkabpilieši nepadodas un tūlīt liek pamatus jaunai baznīcai, bet 1887. gada 19. jūnijā arhibīskaps Arsēnijs jau iesvēta centrālo altāri. Pēc tam pēc arhitekta R. Pflūga projekta tiek uzcelts skaistais zvanu tornis. Svētā Gara dievnams būvēts krusta veidā, tam ir pieci torņi ar kupoliem. Altāris darināts ozolkoka griezumā, un svētbildes gleznotas senlaicīgā bizantiešu stilā.

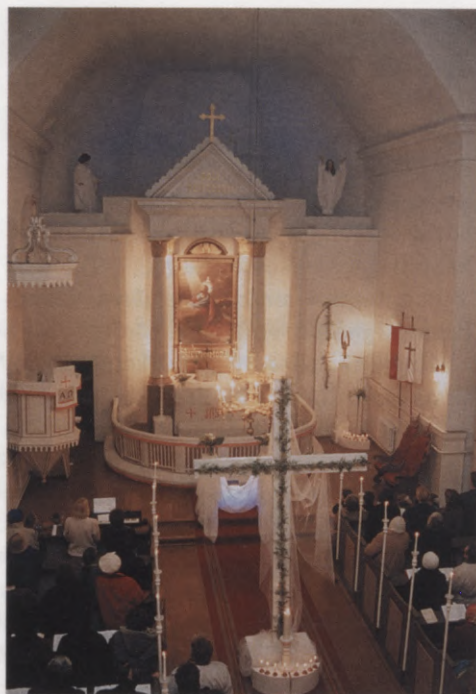
Sākoties Pirmajam pasaules karam, baznīcas inventārs tiek izvests uz Krieviju. Arī slavenā Brīnumdarītājas Dievmātes svētbilde, kas pazūd bez pēdām Rževas apvidū. Patlaban Sv. Gara baznīcā ir šīs svētbildes kopija.

Pirmajā pasaules karā stipri cietušas abas klostera dārza baznīcas. Vispirms atjauno Sv. Nikolaja baznīcu. Lai iegūtu līdzekļus remontiem, pilsētas valdei tika izrentēta ēka Brīvības ielā 202 un 50 ha zemes. Sv. Gara baznīcas pareizticīgo draudzes darbība pirmās brīvvalsts laikā ļoti paplašinās. Tajā kalpo priesteris Pēteris Stūritis, un dievkalpojumi notiek latviešu valodā. Rosīgi darbojas dāmu komiteja Marijas Staltmanes vadībā un koris ar diriģentu Jāni Zālīti.

Pēc Otrā pasaules kara draudzes dzīve panīkst, jo krasi samazinās dievlūdzēju skaits. Neraugoties uz necīgajiem ienākumiem, priesteri pašai aizliedzīgi veic savu darbu. Ilgus gadus draudzei kalpo virspriesteris Nikolajs Lapekins, pēc tam Pēteris Fedotovs. Līdz baznīcas simtgadei 1987. gadā tiek paveikti lieli remontdarbi.

1995. gadā Sv. Gara baznīcas draudze

*Lieldienu nakts Vigīlija
Jēkabpils ev. lut. baznīcā*

*Diakonijas darbinieki
Jēkabpils ev. luteriskās draudzes mājā*

*Jēkabpils Svētā Gara baznīcas altāris
un iekšskats, 20. gs. 90. gadi*

Sv. Nikolaja Krustpils pareizticīgo draudzes dievnams

atgūst zemi un visus pārējos īpašumus. Arī Sv. Nikolaja baznīcu, kas bija pārvērsta par izstāžu zāli. Ar arhibīskapa Aleksandra svētību sākas Sv. Gara klostera atjaunošana, un to atver 1996. gada 11. augustā.

No 1997. gada klostera priekšnieks ir igumens **Aleksijs**. Šajā laikā baznīcā regulāri notiek dievkalpojumi krievu un latviešu valodā, darbojas bibliotēka un svētdienas skola, ir Garīgais seminārs ticības mācības skolotājiem.

Brīnišķīgā Daugavas ainava, melodiskās zvanu skaņas un cildenais dievnams tā vien aicina padomāt par dzīves sūtību un atmest pasaulīgos sīkumus. Bet klosteris arvien gaida iemītniekus un labprāt uzņem visus svētceļotājus.

Baptistu baznīcā 2002. gada
Lieldienās

Krustpils Sv. Nikolaja baznīca un draudze

19. gs. beigās, kad uzbūvē dzelzceļu un Zilānu staciju, strauji pieaug pareizticīgo skaits Krustpilī. Iesākumā Varakļānu baznīcas mācītājs Nikolajs Pestmalis dievkalpojumus notur Zilānu stacijas darbnīcās. Vēlāk, pateicoties šī mācītāja neatlaidībai, tiek uzbūvēta mūra baznīca bizantiešu stilā, un to iesvēta 1910. gadā.

Pirmā pasaules kara laikā skaistā baznīca stipri cieš no artilērijas lādiņiem. Kādā 1921. gada svētdienā mācītājs Vladimirs Borozdinskis pie sagrautās baznīcas notur dievkalpojumu un aicina pareizticīgos ziedot dievnama atjaunošanai. Sākas būvniecība, un drīz vien draudze atkal var pulcēties savā baznīcā.

Pirmās brīvvalsts laiks arī šai draudzei paiet aktīvā darbībā. Vairākkārt mainās mācītāji, nodibinās dāmu komiteja, notiek bērnu ticības mācības stundas. Diemžēl Otrais pasaules karš atkal visu izposta. Daudzi ticīgie izklīduši, un atjaunošanas darbi vairs nesokas tik ātri. Tikai priestera Anatolija Kudrašova laikā, kurš sāk kalpot no 1967. gada, baznīca savesta kārtībā.

Kopš 1993. gada par priesteri sāk kalpot **Grigorijš Šinkarjūks**. Ar Latvijas arhibīskapa Aleksandra svētību viņš uzsāk dievnama kapitālo remontu. Tagad baznīca pārvērtusies līdz nepazīšanai. Atjaunots jumts un kupoli ar krustiem, uzcelts jauns žogs, iestādīta 51 tūja un 27 bērzi. Arī iekšpusē dievnams ir pārvērties, jo sienas klāj svaigs krāsojums, ielikta jaunas grīdas un logu rāmji. Gleznotāja Anna Koroļkova veikusi piecu svētbilžu restaurāciju. Draudze lielu pateicību izsaka ziedotājiem Valērijam Karpovam, Sergejam Čeremisīnam, Staņislavam Razorenovam un Pēterim Kožuško no Rīgas.

Kaut arī Krustpils Sv. Nikolaja baznīca atrodas ceļu krustpunktā, daudzi dievlūdzēji te atrod dvēseles mieru.

Jēkabpils baptistu draudze

Draudzes veidošanās saistās ar lielo ugunsgrēku 1880. gadā, pēc kura uz Jēkabpili tiek aicināti namdari no citām pilsetām. Te ieradās arī amatnieki Lapkovskis un Fritsons no Jaunjelgavas. Abu sievas – Anna un Made jau ir apmeklējušas baptistu draudzes sapulces un arī Jēkabpili aktīvi iesaistās sarunās par garīgiem jautājumiem. 1881. gada 17. jūnijā (pēc vecā stila) notiek pirmā Bibelīgā

pagremde Daugavā, kristijot jaunās ticības astoņus piekritējus. Drīz vien viņu pulciņš palielinās un sāk saukties par Jēkabpils baptistu draudzi. Pēc pāris gadiem sāk darboties arī svētdienas skola bērniem un draudzes koris. Par diakoniem apstiprināti Jānis Saulītis un Jānis Brūveris.

Mācītāja Jēkaba Dubelzara darbības laikā iesākta dievnama celtniecība, kuru pabeidz 1930. gada decembrī. Lielu ieguldījumu devis mācītājs Kārlis Lāceklis, jo viņš 30. gados apvieno Jēkabpils un Krustpils draudzi. Vēlāk Lāceklis kļūst par Latvijas Baptistu draudžu bīskapu.

Padomju režīma gados baznīcas ēkai vardarbīgi noņem krustu un nojauc tornīti, jo, kad laukumā iepretim baznīcai stāvēja J. Staļina pieminēklis, fotogrāfi iemanījās nobildēt „tautu tēvu” tādā rākursā, lai izskatītos, ka tas izstieptā rokā tur baznīcas krustu.

Baznīcu atkal sakārto 1991. gadā mācītāja Gunāra Baumaņa laikā. 1996. gadā draudze sāk būvēt svētdienas skolas jauno ēku, kas drīzumā būs gatava. Pašlaik draudzē aktīvi darbojas koris (diriģente Sarmīte Kaļupniece), jauniešu pulciņš un svētdienas skola. Par draudzes mācītāju kalpo **Andris Freivalds**.

Jēkabpils baptistu draudze akcentē baptistu klasisko atziņu mācību un neiesaistās jaunajos garīgajos strāvījumos.

Vecticībnieku draudze

21. gs. sākumā Jēkabpils vecticībnieku kopiena aptver ap tūkstoti cilvēku. Ļoti bieži dievnams ir pārpildīts, jo apmeklētāju vidū parādās arvien vairāk jauniešu un vecvecāku, kuri nāk ar mazbērniem. Arī koris papildinās ar jaunām balsīm.

Pilsētas vecticībnieku kopiena pastāv kopš 17. gs. otrās puses, to izveidoja reliģisko represiju bēgļi no Krievijas. Atnācēji sākumā iepirka pilsētas, vēlāk arī tuvākās apkārtnes zemi. Ziņas par pirmo dievnamu nav saglabājušās. Iespējams, ka tas atradies pie senās kapsētas Akmeņu ielas rajonā, kur jaunlaiku celtniecības

Vecticībnieku draudzes locekļi

gaitā atklājās tipiski vecticībnieku apbedījumi. Cara Nikolaja I valdīšanas laikā notika pēdējās masveida represijas pret vecticībniekiem. 1849. gadā arī Jēkabpili lūgšanu namu slēdza un nojauca. Tikai 19. gs. 80. gados uz Georgija Kitova zemes un par viņa līdzekļiem tika uzcelts jauns dievnams, taču vecticībnieku draudze oficiāli reģistrēta tikai 1906. gadā.

Tomēr vissmagākais ir padomju laiks, kad kopienu vada Ivans Volkovs. No mājām nākas izvākt svētbildes. Audzinot bērnus un izvadot mūžībā aizgājušos, jāatsakās no reliģiskām tradīcijām. Varas iestādes daudzkārt grib dievnamu slēgt, un vienīgi īstenu kristiešu Vasilija Fedotova, Jakova Gerasimova, Arkādija Ļebedeva nepiekāpība palīdz draudzei saglabāt savus īpašumus.

Pašlaik dievnama vislielākā bagātība ir svētbildes un pēc vecticībnieku kanoņiem iespiestas lūgšanu grāmatas. Draudze spējusi pie dievnama uzcelt zvanu torni un iegādāt zvanus, vīrs sāņņjām uzcelt nelielus kupolus. Telpās saglabāts sākotnējais interjers.

Vecticībnieku kultūras un izglītības biedrības „Belovodje” biedri savākuši pāri par 200 unikālu sadzīves un kultūras priekšmetu, lai izveidotu pastāvīgu ekspozīciju Vēstures muzejā.

Vecticībnieku dievnamā

Vārti uz Mūžību

Mūžības ceļā

Varmācības upuriem veltītais
pieminekļis "Sāpju māte",
ko veidojis tēlnieks L. Blumbergs

Pilsētas kapsēta

Jēkabpils dienvidrietumu malā ielas un nami strupi apraujas. Te aiz norobežojuma koku aizvēni – krustu un akmeņu dārzs. Vārti uz to pilsētas daļu, kur rimti sagulst zaudētas cerības, visas kaislības un pagurums. Te satiekas dažādu laikmetu personības, te samierinās pretējo uzskatu paudēji.

Kādreiz kapsētas teritorija tika sadalīta daudzos sektoros, kurus šķīr žogi, vaļņi un vārti. Aiz katra no tiem atšķirīgu konfesiju apbedījumi. Luterāņu kapsēta tika atklāta 1909. gadā, pareizticīgo – pēc diviem gadiem. Pirmais pasaules karš, nokāvis daudzus simtus jauno dzīvību, piepildīja pareizticīgo sektoru ar vairāk nekā 300 kritušo karavīru augumiem. Viņu piemiņai granīta obelisks ar Jura krusta zīmi pakājē. Tepat netālu pēdējo atdusas vietu atrada arī viņu pretinieki – no Vāczemes atnākušie karotāji.

Mācītājs J. Mēders savā grāmatā ir aprakstījis, ka 1877.–1878. gadā Jēkabpili lielā skaitā turēti krievu gūstekņi – turku karavīri. *Neparastais ziemeļu klimats prasīja daudz to dzīvību. [...] Viņu kapi Jaunajā mežā. Te guldīti pat pa 25 vīri kopā...*

Ciņās pret lieliniekiem 1919. gadā pie Līvāniem kopā ar latviešiem krita arī vācbaltu zemessardzes vīri, un viņu vārdi iemūžināti krustiņos. Piemiņas zīmi savas ticības kritušajiem par Latvijas brīvību uzlikuši vecticībnieki. 1941. gada 27. jūnijā nošauto jēkabpīliešu kapu vietas iezīmē mākslinieka L. Blumberga veidotā „Sāpju māte” – sērojoša sieviete uz ceļiem tur nošauto dēlu...

Kapsētā var lasīt kā vēstures grāmatā. Mūžībā sastapušās veselas dzimtas, paaudžu paaudzes. Te atdusas mācītāji J. Mēders, V. Borozdinskis, izcilie skolotāji K. Lamberts, Jānis un Velta Jansoni, muzeja direktori A. Štokmanis un V. Čirsis, mākslinieki A. Pormalis un M. Trepšs. Te ar mūžīgo klusumu sastapušies aptiekāri K. Osterhofs un F. Krauze, ārsti P. Lopato, L. Vidžis, E. Vītols. Visā kapu teritorijā ir gan izcilu jēkabpīliešu apbedījumi, gan kultūrvēsturiski un mākslas pieminekļi. Un gājums mūžības ceļos turpinās katru dienu...

Patlaban pilsētas kapu teritorija aizņem 22 hektārus. Izraugoties apbedījuma vietu, vairs netiek ievērots konfesiju princips. 1912. gadā celtā kapliča vairākkārt pārbūvēta, taču atkal ir par mazu, lai goddevīgi izvadītu caur vārtiem daudzos ceļniekus, kas vēlas nokļūt Mūžības zemē.

Kapeles kapi

Veciem kokiem apaugušais kapkalniņš atrodas Krustpils ziemeļu puses nomalē aiz dzelzceļa stacijas. Tas bija izveidojies jau pirms tam, kad 1787. gadā Krustpils dzimtkungs Korfs te uzcēla mūža māju savas dzimtas viņšaulē aizgājušajiem piederīgajiem – kapliču ar barokālu jumtu, kuru vainagoja metāla stienis ar lodi un krustu virs tās. Pēc simts gadiem Krustpils muižas pārvaldnieks Ļūļāks saviem kungiem cēla otru kapliču, jo pirmā jau bija pārpildīta ar Korfu sarkofāgiem.

Taču augstdzimušo balzamētajām mūmijām nebija lemta mierīga dusēšana. Pirmā pasaules kara un sekojošo juku laikos kapličas izdemolēja un aplaupīja. Pēc Otrā pasaules kara senākā kapliča atkal bija uzlauzta, un pa vaļējo logu varēja

Vecicībnieku kapos saglabājušies ļoti
veci koka krusti

redzēt kaudzē samestās mūmijas. Tagad tās ir apbedītas, bet laika zoba sagrauztās kapličas iekļautas vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļos. Par Krustpils pils dzimtkungu atdusas vietu liecina vairs tikai Nikolaja Korfa sievas baroneses Adelheides fon Korfas (dzim. Keizerlingas, *1800

– †1837) kaps ar masīvu akmens krustu un kaltu metāla sētiņu, jo nezināmu iemeslu dēļ šīs kundzes mirstīgās atliekas tūlīt pēc nāves tika apbedītas parastā kapā.

Mākslas pieminekļu sarakstā iekļauti vairāki krusti, kas saglabājušies vēl no 19. gs. Arī šajā senajā kapsētā aizsaules mieru atraduši sabiedrībā plaši pazīstami cilvēki. Te dus gleznotāja Emma Baltmane un viņas vīrs, kas īsu laiku bijis Krustpils pilsētas galva. Pēc 50 gadu kalpošanas Krustpils ev. lut. baznīcā mūžīgo mājvietu te atradis draudzes mācītājs Alberts Tilings (*1802 – †1877) un viņa dzīvesbiedre Šarlote Tilinga (dzim. Amenda, *1809 – †1873).

1919. gada augustā šajā kapsētā apbedīja kaujās pret lieliniekiem kritušos 4. Valmieras kājnieku pulka karavīrus. Te apbedīts Latgales artilērijas pulka pulkvedis leitnants Voldemārs Pincers (*1894 – †1941), kuru Litenes nometnē noslep-kavoja boļševiki.

Ziemeļu pusē aiz mūra žoga ir Otrajā pasaules karā kritušo vācu karavīru Brāļu kapi. Trīs pieminekļi liecina par aviācijas katastrofā bojā gājušo Padomju armijas lidotāju virsnieku atdusas vietu. Aiz Mūžības vārtiem vairs nav ne strīdu, ne naida, jo visi kļuvuši vienādi.

Zelēnko akmeņkaļu
darbnīcas darinājums

Kopš 1996. gada Jēkabpili darbojas Edvīna Zeļenko akmeņkaļu darbnīca, kurā gatavotie kapu pieminekļi (arī ar portretiem), apmales, kā arī soliņi, svečturi, vainagi un lentes gulst tuvās un tālās miera sētās visā Latvijā. Daudzi no darbiem aizceļojuši arī uz Krieviju un Vāciju. Vajadzības reizē meistari granitu apstrādā un gravē arī kapos. Sezonas laikā uzņēmumā strādā seši sava aroda pratēji. Viņu darbs arvien atzinīgi novērtēts.

Tālruni: 52 35709, 9269766

Piemineklis Brīvības cīņtājiem
(no Daugavas krasta)

Koku vainagos atbalsis spēlējas

*Kā Krustpils pili sauc,
Tā Strūves parkā skan
Un atbalsojas Ādamsona salā.
No Vecpilsētas prom
It visur pāri man*

Steidz atbalsis un izklist malu malās.

Tā par savu pilsētu saka jaunais dzejnieks jēkabpiliētis Aivars Kalnietis. Taču atbalsis nekur tālu prom netiek. Tās satupst daudzo veco koku galotnēs un, mirdzēdamas vien, nolīst pāri vakara dūmakas klātiem Daugavas ūdeņiem.

Strūves akmens
"Astronomiskais punkts"

Strūves parks

bija bagāto jēkabpiliēšu iecienīta atpūtas un izpriecu vieta jau sensenos laikos. Tikai toreiz to sauca par Kroņa dārzu. Vakaros te spēlējās orķestris, darbojies restorāns un bieži vien uzstājušies ceļojošie akrobāti. Par ieeju bijis jāmaksā.

Tikai retais no atpūtniekiem zināja, ka vienā no dārza stūriem atrodas necils akmens, kas padarījis Jēkabpils vārdu pazīstamu ģeodēzijas zinātņu pasaulē. Ve-

cot Tērbatas (Tartu) meridiāna loka garuma aprēķināšanai nepieciešamos ģeodēziskos un astronomiskos mērījumus no Somu liča līdz Daugavai, Tērbatas universitātes profesors Vilhelms Strūve 1826. gada vasarā nonāca pie Jēkabpils, kur bija ieplānots mērījumu galapunkts. Par ekspedīcijas nometnes vietu izraudzījās ganības starp pilsētu un Kapču krogu (pašreizējais Strūves parks). Mērījumus V. Strūve veica no 16. maija līdz 14. jūlijam.

1931. gadā vietā, kur stāvēja ekspedīcijas mērinstruments, uzstādīja piemiņas akmeni „Strūves astronomiskais punkts. Novērots 1826. g. Atjaunots 1931. g.". Iz-mērīto meridiāna loku nosauca par „Strūves loku”, un var teikt, ka Jēkabpils atrodas uz Strūves meridiāna.

Nu jau aizgājuši viņšaulē pēdējie aculiecinieki aizraujošajam notikumam, kas satrauca visus pilsētņiekus. Krustpiliētis Kārlis Skaubītis, kurš jau no bērnības sapņoja par lidošanu, 1911. gada vasarā demonstrēja lidojumu ar gaisa balonu, kas pildīts ar uzkarsētu gaisu. Balons pa-

Kena parks

cēlās virs Kroņa dārza kokiem un kā balts brīnums, pārlidojis pāri Daugavas zilajiem ūdeņiem, lēni nolaidies Ādamsona saliņā.

Padomju laikos dārzs tika iesaukts par Puškina parku un rekonstruēts – celiņi noklāti ar betona plāksnēm, iekārtoti soliņi. Pēc Atmodas 1992. gadā sendienas pieredzējušo dārzu beidzot sauc par Strūves parku. Nu gan liekas, ka uz visiem laikiem.

Kena parks

cieši saistīts ar muižnieku Kenu dzimtu. Baltais nams jeb bijusi muiža (Dambja ielā 19) līdz Pirmajam pasaules karam piederēja slavenajam liķieru fabrikas īpašniekam Alfredam Kenam, bet blakus pašreizējam brīvdabas muzejam atradās Hikšteina piederošā alus darītava. Abu uzņēmumu īpašniekiem bijusi īpaša aizraušanās ar koku stādīšanu.

Kena parka veidošanā tika ievēroti „3 E” principi – ekoloģiskais, ekonomiskais un ētiskais. Parka platība aizņēma 4,1 ha, un tajā iestādīti 2135 dekoratīvie krūmi un 1004 koki, no kuriem tikai seši bijuši skujkoki. Abi vācu muižnieki sacenšoties izmantojuši atšķirīgas koku šķirnes. Hikšteins stādījis no citurienes ievestos svešzemju kokus, bet Kens – Latvijā sastopamos.

19. gs. 80. gados starp parku un tuvējo ābeļdārzu gan meliorācijas nolūkos, gan skaistumam tika izrakts diķis. Apkārt bijusi dekoratīva sēta, bet parkā notikušas zaļumballes. Mūsdienās cauri par-

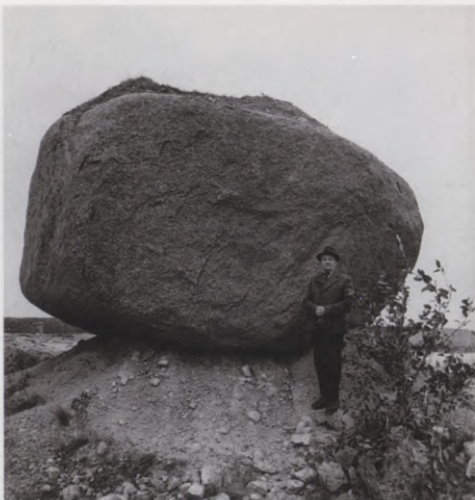
kam, kas saplūdis ar kādreizējo ābeļdārzu, ved tikai daži gājēju celiņi.

Mācītāju dārzs

sāka veidoties 1869. gadā, kad Krustpils ev. lut. draudzes mācītājs Alberts Tilings mācītājmuižas īpašumā pie Dzirnupītes (tagad Donaviņas) iestāda pirmo ozoliņu. Ar to tad arī aizsākusies tradīcija, ka katram mācītājam, kurš apmeklējis Krustpils baznīcu un piedalījies dievkalpojumā, jāiestāda ozols. Tā pamazām veidojās mācītāju dārzs. Šī dārza sācējs un uzraudzītājs mācītājs Tilings Krustpili nokalpoja 50 gadus. Viņš bija precējies ar Šarloti Amendu – Talsu prāvesta K.P. Amendas meitu. Prāvests savā laikā bija pasauleslavenā komponista Ludviga van Bēthovena draugs un Volfganga Amadeja Mocarta bērnu audzinātājs. Gan Alberts Tilings, gan Šarlote Amenda mūžīgo mājvietu atraduši netālojos Kapeles kapos.

Mācītājdārzs

Dīzakmens pirms ūdens uzplūdiem
Radžu ūdenskrātuvē

Krustpils pilsētas parks

atrodas iepretim Krustpils Kultūras namam. Parks veidots 20. gs. sākumā starp pilsētas apbūvi un Ādamsona gruntsgabalu. Padomus sniedzis parku arhitekts Zeidaks. No tā laika parkā aug rets, introducēts koks – Delakarlijas bērzs. Kad nojauc Ādamsona dzimavas, parku sāk paplašināt uz pils pusi.

20. gs. 50. gados koku stādīšanā piedalās Krustpils muižā izvietotās Padomju armijas karaspēka daļas karavīri. Toreiz tas tika pārsaukts par Padomju armijas parku. Jau 1944. gada augustā te veikts apbedījums: apglabāts Otrajā pasaules karā kritušais 22. krievu armijas artilērijas pavēlnieks ģenerālmajors S. Kuprijanovs un 130. latviešu strēlnieku korpusa pulkveži G. Šarikalovs un S. Gazejevs. 1976. gadā parkā atklāj tēlnieka Ļeva Bukovska un arhitekta Gunāra Asara veidoto Otrā pasaules kara memoriālu, kura centrālais tēls – milzīga akmens galva ar Krievijas revolūcijas vadoņa Ļeņina sejas vaibstiem. Pēc Atmodas jēkabbilieši no šī boļševistiskā tēla atbrīvojās.

Ādamsona sqliņa

kļuva par vienu no iecienītākajām pilsētnieku atpūtas vietām pēc tam, kad 20. gs. 50. gados tika uzcelta brīvdabas estrāde. No agra pavasara, kad notiek Lieldienu iešūpošana un kaulēšanās ar olām, līdz laikam, kad zemi klāj kļavu lapu zeltainā sega, te notiek kultūras pasākumi. Ikgadējie Dziesmu svētki, visdažādākie vieskoncerti un biežie deju vakari katru reizi pulcē tūkstošiem jēkabbiliešu. Arī parastās darbdienās uz romantiskā tiltiņa, kas savieno salu ar Krustpils parku, pastāvīgi redzami gājēji. Te paveras brīnišķīgs skats uz Daugavas ieskauto pilsē-

tas panorāmu, te ūdens kluso vidzināšanu papildina putnu balsis.

Krustpils muižas parks

veidots ne agrāk par 1870. gadu, reizē ar jaunu pils piebūvju celtniecību. Arhitekte pētniece Ilze Janelis stāsta, ka stādītie koki atrodas tuvu parka malām, kas liek domāt, ka te bijusi viena liela liekta vai trīs mazas lauces. Parka diķis, par kuru tautā saglabājušās romantiskas atmiņas, izveidots dārzu laistīšanai.

Muižas parks bijis kā zaļa un klusa saimierināšanās josla starp pils iemītnieku laisko dzīvi un saimniecisko rosību turpat aiz parka esošajos stajļos, rijā, klēti, šķūņos. Mūsdienās tā ir domu un jūtu pārslēgšanās vieta starp daudzstāvu paneļmāju apbūvi, šosejām un pils celtni. Muižnieku atpūtas gaisotni var sajust, brienot smilgām aizaugušajā laucē, ieskatoties ozolu aplī, egļu grupā, ozolā, stepes gobā, kļavā, kas liecina par kādreizējo saimnieku vēlmi no vietējām koku sugām izveidot ainavu parku ar brīvu ceļiņu plānojumu. Vienīgi pilij tuvākajā skvērā ievērota simetrija ar strūklaku centrā, kurai vasarās apkārt likti podos audzēti eksotiski dienvidu augi.

Gadu gaitā parka klusumu pārtrauc skaļāki notikumi. 20. gs. 30. gados no nelielas skatuves bieži skan armijas pūtēju orķestra skaņas.

70. gados Krustpils pili ieradās kāds Rīgas miliču pavadīts „ārzemnieks”, kuram esot zināms, ka, sākoties Pirmajam pasaules karam, barons Korfs parkā ap racis lādi. Atbraucējs iegājis pili un nostājies pie kāda no 2. stāva logiem, kas vērsts uz parka pusi. Viņš norādījis uz kokiem aiz tagadējā iebraucamā ceļa. Parku ielēncā karavīri, izrakņāja zemi ap vairā-

leejot Meža parkā

Meža parks.
Radžu ūdenskrātuve

kiem kokiem un patiešām atrada meklējamo. Miliči ar izrakto lādi un nezināmo svešinieku aizbrauca, atstājot vietējos pilnīgā neziņā. Kāds no aplencējiem karavīriem vēlāk stāstījis, ka apsargājamajam vīram plaukstā bijusi apslēpta shēma. Viss palicis noslēpumā tīts.

Ja nu vienīgi kaut ko zina Brūnā dāma. Joprojām miglainās pavasara naktīs no parka puses viņa nāk pārskatīt savas pils telpas. Nāk no nezināma gadsimta...

Jēkabpils Meža parks

ir visplašākā, iecienītākā un biežāk apmeklētā atpūtas vieta. Lai pasargātu pilsētu no putekļiem un trokšņa, 1966. gadā meža meistars S. Pujāta vadībā 26,2 ha platība tika apstādīta ar priedēm, eglēm, Sibīrijas ciedru priedēm, vairāku lapegļu veidiem, kopskaitā izmantojot 20 dažādu koku un krūmu sugas.

Sākot ar 1986. gadu, te uzsāka Meža parka veidošana, uzticot visus darbus pensionētajam meža darbiniekam Jānim Lukstiņam un meža meistarei Dagnijai Kalniņai. Pēc virsmežziņa Jāņa Mūrnieka

idejas tapa Izziņas taka, kuras malās izvietotas informācijas plāksnītes par mežu, koku un krūmu sugām, kā arī dekoratīvas ozolkoka ripas ar iegrebtiem latviešu tautas dziesmu tekstiem un krievu rakstnieku izteicieniem par mežu. Vēl tika iekārtota Veselības taka ar skrejceļu un oriģinālām vingrošanas ierīcēm, atpūtas mītne un rotaļu laukumi bērniem. Diemžēl pēc vairākkārtējiem vandāļu postījumiem vajadzēja atteikties no Izziņas takas. Pavisam iss mūžs bija arī Putnu dārzam.

1987. gadā pēc kādreizējā dolomīta karjera appludināšanas ar ūdeni pie Meža parka izveidojās ļoti gleznaina 158 ha liela ūdenskrātuve. Vasarās dzidro ūdens klaidu rotā astoņas zaļumos slīgstošas salas. Tepat ir pludmale, un, paejot gar krastu, var nonākt pie 220 tonnu smagā dižakmens. Šī milža augstums ir 3,1 m, bet apkārtmērs – 19,5 m. Tiek izteikti pieņēmumi, ka tas ir otrais lielākais akmens valstī.

Sākot ar 1989. gadu, katru rudeni 7 km skrējiens apkārt ūdenskrātuvei Jēkabpilī pulcē izcilus Latvijas sportistus.

Skats uz pasaules gara vērtībām

17. gs. pagraba logs vecākajā Krustpils pils daļā

Skolēnu programma, kurā ekskursija un neparastas tikšanās pili notiek naktī

Ekskursanti Krustpils viduslaiku pils pagrabā

Rosīga un daudzveidīga ir Jēkabpils kultūras dzīve. Pilsētā ir Vēstures muzejs ar brīvdabas nodaļu, četras bibliotēkas, Krustpils Kultūras nams, Tautas nams, mākslas galerija „Man's”, kinoteātris „Atpūta”, Poļu, Ebreju un Krievu kultūras biedrība, kā arī vairāki privāti klubi, kuri darbojas atpūtas un izklaides organizēšanā.

Visas šīs institūcijas kopumā apmierina Jēkabpils sabiedrības vajadzības – veic daudzpusīgu izglītojošo darbu un kultūrvēstures izpēti, rūpējas par kultūras vērtību saglabāšanu, pieejamību, māksliniecisko kvalitāti.

Caur senatni uz nākotni

Jēkabpili ir viens no vecākajiem novadu muzejiem Latvijā. Tas var lepoties ar 42 tūkstošiem eksponātu vienībām, no kurām lielākā daļa ir fotogrāfijas un dokumenti.

Lai papildinātu šo klāstu, muzeja darbinieki ik gadu veic tās ielas izpēti, kurā paredzami pilsētas svētki. Milzīgo pagātnes izziņas bagātību savā pārziņā tur galvenā krājumu glabātāja Elga Sēnala. Tie pieejami pētniekiem, skolotājiem, studentiem un skolēniem, kurus interesē vēsture.

Pavisam jauns darba pavērsiens sākās 1996. gadā pēc muzeja pārcelšanās uz Krustpils viduslaiku pili, jo nu iegūtas plašas pētāmas un restaurējamas telpas. Muzeja galvenā speciāliste arhitekte Dace Lukševica, kas vada pils izpēti darbus un izstrādā tās atjaunošanas projektus, saka:

Pils kā celtni, kā virsotne izrauj mūs no ikdienības. Visi iepriekšējie saimnieki strā-

dājuši, to uzceldami, atjaunodami no drupām, pārbūvēdami un klādami kārtu pēc kārtas uz mūriem... Padarītais darbs veido pils bagātības un noslēpumu. Nu pienācis laiks atritināt šo kamolu. Darbs sācies tieši tagad un uzticēts manai paaudzei...

Pateicoties visa muzeja darbinieku kolektīva pūlēm, bet īpaši sabiedrisko attiecību nodaļas vadītājas Ditas Ārgules izvērstajam reklāmas darbam un galvenās speciālistes Guntas Briedes ekspozīciju iekārtošanas prasmei, Krustpils pils ieguvusi lielu popularitāti tūristu vidū. Pagājušajā gadā te bijuši vairāk nekā 12 000 apmeklētāju. Sevišķi iecienītas ir muzeja izglītojošās programmas „Nakts krustpasakas Krustpils pilī”. Tajās mazie un lielie dalībnieki, sveču gaismā uzturoties pils pagrabos, saņem neaizmirstamu emocionālo lādiņu.

Inese Berķe muzeja vadību un tagad arī pils saimnieces lomu uzņēmas 1994. gadā. Padarītais liecina par apjomīgu veikumu un lielām iecerēm. Lūk, kā viņa raksturo turpmāko:

Savās nākotnes vizijās muzeju mēs redzam kā vietu, kas ne tika rāda kultūras un vēstures mantojuma vērtības, bet kurā ir patikama gaisotne garīgam baudījumam, kas ir noteicošais, lai apmeklētājs spētu uztvert informāciju un aizietu garīgi bagātāks. Lai atkal un atkal vēlētos atgriezties.

Par to, ka 2000. gadā muzejs varēja svinēt savu 80. gadskārtu, jāpateicas tā pamatlicējam vēstures skolotājam Arnoldam Štokmanim. Lai bagātinātu skolas vēstures kabinetu Jēkabpils Valsts vidusskolā, 1920. gada pavasarī viņš organizēja Dzimtenes senatnes pētišanas pulciņu. Drīz vien savāktu materiālu bija tik daudz, ka varēja dibināt nelielu muzeju un pāris reižu nedēļā to atvērt publikai. Sākumā eksponātus izvietoja nelielā mājiņā blakus skolai. Muzeja uzturēšanas līdzekļus novadpētniecības pulciņa dalībnieki ieguva, organizējot vēsturiska satūra teātra izrādes. 1933. gadā muzejs pārcēlās uz divstāvu ēku Brīvības ielā 171.

Kara gados muzejam atņēma ierādīto māju, taču tā direktors par savu niecīgo algu noīrēja telpas citur, un vēstures mantojuma glabātuve turpināja darboties. Pēc kara

Decembra beigās pili atvērts
"Ziemassvētku vecīša birojs"

Sēļu sēta

Arheoloģiskie izrakumi
Krustpils pils pagalmā

izstāžu zāle Sv. Nikolaja baznīcā (likumīgiem īpašniekiem atdota 1995. gadā).

Pateicoties muzeja tradicionālajai filozofijai, ka vēstures atspoguļošanai noder itin viss, arī padomju varas gados tika vākti un apkopoti tajā laikā aizliegtie materiāli. Tādēļ, sākoties Atmodai, muzejs elastīgi reaģēja uz sabiedrības vēlmi uzzināt vairāk par Latvijas vēsturi.

varēja ne tikai atgriezties vecajās telpās, bet muzeja rīcībā tika nodots parks un zeme starp Filosoфу un Dambja ielu, kur veidot brīv dabas nodaļu.

1956. gadā uniātu baznīcas telpās muzejs varēja izvietot plašu mākslas nodaļas ekspozīciju. Divās blakus mājās bija gan atsevišķa dabas nodaļa, gan mākslas un rakstniecības nodaļa. Vasarās darbojās muzeja filiāle Koknesē. Diemžēl padomju varas gados muzejs tika uzskatīts par svarīgu ideoloģisku ieroci un tā darbs stipri politizēts.

1961. gadā, pēc Arnolda Štokmaņa aiziešanas pensijā, muzeja vadību pārņēma ne mazāk spilgta personība – Valentīns Cirsis. Turpmākajos gados izvērtās sadarbība ar māksliniekiem, slaveniem novadniekiem, lietišķās mākslas meistariem. Lielu, radošu darbu paveica ilggadējā mākslas nodaļas vadītāja Aina Karlsonē. Gadu gaitā izveidota brāļu Skulmju memoriālā māja (2002. gadā atdota īpašniekiem) un iekārtota

Muzeja direktore Inese Berķe (no kreisās) un Somijas vēstniece Latvijā Kirsti Eskalinena (vidū) izstādes atklāšanas laikā

Muzicēšana Sēļu sētā

Latvijas Mūzikas akadēmijas Vokālās mākslas nodaļas studenti Jānis Kuršens un jēkabpiliete Baiba Berķe labdarības koncertā Krustpils pili 2001. gada decembrī

Muzeja darbinieki allaž ir pateicīgi visiem, kas dāvina interesantas vēstures liecības un līdz ar to bagātina jau esošo kolekciju.

Sēļu sētā sviestu kuļ

Jau pusgadsimtu vienā no Jēkabpils gleznainākajām vietām – Vēstures muze-

Vēstures muzeja brīvdabas nodaļā.

Sēļu sēta

ja brīvdabas nodaļā – ikviens apmeklētājs pēkšņi var nokļūt 19. gadsimtā. Ne tikai kā vērotājs no malas, bet līdzī dzīvotājs un seno darbu darītājs.

Veco koku ieskautajā, plašajā sēļu zemnieka sētas pagalmā nācēju sagaida septiņas koka guļbūves ar niedru jumtiem. Centrā – dzīvojamā māja ar skatu uz graudu klēti un mazo klētiņu, tālāk rija, vējdzirnavas, vēl tālāk smēde un pirts. Bet pašā vidū ēku vienotāja – aka ar dzērves tipa vīndu.

Laiks, kurā celtnes kalpojušas zemiņu vajadzībām, aiziet arvien tālākā pagātnē. Muzeja darbinieku uzdevums ir piesaistīt apmeklētāju uzmanību, stāstot par vērpjamo ratiņu, piestu, kārstuvi, laktu, darbu rījā un piedarbā. Šīs lietas ir mīļas un pazīstamas vecākajai paaudzei,

Sēļu sētā vienmēr liela rosība.

Vidū – vadītāja Biruta Kodola

Jēkabpils muzeja brīvdabas nodaļā.

Sēļu sēta

bet skolēni, kas tikko spēlējuši datorspēles, var justies garlaikoti. Nelīdzēs ne tautasdziesma par malējas čaklumu un pūra locīšanu, ne stāsts par zemniekiem, kas ara līdumus, kūla ar spriguļiem un dzīvoja saskaņā ar dabu.

Lai rosinātu bērnu uzmanību, nodaļas vadītāja Biruta Kodola aicina skolēnus padzīvot 19. gadsimtā un, strādājot ar senajiem darbarīkiem, no izejvielām iegūt gatavu produktu. Bērni paši var sviestu sakult, sieru siet, dziju vērpt vai dzelzi kalt. Tas visiem patīk. Katru gadu ciemos atbrauc arī Amerikas latviešu bērni un te jūtas kā īsteni sēļu pēcteči.

Šajās programmās ik gadu piedalās aptuveni 2000 skolēnu. Apmeklētāju netrūkst folkloras pasākumos, amatnieku

Nīderlandes karalistes ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Nīkolass Bits (vidū sēž) rajona galvenajā bibliotēkā priecājas par vēstniecības atbalstītā projekta īstenošanu

Galvenās bibliotēkas darbinieces. No kreisās: Anta Klīns, Iveta Gureviča, Anīta Katīna, Zīnaida Rabša, Inga Grīnberga, Mārīte Caune un Rudīte Kļaviņa

1947. gada 25. martu var uzskatīt par **Jēkabpils pilsētas bērnu bibliotēkas** dzimšanas dienu. Sākumā gan tā bija tikai bērnu nodaļa pieaugušo bibliotēkā. Pirmā vadītāja – Austra Skudra. Bibliotēkas darbs krasi mainījās Rutas Sirsniņas vadībā. Bibliotēka pārvērtās par istu pasaku zemi gan telpu noformējumā, gan pasākumu daudzveidībā. Kopš 1962. gada bibliotēka atrodas Pasta ielā 39. 1994. gadā šo māju savā īpašumā atguva ASV dzīvojošā Kalmju ģimene. 1996. gadā Čārlzs Ivars Kalme dāvināja ēku pilsētas domei ar noteikumu, ka arī turpmāk te būs bērnu bibliotēka. Kalme palīdzēja

segt telpu remonta izdevumus un ziedoja naudu grāmatu, datortehnikas un mēbeļu iegādei.

Bibliotēkas telpas ir kļuvušas gaišākas un vēl mājīgākas. Tās kolektīvs Valdas Kļaviņas vadībā nenogurstoši strādā ar savu zinātkāro auditoriju – bērniem, organizējot viņiem viktorīnas un konkursus.

Mākslas galerija „Mans's”

Pēc padomju laika Atmosdas vējš atnesa jauna veida domāšanu, pamodināja aizmigušās cerības un atvēra durvis enerģiskiem, darboties gribošiem cilvēkiem.

1991. gadā 19. aprīlī agrāk rīkoto komunistisko sestdienas talku vietā notika tolaik gluži netradicionāls pasākums – Padomju (Pasta) ielā 73 atklāja mākslas klubu „Mans's” un tā dalībnieku I. Gailītes, J. Radionovas, L. Bukas, I. Pujātes, U. Čamana, S. Mālnieces un I. Jurānes darbu pirmo izstādi ar nosaukumu „Ux12+S...”, izveidotu no autoru vārdu pirmajiem burtiem.

Enerģiskais kluba vadītājs Uldis Čamans jau trīs gadus bija organizējis Mākslas dienu akcijas Jēkabpils parkos un tolaik vēl muzejam piederošajās Sv. Nikolaja baznīcas telpās. Kļuvis par jauno mākslinieku kopā pulcīnātāju, viņš saimeklēja klubam nepieciešamās telpas, ko

Mākslas galerijas "Mans's"
direktors Uldis Čamans

jaunieši paši izremontēja. Pie pelēcības pieradušos jēkabpīliešus pārsteidza „Mans'a” baltais reklāmas plakāts, kas noklāja vai visu mājas sienu. Izbrīnīja arī sešu izstāžu telpu tolaik neierasti baltās sienas un izpletņauduma griesti. Un vēl neizprotamās, abstraktās gleznas, gandrīz par nepiedienīgu uzskatāmā aktu izstāde! „Mans'a” sākuma gados tā darbība dažbrīd radīja tādu kā caurvēja efektu, izvēdinot cilvēku prātos iestāvējušos padomju priekšstatus.

Jau mākslas klubu atklājot, U. Čamanam ir ieceres par mākslas galerijas izveidošanu. Intervijā laikrakstam „Jēkabpils Vēstnesis” viņš saka: ***Vēlams, lai šis mākslinieku klubs kļūtu par pirmo soli ceļā uz mākslas galeriju Jēkabpīlī. Pats galvenais, ka šeit ir radoši, pelēkās ikdienas gūstā nenokļuvuši cilvēki.***

1993. gadā „Mans's” pārtop par mākslas galeriju, vēlāk kļūst par Latvijas Mākslas galeriju asociācijas biedru. Ārpus Rīgas ir tikai divas tādas galerijas (otra – Valmieras „Laipa”). Īpaša nozīme piešķirta telpu dizainam un apgaismojumam. Galerijas darbinieki izveidojuši deviņas nelielas izstāžu zāles, kas izpelnījušās daudzu mākslinieku un mākslas pazinēju uzslavas.

Kopš galerijas statusa iegūšanas tās darbība saistās gandrīz tikai ar Uldi Čamanu, kurš no mākslas entuziasta kļuvis

par galerijas direktoru un īpašnieku. Šķiet, viņš it kā identificējies ar galeriju. Iespējams, tāpēc, ka viņu tajā vienmēr var satikt. Iespējams, tāpēc viņš galerijā gandrīz ik gadu rīko arī personālizstādes. Tās bijušas skatāmas ne vien Jēkabpīlī un Latvijā, bet daudzviet pasaulē. Mākslinieks konsekventi pieturējies pie bezpriekšmetiskās glezniecības, tādējādi gandrīz kļūstot par abstraktās mākslas simbolu Jēkabpīlī.

U. Čamans par saviem glezniecības skolotājiem atzīst visus māksliniekus, kuru darbi bijuši skatāmi galerijā. Un šādu mākslinieku patiešām daudz. Personālizstādes „Mans'a” rīkojuši Latvijā ievērojami mākslinieki: Džemma Skulme, Vija Maldupe, Anita Meldere, Inta Dobrāja, Jāzeps Pigoznis, Imants Vecozols, Dace Lapiņa, Ilze Avotiņa, Lilita Postaža, Līga Purmale, Jānis Anmanis, Ivars un Helēna Heinrihsoni. Izstādījušies vai visi Latvijā pazīstamie gleznotāji un Jēkabpils novada mākslinieki. Jāatzīmē vērienīgā Latvijas tekstilmākslas izstāde 1995. gadā un tradicionālās, par gada notikumu kļuvušās lielās vasaras izstādes, kas sniedz vispusīgu ieskatu Latvijas mākslas procesos.

Mākslas galerijas uzturēšana, protams, prasa nevien mīlestību uz mākslu, bet ir jāmeklē iespēja arī nopelnīt. Jaunajās telpās Brīvības ielā 154 „Mans'a” saimnieks veiksmīgi atrod jaunu saimniecisko modeli, ierīkojot ekskluzīvu preču veikalu. Svētdienīgā noskaņā, kas apmeklētājus apņēma, paverot galerijas durvis, ir rezultāts pastāvīgiem, nenogurstošiem galerijas direktora un darbinieku pūliņiem. Viņu kompetencē ir kvalitatīvi iekārtotas izstādes, reklāmas bukletu veidošana, tikšanās ar māksliniekiem, pircēju konsultēšana, izstāžu apmeklētāju izglītošana. Pastāvēšanas pirmajos desmit gados galerija sarīkojusi ap 150 izstāžu – personālizstādes, grupu un konceptuālās izstādes, piemēram, „Piedzēries kuģis”, „Pikaso un van Gogs mūsdienu dizainā”, „Gaismas ķermeņu dizains”.

Mākslas galerija „Mans's” lielai daļai jēkabpīliešu kļuvusi par gandrīz vienīgo logu uz Latvijas mākslas procesiem. Pilsētas ciemiņiem galerija ļauj ieskatīties Jēkabpils mākslas procesos, bet ārvalstu viesiem – Latvijas mākslā. „Mans'a” klātbūtne ietekmējusi Jēkabpils kultūrvides veidošanos. Galerija kļuvusi par vienu no mūsu pilsētas kultūras dzīves vaibstiem.

Mākslas projekta laikā Jēkabpīlī, galerijā „Mans's”, viesojās Melles mākslinieki Rosvita (attēlā) un Dīters Pentceki

Prom no pelēkās ikdienas gūsta

Inese Galante jēkabpīliešiem dzied krievu senās romances

Kultūras namos

notiek valsts svētku sarīkojumi, kultūr- vēsturiskas norises, koncerti, izrādes un atpūtas pasākumi.

Daudzus jo daudzus jēkabpīliešus vieno mīlestība pret kādu no amatier- mākslu veidiem, tāpēc ar katru gadu jo kuplāks aug pašdarbnieku pulks. Jēkab- pils vārdam īpašu pieskaņu dod Jēkab- pils Tautas teātris un Krustpils teātris, jauktais koris „Noskaņa” un senioru koris „Atvasara”, četri deju kolektīvi, divi pūtē- ju orķestri, bērnu un pieaugušo vokālie ansambļi, sporta deju klubi, lietišķās mākslas studija „Saulgrieži”, lauku ka- pēla „Kreicburgas ziķeri” un vokāli ins- trumentālās grupas.

Jēkabpils Tautas nama stīgu ansamblis „Līga”.

Vadītāja Olīta Klindzāne-Klinšāne

Solisti Inese Galante, Antra Bigača, Viesturs Jansons un Egils Siliņš, Valsts akadēmiskais koris „Latvija” un Latvijas kamerorķestris diriģenta

Andra Veismaņa vadībā jēkabpīliešiem sniedz V. A. Mocarta „Rekvīema” atskaņojumu

Pilsētā ciena un godā senču tradīcijas, tāpēc kultūras pasākumu klāstā īpašu vietu ieņem Ziemassvētki, Lieldienas un Līgo svētki. Katru gadu jūnijā notiek Bērnu svētki. Mazie dziedātāji mērojas spēkiem konkursā „Cālis”, bet jaunos talantus starp dejojotājiem, dziedātājiem un vokāli instru- mentālajām grupām jau no 1994. gada meklē konkurss „Jēkabpils zvaigzne”. Kat- ru gadu pilsētā izvēl savu Mis un Mistere Jēkabpils. Jēkabpili atzīmē arī Dzejas, Mākslas un Teātra dienas. Vasarās Krust- pils brīvdabas estrādē – iecienītākajā pil- sētnieku atpūtas vietā – jēkabpīliešus pulcē visdažādākie masu pasākumi.

Klasiskās mūzikas cienītājiem dota iespēja dzirdēt slavenus operdziedātājus – E. Siliņu, I. Galanti, I. Pētersonu, J. Sproģi un citus, bet teātra mīļotājiem – noskatīties teātra izrādes festivāla „Laipa” ietvaros.

Pilsētas svētki

katru gadu tiek veltīti kādai no Jēkab- pils ielām. Izvēlētas ielas iedzīvotāji ta- jos piedalās ne tikai dvēseliski, bet arī praktiski – sakopj savas sētas, ēkas, krāso to fasādes, un atkal daļiņa pilsētas kļūst glītāka un sakoptāka.

Pilsētas 330. gadadienas svētkos
ieradies hercogs Jēkabs

Jēkabpils rajona padomes
priekšsēdētājs Jānis Raševskis
arvien ir zirgā (šoreiz brūnā)!

Gatavojoties svētkiem, Jēkabpils Vēstures muzeja darbinieki savāc un eksponē materiālus par šo ielu vēsturi. Kļuva zināms, ka Pormaļa iela, kas svētkus 1998. gadā svinēja pati pirmā, agrāk bijusi slavēta ar saviem ugunsdzēsējiem, koka arhitektoniskajām detaļām māju fasādēs, kā arī ar to, ka tur vēl tagad dzīvo liels skaits Jēkabpils vecicībnieku.

Raiņa iela svētku viesus gaidīja 1999. gadā. Senos laikos tā bijusi plostnieku un dzelzceļnieku iela, arī tagad tur galvenokārt tikai privātmājas, kas priecē acis ar savu sakoptību. To novērtēja arī pilsētas mērs L. Salcevičs, braucot pušķotā

zirgu pajūgā uz svētku laukumu.

2000. gads atnesa svētkus ne tikai Jēkaba ielai, bet visai pilsētai, jo šis bija arī Jēkabpils 330. gads. Atklāts piemiņas akmens pilsētas dibināšanas vietā. Pa ielu, jēkabpiliešu sumināts, „peld” hercoga Jēkaba kuģis, augu dienu un nakti skan dziesmas, dejas un mūzika. Pirmo triju svētku režisore ir Inta Ūbele.

Gaidot Rīgas 800 gadu jubileju, Jēkabpili godināja Rīgas ielu, kas ved caur Krustpils vēsturisko centru, garām pilij uz Rīgas pusi. Šajā vecākajā un garākajā ielā dzīvojuši galvenokārt uzņēmēji un tirgotāji – tāpēc ielā visi dzied un dejo. To

Pilsētas domes priekšsēdētājs Leonīds Salcevičs paziņo, ka piemiņas akmens ar pilsētas dzimšanas gadu “1670” te paliks uz mūžu

Sagaidot pilsētas 330. jubileju, tiek uzstādīts piemiņas akmens

Pilsētas 330. gadadienas svētkos

izdaiļojuši floristikas meistari, bet svētku kulminācija ir uz gleznainās Ādamsona saliņas. Un, ja vēl viesos ierodas pats barons Korfs, tad vēsture plaši atver durvis pat uz 764 gadu senu pagātni. Rīgas ielas svētku režisore ir Krustpils kultūras nama direktore Ruta Kalniņa.

Dziesma – garīguma apliecinātāja

Tūkstošiem dziedātāju un dejotāju krāšņos novadu tērpos no visām Latvijas malām reizi piecos gados saplūst Rīgā, lai dziesmās un dejās apliecinātu senās tradīcijas. Katros svētkos piedalās arī jēkabpilieši. Pazib Krustpils novada tautastērpu košās krāsas, mirdzēt mirdz krāšņiem rakstiem rotātās Augšzemes blūzes un baltie galvasauti, bet dalībnieku sirdīs ir lepnums par savas tautas vienotību.

Dziesmai Jēkabpili ir sava vēsture. Gadu gaitā koriei daudzkārt mainījušies diriģenti, un katrs no viņiem devis savu daļu latviešu dziesmas izaugsmē un attīstībā. Neaizmirstami spilgtas personas mūzikas dzīvē ir Česlavs Bejavskis, Jānis Valdēns, Guntars Markevičs, Arnolds Skride, Marģers Dreimanis, Jānis Kivils, Staņislavs un Terēze Broki, Romāns Kielbickis un Jānis Grigālis, kurš bija arī visu rajona koru virsdiriģents un koradziesmas uzplaukumam Jēkabpili veļtījis 17 gadus.

Laikmetu griežos Jēkabpili daudz kas ir mainījies arī dziesmas ceļā. Uz skolo-tāju kora bāzes 1994. gadā J. Grigaļa va-

Svētkus svin Rīgas iela

Pilsētas svētkos dalībniekus
atsvaidzina silts lietutiņš

Krustpils Kultūras nama jauktais
koris "Noskaņa".

Diriģente Ligindra Veide
(pirmajā rindā otrā no kreisās)

Krustpils Kultūras nama vidējās paaudzes
deju kolektīvs "Krustpīlītis".
Vadītājs Kārlis Krūmiņš

dībā veidojas jauns kolektīvs – rajona Kultūras nama jauniešu kamerkoris, kas vēlāk pārtop par jaukto kori

„Noskaņa”.

No 1997. gada šo kolektīvu vada diriģente Ligindra Veide. Koris kļuvis par atraktīvu, pat dejuošu kolektīvu ar interesantu un daudzveidīgu repertuāru. Tās ir latviešu klasiskās un oriģināldziesmas, tautasdziesmas un to apdares, populāru komponistu autorprogrammas un garīgās mūzikas skaņdarbi. Ar Ziemassvētku dziesmām tiek iepriecināti bērnu nama – patversmes „Sauls bērns” bērni, Biržu internātskolas audzēkņi un vecie ļaudis pansionātā, ir dziedāts arī luterāņu baznīcā. 1999., 2000. gads – meklējumu un radošas izaugsmes laiks. Pieredze gūta koru svētkos Gulbenē, daudz pozitīvu emociju devusi iesaistišanās lielajā I. Kalniņa projektā „Es redzēju sapnī...”, kad kopā ar citiem koriem tika dziedāts Ulbrokā, Ķekavā, Aizkrauklē, Jūrmalā un arī pašu mājās Jēkabpilī.

Augstākā virsotne tomēr ir piedalīšanās lielajos Dziesmu svētkos „Rīgai – 800”. Repertuārā blakus latviešu kora mūzikas pērlēm skan īpaši šiem svētkiem komponēti skaņdarbi, kas sarežģītības ziņā prasa no kora augstu tehnisko un māksliniecisko kvalitāti.

Krustpils Kultūras nama koris „Atvasara”

Daudzu dziedātāju plecos jau guļ prāva gadu nasta, bet dziesmas brīnums ļauj pieveikt sūro ikdienu, vēl justies vajadzīgiem un vērsties no sirds uz sirdi. Dziesmas ļauj sastapt jaunus draugus. Šajos gados dziedāts Rīgā, Ogrē, Alūksnē, Gulbenē, Rojā, Madonā Cēsis, Siguldā un citviet. Neiztrūkstoša ir „Atvasaras” klātbūtne Jēkabpils un rajona pagastu organizētajos pasākumos, arī baznīcas svētkos un draudžu dienās. Izveidojusies sadarbība ar Jēkabpils pansionāta un bērnu nama iemītniekiem. Iestudētas vairākas koncertprogrammas, rīkoti komponistu autorvakari.

Korim izveidojušās jaukas tradīcijas: vakarēšanas, svinot gadskārtu svētkus un koristu jubilejas, kopīgi izbraucieni pa Latviju, teātru un koncertu apmeklējumi. Uzsākot sezonu, šis kolektīvs apmeklē arī mūžībā aizgājušo koristu kapvietas, lai tur nodziedātu viņu mīļākās dziesmas.

Kolektīva vadītāji un iedvesmotāji ir diriģenti Skaidrite Pugača un Oskars Cepītis.

Bērnu popgrupa „Ding – dong”

Mūzikas pedagoģes Ilzes Samules vadībā darbojas bērnu vokālā studija. No vairākiem bērnu ansambļiem visaugstāk tiek vērtēta popgrupa „Ding – dong”, kas vairākus gadus uzvar konkursā „Jēkabpils zvaigzne”. Šis bērnu muzikālais ansamblis guvis panākumus starptautiskajā TV konkursā „Sauleszaķis” un daudzos festivālos. Savas pilsētas iedzīvotājus jaunā popgrupa katru gadu priecē ar atraktīvu un emocionālu muzikālo skanējumu.

Dejas sensenās tradīcijas

Latviešu dejas, tautas tērpi un mūzika ir spēks, kas palīdz saglabāt nacionālās īpatnības.

60., 70. gados Jēkabpili strādā horeogrāfi Kārlis un Gaida Ventis, no Rīgas brauc Latvijā populārā horeogrāfe Zinaida Sama, kas ne tikai vada jauniešu deju kolektīvu rajona Kultūras namā, bet ir visu rajona deju kolektīvu virsvadītāja. 80. gados Jēkabpils rajona deju kolektīvu konsultanta pienākumus uzņemas Alfrēds Spura, pieredzes bagāts horeogrāfs, latviešu dejas pētnieks un popularizētājs, bet viņa asistente un rajona Kultūras nama jauniešu deju kolektīva vadītāja ir Ludmila Bērziņa, kas dejai ziedojusi 30 gadus.

Pilsētas svētkos

Svētkus svin Rīgas iela

Rajona Kultūras nama bērnu vokālais ansamblis „Ding-dong”.
Vadītāja Ilze Samule (vidū)

Senioru koris „Atvasara”. Vidū - diriģente Skaidrite Pugača. Viru ansambļa diriģents - Oskars Cepītis (pirmajā rindā pirmais no kreisās)

Laika gaitā Deju svētku repertuārs kļūst aizvien sarežģītāks. Jēkabpils Tautas namā strādā horeogrāfi Una Stakle un Maija Vilka, Kultūras namā Kārlis Krūmiņš, Sarmīte Veigure un Agrita Vidže, Agrobiznesa koledžā – Inese Lazdāne. No jauniešu deju kolektīviem izaugušas vidējās paaudzes deju kopas, kas iezīmē paaudžu pēctecību.

1987. gada rudenī rajona Kultūras namā sapulcējās grupa vīru un sievu labākajos gados ar vienu domu – jāturpina dejojot. Izauguši jauniešu deju kolektīvos, trīsdesmitgadnieki apvienojās vidējās paaudzes deju grupā, ko vēlāk nosauca par „Krustpīlieti”. Nu dejas mūžam pievienoti vēl 15 gadi, lielākā daļa no tiem – Kārļa Krūmiņa vadībā. Neskaitāmas reizes dejots gan pašu mājās, gan arī Krievijā, Vācijā un Norvēģijā.

Mūsdienās latviešu dejas vēsturi Jēkabpili tālāk veido pieci kolektīvi – Krustpils Kultūras nama jauniešu deju kopa „Delveri” (vadītāja Ingrida Kaurana), vidējās paaudzes deju kolektīvi „Kreicburga” (vadītāja Aija Rūliete) un „Krustpīlietis” (vadītājs Kārlis Krūmiņš), Tautas nama vidējās paaudzes deju kolektīvs (vadītāja Inese Circene) un

Bērnu un jauniešu centra deju kopa „Pastalnieki” (vadītāja Aija Rūliete).

Jēkabpili aug arī jauna un spēcīga deju kopu maiņa. Gan pilsētas skolās, gan Agrobiznesa koledžā un Valsts ģimnāzijā bērni un jaunieši mīl deju. Aktīvu koncertdarbību veic 12 dažāda vecuma grupu deju kolektīvi, ar kuriem strādā Ingrida Kauranena, Ineta Cirpone, Valentīna Škarstāne, Inese Lazdāne un citi. Tas dod pārliecību, ka jēkabpīliešu dejas solis neapsiks, bet augs un veidosies tālāk.

Pilsētā darbojas vairāki sporta deju klubi, kuros gan pieaugušie, gan bērni apgūst standarta un Latīņamerikas dejas. Bērni vecumā no 4 līdz 14 gadiem te nāk, lai iemācītos skaisti dejot, uzlabotu stāju, ritma izjūtu un pilnveidotu savu personību.

Visveiksmīgāk darbojas sporta deju klubs „Alianse”, kuru vada Ina Vāvere. Viņas audzēkņi no sacensībām visbiežāk atved uzvarētāju kausus un medaļas. Starptautiskajā sporta deju festivālā „Gadu mija” mūsu mazie deju kopas „E” grupā ieņēma pirmo vietu.

Dramatiskā māksla Jēkabpili

Jēkabpīlieši teātri skatījušies un spēlējuši kopš seniem laikiem. Gan Daugavas labajā krastā Krustpili, gan

Jaunie deju kopas

Gvido Kampāns un Tatjana Fedotova

Tautas teātra režisore Inta Ūbele

Jēkabpils Tautas teātris

kreisajā – Jēkabpili – darbojušies daudzi dramatiskie kolektīvi.

Krustpils Kultūras nama vecākās paaudzes aktieri atceras, ka bijusi liela vēlēšanās spēlēt, bet reizēm gribēšana pārsniegusi varēšanu, tāpēc vajadzēja atrast zinošu, mērķtiecīgu režisoru. Ar Birutas Reinsones – Kovaļonokas un Georga Kovaļonoka atnākšanu 60. gados teātra trupā sākās spraigs darbs. I. Salinska drāmas „Bundziniece” iestudējums iegūst pirmo vietu republikāniskajā skatē, H. Gulbja luga „Aijā žūžū, bērns kā lācis” piedzīvo 150 izrādes, bet par Raiņa lielisko „Pūt, vējiņi” iestudējumu 1970. gadā kolektīvam piešķir Tautas teātra nosaukumu. Daudzi vēl atceras Metas Pampules Māti, Baibas Andrejevas (Valantes) un Ritas Priedulānes Baibu, Intas Bikovskas Andu, Georga Kovaļonoka Uldi.

Kritiski brīži teātra dzīvē saistās ar abu režisoru pārcelšanos uz Ogru un kolektīva mājvietas maiņu no Krustpils uz Jēkabpili, toreizējo Oškalna Kultūras namu. Turpmāk aktieriem nākas sastrādāties ar vairākiem režisoriem – Taisiju Baboliņu, Andreju Mihalovski, Kārli Bemberu, Jāni Jankovski un Ventu Vecumnieci. Viņi palīdz saturēt kolektīvu, daudz tiek iestudēta oriģināldramaturģija, taču pacēlums kolektīva dzīvē sākas tikai 1989. gadā ar režisores Intas Ūbeles un komponista Aigara Godiņa atnākšanu.

Īpaši veiksmīgs un radošs posms teātrim ir 1990. gada sezona. Tiek iestudētas izrādes, kuras gūst atzinību gan mūsu valsts, gan starptautiskajos amatierteātru festivālos. Ar L. Stumbres lugu „Gans” trupa 1992. gadā iegūst pirmo godalgu festivālā Balvos, Ž. Anuija „Mēdejas” iestudējums 1996. gadā atzīts par gada labāko izrādi, bet tās režisore un titullomas tēlotāja Inta Ūbele saņem Kultūras ministrijas prēmiju.

Tiek iestudētas muzikālas joku spēles, kur caur mūziku, kustību un darbību atklājas latviešu tautai raksturīgais. Tāda izrāde ir R. Blaumaņa „No saldenās pudeles”, kurā iesaistās kapela „Kreicburgas ziķeri”.

Ši joku spēle piedzīvo 33 izrādes, piedalās starptautiskajos teātru festivālos Grieķijā, Lietuvā un Anglijā, viesizrāžu turnejās Polijā un Dānijā, kā arī daudzās Latvijas novados.

Trupā darbojas 25 aktieri. Jaunākajam ir 14 gadi, vecākajam – pāri 70. Ikdienā viņi ir skolotāji, ārsti, tirdzniecības darbinieki, ierēdņi, studenti, bet uz skatuves visus vieno teātra mīlestība. Iemīļoto lugu tēlos jēkabpīlieši atpazīst Metu Pampuli, Pēteri Draņeviču, Maiju Veidi, Aiju Kusiņu, Henriju Grinšponu, Jāni Saliņu, Dzintru un Aivaru Kilbokus, Uldi Urtānu un daudzus citus.

Jaunus panākumus Jēkabpils Tautas teātrim nes 2001. gads, kad trupa kļūst par 2. pakāpes laureāti latviešu oriģināllugu dramaturģijas skatē. Ar L. Stumbres lugu „Zvaigznes diena” iegūta otrā vieta amatierskatē „Gada izrāde 2001”.

Ik pēc diviem gadiem Jēkabpili notiek festivāls „Laipa”, kas pulcē daudzus Latvijas amatierteātrus. Izrādes tiek izvērtētas, un labākā saņem balvu „Lielais sipols”. No Jēkabpils festivālā piedalās divi dramatiskie kolektīvi – jau pieminētais Tautas teātris un 1996. gadā dibinātais Krustpils teātris, kuru vada režisors Jānis Kliests. 2002. gada sākumā Valsts mākslas centrs izvirza arī Krustpils teātri uz Latvijas amatierteātru skates „Gada izrāde – 2001” labāko iestudējumu noslēguma parādi.

Liels gandarijums, ka Krustpils Kultūras namā pēc daudzu gadu pārtraukuma atkal valda teātra gaisotne, bet pilsētniekiem dota dubulta iespēja baudīt brīnišķīgāko no mākslām – teātri.

„Kreicburgas ziķeri”

Kad uz skatuves uznāk četri braši vīri – Harijs Zdanovskis, Aigars Godiņš, Aivars Pugačs un Gunārs Nažinskis, jēkabpīlieši zina: tā ir kapela „Kreicburgas ziķeri”. Aigars spēlē ģitāru, Gunārs – vijoli, Aivars

Tautas teātra aktieri
Henrijs Grinšpons (no kreisās),
Uldis Urtāns un Juris Abramenko
pilsētas vēsturiskajos tēlos

„Kreicburgas ziķeris”
Aigars Godiņš

„Kreicburgas ziķeris”
Harijs Zdanovskis

– akordeonu vai sintezatoru, bet Harijs dzied un pēc vajadzības pievieno skanējumam trompeti vai „velna” bungas.

Kapelas pirmsākumi meklējami 1983. gadā, kad Jēkabpils rajona Kultūras namā kopā sāka muzicēt pieci jauni puisi. Tajā gadā viņi sevi piesaka lauku kapelu salidojumā Ikšķilē, bet vēl pēc diviem gadiem lauku kapelu salidojumā Siguldā.

Enerģijas, degsmes un mūzikas mīlestības ir pārpārēm, un pēc piedalīšanās 1. starptautiskajā folkloras festivālā Rigā „Baltika – 88” viņi kļūst populāri un plaši pazīstami. Tautas mūzikas festivālā Meņģelē „Kreicburgas ziķeri” iegūst skatītāju balvu – citāru.

Sākas laiks, kad „ziķeri” iepazīst pasauli un pasaule iepazīst „ziķerus”. Jaukas atmiņas atstāj brauciens uz tālo Sibīriju 1992. gadā, kur kopā ar Tautas deju ansambli „Daile” tiek sniegti koncerti Novokuzņeckā. Pēc tam seko pārbrauciens pie Krasnojarskas novada latviešiem.

Brīnišķīgi ir ziedu svētki Jēkabpils sadraudzības pilsētā Mellē, kur „ziķeri” kopā ar dejojājiem sniedz vairākus koncertus, iepazīst vācu tautu un tās kultūru. Neaizmirstami iespaidi no vairākkārtējiem starptautiskajiem mūzikas festivāliem Dānijas pilsētās Tonderā, Bredebro un Ballerupā, Norvēģijas pilsētā Averojā. „Ziķeri” klausās, kā spēlē iri, skoti, amerikāņi, francūži, dāņi, zviedri, norvēģi, un arī paši sniedz labāko no latviešu folk mūzikas, dzied gan savējās, gan dāņu un zviedru dziesmas.

Bez „ziķeriem” neiztiek arī tautas mūzikas festivālos ne Latvijā, ne Lietuvā. Izteikti favorīti viņi kļūst folkloras festivālos Kretingā un Viļņā, kur dzied gan latviski, gan lietuviski.

Veiksmīga un radoša sadarbība Jēkabpils mūziķiem izveidojusies ar dzejnieku Knutu Skujenieku, kurš atdejojis zviedru barda K. M. Belmana dziesmas un dāņu dzejnieka un komponista B. Andersena „Svantes dziesmas”. „Ziķeri” sagatavo K. M. Belmanam veltītu programmu „Dziesmas, vīns un mazā nāve”, ieskaņo to un piedalās I. Belmana festivālā Latvijā, ko zviedru vēstniecība 2001. gadā rīko Liepājā, Jēkabpili un Salaspili. „Ziķeru” izpildījumā CD formātā iznāk arī „Svantes dziesmas”, bet koncerti kopā ar populāro komponistu B. Andersenu notiek ne tikai Dānijā, bet arī Jēkabpili, Cēsis un Rigā. „Ziķeru” nākotnes ieceres saistās ar norvēģu, islandiešu un somu mūzikas popularizēšanu Latvijā.

Jēkabpīlieši priecājas par saviem „Ziķeriem”. Lepojas ar viņiem, dejojot ballēs,

"Kreicburgas zīķeris"
Aivars Pugačs

"Kreicburgas zīķeris"
Gunārs Nažinskis

klausoties radio, skatoties TV raidījumus „Savai zemei”, atceroties neaizmirstamās kopā pavadītās stundas 1991. gadā uz barikādēm Zaķusalā un Mazajā ģildē, kad „zīķeru” dziesmas klausītājus vienoja kopīgam mērķim – aizsargāt savu zemi un tautu, savu valodu un dziesmu.

TMS „Saulgrieži”

Latviešu sievietes visos laikos lepojušās ar rokdarbu prasmi. Arī mūsdienās aušana nav zaudējusi nozīmi. No 1965. gadā Jēkabpils rajona Kultūras namā izveidotā aušanas pulciņa **izaug tautas lietišķās mākslas studija „Saulgrieži”, kas savu nosaukumu iegūst, atnākot 1978. gadam.** To vada tautas daiļamata meistare Marta Lapiņa. Laika gaitā pievienojas klūdziņu pinēji Ainas Karlsones vadībā, kā arī mezglotāji, adītājas, tamborētājas un baltās tās apstrādes meistari.

20. gs. 80. gados kopumā darbojas 60 rokdarbnieki, kuru vidū ir vairāk nekā 30 tautas daiļamata meistaru. Viņu darbi eksponēti Latvijā un Eiropā. Vairākkārt izstādes sarīkotas Rokišķos un Zarasai. Tajās ir gan visa kolektīva kopdarbi, gan atsevišķu meistaru – Martas Lapiņas,

Zelmas Ābolas, Helēnas Utnānes, Rozālijas Kolosovas, Marijas Jirgenšones, Austras Vilkājas, Birutas Kreicbergas, Ritas Brokas un citu autoru lolojumi. 80. gadu sākumā studijas vadību no Martas Lapiņas pārņēma jaunā un talantīgā tekstilmāksliniece Sanda Mālniece.

90. gadi rokdarbniekiem ir īpaši rosīgi. Audējas darina segas, paklājus, aizkarus, dvieļus, plecu lakatus, adītājas – cimdus, zeķes, jakas un džemperus, pinēji – grozus un groziņus, vācelītes, tines un pat mēbeles. Katrs dzīpariņš un grozā iepītā klūdziņa, šķiet, stāsta par milzīgo pacietību, enerģiju un darba prieku.

1991. gadā Jēkabpils Vēstures muzejā tiek atklāta Rozālijas Kolosovas un Ainas Karlsones personālizstāde, veltīta J. Jaunsudrabiņa „Baltās grāmatas” motīviem. Te R. Kolosovas segas, dvieļi, Sēlpils tautastērps un 32 jostu sega sēļu krāsās, te A. Karlsones izsmalcinātie pinumi.

Darbs cildina darītāju. Par izstādītājiem audumiem Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā 1990. gada Dziesmu un Deju svētku ietvaros studija saņem Goda diplomu. 1994. gadā rajona Kultūras namā tiek rīkoti Rakstu svētki, kur „Saulgrieži”, studija „Dubna” un rajona rokdarbnieki izstāda kopumā 1500 darbu.

Izstādē – konkursā „Tekstiliju ansamblī” jēkabpilietes eksponē 15 darinājumus un iegūst 2. vietu republikā. Uz Cēsu Izstāžu namu tiek nosūtīti gultu klājumi – 12 segas ar skanīgu krāsu starojumu. 1995. gadā izstādē „Taka” tautas tērpu centrā „Senā klēts” apmeklētājus iepriecina jēkabpiliešu austās segas un dzīves-

Tautas studijas „Saulgrieži” dalībnieki

Viena no vecākajām audējām
tautas daiļamata meistare
Anna Melne

priecīgie lupatu grīdceliņi. „Saulgriežu” darbi nenozūd no galerijas „Man's” izstāžu zālēm, tiek atklātas ekspozīcijas Krustpils pils tornī.

Kaut arī čaklajām rokdarbniecēm gadu kārta aug augumā, bet lielais dalībnieku skaits sarucis uz pusi, darbošanās prieks nerimst arī jaunajā gadsimtā. Studijai nav brīvdienu. Aizvien čakli auž Anna Melne, Ruta Gercāne, Ruta Rusiņa, Irēna Božika, Rozālija Kolosova, Genovefa Poriete, Maija Grāviņa un daudzas citas. Arī pinēji Uldis Rudzītis, Laimonis Klaučāns un Viktors Graudiņš joprojām pārsteidz ar jauniem darbiem. Ekspozāti ceļo uz Ārzemju mākslas muzeju Rīgā, uz izstādi

Nevalstiskās organizācijas

Palīdzēt dzīvot

Latvijas Sarkanā Krusta Jēkabpils komiteja apvieno 519 biedrus, un to vada Daina Tomiņa. Organizācijas pirmsākums meklējams 20. gs. 30. gados, kad entuziasti abās Daugavas krastu pilsētās noorganizēja vairākus veselības kopšanas punktus, kuru pienākumos ietilpa pat produktu pārbaude. Vēlāk organizācijas darbs gāja plašumā un tās pārvaldījumā bija ne tikai māja Rīgas ielā 201 (kas tagad atgūta), bet tai piederēja arī tagadējā

„Zilā” Cēsis folkloras festivāla „Baltika 2000” laikā. Par radošu mākslinieciski augstvērtīgu sniegumu atzinību izsaka Valsts mākslas centrs. Tradicionālos svētkus – Mārtiņus, Meteņus, Lieldienas, Mātes dienu – Krustpils Kultūras namā vienmēr bagātina mūsu tautas lietišķās mākslas vērtības. Arī pilsētas svētkus 2000. gadā „Saulgrieži” sagaidīja, eksponējot nenovērtējamo kultūras mantojumu, demonstrējot tā tapšanu. 2002. gadā studijas vadību pārņēmusi audēja Sandra Jakuboviča.

Februāris Jēkabpilī

Ronalds Briedis
(jēkabpilietis, mācās Kultūras akadēmijā, gatavo pirmo dzejoļu krājumu)

Viss

Izlietais ūdens

Noslīka

upē

Un naktī

Pārrāva dambi

Uz manu

Galvas

pilsētu.

Upe lēnām

Plūda uz

jūru

Un slēpa

Galus

ūdenī...

1998.

bāreņu nama „Likumi” ēkas ar 37 ha zemes. Daudzas mājas vēl tika irētas.

Padomju varas gados Sarkanā Krusta un Pusmēness biedrības galvenā uzmanība bija veltīta sanitāro kopu apmācīšanai un bezatlīdzības donoru kustībai. Tagad galvenais darbības virziens ir palīdzēt atrisināt sociālās problēmas trūcīgajām daudz bērnu un nepilnajām ģimenēm.

Jēkabpils komiteja ir viena no nedaudzajām, kas palīdz ieslodzījumā esošiem un no ieslodzījuma tikko atbrīvotiem cil-

vēkiem. Jau ir saņemtas telpas, kurās izveidot speciālu centru. Darbības mērķis – no ieslodzījuma atbrīvoto drīzāka iesaistīšana sabiedrībā.

Sarkanā Krusta rajona komitejai ir 8 atbalsta nodaļas pagastos. Zviedrijā finansētā projekta ietvaros jau apmācīti 20 Sarkanā Krusta aktivisti, bet Katastrofu medicīnas centrā trīs speciālisti ieguvuši tiesības izglītēt cilvēkus pirmās palīdzības sniegšanā.

Izglīt, informēt, palīdzēt

1998. gadā Nevalstisko organizāciju centrs Rīgā realizēja Sorosa fonda atbalstīto projektu, kur konkursa rezultātā Jēkabpils ieguva tiesības pirmā saņemt finansējumu centra veidošanai uz vietas. Šo darbu koordinēja Aina Laiviniece. Tad arī tika nodibināts Sēlijas reģiona nevalstisko organizāciju (NVO) atbalsta centrs. 2002. gadā tas jau sadarbojas ar vairāk nekā 40 gan vietējām, gan ārvalstu NVO, kuras strādā sociālajā sfērā, pieaugušo izglītībā, sieviešu un bērnu tiesību, jauniešu, ģimenes atbalsta, etnisko kultūru un sadraudzības jomā.

Īstenoti daudzi nozīmīgi dažādu fondu, organizāciju un pašvaldību atbalstīti projekti, kas domāti tam, lai palielinātu iedzīvotāju līdzdalību sabiedrībai svarīgu lēmumu pieņemšanā. Viens no galvenajiem Sēlijas NVO centra atbalstītājiem, kas patlaban finansē tā pastāvēšanu, ir Baltijas – Amerikas partnerattiecību programma (BAPP).

Centrā katru gadu notiek desmitiem semināru, kuru mērķis ir izglītēt un informēt. Te var saņemt konsultācijas cilvēktiesību jautājumos, kā arī sabiedrisko organizāciju dibināšanā un vadišanā. Ļoti

svarīgi ir sniegt atbalstu tiem cilvēkiem, kas jūtas izstumti, nevajadzīgi un paši nespēj atrisināt savas problēmas. Sēlijas reģiona NVO atbalsta centru vada Aleksandrs Kalniņš.

Avota veldzējums

Vismazākā urdziņa var pārtapt lielā avotā un sniegt brīnišķīgu veldzējumu. Tā ir noticis ar krievu kultūras cienītāju klubu „Rodņik”, kas par savu dzimšanas dienu uzskata 2000. gada 25. oktobri. Kluba dalībnieku mērķis bija iepazīt savu novadu, apzināt krievu kultūras saknes pilsētas vēsturē, kā arī stiprināt draudzības saites ar citu tautību biedrībām. Ātri vien tā darbība sazarojās. Izveidojās literārā studija „Istok”, kuras pirmais pasākums bija S. Jeseņina daiļradei veltīts vakars. Drīz vien radās iecere veidot krievu autoru apvienību. To īstenoja Liliāna Čukste. Pateicoties sponsoru Vladimira Ždanoka, Ulda Putniņa un Jevdokijas Semjonovas atbalstam, 2002. gada pavasarī iznāca Aleksandra Lalova dzejoļu krājums, veltījums sievai Marijai. Izdošanai tiek gatavots vairāku autoru dzejas un pasaku kopkrājums.

Kluba paspārnē dzima vokālais ansamblis „Rodničok”. Šī daudznacionālā kolektīva repertuārā ir krievu, ukraiņu, baltkrievu un citu tautu dziesmas. Apgūstot katru jaunu skaņdarbu, ansambļa vadītāja Jelena Agafonova dziedātājus vispirms iepazīstina ar tā tapšanas vēsturi. Līdz ar to dalībnieki gūst zināšanas par vienas vai otras tautas muzikālo mantojumu.

Literārā studija „Istok” Ligitas Sipko vadībā rīko literārus pasākumus un tikšanās ar radošiem cilvēkiem, savukārt „Rodničok” sniedz izjustus koncertus. Kluba dalībniekiem sirsnīgas attiecības izveidojušās ar ebreju un armēņu kopienām. Pasākumos bieži viesi ir slāvu biedrības pārstāvji no Preiļiem un kluba „Raduga” dalībnieki no Ludzas. 2002. gada aprīlī Jēkabpilī tika sarīkots krievu kultūras un pašdarbības mākslas festivāls.

„Nav svarīgi tas, kāda cilvēkam ir nacionālā piederība, galvenais ir savstarpējā cieņa,” uzskata kluba priekšsēdētāja Lidija Anosova, kurai arvien ir daudz jaunu ideju un ieceru.

Krievu kultūras cienītāju kluba „Rodņik” rīkotajā atpūtas izbraucienā

Pensionāru interešu kluba "Atvasara"
valdes locekļi

Katrai dienai savu gaišumu

Jēkabpils pilsētas pensionāru klubs „Atvasara” mitinās gleznotāju Skulmju memoriālajā mājā – muzejā, Brīvības ielā 26.

1996. gada jūlijā sanāca entuziastu grupa – Līvija Jermaka, Biruta Jemeljanova (apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeņa Goda zīmi), Dzintra Gavriloviča, Vera Viksne, Egils Ungurs, Jevlampijs Murņikovs. Viņi nolēma, ka kopā pulcināmi cilvēki, kuru aktīvās darba gaitas beigušās, bet kam nevajadzētu justies vientuļiem. Arī vecumā ir daudz iespēju, kā var atstāt savu personību un gūt zināšanas.

Pašlaik kluba darbā iesaistījušies vairāk nekā 130 pensionāru. No „Atvasaras” pirmās dienas to vada Vera Viksne. Kopā ar 12 valdes locekļiem katru mēnesi tiek pārrunāts, kas paveikts, kas vēl darāms. „Atvasaras” valde sadarbojas ar pilsētas ielu komitejām un māju vecākajiem, lai apzinātu vecos un vientuļos cilvēkus un iespēju robežās viņiem palīdzētu. Uzmanības lokā ir tās ģimenes, kur rūpes par mazbēmu audzināšanu gulstas uz vecvecāku pleciem.

Draudzība jēkabpīliešiem izveidojusies ar Līvānu pensionāru apvienību un Vācbaltu draudzības biedrības pensionāriem Mellē. Viņu humānās palīdzības sūtījumi svētkos iepriecina mūsu pilsētas un lauku mazturīgos pensionārus un bērnus.

Katru nedēļu kluba telpās pensionāri var saņemt konsultācijas no ārstēm Ausmas Jakovļevas, Annas Kikustes un Svetlanas Koševerovas. Uz tikšanos tiek aicināti arī sociālie darbinieki un pilsētas domes deputāti.

Siltajos gadalaikos seniori brauc ekskursijās pa Latvijas skaistākajām vietām. Ir apskatīti Zemgales daiļdārzi, suitu novads Kurzemē, apjūsmots rudens zelts Sēlijas pakalnos, būs Latgales svētvietās un dievnamos.

Skulmju mājās pensionāri nāk apkārtnes sakopšanas talkās un arī tad, ja gri-

bas dzirdēt uzmundrinošus vārdus, just draudzīgu plecu. Te ir iespēja izlasīt jaunākos preses izdevumus, rokdarbniecēm apmainīties pieredzē. Un ne tikai. Plašā rokdarbu izstādē ar izciliem darbiem var lepoties Alvine Vuškāne, Ilga Kupča, Berta Brālīte, Zelma Ābola, Nellija Dekere un vēl citas dalībnieces.

Klubiņa darba pilnveidošanai arvien vēl tiek meklētas jaunas iespējas, kā atšķirt dzīves gaišākās lappuses. Un patiešām – visi kopā spēj izdarīt daudz!

Augsim Latvijai!

Latvijas mazpulku virsvadonis Kārlis Ulmanis 1937. gadā teica:

Nevar radīt jaunu iekārtu, nevar nostiprināt jaunu valsti, ja cilvēki paliek tie paši. Arī cilvēkiem ir jāizaug. Mums vēl nāksies pārveidot pašiem sevi iekšēji. Ne tikai ārēji jātop latviskiem, mums jānokrata viss svešais, kas pielipis. No tā jātiek vaļā...

Liekas, ka šie vārdi sacīti tagad. Vakar. Šodien. Mums jāpārveidojas, jāklūst labākiem, jāaug noderīgiem savai dzimtenei. Tāds ir atjaunoto mazpulku uzdevums.

1931. gadā Krustpils sešu klašu skolas pārziņa Emīla Krastiņa vadībā darbību sāka 60. mazpulks. Pagājuši gadu desmiti. Pirmskara mazpulcēni jau kļuvuši par vecbiedriem. Daudzi devušies mūžības ceļos. Bet mazpulcēnu kustība atdzimst atkal. 1992. gada maijā Krustpils pamatskolas direktors, mazpulka vecbiedrs Antons Zazerskis atjauno 60. mazpulka darbību. To vada skolotāja Jolanta Navenicka, un šis mazpulks pirmais izpelnās atļauju atjaunot baltzaļo karogu.

Turpmāk visaktīvāk mazpulka kustība izvērsās Bērnu un jauniešu centrā. Mazpulcēni darbojas novadpētniecībā, vides aizsardzībā, dārzkopībā, folklorā, fotomākslā.

Skolotāja Spodra Purviņa organizē pārgājienus, nometnes, ražas skates, konkursus. Viņas vadībā mazpulcēni savākuši materiālus un izveidojuši vairāk nekā 20 interneta mājas lapu virtuālajai enciklopēdijai „Latvijas ļaudis uz 21. gs. sliekšņa”.

„Uz nodarbībām nāku ar prieku, jo ko tik neizdomā mūsu vadītāja Spodra Purviņa!” saka viena no aktīvākajām mazpulka dalībniecēm Zane Rumjanceva. Viņas sacīto papildina Ieva Minakovska: „Vadītāja Spodra mums iemāca **uzdrīkstēties!**”

Svarīgs notikums Jēkabpils mazpulcēniem ir piedalīšanās Latvijas mazpulka 70. gadu jubilejai veltītajā konferencē (1999.). Jēkabpīlieši tur ieradās ar plašu materiālu klāstu par savu veikumu un tika pieņemti

pie Latvijas mazpulka virsvadoņa Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa. Mūsu pilsētas mazpulka vecbiedrs Valdis Sakars prezidentam pastāstīja, kā 1939. gadā notika Latvijas mazpulka 10 gadu jubilejas pasākumi, kad Uzvaras laukumā parādē piedalījās 20 000 mazpulcēnu, bet Valdis Sakars gāja karognesēju kolonnā ar 958. mazpulka baltzaļo karogu.

Pašlaik rajona mazpulcēnu virsvadība ir Bērnu un jaunatnes centra direktora vietnieces Ritas Bēzlapas pārziņā. Taču

tiešo darbu veic paši mazpulcēni. Viņiem padomus neliedz ne padomnieks Valdis Sakars, ne vecbiedri Gaida Dzene, Meta Pampule, Ēvalds Ambrazēvičs.

Par Bērnu un jaunatnes centra mazpulcēnu priekšnieku ievēlēts Jēkabpils 4. vidusskolas audzēknis Artūrs Ozoliņš. Viņa vadībā bērni mācās būt patstāvīgi, atraisīti, apgūst praktiskās iemaņas. Aug nākamie skolotāji, juristi, deputāti un ministri.

Aug Latvijai!

Radžu ūdenskrātuvē LR pašvaldību darbiniekiem sacensības

Sportā daudz iespēju

Daugavsalas mototrasē

Galvenā sportistu kalve joprojām ir Jēkabpils rajona sporta skola, kuru vada Edgars Lamba. Vairāk nekā 600 audzēkņus trenē 7 pastāvīgie un 17 ārštata treneri. Šī skola ir sagatavojusi daudzus izcilus sportistus, kuru slava pārskanējusi pāri valsts robežām. Kā labākos var minēt sprinterus Antonu Ņefjodovu, Kristapu Erdmani, kā arī pašreizējos Latvijas valsts izlases dalībniekus Jāni Spuli, Normundu Siliņu, Dmitriju Mitlaševiču, Vitāliju Permaņicki. Par vienu no vadošajiem skrējējiem valstī kļuvis Ģirts Lamba, kas ar teicamiem panākumiem jau piedalījies vairākos Eiropas junioru čempionātos. Linda Feldberga 2001. gadā ieguva 5. vietu Eiropas jauniešu olimpiskajās

LR pašvaldību darbinieku sacensības
Jēkabpili

Plosta laišana Daugavā. Tūristu priekam

LR pašvaldību darbinieku sacensības
pie Radžu ūdenskrātuves

Kartinga halles atklāšana

Latvijas Vidusdaugavas reģionālās
skolēnu militārās spartakiādes laikā
spēkaviru demonstrējumi

Daugavas dzelmē slēpjas milzīgi
sami... Šoreiz nekā

dienās Spānijā (Muricia). Talantīgais
daudzcīņnieks Raivis Broks 2002. gada
jūnijā Latvijas Valsts čempionātā kļuva
par čempionu augstlēcšanā (pieaugušajiem).
Savukārt šahistu saime lielas cerības
saista ar ļoti talantīgo jauno šahistu
Kristapu Kalniņu.

Tālivālža Asariņa aizsākto orientēšanās
sporta darbu turpina viņa audzēkne
Daina Brālīte. 2000. gadā šīs treneres
sagatavotās meitenes ieguva 3. vietu
pasaules skolu čempionātā Izraēlā. Tajā
pašā gadā Latvijas lauku sporta spēlēs
Daina Brālīte, Iveta Brūvere un Irēna Brālīte
stafetē izcīnīja zelta medaļas.

2002. gada pavasarī orientēšanās
sporta pasaules čempionātā Portugālē
Jēkabpils Valsts ģimnāzijas komanda
uzvarēja 13 valstu konkurencē, bet
individuālajā vērtējumā par pasaules
čempionu kļuva Mārcis Lukševičs.

Pašlaik jēkabpilieši var izmantot
stadionu ar 3150 vietām, plašu sporta
namu, Meža parku ar Veselības taku,
24 kompleksos sporta laukumus,
četras šautuves, slēgto pelbaseinu,
15 sporta zāles. Daugavsalā
izveidota moderna mototrase
un autotreks.

2002. gada pavasarī tika atklāta
kartinga zāle. Drīzumā paredzēts
uzcelt arī ledus halli. Taču plaši
sporta pasākumi, neskaitot skolēnu
spēles, Jēkabpili vairs nenoņem.
Acimredzot pietrūkst darbinieku,
kas vadītu un koordinētu sporta
dzīvi.

Mūsu draugi pasaulē

Melle

Atrodas Vācijā, Lejassaksijas federālajā zemē, un ir Jēkabpils partnerpilsēta. Sadarbības līgums noslēgts 1998. gada septembrī, taču draudzības kontakti sākušies jau 1993. gadā, pateicoties Mellē dzīvojošā Jāņa Ješinska iniciatīvai. Sadarbību veicināja Vācu – baltiešu (Mellē) un Latviešu – vācu (Jēkabpili) interesentu biedrības.

Sadarbības un draudzības līguma parakstīšana Mellē

Melle – ieskats pilsētas Ziedu svētkos

Baronese Lilli fon Bistrama ar dēlu Bengtu

Mellē ir vairāk nekā 40 000 iedzīvotāju. Tā ir rūpnieciska, tomēr apzaļumota un dabai draudzīga pilsēta, kur senā arhitektūra veiksmīgi apvienota ar moderno. Tur tiek koptas un pilnveidotas daudzas kultūras tradīcijas. Piemēram, katru pavasari visus pārsteidz ļoti krāšņie Ģerāņiju svētki, bet vasaras nogalē – Ziedu un tērpu svētki, kuros no dažādu krāsu puķēm tiek veidoti ziedu paklāji un skulptūras. Uz svētkiem vienmēr tiek aicināti un sirsnīgi uzņemti arī viesi no partnerpilsētām.

Melles pilsētas valde sadarbību ar Jēkabpili atbalsta ar moto „Palīdzība pašattīstībai”. Sakarus uztur slimnīcas, Sarkanā Krusta organizācijas, veco ļaužu mītnes un pensionāru biedrības. Tiek organizēta pieredzes apmaiņa kultūrā un izglītībā, īstenoti dažādi projekti. Uz Melli apgūt pieredzi braukuši mūsu ārsti un medmāsas, sociālie un pilsētas domes darbinieki, arī skolēni.

Jēkabpili vairākkārt viesojušies melļieši, galvenokārt pārstāvji no draudzības biedrības. Divas reizes gadā viņi sarūpē humānās palīdzības kravas. Daudzi jēkabpīlieši saņēmuši no Melles sūtītos apģērbus, apavus, mēbeles, sadzīves tehniku. Sevišķi aktīva palīdzības sniegšanā ir baltvāciete Lilli fon Bistrama kundze (kādreiz dzīvojusi Neretas novadā). Nesen mūžības ceļos aizgāja Matiass Menke, viens no Vācu – baltiešu biedrības dibinātājiem un dedzīgākajiem atbalstītājiem. Kara gaitās viņš bijis Latvijā un uz mūžu saglabājis siltas jūtas pret šo zemi.

Savstarpējie personiskie kontakti, mācīšanās, pieredzes apmaiņa – tā ir lieliska garīgā uzlādēšanās, ko gūst abu pilsētu iedzīvotāji.

Sokolova Podļaski

Pilsētas ģerbonis

Pilsēta atrodas Polijas ziemeļaustrumu daļā, 100 km no Varšavas. Sadarbības līgums ar Jēkabpili noslēgts 1992. gada novembrī. To veicinājuši abu pilsētu iedzīvotāju personiskie kontakti.

Neogotikas stilā celtā pils
Sokolovas Podļaski tuvumā

Jēkabpils delegācijas pārstāvis
Vladimirs Ždanoks (vidū) kopā ar
Sokolovas Podļaski pašvaldības
vadītājiem – mēru Boguslavu
Karakulu un Jeržiju Maksjanu

Sokolovā Podļaski dzīvo 18,5 tūkstoši iedzīvotāju. Tā ir ļoti sena pilsēta, kas dibināta 1424. gadā.

1771. gadā tika piešķirtas privilēģijas kažokādas apstrādes meistariem, bet 1810. gadā šādas privilēģijas saņēma arī kurpnieki. Rezultātā 19. gs. pilsētā darbojās 500 kurpniekmeistaru un 200 kažokādas apstrādes speciālistu.

Sokolovas Podļaski iedzīvotāji aktīvi piedalījās 1863.–1864. gada Janvāra sacelšanās notikumos Polijā. Pilsētas tirgus laukumā tika uzcelts obelisks dumpinieku nodaļas komandiera ksendza Staņislava Bžuska un viņa adjutanta Jana Vilčinska piemiņai. Otrajā pasaules karā Sokolovas Podļaski apvidū krita latviešu karavīri E. Rubis, M. Marnups, P. Gricāns, T. Kristaps un citi. Savukārt Latvijas brīvības cīņās 1920. gadā poļu karavīri palīdzēja atbrīvot Latgali no lielinieku armijas un izcīnīt neatkarību.

Pašlaik visā Polijā slavena ar saviem augstvērtīgajiem gaļas izstrādājumiem, jo pārstrādes kombinātā uzstādītas Eiropā modernākās iekārtas.

Pilsētā dzīvo ļoti viesmīgi ļaudis, kas prot uzņemt ciemiņus. Bez pašvaldību delegācijām Sokolovā Podļaski viesojušies gan daudzi mūsu sportisti, gan pašdarbības kolektīvi. Lielu atzinību tur guva ansambļa „Kreicburgas ziķeri” koncerts un Jēkabpils Tautas teātra izrāde.

Ari Sokolovas Podļaski delegācijas vairākkārt apciemojušas Jēkabpili, un ciemiņi sevišķi atzinīgi novērtējuši Poļu skolas darbu. Lai Jēkabpils bērni labāk apgūtu poļu valodu, Sokolovas Podļaski pašvaldība savā pilsētā viņiem organizē vasaras nometnes. Nenovērtējama ir šīs sadraudzības pilsētas sniegtā palīdzība Poļu skolas materiāli tehniskajā nodrošināšanā. Savstarpējie sakari arvien paplašinās. Draudzība plaukst.

Averojas komūna

Pilsētas ģerbonis

Averoja, ar kuru Jēkabpils rajona padome 1997. gadā noslēdza sadarbības līgumu, atrodas Norvēģijas rietumu piekrastē, 200 km uz dienvidiem no Tronheimas, More – Romsdāles administratīvajā rajonā.

Iedzīvotāju skaits 5,5 tūkstoši, platība 174 km², ko veido viena liela un vairākas mazas salas. Averojas komūnu ar kontinentu savieno Atlantijas ceļš – 8 tiltu sistēma 8,27 km garumā. Salas vidiene ir kalnaina ar divām virsotnēm: Meecknoken (751 m) un Gultanu (591 m). Salas dienvidaustrumu daļa pauguraina, klāta mežiem. Ziemeļu daļā daudz fjordiem atdalītu salu. Ne velti Averoju dēvē par Norvēģiju miniatūrā.

Pirmie cilvēki te esot apmetušies akmeņlaikmetā. Par to liecina atrastās senās apmetnes vietas, klinšu zīmējumi un senie vikingu apbedījumi. Norvēģijas pirmais karalis Haralds Skaistmatis 872. gadā devis zvērestu senajā tingā (brīvo cilvēku kopsapulcē) Averojā, kur vēl tagad ir Akmens aplis – viens liels un septiņi mazāki akmeņi. 1040. gadā karalis Magnuss Olavsons sarunu ceļā te atrisinājis smagu valstisku konfliktu – piekrastes zemniekiem atdodot nelikumīgi atņemtās tiesības. Par to liecina pelēka granīta skulptūra „Bultu uzgaļi”, kurā redzamas zemē iedurtas trīs bultas – miera simbols. Tas pats attēlots Averojas ģerbonī.

Averojas komūnā lielākā daļa strādājošo nodarbināti uzņēmumos, kas saistīti ar jūras resursu izmantošanu.

Pie Averojas robežas satiekas triju pilsētu pārstāvji: averojieši, jēkabpilieši un bredebrovieši

Jēkabpiliešu delegācijai koncertu sniedz Averojas viri

Bredebro

Pilsētas ģerbonis

Jēkabpils mūziķis Harijs Zdanovskis diriģē norvēģu skolēnu kori, kas atbraucis uz Bredebro, lai piedalītos triju pilsētu - Averojas, Bredebro un Jēkabpils - draudzības festivālā

jauniešu apmācību, tautskolu dibināšanu, tehnikas nomu un, galvenais, delegāciju apmaiņu.

Bredebro ir viena no 23 pašvaldībām Sonderjylland grāfistē, kuras centrs ir Aberno. Visā grāfistē dzīvo 250 tūkstoši, bet komūnā 4 tūkstoši iedzīvotāju.

Rietumu piekrasti apskalo Ziemeļjūra. Reljefs ļoti līdzens un daudzās vietās atrodas zem jūras līmeņa, tāpēc sauszemi sargā 4 metrus augsti dambji. Gar piekrasti ainavu (attēlā) veido mitras pļavas ar gāršām, tālāk ir labi iekopti, līdzieni tīrumi ar daudzām vējdzimnavām. Pašvaldības teritoriju šķērso neliela upe Brede.

Šim apgabalam īpaša vieta Dānijas vēsturē. 1848. gadā dāņi sakāva vāciešus kaujās, kas nosauktas par Trīs gadu karu, un atguva šo novadu savā īpašumā. Taču 1864. gadā dāņi cieta neveiksmi, un robeža ar Vāciju tika pārcelta uz ziemeļiem pie Kongeāenas. Tikai 1920. gadā pēc tautas nobalsošanas apgabals atkal pievienots Dānijai. Šo notikumu it kā apliecina Dybboel vējdzimnavas, kas kļuva par Dānijas neatkarības simbolu.

Sonderjylland ir lauksaimnieciskās ražošanas apgabals, taču šajā nozarē nodarbināto nav daudz – aptuveni 5% no darbaspējīgajiem iedzīvotājiem. Sikāko saimniecību skaits arvien iet mazumā.

Svarīgākās nozares – lauksaimniecība, vieglā rūpniecība (apavu rūpnīca „ECCO”) un smagā rūpniecība („Norsk Hydro” ražo alumīnija caurules).

Rokiški

Pilsētas ģerbonis

Rokišku iedzīvotāji ir mūsu tuvākie kaimiņi Lietuvas Republikā. Sadarbības līgums ar Jēkabpils rajona padomi noslēgts 2000. gada janvārī. Bet jau padomju varas gados abus kaimiņrajonus vienoja cieši kultūras sakari un draudzības saites.

Jaunā līguma mērķis ir veicināt abu rajonu sadarbību informācijas apmaiņā, reģionu attīstības plānošanā, kā arī veidot

ciešākus kontaktus izglītības, kultūras un sociālā darba jomā.

Rokiškos (pilsētā) dzīvo aptuveni 18 tūkstoši iedzīvotāju. Apkārtnes gleznaino ainavu veido bērziem klāta pauguraine, kur starp pakalniem ir 99 ezeri, tai skaitā arī Lietuvas garākais ezers Sartai. Rajonā atrodas Sartai parks, Notigale un Suvainišķu ainavu liegumi un Moškeņai vēsturiskais liegums. Tos caurvij 42 upju tecējums.

Rokiški pirmoreiz rakstos minēti 1499. gadā. Leģenda stāsta, ka pirmais cilvēks, kas tur apmeties uz dzīvi, bijis zaķu mednieks, no kā arī cēlies pilsētas nosaukums. 1523. gadā uz dzīvi Rokiškos pārcēlās hercogs Krozinskis. Sākot ar 18. gs., zemes pārvalda grāfu Tizenhauzenu un Pšezdecku ģimenes, pēc kuru iecerēm izbūvēts pilsētas centrs, muižas ēka, kā arī Sv. Mateja baznīca, celta neogotikas stilā. Jau 18. un 19. gs. Rokišku novads pazīstams pasaulē ar linu izstrādājumiem, bet novadpētniecības muzejā atrodas Lietuvas izcilāko tautas kokgriezēju pastāvīgā ekspozīcija.

Pašlaik galvenās nozares ir pārtikas rūpniecība (siera, augu eļļas ražošana, graudu pārstrāde), mašīnbūve, vieglā rūpniecība un kokapstrāde.

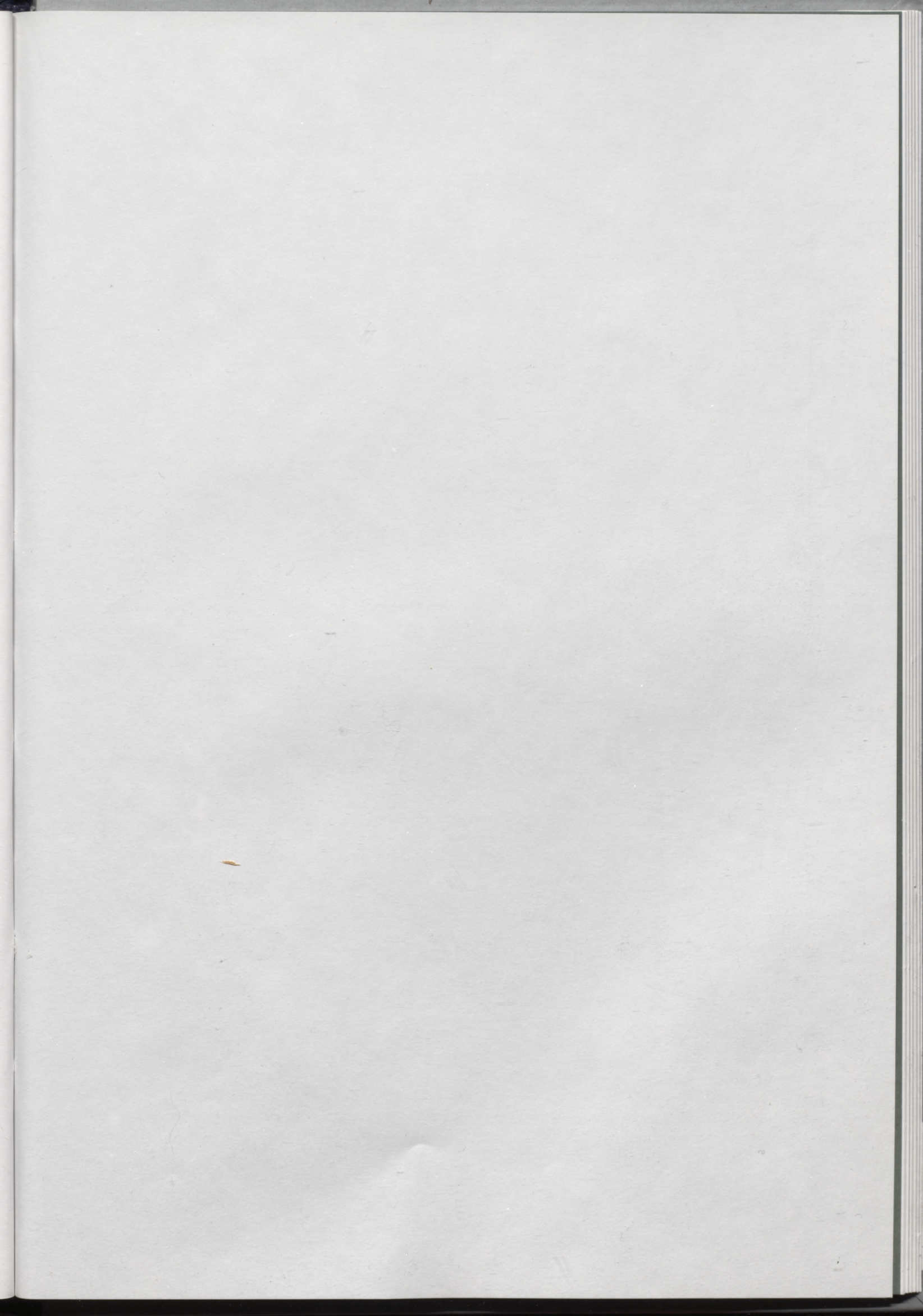
Atjaunots divu pašvaldību sadarbības līgums. Par to priecājas gan Rokišku pašvaldība, gan atbraucēji jēkabpilieši

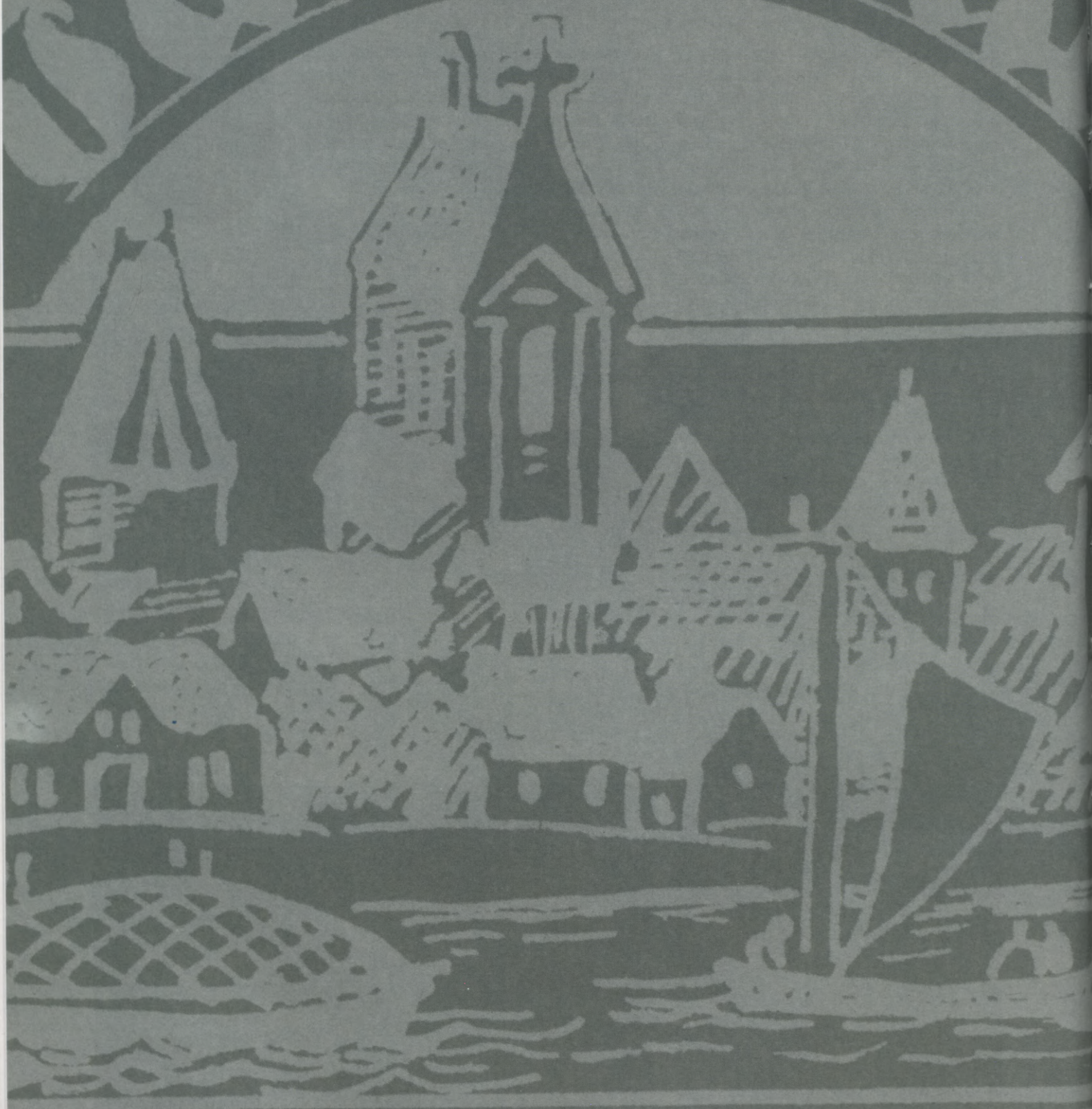
Rokišku folkloras ansamblis "Saulala" piedalījās Sēļu dienās Jēkabpilī 2002. gada pavasarī

Starptautiskais modernās mākslas plenērs "Rokiški '98"

OSTOLOS

ANNI

Mēs viņus pazīstam

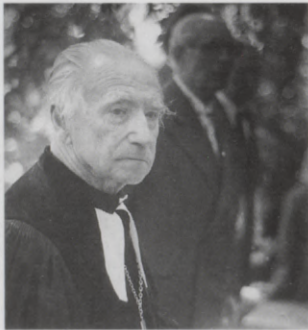
Mēs viņus pazīstam

Jēkabpili un Krustpili dzimuši un mācījušies, dzīvojuši un strādājuši daudzi izcili ļaudis, kuru darbi sniedzas pāri vienas pilsētas vai novada robežām. Šeit, Daugavas krastu smiltis, iemītas viņu pēdas, te atstāta kāda daļa no darbīgiem mūžiem, kam bija, ir un būs nozīme visas tautas kultūrvēsturē.

Arī pašlaik Jēkabpils var lepoties ar izcilu personību klātbūtni. Šie cilvēki – šeit dzimuši vai no citurienes atnākuši – sava mūža darbu, savu talantu ziedo savai pilsētai un tās ļaudīm.

AKMENTIŅŠ ROBERTS

(*1910.27.01. –
†1994.14.04.)

Pedagogs, teoloģijas doktors.

No 1934. gada strādāja par skolotāju Jēkabpils ģimnāzijā un komercskolā (līdz 1944. g.). Vadīja skolas mazpulka organizāciju. Kopš 1969. gada Teoloģijas semināra profesors un un rektors. Pēc tam LU Teoloģijas fakultātes dekāns. Sarakstījis piecas grāmatas par reliģijas, psiholoģijas un ētikas jautājumiem. Viņa dzīvi un darbu atspoguļo rakstu krājums „Sava ceļa gājējs” (izd. 2000. g.).

ANDREJEVS JURIS

(*1921.23.05. Smiltēnē –
†1986.9.11. Jēkabpili)

Pedagogs, mūziķis.

Mācījies LVU Medicīnas fakultātē, taču karš un iesaukums Laviešu leģionā pārtrauca studijas. Zaudējis saites ar tuviniekiem, kas nokļuva svešumā, J. Andrejevs 1951. gadā ieradās Jēkabpili un 31 gadu strādāja par mūzikas skolotāju ekonomiskajā tehnikumā. Vadīja koros un ansambļus Krustpili, Kūkās, Dignājā, Sēlpili. Sakomponējis daudzas dziesmas, kas kļuva populāras tautā. Dziesmu tekstiem bieži izmantoja Ārijas Elksnes dzeju. Vēl tagad tās dzied gan jauniešu grupas, gan senioru koris „Atvasara”. Viņa meita Baiba Valante ir Valmieras teātra aktrise.

BALKS DANIELS GEORGS

(*1764.23.06. Kēnigsbergā –
†1826 Tulas gub.)

Ārsts, medicīnas zinātņu doktors, zinātnieks.

Beidzis Kēnigsbergas universitāti. No 1796. līdz 1802. gadam strādāja par aprīnķa pirmo ārstu Jēkabpili. Ar viņa ierašanos sākas kvalificētas medicīniskās palīdzības sniegšana pilsētā. Pēc tam Balks pārcēlās uz Tērbatu, kļuva profesors, universitātes klinikas dibinātājs un kādu laiku arī rektors. Publicējis vairākus zinātniskus apcerējumus, tai skaitā par latviešu veselības stāvokli 18. gs. beigās.

BALTMANE EMMA

(*1882.16.03. Krustpīlī –
†1969.16.12. Krustpīlī)

Gleznotāja.

Emma Marta Ertnere dzimusi Krustpīlī bezzemnieku ģimenē. Agri zaudējusi vīru, mūža lielāko daļu nodzīvoja viena, ar pacietību uzņemot nabadzību un bagātību, slavu un aizmirstību. E. Baltmanes pasaules uzskats balstījās kristīgajā pārliecībā, ko viņa neslēpa arī padomju varas gados. Māksliniece bija neparasti iejūtīga, ar lielu gribasspēku apveltīta personība. Vairākkārt tikusies ar prezidentu Kārli Ulmani, ap sevi pulcināja latviešu inteliģences pārstāvjus.

Viņa bija pirmā māksliniece, kas dzīvoja Krustpīlī un savu talantu veltīja dzimtajai pilsētai un tās ļaudīm. Pievērsusies mazpilsētu ainavu gleznojumiem, ieguvusi popularitāti ar Krustpīlī tirgus skatiem. Glezniecību apguva profesora žanrista S. Vinogradova mākslas studijā Rīgā (1925.–1927.) un pašmācības ceļā, aktīvi iesaistījās izstāžu dzīvē (no 1926.), bija Neatkarīgo mākslinieku biedrības (no 1927.) un Padomju Latvijas Mākslinieku savienības biedre. Bez mazpilsētas skatiem māksliniece gleznoja ainavas, ziedus un klusās dabas, kopā ap 1300 gleznu. Savus darbus viņa dāsni dāvināja laikabiedriem.

BAUERS – ZEMGALS

KĀRLIS (*Maigonis Bauers*,
*1924.2.05. Jēkabpīlī)

Operdziedātājs (bass).

Uzaudzis sedlenieka ģimenē, mācījies Jēkabpīlī pamatskolā. Vījospēli apguvis pie mūziķa Veilanda. Rīgā beidzis Zeltmata dramatiskos kursus. Pēc kara nokļuva Rietumeiropā, apguva dziedāšanu pie speciālistiem Visbādenē, Minhenē, Bernē, Milānā. No 1967. gada dziedāja Bāzeles operā. Ar priekšnesumiem piedalījās latviešu saietos un Dziesmu svētkos Eiropā, ASV un Austrālijā. Pašlaik dzīvo Šveicē.

BEĶERIS GUNTIS

(*1940.5.03. Saldū)

Ārsts, medicīnas zinātņu doktors.

1964. gadā beidza Rīgas Medicīnas institūtu un no tā laika ārstē Jēkabpīlī novada ļaudis. 1977. gadā aizstāvēja disertāciju par tēmu „Smagu un komplikētu pneimoniju ārstēšanas taktika” un ieguva medicīnas zinātņu kandidāta grādu. Ir 18 zinātnisku publikāciju autors. Kvalificējies Dānijā, Hobro, un Vācijā, Melles slimnīcā, ieguvus terapeita, endokrinologa un kardiologa sertifikātu. 1992. gadā kļuva par medicīnas zinātņu doktoru. Populārajam ārstam nav tik svarīgi zinātniskie tituli cik vectēva prieks un lepnums par mazmeitu Aiju Lejnietu un mazdēlu Franci Belti.

BĒRZIŅŠ JĀNIS

ALFREDS (*1902.4.05.
Krustpīlī Zilānos –
†1999.10.07. Jēkabpīlī)

Latvijas armijas kapteinis, pedagogs.

Mācījās dzelzceļa skolā, jaunībā strādāja par dzelzceļnieku. 1922. gadā sāka dienēt 4. Valmieras kājnieku pulkā. Mācījās karaskolā kājnieku nodaļā un 1926. gadā ieguva leitnanta pakāpi. 1937. gadā beidza Augstāko karaskolu, tika paaugstināts par kapteini un bija Latgales divīzijas štāba operatīvās nodaļas priekšnieks. Triju Zvaigžņu ordeņa kavaleris no 1937. gada. Pēc kara strādāja par skolotāju Jēkabpīlī 3. (Krustpīlī) vidusskolā (1946.–1968.). Viņa tēvs, dzelzceļa lokomotīvu vadītājs **Pēteris Bērziņš** (*1874 – †1963), arī apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīmi, bet dēls **Juris Bērziņš** (*1938 – †1991) bija izcils sportists un Atmosdas kustības dalībnieks.

BĒRZIŅŠ LUDIS

(*1870.14.09. Džūkstē –
†1965.24.05. ASV)

Pedagogs, folklorists, literatūrzinātnieks, žurnālists.

Kaut arī Tērbatā studēja teoloģiju, viņa mūža darbošanās bija pedagoģijā. 1904. gadā nodibināja Jēkabpīlī tirdzniecības skolu un to vadīja līdz 1909. gadam. Pēc Pirmā pasaules kara bija Rīgas Skolotāju institūta direktors. Sastādījis mācību grāmatas, izdevis arī „Latvju dainas” 6 sējumos. Par savu darbību uzrakstījis grāmatu „Mūža rīts un darba diena” (izd. 1954. g. ASV). Viņa mazdēls ir Jeilas universitātes slavenais profesors Kristaps Keggi, kurš joprojām nezaudē kontaktus ar Latviju.

BIČOLIS JĀNIS VALDEMĀRS

(*1904.24.11. Krustpīlī
Zilānos – †1982.24.08. ASV,
pārapbedīts *Leimaņu kapos*)

Literatūras vēsturnieks un folklorists.

1923. gadā beidzis Jēkabpīlī ģimnāziju. Darbojies latviešu tautas dziesmu izpētē, sastādījis literatūras mācību grāmatas, daudz rakstījis par filoloģijas un filozofijas tēmām. Atstājis pētījumus par Biržu novada folkloru, tradīcijām un valodu.

BLUMBERGS LAIMONIS(*1919.26.01. *Krustpili*)un **BLUMBERGA RITA**(*1925.18.04. *Jelgavā*)**BRATUŠKINS JĀNIS**(*1945.18.10. *Vilakā*)**BORODOVSKIS JĀNIS**(dz. *Ivans*, *1892.13.10. –
†1934.3.09. *Jēkabpili*)**BRUŅENIEKS MĀRTIŅŠ**(*1866.24.11. *Saukā* –
†1950.27.07. *Rīgā*)**BURTNIEKS JĀNIS ANDREJS**(īst. uzvārds *Ozoliņš*, *1894.4.02.
Krustpili – †1959.27.09.
ASV, Ņujorkā)**Tēlnieks.**

Viņa akmens kalumus varētu dēvēt par tautasdziesmu akmeni – dziļi tautas atmiņā sakņotu un vitālu; dziesmu, kas aizskanējusi daudz tālāk par dzimto novadu un tautu.

Dzimis *Krustpils* pagasta *Veselmuizā*. Iemīlējis akmeņus tēva akmeņkaļa darbnīcā *Jēkabmiestā*, L. Blumbergs devās uz *Rīgu*. Mākslas akadēmijā pabeidza profesora *Kārļa Zemdega* tēlniecības klasi (1950.).

L. Blumbergs pievērsies arī kokam, tomēr visvairāk strādājis ar akmeni – Latvijā atrasto granītu, labradorītu, kaļķakmeni, porfīra laukakmeni. Viņa stila savdabība tika noslipēta līdz ģeniālai vienkāršībai, kas pilnību sasniedza izstādē „50 akmens sievas” (1999.). Mākslinieks piedalījies daudzās grupu izstādēs, veidojis kopīgas izstādes ar dzīvesbiedri tekstilmākslinieci *Ritu Blumbergu* gan *Jēkabpili*, gan *Rīgas* izstāžu zālēs un galerijās. Tieši tāpēc nevar nepieminēt arī viņa mūža līdzgaitnieci dzīvē un mākslā. Kopš sešdesmitajiem gadiem abi mākslinieki vasaras pavada senatnīgā lauku mājā *Jēkabpils* tuvumā, *Laukezera* krastā, kur noskata akmeņus, smeļ spēku un strādā.

Textilmāksliniece, scenogrāfe un kostīmmāksliniece.

Beigusi Latvijas Valsts mākslas akadēmijas Teātra dekoratoru nodaļu. Latvijā visplašāk pazīstama ar savdabīgiem, latviskā pasaules izjūtā sakņotiem linā austiem gobelēniem. Izmantojot dažāda rupjuma linu materiālu, māksliniece veido interesantas faktūras, kas piešķir viņas darbiem īpašu plastiskumu.

Teologs, Romas katoļu baznīcas Jelgavas diecēzes dekāns.

Mācījies *Rīgas Garīgajā seminārā*. Par priesteri iesvētīts 1970. gadā. No 1982. gada kalpo par Romas katoļu *Jēkabpils draudzes* prāvestu. Atmosfērā laikā aktīvi iesaistījās *Tautas frontes* kustībā un aicināja to darīt draudzes locekļus. Mācītājs ir gaidīts ciemiņš daudzās skolās, kā arī slimnīcās, kur viņš regulāri apmeklē sasirgušos. Kopā ar citu konfesiju mācītājiem rīko ekumēniskos dievkalpojumus, jo uzskata, ka kristiešiem savās lūgšanās jābūt vienotiem. No 1994. gada paaugstināts par Romas katoļu baznīcas *Jēkabpils* dekanāta dekānu. Viņa pārziņā ir septiņas draudzes, kurās ir vairāk nekā desmit tūkstoši dievticīgo.

Sabiedriska darbinieks.

Pēc Pirmā pasaules kara atgriezās senču dzimtenē *Jēkabpili* un aktīvi iesaistījās pilsētas atjaunošanas darbos. Viņš bija viens no aizsargu organizācijas dibinātājiem un *Jēkabpils* aizsargu pulka 6. rotas komandieris. Būdams ļoti aktīvs un sabiedriska, kļuva par krievu sabiedrības iedvesmotāju un vadītāju. Viņš iestudēja krievu klasiķu lugas, organizēja kultūras dienas, pats pārzināja vairāku mūzikas instrumentu spēli.

1934. gadā, kad J. Borodovskis pēkšņi mira, viņa bērnu diena izvērtās par sērām visai pilsētai. Viņa kapavietā aizsargi uzlika lielu obelisku. Jānis Borodovskis bija *Triju Zvaigžņu ordeņa* kavalieris.

Pedagogs, filologs.

Mācījās *Jēkabpils* apriņķa skolā. Studēja *Maskavas universitātē* slāvu filoloģiju. Pēc Pirmā pasaules kara atgriezies, strādāja *Jēkabpils ģimnāzijā* un komercskolā, mācīja latviešu valodu un literatūru, rosināja audzēkņus iesaistīties novadpētniecībā un literārā jaunradē. Sastādīja mācību grāmatas, publicēja rakstus par senlatviešu mitoloģiju, folkloru, valodniecību. 1926. gadā apbalvots ar *Triju Zvaigžņu ordeni*.

Rakstnieks, žurnālists, folklorists, pedagogs.

Mācījās *Jēkabpils* tirdzniecības skolā. Studēja *ASV – Kalifornijā*. Strādāja kā *Goda konsuls Japānā*. *Kobē* bija profesors. Līdz *Otrajam pasaules karam* bija pasniedzējs *LU, Rīgas Skolotāju institūtā, Angļu koledžā*. Pēc kara emigrēja un darbojās *Ņujorkā* kā žurnālists.

CIRSIS VALENTĪNS

(*1930.15.05. Kalupē –
†1994.8.02. Jēkabpili)

Vēsturnieks, muzeja vadītājs, gids.

1949. gadā beidza Vaboles vidusskolu, vēlāk – LVU Vēstures fakultāti. No 1955. gada dzīvoja un strādāja Jēkabpili. 1961. gadā kļuva par Jēkabpils Vēstures muzeja direktoru un šajā darbā strādāja līdz mūža pēdējai dienai. V. Cirsis prata saistīt apkārtējo uzmanību ar izcilām runas spējām, zināšanām un neizslikstošu enerģiju, tāpēc viņu mēdza saukt par sabiedrības dvēseli. Latvijas novadpētnieki un muzeju darbinieki viņu atceras kā lielisku gidu, kura vadītās ekskursijas pa kādreizējo Padomju Savienību joprojām nav aizmirstas. Saņēmis Jēkabpils pilsētas Goda pilsoņa nosaukumu.

DERUMS VILIS (pseud. Zemgals,

*1899.11.04. Valmieras apr. –
†1988. 2.08. Rīgā)

VILIS DERUMS**Pulkvedis leitnants, ārsts, paleopatologs, rakstnieks.**

No 1926. gada dzīvoja un strādāja Krustpili, kur bija skolu, slimokasu un armijas ārsts. Viņa aprūpē Latgales artilērijas pulka karavīri. 1941. gadā represēts. Jeņiseiskas soda nometnēs glāba daudzu Gulaga vergu dzīvības. Pēc 15 izsūtījuma gadiem atgriezās Rīgā un darbojās zinātnē: medicīnas vēsturē un paleopatoloģijā. Šajā laikā rakstīja stāstus par senvēsturi un publicēja ap 200 zinātnisku rakstu. Monogrāfija par Baltijas sencilvēku slimībām un tautu dziedzniecību ir darbs ar pasaules nozīmi.

Atceroties viņa nopelnus Jēkabpili, pie nama Rīgas ielā 211, kur viņš kādreiz dzīvoja, ir novietota piemiņas plāksne.

DJAKOVSKA MARIJA

(*1895.4.02. –
†1976 Jēkabpili)

Pedagoģe, skolas pārzine.

Strādāja Klaudijas Less meiteņu privātģimnāzijā, bet pēc Pirmā pasaules kara uzsāka mācību darbu pussagrautajās sešklasīgās krievu skolas telpās. Panāca, ka tika izdarīti remontdarbi, un ātri vien šo skolu pārvērta par krievu sabiedriskās dzīves centru. 20 gadus darbojās kā Krievu biedrības valdes locekle un bibliotekāre.

Pedagoģiskajā darbā (no 1948. līdz 1956. gadam bija vidusskolas mācību pārzine) viņa aizvadīja 40 gadus. Viena no Marijas Djakovskas skolniecēm atceras: „Viņa bija cilvēks, kas visu savu dzīvi atdeva bērniem un ziediem. Ziemās garas darba stundas tika pavadītas skolā, bet vasarās viņas mazais namiņš Katoļu ielā slīga ziedu jūrā.”

DŪMS VISVALDIS

(*1892.28.02. Vietalvā –
†1940.12.01. Rīgā)

Pulkvedis.

Beidzis Jēkabpils tirdzniecības skolu, studējis RPI Ķīmijas fakultātē. 1919. gadā brīvprātīgi iestājās Latvijas armijā un cīnījās pret bermontiešiem. Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni. No 1932. līdz 1936. gadam bija Latgales artilērijas pulka komandieris un aktīvi iesaistījās Krustpils sabiedriskajā dzīvē. No 1937. gada strādāja Augstākajā karaskolā Rīgā par mācību daļas vadītāju.

ELKSNE ĀRIJA

(*dz. Grietiņa, 1928.7.02. Rīgā –
†1984.29.09. Rīgā)

Dzejniece, tulkotāja, ārste.

Mācījās Krustpils pamatskolā un Jēkabpils ģimnāzijā. Studēja medicīnu un 12 gadus strādāja gan par ārsti Ķemeru sanatorijā, gan pasniedzēju RMI. Literatūrā darbojās no 1956. gada. Katrā no viņas 11 dzejoļu krājumiem ieskanas sēliskie motīvi. Traģiski gājusi bojā. Viena no Jēkabpils ielām nosaukta dzejnieces vārdā.

**GŪTCEITS (GUTZEIT)
LEONARDS DĀVIDS**
(*1761 – †1800)

Sudrabkalis Jēkabpili.

1785. gadā ieguva Jēkabpils pilsoņa tiesības, kļuva par pilsētas vecāko. Izgatavojis ģermāņu cunftes kausa sudraba piekariņu ar Jēkabpils zeltkaļu cunftes zīmi – lūsi zem koka (1795.).

GRESTE JĀNIS
(*1876.5.07. Smiltēnē –
†1951.2.02. Rīgā)

Pedagogs, literāts, muzeju veidotājs.

Mācījās Skolotāju institūtā Pēterburgā. Jēkabpili ieradās pēc Pirmā pasaules kara un palīdzēja Kārlim Lambertam iekārtot Jēkabpils ģimnāziju, kā arī apmācīja jaunos skolotājus. Greste uzrakstīja atmiņas par Rūdolfu Blaumani, autobiogrāfiskus tēlojumus, kur izsaka savas atziņas daudzos pedagoģiskos jautājumos. 1922. gadā viņš no Jēkabpils aizbrauca, lai turpmāk strādātu Jelgavas Skolotāju institūtā. Jēkabpili pavadīto laiku pieņēmis grāmatā „Kā dzeņa vēders”.

**HIBŠMANS JOHANS
MARTINS** (*1761.9.10. –
†1817.26.01.)

Ārsts, medicīnas doktors.

No 1802. gada strādāja par Jēkabmiesta apriņķa ārstu. 1813. gadā abās Daugavas pusēs izveidoja kara medicīnas pagaidu lazaretis. Glāba ne tikai karavīrus, bet daudz palīdzēja civiliedzīvotājiem un ieguva lielu popularitāti dažādu tautību pacientos.

JANOVSKIS AUSTRIS
(*1917.10.10. Poltavā)

Sportists, sporta organizators un komentētājs.

Mācījās Līvānu komercskolā un bija viens no labākajiem Latvijas barjerskrējējiem, kā arī piedalījies vieglatlētikas un volejbola izlases komandās. Mācības LU Tautsaimniecības fakultātē pārtrauca karš. 1944. gadā – iesaukšana leģionā, kam sekoja karagūstekņu filtrācijas nometne Kutaisi. Pēc atgriešanās kādu laiku strādāja par skolotāju Līvānos un Zasā, bet atlaists no darba kā politiski neuzticams. 1956. gadā viņu atkal „pamanīja” un uzaicināja darbā par sporta biedrības „Vārpa” priekšsēdētāju – sākumā Aknistē, vēlāk Jēkabpili. 22 darba gadus viņš organizēja un vadīja dažādas sporta spēles.

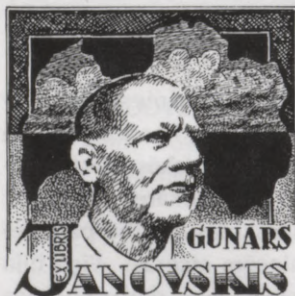
Savu pēdējo apbalvojumu par sasniegumiem veterānu sacensībās A. Janovskis saņēma 73 gadu vecumā. Bet par 52 darba gadiem – aktīvu līdzdarbību sportā un pasākumu organizēšanā no Jaunjelgavas līdz Dunavai, no Ērberģes līdz Atašienei – ir daudz medaļu un diplomu, arī goda nosaukums „PSRS Fizikultūras un sporta teicamnieks”.

A. Janovska mūža aizraušanās ir žurnālistika un dažādas informācijas apkopošana.

JANOVSKIS GUNĀRS
(*1916.8.02. Helsīnkos –
†2000.27.09. Anglijā)

Rakstnieks.

Krustpili un Jēkabpili dzīvoja un strādāja vācu okupācijas laikā – 40. gadu sākumā. Daudzajos romānos un stāstu krājumos piemin Jēkabpili, saucot to par Katrīnpili. Pilsētai un novadam īpaši veltīti romāni „Pilsēta pie upes” un „Purvā”.

JANSONS JĀNIS
(*1895.16.12. Cēsu apr. –
†1972.28.01. Jēkabpili)

Pedagogs.

Mācījies Tērbatas Skolotāju institūtā, to absolvējis 1918. gadā Hersonā, uz kuriem mācību iestāde pārcēlās kara dēļ. Pēc atgriešanās Latvijā no 1920. gada strādā par matemātikas skolotāju Jēkabmiesta vidusskolā (vēlākā ģimnāzijā un komercskolā). Pēc kara piecus gadus bija vidusskolas un ekonomiskā tehnikuma direktors. Būdams talantīgs audzinātājs un pasniedzējs, ieguva lielu autoritāti pilsētā. Apbalvots ar LPSR Nopelniem bagātā skolotāja goda nosaukumu. Par izcilu pedagoģi kļuva viņa meita Velta Jansone.

JERMAKA MARIJA
(psēid. Māra Ritupe,
*1924.2.02. Pasiēnas pag.)

Skolotāja, dramaturģe.

Strādāja par skolotāju Krustpili līdz 1963. gadam. Uzrakstīja vairākas lugas. Dažas no tām par skolas dzīvi ar reāliem prototipiem. Jēkabpils Tautas teātri iestudēti uzvedumi „Es pazīnu tēva sētu” un „Rāja mani māmuliņa”.

KADAŠS MĀRTIŅŠ

(*1876.28.11. Tukumā –
†1951.20.03. Tukumā)

Latvijas brīvvalsts pulkvedis leitnants.

Pēc Jēkabpils atbrīvošanas iecelts par apriņķa priekšnieku. No 1927. līdz 1933. gadam pildīja 4. Jēkabpils aizsargu pulka komandiera pienākumus. Veicināja pilsētas sabiedriskās dzīves aktivitātes, īstenoja Aizsargu nama (tagad Tautas nama) celtniecību. Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1928.).

KAMINSKIS ARTŪRS

(*1914.10.05. Ilūkstes apr.)

Teologs, ev. lut. draudžu mācītājs.

Pirmā skola Subatē, tad Ilūkstes ģimnāzija. Studēja LU Teoloģijas fakultātē. Otrā pasaules kara laikā vācu varas iestāžu represēts, jo piedalījās kustībā „Latvijas Nacionālā Savienība” un bija avīzes „Tautas Balss” redaktors. No 1942. līdz 1945. gadam bija ieslodzīts Salaspils, Štuthofas un Mauthausenas koncentrācijas nometnē. Par mācītāju iesvētīts 1949. gadā Rīgā, Jāņa baznīcā. Kopš 1953. gada kalpoja Sēlijas novadā – Ērberģes, Zalves, Saukas, Neretas draudzē. No 1964. gada strādāja Jēkabpils ev. lut. baznīcā un bija arī Sēlijas iecirkņa prāvests. Atmosferas laikā darbojās garīdznieku grupā „Atdzimšana un atjaunošanās”. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

KARLSONE AINA

(dz. Zibiņa, *1935.13.11.
Madonas apr. Kraukļu pag.)

Gleznotāja, grafiķe.

Dzirrupju dzirnavnieka Zibiņa mazā meita Aina sēž uz mūrīša un gar gultas galu vēro dzirnavās ienākošos ļaudis, tik atšķirīgus un neatkārtojamus.

Interese par cilvēkiem nāk līdzī visu mūžu – viņa tos zīmē un glezno gan J. Rozentāla mākslas vidusskolā (1950.–1955.), gan Latvijas Mākslas akadēmijas Glezniecības nodaļā un E. Kalniņa meistardarbnīcā (1955.–1961.), gan turpmākos radošos meklējumos Jēkabpilī. Tomēr visdziļāk cilvēku individualitāti Ainai Karlsonēi izdodas atveidot *ex libris* formā, kas kļūst par vienu no viņas dzīves lielajām milestībām. Grafiķe izveidojusi jau ap 1400 *ex libru*, veltīti Latvijas kultūras, mākslas un sabiedriskajiem darbiniekiem. Viņa veidojusi arī grāmatu, kalendāru un žurnālu vāku zīmējumus un vinjetes.

Strādājot par mākslas nodaļas vadītāju Jēkabpils Vēstures muzejā (1961.–1976.) un mākslinieci noformētāju Jēkabpils „Lauktechnikā” (1976.–1990.), organizēja izstādes un tikšanās ar māksliniekiem, vadīja mākslas studiju (1964.–1966.).

Visu mūžu Aina Karlsonē raksturo drosmē uzdrīkstēties, sākt arvien ko jaunu un tad to rūpīgi, ar radošu dzirksti īstenot. 1972. gadā māksliniece sāk nodarboties ar pinumiem. Nevajadzēja daudz laika, lai viņas darbi jau būtu redzami daudzās izstādēs. Viņa uzņēmās pinēju kursu vadīšanu un sagatavoja simtiem meistaru. Iegūts tautas daiļamata meistares goda nosaukums, LAK Meistara diploms. 1992. gadā tika izdota pirmā grāmata – “Klūdziņu un sloksniņu pinumi”. Arī aizraušanos ar mašīnizšūšanu 2000. gadā vainagoja jaunas grāmatas „Mašīnizšūšana” iznākšana.

Būdamā Jēkabpilī ienācēja, māksliniece šai pilsētai veltījusi visu savu radošo mūžu. A. Karlsonē vēstuļu draugs, literatūrvēsturnieks Valdemārs Ancītis reiz māksliniecei rakstījis: *“Tu sevi, savu mākslu, savu talantu esi aprakusi Jēkabmiestiņā. Būtu Tu tikusi citos ūdeņos... Bet varbūt tieši Jēkabmiests bija Tava auglīgā zeme?”*

KĒNIGS GERHARDS

(*1728 Ungurmuīžas
„Rožkalnos” –
†1785 Indijā)

Dabaszinātnieks, pētnieks, ceļotājs.

Studējis Upsalā pie Linneja un strādājis Dānijas karaļa dienestā. Kā dabaszinātnieks izpētīja Islandes floru. Viņa vārdā ir nosaukta augu suga *Koenigia*.

1773. gadā ievēribu pasaulē guva viņa zinātniskais darbs „Par iezemiešu ārstnieciskajiem līdzekļiem endēmiju skartajos apgabalos”. Tajā aprakstīts drudzis, kas izplatīts Latvijā starp Daugavu un Aivieksti, kā arī uzskaitīti vietējie ārstniecības augi un dažādas dziedniecības metodes. Zinātniskos nolūkos apceļojis Malaku, Taizemi un Indiju. Ceļā uz Tibetu gāja bojā no tropu dizentērijas.

KIRŠBERGS GUNĀRS

(*1932.4.03. Rīgā)

Ārsts, neirologs.

Beidzis Medicīnas institūtu Rīgā. 1957. gadā sāka strādāt Jēkabpils rajonā, bet kopš 1961. gada – Jēkabpils slimnīcā. Daudzus gadus bija galvenā ārsta vietnieks ārstnieciskajos jautājumos. Kolēģu vidū ieguvis lielu autoritāti kā prasmīgs darba organizators, savukārt vismaz divu paaudžu jēkabpilieši viņu pazīst kā lielisku neiroloģijas speciālistu. Vairākus gadu desmitus piedalījies mākslinieciskajā pašdarbībā, dziedājis koros.

KNAČIS EMĪLS

(*1888.29.03. Jēkabpīlī –

†1941.3.10. nāves nom.

„Vjatlaga”)

Bankas ierēdnis, sabiedriska darbinieks.

Beidza Jēkabpils tirdzniecības skolu, studēja un strādāja Maskavā, karoja latviešu strēlnieku rindās. Brīvvalsts sākuma gados dzimtajā pilsētā kopā ar domubiedriem organizēja aizsargu nodaļu, no kuras vēlāk izveidojās 4. Jēkabpils aizsargu pulks. Tajā vadīja saimniecisko daļu. Strādājot Valsts bankas nodaļā, aktīvi darbojās Izglītības biedrībā, bija laikraksta „Jēkabpils Vēstnesis” atbildīgais redaktors. Daudzus gadus veica Jēkabpils Sarkanā Krusta biedrības priekšsēdētāja pienākumus. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīmi un Aizsargu Nopelni krustu. 1941. gada 14. jūnijā izsūtīts un gājis bojā.

Atceras viņa dēls Ilmārs Knačis:

Kad 1947. gadā uz Sibīriju izsūtītajiem nepilngadīgajiem bērniem tika ļauts atgriezties Latvijā, Jēkabpīlī no rokas rokā ticis nodots ziedojumu saraksts, un cilvēki ziedojusi, cik nu kurš varējis, lai vismaz Emīla Knača dēls varētu atgriezties Latvijā. Par to esmu pateicīgs savai dzimtajai pilsētai un toreiz jau mirušajam tēvam, tai gaišajai piemiņai, kas par viņu bija saglabājusies jēkabpiliešu sirdīs...

KNAČIS ILMĀRS

(*1926.14.04. Jēkabpīlī)

Ģeologs, publicists, Atmodas laika darbinieks.

Viņam bija tikai 15 gadu, kad ģimeni skāra 1941. gada 14. jūnija represijas. Tēvs gāja bojā Vjatlagā. Ilmārs kopā ar māti izbrida cauri Sibīrijas posta ziemām. Pēc atgriešanās Latvijā otrreiz izsūtīts. Igarākā mācījās vakarskolā, neklātienes tehnikumā ieguva automehāniķa profesiju, nokļuva pie ģeologiem un šajā profesijā darbojās līdz pensijai. Atmodas laika publikācijās attēlojis Sibīrijā pārdzīvoto. Kopā ar domubiedriem devās uz Agapitovu, Vjatlagu, Soļikamsku, lai tur nogalinātajiem latviešiem uzstādītu piemiņas zīmes – baltus krustus. Savas dzīves gaitas un senāko Jēkabpīlī attēlojis grāmatā „Bij tādi laiki” (2001.). Filmē, fotografē, piedalās fotoizstādēs. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

ĶUZĀNE LŪCIJA(*1927.30.10. Jēkabpīlī
apr. Mēmeles pag.)**Skolotāja, rakstniece, Sēlijas novada pētniece.**

Mācījās Jēkabpils ģimnāzijā un Rīgas Pedagoģiskajā institūtā. 31 gadu strādāja par skolotāju – no tiem 28 Jēkabpīlī. Uzrakstījusi deviņas grāmatas par Sēlijas novada ļaudīm. Nozīmīgākās par rakstniekiem Jūliju Dievkociņu, Jāni Jaunsudrabiņu, Jāni Veseli. Piedalījies 13 kopkrājumos, veidojusi dzejas izlases, rediģējusi citu Sēlijas novada autoru darbus. Vairāk nekā 500 publikāciju dažādos preses izdevumos.

2001. gadā piešķirti pagodinājumi: Latvijas ZA Sēlijas asociācijas Goda biedre, Jēkabpils pilsētas Goda pilsone.

LAMBERTS KĀRLIS(*1879.27.07. Dobeles apr. –
†1942.11.08. Jēkabpīlī)**Pedagogs, skolu darba organizētājs un vadītājs.**

Kopā ar Jāni Gresti pēc Pirmā pasaules kara 1919. gadā nodibinājis Jēkabpils apriņķi vienīgo vidējās izglītības mācību iestādi – ģimnāziju. 1927. gadā tā papildināta ar valsts komercskolu. K. Lamberts šīs apvienotās skolas vada līdz 1935. gadam. Pēc tam strādāja pilsētas domē par ierēdni. Viņa izveidotā skola ieguva tautā lielu atzinību par demokrātiskām tradīcijām un sniegtajām zināšanām. Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris (1926.).

LAPEKINS NIKOLAJS

(*1894.12.12. Cēsu apr. –
†1973.3.02. Jēkabpilī)

Pareizticīgo garīdznieks, virspriesteris.

Nikolajs ir Lapekinu dzimtas trešais pārstāvis, kas izvēlējies garīdznieka dzīves ceļu. 1916. gadā beidza Rīgas Garīgo semināru. Pirmā pasaules kara laikā Rjazanā bija skolotājs, un tikai 1921. gadā arhibīskaps Jānis Pommers viņu iesvētīja par priesteri. Pēc tam seko kalpošana Šķilbēnu baznīcā, tad kara sagrautās Liepnas Sv. Elijas baznīcas atjaunošana un Golgātas ceļš uz Arhangeļskas nāves nometni. Izsūtījumā, kur bija jāpavada seši gadi, priesteris Nikolajs barakās slepus notur dievkalpojumus, un tajos piedalās visu konfesiju ieslodzītie.

No 1955. gada līdz pat nāves stundai Nikolajs Lapekins ir Jēkabpils Svētā Gara un Sv. Nikolaja baznīcas mācītājs. Tie ir vajāšanas un garīgās nebrīves gadi, tādēļ kalpošana Dievam prasa izcilu vīrišķību un pašizliedzību. Kad Jēkabpils izpildkomiteja nenomaksāto, nesamērīgi lielo nodokļu dēļ pieņem lēmumu baznīcu slēgt, priesteris paziņo: „Kamēr es te būšu, tas nenotiks.” Varasvīriem izdodas atņemt mazo Sv. Nikolaja baznīcu, bet majestātiskais Svētā Gara dievnams tiek nosargāts.

LASE ELZA

(*1908.18.12. Krustpili –
†1987.7.12. Jēkabpilī)

Angļu un vācu valodas skolotāja.

Dzimusi mežziņa ģimenē. Pēc Angļu institūta beigšanas sāka strādāt Ābeļu skolā, bet no 1936. gada Jēkabpils ģimnāzijā un komercskolā. Vairākas paaudzes, kas ieguva vidējo izglītību Jēkabpilī, atceras viņu kā izcili labu valodu skolotāju un audzinātāju.

**LAUKIRBE PĒTERIS
ALFRĒDS**

(*1901.25.06. Jēkabpilī –
†1993.26.02. Berlīnē)

Arhitekts.

Beidzis (1931.) LU Arhitektūras fakultātes E. Štālberga darbnīcu. Pēc viņa projektiem uzcelta viesnīca Jelgavā, daudzi ires nami un savrupmājas (arī tēlnieka K. Zāles) Rīgā, Jūrmalā, Līgatnē. No 1944. līdz 1953. gadam atradās gūstekņu nometnē PSRS. No 1955. līdz 1968. gadam bija docents Būvniecības akadēmijā Berlīnē un vadīja pilsētas būvvaldi.

LAZDIŅŠ PĒTERIS

(*1937.22.10. Krustpili)

Saimnieciskais darbinieks, Jēkabpils cukurfabrikas direktors.

Beidzis Priekuļu lauksaimniecības tehnikumu. Strādājis par elektromontieri cukurfabrikā. No 1960. gada bija elektrocheha priekšnieks un šajā laikā neklātienē beidza RPI Enerģētikas fakultāti. No 1976. gada līdz aiziešanai pensijā bija valsts a/s „Jēkabpils cukurfabrika” direktors. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

LEINERTS ULDIS

(*1936.3.03. Bērzes pag. –
†1969.12.05. Rīgā)

Dzejnieks.

Mācījies Bulduru dārzkopības tehnikumā un Liepājas Pedagoģiskajā institūtā, strādājis laikrakstā „Padomju Jaunatne” par literāro konsultantu. Par brīvdomību tika izraidīts no Rīgas un nepilnus divus gadus dzīvoja Jēkabpilī, pelnot iztiku ar fizisku darbu. Tieši šajā laikā iznāca viņa pirmais dzejoļu krājums „Gribu palikt gaismā” (1966.). Jēkabpilī viņš darbojās Jauno autoru apvienībā pie laikraksta „Padomju Daugava”.

LEJIŅŠ JĀNIS

(*1899.16.04. Krustpili –
†1990.25.06.
ASV, Aleksandrijā)

Aktieris, gleznotājs, rakstnieks.

Mācījās tautas teātra skolā Maskavā un Latvijas Mākslas akadēmijā. Piedalījās Latvijas brīvības cīņās. Bija teātra direktors Liepājā. Režisors un aktieris Nacionālajā teātrī līdz Otrajam pasaules karam. Pēc tam emigrēja uz ASV un turpināja darboties sev tuvos mākslas veidos. Rakstīja lugas. Savu dzīves pieredzi attēlojis grāmatā „Spēlmaņu cilts”, kurā stāsta arī par krustpīliešu līdzdalību teātra mākslas popularizēšanā.

MAKAROVŠ TARASIJS

(*1881.25.02. –
†1953.26.10. Jēkabpilī)

Pedagogs, sabiedriskais darbinieks.

1920. gadā daudz darīja, lai atjaunotu mācību darbu krievu sešgadīgajā skolā un strādāja tajā par matemātikas un dabaszinātņu skolotāju. Labi pārzināja arī vecticībnieku reliģiskos rakstus un bērniem pasniedza ticības mācību. T. Makarova vadībā vecticībnieku jauniešu koris apguva senās dziedāšanas mākslas tradīcijas un sniedza koncertus pat Rīgā, Melngalvju namā. Būdams krievu sabiedrības dvēsele un kultūras cilvēks, viņš iemantoja lielu autoritāti visā pilsētā. Pēckara gados bija 2. krievu vidusskolas direktors.

MALTA NIKOLAJS

(*1890.12.02. Krustpili –
1944.21.11. Vācijā)

Botāniķis, dabaszinātņu doktors, profesors.

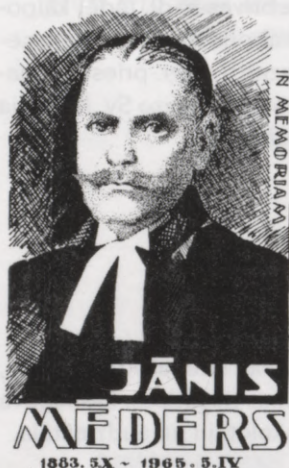
Mācījās Jēkabpils pilsētas skolā. No 1919. gada strādājis LVU par pasniedzēju. Līdztekus pedagoģiskajam darbam bija Rīgas botāniskā dārza direktors (1922.–1944.). Publicēja daudzus zinātniskus darbus ģeogrāfijā un ekoloģijā. Sagatavoja pārskatu par Latvijas sūnu floru. Triju Zvaigžņu ordeņa komandieris (1929.).

MĒDERS JĀNIS RŪDOLFS

(*1883.5.10. Valmieras apr. –
†1965 Jēkabpilī)

Teologs, ev. lut. draudžu mācītājs.

Mācījās Omskā un Pēterburgas Garīgajā institūtā. 1926. gadā atgriezās Latvijā un kopš 1927. gada bija mācītājs Jēkabpils, Krustpils un Biržu draudzē. No 1947. gada līdz aiziešanai pensijā Sēlijas iecirkņa prāvests. Sarakstījis grāmatu „Jēkabpils ev. lut. baznīcas un draudzes 125 gadu pastāvēšanas piemiņai” (1934.).

OREHOVS VIKTORS

(*1909.20.05. Pleskavas apg. –
†1998.6.02. Jēkabpilī)

Dārziņš, selekcionārs, agronomis.

Mācījās Salas pamatskolā un Vecbebru dārzkopības skolā. Strādāja par dārziņnieku Priekulē, Rūjienā, Rēzeknē, pirms Otrā pasaules kara bija dārziņnieks 100 km garā joslā uz Latvijas robežas. Kopš 1941. gada dzīvo Jēkabpilī. 33 mūža gadus veidoja pilsētas dārziņniecību. Tai pašā laikā strādāja zinātniski pētniecisko darbu puķkopībā: izveidoja ap 450 gladiolu un 300 liliju šķirņu, no kurām 130 dokumentētas starptautiskajos katalogos. Savu darba pieredzi selekcionārs aprakstīja daudzās publikācijās. Vairākkārt apbalvots ar medaļām un ordeņiem. Pēdējais no tiem – Triju Zvaigžņu ordenis (1996.). Viktors Orehova bija Jēkabpils pilsētas Goda pilsonis.

„... No zemes mēs esam cēlušies un par zemi mums ir jāpaliek. Tāpēc milēsim Zemes mātes auglības klēpi – dabu – šo vareno dievieti, kas mūs tuvina zemei ar ciešām mīlestības saitēm.” (No V. Orehova grāmatas „Mirtes” – 1934.g.)

PEILĀNS JĀNIS

(*1929.29.11. Madonas apr.
Mārcienas p. – †1996.24.06.
Jēkabpilī)

Mežkopis.

Mācījās Madonas vidusskolā un 1949. gadā iestājās LLA Mežsaimniecības fakultātē. Pēc tās absolvēšanas sāka strādāt par mežzinī Jēkabpils mežsaimniecības Zalaku mežniecībā. Sekoja darbs Daugavpils rajonā. 1962. gadā viņš tika pārcelts uz Jēkabpils mežrūpniecības saimniecību par direktora vietnieku. Pēc dažiem gadiem kļuva par direktoru un šajā amatā nostrādāja 30 gadus. 1979. gadā kā izcilam speciālistam un prasmīgam kolektīva vadītājam piešķirts goda nosaukums „Nopelniem bagātais mežkopis”. Lielākie vaļasprieki bija medības un dziesma, sirdslieta – biškopība. Jauna bišu spieta saņemšana Jānim Peilānam beidzās traģiski.

PLĀTE MODRIS

(*1951.26.04. Ventspīlī)

Teologs, kodolfiziķis. Sēlpils iecirkņa prāvests.

Mācījies Liepājas 1. vidusskolā, pēc tam LVU Fizikas un matemātikas fakultātē, vēlāk Teoloģijas seminārā. Strādājis par zinātnisko līdzstrādnieku ZA atomreaktora kodolreakciju laboratorijā. Par mācītāju iesvētīts 1979. gadā – kalpojis ev. lut. draudzēs Rīgā, Kuldīgā, Ēdolē, Vārmē. Sešus gadus bija Kuldīgas iecirkņa prāvests. Atmodas laikā darbojās luterāņu garīdznieku grupā „Atdzimšana un atjaunošanās”. Kopš 1991. gada dzīvo un strādā Jēkabpilī. Trīs gadus – pasniedzējs LU Teoloģijas fakultātē. No 1994. līdz 1997. gadam Jēkabpils pilsētas domes deputāts. Preses izdevumos publicējis rakstus par reliģijas un ētikas jautājumiem. Triju Zvaigžņu ordeņa komandieris (1997.).

PORIETIS ALFRĒDS

(*1909.30.09. Daugavpilī)

Latvijas armijas virsnieks, atvaļināts majors.

Beidzis Daugavpils ģimnāziju un iestājies Latvijas armijas karaskolā. Dienēja Krustpili, Latgales artilērijas pulkā. Pirms okupācijas mācījās Augstākajā karaskolā. Litēnē kopā ar vēl vienu virsnieku brīnumainā kārtā izbēga no represijām. Tad sekoja cīņas leģiona rindās. Par kaujām pret krievu tankiem pie Opočkas apbalvots ar I šķiras Dzelzs Krustu. Pēc kara izcietā Gulaga nometņu šausmas. Dzimtenē atgriezās 1956. gadā un 23 gadus nostrādāja Slatē par mežkopi.

Pēc Atmodas Alfrēds Porietis ir uzņemts Latvijas virsnieku apvienībā un paaugstināts par majoru. Viņš darbojas nacionālajos „Daugavas vanagos”, kā arī Dzelzs Krusta kavalieru apvienībā, kas tika pārdēvēta par Latvijas Lāčplēšu dižcilti. Pašlaik armijas veterāns ir krusttēvs jaunsargiem un aktīvi veic jaunatnes patriotisko audzināšanu. Viņa vismīļākā dziesma ir I. Breikša „Vakarjunda”: „*Svēts mantojums šī zeme, mūsu tauta, un svētīts tas, kas drošs par viņu krit...*”

PORMALE AUSMA

(*1939.28.04. Līvānos – †1979.17.11. Rīgā)

Dzejniece.

Mācījies Līvānu vidusskolā. 1957. gadā laikrakstā „Brīvā Daugava” tiek nodrukāta viņas pirmā publikācija. Gadu vēlāk viņas dzeju jau var lasīt „Karogā”. Šajā laikā topošā dzejniece strādā par pionieru vadītāju lauku skolās, tad par sekretāri Krustpils tautas tiesā. 1966. gadā iznāk pirmais dzejoļu krājums „Atveru logu”. Strādājot par sekretāri Mākslas muzejā un Zinību namā Rīgā, publicē vairākus skumjas liriskas cauraustus dzejoļu krājumus. Dzejniece mirst, nespējusi sasniegt briedumu.

PORMALIS ANDREJS

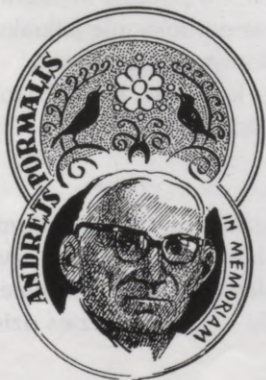
(*1898.15.10. – †1977.16.02. Jēkabpilī)

Mākslinieks keramiķis, pedagogs.

19. gs. beigās Pormaļi pārcēlās no Biržiem uz Jēkabpili un uzbūvēja nelielu namiņu uz iepirkta zemes gabala. Laika gaitā māja tika pārbūvēta. Mākslinieks tajā nodzīvoja gandrīz visu mūžu.

A. Pormaļa pirmie radošie darbi tapa Jēkabpils skolā, pēc tās beigšanas topošais mākslinieks studēja Pēterpili, Štiglica mākslas skolā, vēlāk – Latvijas Mākslas akadēmijā, Jāņa Kugas glezniecības klasē. 1928. gadā akadēmiju beidza kā keramiķis (ar diplomdarbu – kamīns). Izstādēs aktīvi piedalījies no 1927. gada, 1937. gadā Parīzes izstādē viņa kamīns godalgots ar sudraba medaļu.

Kopā ar Kārlī Miesnieku viņš apceļojis Rietumeiropu. Pirms Otrā pasaules kara strādāja Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolā, vēlāk – Rēzeknē. No 1945. līdz 1963. gadam Jēkabpils vidusskolā ir zīmēšanas un rasēšanas skolotājs. Bija Jēkabpils Bērnu mākslas skolas direktors (1946.–1950.), vadīja keramikas pulciņu līdz 1974. gadam. 1959. gadā uzņemts Mākslinieku savienībā.

Viņš visu mūžu bija darbīgs un radošs cilvēks. A. Pormaļa darbi atrodami gan muzejos, gan privātkolekcijās. Mākslinieka meita rūpīgi glabā tēva radošos darbus, un ikviens tiek laipni sagaidīts mākslinieka mājās.

Reiz meistars sacījis: *"Vislaimīgāks es biju, kad uzmūrēju cepli un varēju strādāt. Un vispār – darbs man ir laime."*

PUSBARNIEKS JĀNIS

(*1877.9.02. Biržu pag. –
†1956.26.01. Jēkabpili)

Ārsts, sabiedrisks darbinieks.

Tuvs Grīnu dzimtas radnieks – pusbrālis Jānim un Aleksandram Grīniem. Mācījās Jēkabpils pilsētas skolā, pēc tam studēja medicīnu Tērbatā. Pirmajā pasaules karā strādāja kā armijas ārsts. 1920. gadā ieradās Jēkabpili un ilgāku laiku te bija aprīnķa ārsts. Viņš ir viens no laikraksta „Jēkabpils Vēstnesis” dibinātājiem un ķieģeļu ražošanas uzņēmuma „Krustpilietis” akcionāriem. Uzņēmējdarbībā iegūto peļņu ieguldīja moderna doktorāta iekārtošanā. Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1933.).

PŪPOLS OSVALDS

(*1904.27.01. Aknīstē –
†1941.29.11. Astrahaņā)

Pedagogs, Latvijas patriots.

„Mili savu darbu! Katru darbu izdari līdz galam... un bieži būsi laimīgs” – tā saviem audzēkņiem mācīja Daugavpils Skolotāju institūta 958. mazpulka vadītājs Osvalds Pūpols, Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris no 1928. gada. Lai izvairītos no represijām, 1940. gadā viņš pārcēlās strādāt uz Jēkabpils ģimnāziju. Tā paša gada rudenī organizēja skolas pagrīdes grupu „Viesturieši”, izgatavoja skrejlapas, ko Sēlijas novadā izplatīja skolēni Jānis Čērķis, Viktors Tarziers, Ilmārs Užāns, Vilis Indāns un citi. Paplašinot darbību, tika uzņemti sakari ar pagrīdes organizāciju „Tēvijas sargi” Rīgā. Taču 1941. gada janvārī čekisti apcietināja vairākus vidusskolēnus un martā arestēja arī skolotāju Osvaldu Pūpolu. 29. novembrī Astrahaņas cietumā viņam izpildīja nāves sodu.

Godinot skolotāja Pūpola un drosmīgo ģimnāzistu piemiņu, 2000. gada 6. maijā Jēkabpils Valsts ģimnāzijas 80 gadu jubilejā pie skolas tika iestādīts piemiņas ozols.

SAKARS VALDIS

(*1921.7.08. Rīgā)

Pedagogs, mācību grāmatu autors, sabiedrisks darbinieks.

Pēc izglītības – fizikultūras skolotājs, pēc aicinājuma – sporta, kultūras un novadpētniecības darba entuziasts. Uzrakstījis četras grāmatas par automācību, piecus manuskriptus par skolu dzīvi. Kino un fotomākslas pamatlicējs Jēkabpili. Vairāku Latvijā un Eiropā atzītu dokumentālu filmu autors. Apkopojis sporta dzīves aktualitātes par pēckara gadiem. Uzrakstījis „DSI (Daugavpils Skolotāju institūta) Atmiņu grāmatu”, par ko Daugavpils Pedagoģiskās universitātes Senāts viņam piešķīris universitātes Goda biedra nosaukumu. No 1994. gada ir mazpulku padomnieks un vecbiedru kluba vadītājs. Uzrakstīja apcerējumu „958. DSI mazpulks” un sagatavoja iespiešanai plaša apjoma grāmatu „Jēkabpils mazpulku novads vakar un šodien”.

SALENIEKS EDUARDS

(*1900.6.06. Baltkrievijā –
†1977.6.05. Rīgā)

Rakstnieks, skolotājs, žurnālists.

Dzimis no Sēlijas izceļojušā kolonistu ģimenē Mogiļevas guberņā. Mācījās Vitebskas ģimnāzijā, piedalījās pilsoņu karā. Pēc tam Krievijā strādāja latviešu kolonistu skolās un preses izdevumos. 1937. gadā represēts. Pēc desmit gadiem, pavadītiem soda nometnēs, atgriezās senču dzimtenē. Sākumā dzīvoja Elkšņu pagasta Mežzemes skolā, pēc tam – Jēkabpili. Vādīja Jauno autoru apvienību, kas darbojās pie laikraksta „Padomju Daugava”. Rakstnieka grāmatas attēlo latviešu kolonistu dzīvi Krievijā.

Jēkabpili, pie nama Brīvības ielā 150, ir piemiņas plāksne, kas vēsta, ka te dzīvojis Nopelniem bagātais kultūras darbinieks Eduards Salenieks.

SEGLIŅŠ VILIS

(*1882.3.11. Emburgas pag.
– †1961.4.04. Jēkabpili)

Aktieris, režisors.

Viņš ir viens no latviešu aktiermākslas pamatlicējiem. Ražīgākais un radošu veiksmju laiks Segliņam sākas no 1908. gada Rīgas Jaunajā teātrī. Šajā laikā viņš papildina savas zināšanas Grižicka mūzikas skolas teātra klasē. Pirmā pasaules kara laikā mākslinieks nokļūst Krievijas dienvidos, kur iepazīst jauno mākslas veidu – kino. Atgriezies dzimtenē, piedalījies vairāku aktierfilmu uzņemšanā.

Savas dzīves pēdējā posmā (1942.–1944. un 1948.–1961.) mākslinieks strādāja par režisoru Jēkabpils Tautas namā un vadīja dramatiskos kolektīvus amatieru teātri un pilsētas skolās. Ar lieliem panākumiem iestudēja latviešu klasisko dramaturģiju, kā arī lugas par jauniešu problēmām. Nu jau gadus divdesmit tautas nama sienu rotā tēlnieka Laimoņa Blumberga veidotais bareljefs – Viļa Segliņa portrets.

SĪPOLNIEKS PĒTERIS

(*1913.14.06. Jēkabpili –
†1984.1.03. Rīgā)

Mūzikas pedagogs, ērģelnieks.

Mācījās Jēkabpils ģimnāzijā, pēc kuras beigšanas (1932.) vēl dažus gadus dzīvoja Jēkabpili un bieži muzicēja kamerkoncertos. 1939. gadā iestājās Latvijas Konservatorijas ērģeļu klasē. Pēc studijām strādāja par E. Dārziņa mūzikas skolas direktoru, veicinot zēnu kora, orķestra un ansambļu koncertdarbību. No 1962. gada nodevās tikai koncertdarbībai un kļuva par vienu no vadošajiem ērģelniekiem Latvijā. Koncertējis daudzās pasaules valstīs.

SKAUBĪTIS KĀRLIS

(*1889.19.04. Krustpili –
†1929.5.09. Rīgā)

Kara lidotājs, latviešu aviācijas aizsācējs.

Mācījās Jēkabpils pilsētas skolā, pēc tam Pēterburgas Gatčinas kara aviācijas skolā. Pirmā pasaules kara laikā piedalījies 95 kaujas lidojumos, veicis 56 lidojumus ar gaisa balonu. Viens no tiem noticis dzimtajā pilsētā, pārlidojot Daugavu. No 1921. gada bija Latvijas aviācijas darbnīcu priekšnieks, un pēc viņa iecerēm tika konstruēti vairāki lidaparāti. Gāja bojā izmēģinājuma lidojumā Spilves aerodromā. Apbedīts Pupenu kapos. K. Skaubiša vārdā nosaukta viena no Jēkabpils ielām. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni (1929.).

SKUJIŅŠ KĀRLIS

(*1885.4.03. Rīgā –
†1959. Austrālijā)

Teologs.

Beidzis ģimnāziju Petrogradā un studējis teoloģiju Tērbatas universitātē. Par mācītāju iesvētīts 1917. gadā Ļaudonā. Par Krustpils ev. lut. baznīcas mācītāju apstiprināts 1921. gada janvārī. Savācis un apkopojis baznīcas arhīvu, ļoti aktīvi piedalījies sabiedriskajā dzīvē. Uzrakstījis grāmatu par Krustpils novada un baznīcas vēsturi – „Krustpils draudze”. Dēls **Amis Skujiņš** (*1920.), dzīvojot emigrācijā Austrālijā, pievērsies rakstniecībai, arhitektūrai, mūzikai. Uzrakstījis romānu „Dīvains cilvēks”, kurā tēlojis dzīvi Krustpili un Jēkabpili.

SKULME OTTO

(*1889.8.08. Jēkabpili –
†1967.22.03. Rīgā)

Gleznotājs, scenogrāfs, pedagogs.

Uzaudzis Jēkabpili kaļķu dedzinātāja ģimenē. Mācījās Jēkabpils pilsētas skolā, pēc tam glezniecību Rīgā pie J. Rozentāla un Maskavā, Stroganova mākslas skolā, kā arī papildināja zināšanas Pēterburgā, Štiglica zīmēšanas skolā. Pirmā pasaules kara laikā nokļuva Irkutskas karaskolā, pēc tam kā virsnieks piedalījās Latvijas brīvības cīņās. Mākslas izstādēs piedalās kopš 1919. gada. Gleznojis dekorācijas Nacionālajai operai un Nacionālajam teātrim. Gleznas eksponētas Latvijas, Krievijas, Zviedrijas mākslas muzejos. Tajās ieskanas arī Jēkabpils motīvi. Pirms Otrā pasaules kara apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni. Meita **Džemma Skulme** (*1925.) ir viena no ievērojamākajām latviešu gleznotājām.

SKULME UGA

(*1895.20.01. Jēkabpili –
†1963.6.09. Rīgā)

Gleznotājs, mākslas zinātnieks.

Uzaudzis Jēkabpili, mācījies pilsētas skolā, tad studējis Pēterburgas universitātes Juridiskajā fakultātē; arhitektūru un glezniecību – Mākslas akadēmijā, bet inženierzinātnes – karaskolā. Izstādēs piedalījies kopš 1914. gada. Gleznojis dekorācijas Nacionālajam un Ceļojošajam teātrim. Nodibināja savu mākslas studiju – apmācīja jaunos grafiķus un gleznotājus. Rakstīja par mākslas jautājumiem periodiskajos izdevumos, piedalījās mākslas vēstures uzrakstīšanā. Viņa darbi eksponēti mākslas muzejos Latvijā, Igaunijā, Krievijā. Dēls Jurģis Skulme ir mākslas zinātnieks un gleznotājs.

SKULTE ĀDOLFS

(*1909.28.10. –
†2000.20.03. Rīgā)

Pedagogs, komponists.

Dzimis Kijevā būvtehnika ģimenē. Beidzis Latvijas Valsts konservatoriju un dažus gadus strādājis Jēkabpili par dziedāšanas skolotāju un ērģelnieku. Šeit komponēja simfonisko mūziku un uzrakstīja melodiju himnai „Mēs, latvju tautas jaunā audze”. No 1935. gada strādāja kā asistents pie J. Vītola, vēlāk kļuva profesors LVK kompozīcijas klasē. Plaši pazīstams kā izcils simfoniskās mūzikas komponists.

STRŪVE VILHELMS

(*1793.15.04. –
†1864.23.11.)

Astronoms, ģeodēzists, Pēterburgas ZA loceklis.

Tērbatas observatorijas dibinātājs un direktors, vēlāk izveidoja arī Pulkovas observatoriju. Zemes mērījumos pirmo reizi pielietoja triangulācijas metodi. 10 gadus darbojās Krievijā, izdarot grādu mērījumus. Pirmo reizi Krustpili Strūve nonāca 1816. gadā, kad veica Vidzemes trigonometrisko izmērišanu. 1826. gadā Jēkabpili ieradās otrreiz, kad mērija meridiāna loku. Toreizējā Kroņa dārzā tika atzīmēts astronomiskais punkts – vieta, ko šķēļ meridiāns. Ievērojamā astronoma vārdā Jēkabpili nosaukts šis parks un blakus esošā iela.

STUKULS INDRIĶIS

(*1869 Krustpils pag. –
†1932.17.03. Rīgā)

Sabiedriska darbinieks, mecenāts.

Mācījies Krustpils skolā tikai divas ziemas, turpmāko izglītību ieguvis pašmācības ceļā. Bijis kalējs, plostnieks, dzelzceļa būves uzraugs, muižas pārvaldnieks, vēlāk lauksaimnieks Krustpils Stukulošos, kur izveidoja Krievijā pirmo zemnieku māju parku, par ko saņēma Zemkopības ministrijas apbalvojumu. Pētīja kūdras purvu izmantošanu un iegūtās atziņas publicēja grāmatā. Otrā grāmatu „Pīna saimestība” uzrakstīja latgaļu dialektā. Viņš bija viens no Krustpils Lauksaimniecības biedrības dibinātājiem. 1911. gadā organizēja Jēkabpils – Krustpils lauksaimniecības izstādi. 1918. gadā bija Krustpils novada pārstāvis Latvijas Tautas padomē. Pēc 1920. gada Krustpili dibināja lauksaimniecības skolu un izdeva mēnešrakstu „Krustpilietis”. Dēls **Vilis Stukuls** (*1909 – †1996) kļuva par ievērojamu agronomu un zirgkopības speciālistu, kā arī uzrakstīja dzimtā novada kultūrvēsturisku atspoguļojumu darbā „Krustpilieša stāstījums”.

ŠTOKMANIS BRUNO

ARNOLDS (*1895.17.08. –
†1970.18.12. Jēkabpili)

Skolotājs, Jēkabpils Vēstures muzeja dibinātājs un pirmais direktors.

Pavisam skopas biogrāfiskas ziņas par cilvēku, kuru pamatoti varam dēvēt par Jēkabpils vēstures tēvu. Viņa devums pilsētas kultūras mantojuma saglabāšanā vēl nav pienācīgi novērtēts.

Sākotnēji jēkabpilieši A. Štokmani iepazītuši kā vēstures skolotāju, kurš tiesības mācīt jauniešus bija apguvis pašmācības ceļā, izturējis pārbaudījumus īpašos Latvijas Valsts universitātesursos. Vēstures izskaidrošanā un mācīšanā galvenais bija pirmmateriāli. Viņš tos vāca, pētīja un mudināja uz pētīšanu arī skolēnus.

Rakstnieks Jānis Niedre savu labvēli un skolotāju atceras kā divaini, bet izcilu literatūras un vēstures pazinēju:

Trakots divainis... To vien tik zina, kā rakties vecu laiku krāmos, grabažās, graustos, – sprieda Jēkabpils smalko aprindu ļaudis – namsaimnieki, veikalnieki, apriņķa iestāžu ierēdņi.

No 1920. līdz 1923. gadam A. Štokmanis muzejā iekārtoja vēstures mācību kabinetu. 1924.–1926. gada etnogrāfiskās, arheoloģiskās un jaunāko laiku vēstures ekspozīciju ierīkoja jaunradāmajā pilsētas muzejā. Tajā pašā laikā viņš veica arī arheoloģiskos izrakumus Saukas, Dignājas, Ābeļu un Krustpils pagastā. Paralēli citiem darbiem rakstīja pilsētas vēsturi. Viņam bija vērienīga iecere – attēlot Jēkabpils novadu no visnākajiem laikiem līdz mūsdienām. Vākdams Jēkabpils vēstures materiālus, A. Štokmanis pats apmaksāja visus izdevumus. Pilsētas vēstures rakstīšana neveicās tik ātri, kā vēsturnieks būtu vēlējis. Daudz laika aizņēma darbs muzejā, kas 1941. gadā kļuva par patstāvīgu iestādi.

1939. gadā A. Štokmanis apbalvots ar Latvijas Atzinības Krusta ordeni.

Tikai tad, kad A. Štokmanis aizgāja pensijā – sešdesmito gadu otrajā pusē, darbs pie Jēkabpils vēstures manuskripta bija pabeigts. Viņš gandarīts saka: „*Pēdīgi esmu uzrakstījis visu, kas man par Jēkabpils vēsturi sakāms... Mans mūža darbs ir paveikts.*”

Diemžēl padomjlaika aizspriedumu dēļ tas netika izdots grāmatā.

TREPŠS MODESTS

(*1911.28.08. Asūnes pag. –
†1978.17.05. Jēkabpili)

Pedagogs, mākslinieks ādas plastikas nozarē.

Mācījās Malnavas tehnikumā. Kā eksterns beidza Rīgas Skolotāju institūtu. Strādāja Krustpils I. vidusskolā par matemātikas skolotāju, kādu laiku arī kombinātā „Māksla”. No 1959. gada bija Mākslinieku savienības biedrs. Viņa darbi eksponēti daudzās izstādēs arī ārpus Latvijas un guvuši augstu atzinību. Tie kļuvuši par muzeju fondu īpašumiem. Mākslinieks savas zināšanas centās nodot nākamajām paaudzēm. Pie viņa mājas Parka ielā 6 b uzstādīta piemiņas plāksne.

VANAGS JŪLIJS

(*1903.8.07. Ungurmuīžas pag. – †1986.12.10. Rīgā)

VUŠKĀNS JĀZEPS

(*1919.9.04. Dvietē)

ZIEDAINE MARIANNA

(*1904.12.11. Smolenskā – †1974.05. Jēkabpilī)

ZVĪDRIS ANTONS

(*1932.23.07. Varakļānu pag.)

ZVEJNIECE AUSTRĀ

(*1927.19.08. Daudzeses p. – †1995.30.07. Sunākstē)

ŽEBEKA ANNA (dzim.

Jansone, *1902. Krustpili – †1982.27.01. Rīgā)

Rakstnieks.

Divus bērnības gadus pavadījis Krustpils Zilānos, kur mācījās pamatskolā. Kreisā novirziena literatūrā sāka darboties jau ap 1933. gadu. Otro pasaules karu aizvadīja, dienot Padomju armijā. 1944. gadā Jēkabpili organizēja laikraksta „Brīvā Daugava” iznākšanu. Grāmatā „Vēstules no tālā ceļa” attēlo Padomju armijas ienākšanu Jēkabpili. Pēckara literārajos darbos pārstāv padomju ideoloģiju.

Meža patologs, sabiedriska darbinieks.

Dzimis mežkopja ģimenē, beidzis Ilūkstes ģimnāziju un iestājies Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas Mežsaimniecības fakultātē, taču 1940. gada novembrī arestēts un izsūtīts uz Gulagu. Mājās atgriezās pēc kara, kad abi vecāki jau miruši. Neklātienē turpināja studijas un strādāja par skolotāju Aglonā. No 1949. gada dzīvo Jēkabpili un pārziņā Latgales un Augšzemes mežu sanitāro stāvokli un aizsardzību.

– *Koki ir kā ģimenes locekļi, ej nu pasaki, kurš mīļāks! – apgalvo meža patologs.*

Jāzeps Vuškāns 12 gadus vadīja Dabas aizsardzības tautas universitāti, 10 – rajona Tūrisma klubu. Viņš ir sakrājis unikālu faktu kolekciju, sākot no smilgas līdz pat procesiem Kosmosā. Nolasījis vairāk nekā 800 lekciju, publicējis 340 rakstus. Viņam patik atrasties sabiedrībā, darboties ar jaunatni, spēkus smelt dievnama apmeklējumos.

1998. gadā Jāzeps Vuškāns kļuva par Jēkabpils pilsētas Goda pilsoni. 2002. gadā apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīmi.

Angļu un krievu valodas skolotāja.

Dzimusi latviešu kolonistu ģimenē Krievijā. Pēc Angļu institūta beigšanas no 1934. gada strādāja Jēkabpils ģimnāzijā un komercskolā. Vairākām paaudzēm prasīga skolotāja.

Ārsts, ftiziopulmonologs.

Kopš 1956. gada pēc Medicīnas institūta beigšanas strādā Jēkabpils prettuberkulozes dispanserā. Ilgus gadus ir šis ārstniecības iestādes vadītājs. Tautā ieguvis lielu popularitāti gan augstās kvalifikācijas, gan cilvēcisko īpašību dēļ. 38 gadus bijis Jēkabpils pilsētas pašvaldības deputāts. Vada starprajonu tuberkulozes slimnīcu. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pedagoģe, agronome.

Mācījusies Jēkabpils tehnikumā, tad LLA un Daugavpils Pedagoģiskajā institūtā. Viss darba mūžs tika ziedots, veidojot un paplašinot Jēkabpils ekonomisko lauksaimniecības tehnikumu (tagad Agrobiznesa koledža). Viņa saliedēja labu skolotāju kolektīvu un 25 gadus bija šīs mācību iestādes direktore un izcila pedagoģe, kuras mūža mīlestība bija ziedu audzēšana.

Operdziedātāja, pedagoģe.

Mūzikas izglītību ieguvusi Pēterburgā. No 1923. gada mācījās Rīgā pie profesores Ireckas – Akceri, vēlāk studēja Latvijas Valsts konservatorijā pie profesora Paula Saksa un kļuva par operdziedātāju Nacionālajā operā. Aktīvi piedalījusies arī Krustpils kultūras dzīvē. No 1967. līdz 1977. gadam vadīja Krustpils Kultūras nama sieviešu ansambli, bet Oškalna Kultūras namā – solistu grupu, kurā dziedāja Antonis Zvīdris, Francis Sokolovskis un citi.

**ŽĪGURS ALFRĒDS
TEODORS** (*1904.30.01.
Krustpili – †1995.2.10.)

Gleznotājs, sabiedriska darbinieks.

Gleznošanu mācījās V. Purviša studijā. Līdz Otrajam pasaules karam piedalījās Krustpils sabiedriskajā dzīvē – koros, teātra izrādēs, muzikālos pasākumos, veidoja dekorācijas teātru uzvedumiem. Pēc kara iztiku pelnīja ar fizisku darbu un brīvajā laikā gleznoja. Darbi bija izstādīti Jēkabpils novadpētniecības muzejā. A. Žīgura dzīves atziņas un laikmeta vērtējums izteikts grāmatā „Pēckara dienasgrāmatās atrasti dzejoļi” (izd. 2000.)

Jēkabpili dzimušie Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri

GLINSKIS PĒTERIS
(*1886.14.08. –
†1940.10.05. Jēkabpili)

Dzimis zemkopja ģimenē. Cīnījies 4. Valmieras pulkā seržanta pakāpē. Izcēlies kaujās pie Jersikas, Jaunjelgavas, Latgalē pie Andrušu un Golubkovu sādžas, par ko arī apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 52. Pēc kara viņam piešķīra jaunsaimniecību Janopoles muižā pie Jēkabpils. Pēdējā atdusas vieta Jēkabpils kapos.

GRĪNGUTS MAKSIS
(*1896.3.01. – †?)

Bijis tirgotājs, cepurnieks. Pirmā pasaules kara laikā apbalvots ar Sv. Jura Krustu. Latvijas armijā cīnījies kā 5. Cēsu kājnieku pulka seržants. Izcēlies kaujās pie Cēsīm un Latgalē pie Baltiņas un Sieriņas sādžas. Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 36. Tālākais liktenis nav zināms.

**KARČEVSKIS PĒTERIS
PAULIS** (*1899.25.06. –
†1932.25.12. Rīgā)

Beidzis Jēkabpils pilsētas skolu un strādājis par kantoristu. Dienējis 4. Valmieras pulkā. Par nopelniem kaujās pie Līvāniem un Rīgas paaugstināts par kaprāli un apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 402. Pēc kara strādājis Jēkabpils zemesgrāmatu dienestā, bet no 1923. gada bija cietuma vecākais uzraugs. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīmi. Apbedīts Rīgā, Brāļu kapos.

LĪCĪTIS VILHELMS
(*1899.27.12. –
†1932.18.09. Jēkabpili)

Dzimis zemkopja ģimenē, beidzis pilsētas skolu. Latvijas armijā parādīja varonību kaujās pie Dignājas un Jaunjelgavas, kad, būdams ievainots, trīs dienas turpināja vadīt kauju un atsita bermontiešu uzbrukumu. Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 38, pēc tam pāris gadu turpināja dienestu 3. robežsargu pulkā. 1932. gada rudenī noslepkavots savās mājās un apbedīts Jēkabpils kapos.

MIKJĀNIS EDUARDS
(*1894.28.07. –
†1941.12.10. Vjatlajā)

Dzimis zemkopja ģimenē. Latvijas armijā iesaukts 1919. gada 20. maijā. Par kaujas nopelniem Latgalē cīņā pret lieliniekiem paaugstināts par virsnieka vietnieku un apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 1130. Strādāja par Sēlpils pagasta policijas vecāko kārtibnieku, bet 1940. gadā – par vecāko kriminālizmeklētāju Jēkabpili. Par izcilu darbu apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīmi un Viestura ordeni. 1941. gadā ar ģimeni deportēts uz Sibīriju un tur gājis bojā.

OZOLS PĒTERIS
(*1893.4.06. –
†1920.16.01.)

Pirmā pasaules kara laikā dienējis uz krievu mīnu kuģa. Pēc tam – 9. Rēzeknes pulka seržants, vada komandieris. Piedalījies visās pulka kaujās. Par varonību pie Lisku sādžas Latgalē apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 633 pēc nāves, jo no gūtajiem ievainojumiem mira. Apbedīšanas vieta nav zināma.

PENČUKS PĒTERIS
(*1896.15.01. –
†1965.10.04. Kalifornijā)

Pirmā pasaules kara laikā beidzis Gori karaskolu un piedalījies kaujās pret turkiem Aizkaukāzā. Latvijas armijā kā Neatkarības rotas virsleitnants piedalījās cīņās Zemgalē, kur tika ievainots. Sekoja kaujas pie Batariem Kalnciema rajonā un pie Rīgas, kur divas reizes ievainots. Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 819. Kapteinis Penčuks 1932. gadā beidza Prāgas Kara akadēmiju. Viņu paaugstināja par pulkvedi leitnantu un iecēla par nodaļas priekšnieku armijas štābā. 1936. gadā kļuva par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku. Otrā pasaules kara laikā viņš dienēja Rīgas policijas pulkā kā 2. bataljona komandieris. Kara beigas sagaidīja Vācijā, no kurienes pārcēlās uz ASV.

- PLATAIS ALFRĒDS**
(*1897.13.03. – †1979.6.07. *Plaviņās*)
Beidza Jēkabpils tirdzniecības skolu un kļuva par grāmatvedi. Sākoties Pirmajam pasaules karam, tika nosūtīts uz 2. Irkutskas karaskolu. Latvijas armijā leitnants Platais cīnījās gan Ziemeļlatvijas brigādē, gan 8. Daugavpils kājnieku pulkā. Izcēlās kaujās pret bermontiešiem Torņkalnā un tika apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 353. Pēc kara viņš turpināja dienestu armijas štābā, apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni (1929.). Viņam piešķīra jaunsaimniecību Jēkabpils apriņķa Ābeļu muižā.
1941. gada 14. jūnijā pulkvedis leitnants Alfrēds Platais bija Litenē un kopā ar citiem virsniekiem nokļuva Gulaga noietnē. Tur viņš spēja izturēt visus moku ceļus un pēc 16 gadiem atgriezās dzimtenē, lai Plaviņās klusi nodzīvotu atlikušo mūža daļu. 1994. gadā ar militāru godu pārapsēdīts Rīgā, Brāļu kapos.
- PLAVINSKIS PAULIS**
(*1895.26.03. – †1930.5.09. *Jēkabpilī*)
Dzimis zemkopja ģimenē, beidzis pilsētas skolu. Pirmajā pasaules karā dienēja Petrogradas leibģvardes pulkā. Latvijas armijas brīvības cīņās izcēlies kaujās pie Putovkas un Batujino sādžas, par ko apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr.1340. Pēc kara bija Jēkabpils aizsargu nodaļas priekšnieks. 1928. gadā apbalvots ar Aizsargu Nopelni krustu. Miris no tuberkulozes un apbedīts Jēkabpils kapos.
- SEĻIONOVS JAKOVŠ**
(*1890.1.10. – †1960.10.05. *Kurcuma pag.*)
Dzimis zemkopju ģimenē. Pirmo pasaules karu pavadījis krievu armijā un apbalvots ar trim Jura Krustiem. Latvijas armijā sākumā bija Ziemeļlatvijas partizānu pulkā, tad komandēja 8. Daugavpils kājnieku pulka velosipēdistu rotu. Latgales kaujās pie Viļakas stacijas un Tarusu sādžas virsleitnanta Seļionova vadībā tika saņemti 100 gūstekņi un divi ložmetēji, par ko viņš apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 40. Pēc kara kļuva par Kurcuma pagasta aizsargu nodaļas priekšnieku, tad Ilūkstes aizsargu pulka 3. rotas komandieri. Apbedīts Daugavpils Grīvas kapos.
- VĒBERS HARIJS**
(*1894.15.05. – †1947 *Vācijā*)
Beidzis 1. Pēterhofas praporščiku karaskolu, Pirmā pasaules kara laikā kaujās pie Varšavas ievainots. Apbalvots ar Sv. Annas ordeņa Goda zīmi. 1918. gada 14. decembrī kā leitnants iestājās landesvērā, pēc tam cīnījās pret lieliniekiem 13. Tukuma kājnieku pulkā. 1920. gada janvārī kapteiņa Vēbera vadībā pie Šincevas sādžas tika sagūstīti 63 sarkanarmieši ar pārtikas transportu. Par to Vēbers apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 441. Tā kā pēc tautības viņš ir vācietis, 1939. gadā repatriējies uz Vāciju.

Populāri cilvēki, kas mācījušies Jēkabpils skolās

- AKURATERS JĀNIS**
(*1876 – †1937)
Rakstnieks, dzejnieks, dramaturgs. Triju Zvaigžņu ordeņa komandieris (1926.). Pirmais Tēvzemes balvas laureāts rakstniecībā (1937.). Viņa vārdā Jēkabpilī nosaukta iela.
- BĒRZIŅŠ GUNDARS**
(*1959.26.09.)
LR 5. un 7. Saeimas deputāts. Latvijas finanšu ministrs 21. gs. sākumā.
- BĒRZIŅŠ INDULIS**
(*1957.4.12.)
LR Augstākās Padomes (1990.–1993.), LR 5., 6., 7. Saeimas deputāts, Latvijas ārlietu ministrs 21. gs. sākumā. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.
- BRODELE ANNA**
(*Anna Kupše – Kalvišķe*),
(*1910 – †1981).
Rakstniece, dramaturģe. Jēkabpils novada motīvi parādās vairākos darbos. Izskaidrināti tēlojusi padomju iekārtu un ideoloģiju.
- CILINSKIS GUNĀRS**
(*1931.23.05. – †1992. 25.07.)
Viens no latviešu ievērojamākajiem aktieriem un kinorežisoriem.
- DŽILINDŽERS DŽ. DŽ.** (*ist. v. Raimonds Rupeīks*, *1966.8.03.)
Dailes teātra režisors ar netradicionālu filosofisku pieeju iestudējumiem.
- DĪRIĶIS BERNHARDS**
(*1831 – †1892)
Skolotājs, žurnālists. Rīgas Latviešu biedrības dibinātājs un vadītājs. Latviešu laikraksta „Baltijas Vēstnesis” izdevējs un redaktors.

- FALLIJS** (ist. v. Konrāds Bullāns, *1877 – †1915) Dzejnieks un dramaturgs.
- GRĪNS ALEKSANDRS** (ist. v. Jēkabs Grīns, *1895 – †1941) Rakstnieks. Vēsturisku romānu autors. Vairākos darbos attēlojis Jēkabpils novadu un tā ļaudis. Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1934.). Padomju laikā represēts un nošauts Astrahaņā.
- GRĪNS JĀNIS** (*1890 – †1966) Rakstnieks, žurnālists un redaktors. Izveidoja un vadīja žurnālu „Daugava” (1928. – 1938.).
- KLEMENTJEVS IVANS** (*1960.18.11.) Seulas olimpisko spēļu čempions un zelta medaļas ieguvējs kanoe airēšanā. Sudraba medaļu ieguvis olimpiskajās spēlēs Atlantā.
- KŪRONS KĀRLIS** (ist. v. Kārlis Līcis, *1898 – †1929) Literāts. Par revolucionāru darbību skolā tiesāts un izsūtīts (1915.) uz Sibīriju. Publicējies latviešu izdevumos Krievijā.
- ĶIĶAUKA PĒTERIS** (*1886 – †1967) Pedagoģs, filologs, filozofijas doktors. Publicējis ap 100 zinātnisku rakstu par grieķu valodu, literatūru un antīko kultūru. Miris emigrācijā ASV.
- MILLERS TĀLIS** (*1929.4.01.) Latvijas ZA akadēmiķis, profesors, ķīmijas zinātnieks. LPSR Valsts prēmijas laureāts (1980.). Rosīgi darbojas ZA Sēlijas asociācijā. 2002. gadā saņēma Latvijas ZA augstāko apbalvojumu – Lielo medaļu.
- MOZERS MIERVALDIS** (*1953.5.04.) LU docents, režisors. Darbojies Jēkabpils Tautas teātrī. Pēc tam ieguvis divas augstākās izglītības un mākslas doktora grādu. Specializējies sabiedrisko attiecību priekšmetu pasniegšanā, TV veido raidījumu ciklu par Eiropas Savienību.
- NIEDRE JĀNIS** (*1909 – †1987) Rakstnieks un literārzinātnieks, padomju ideoloģijas piekritējs un atbalstītājs. Novada vēsturi attēlojis vairākos romānos. Vienā no tiem – „Tai rītā mazā gaismiņā” stāstīts par Krustpils zemnieku nemieriem 19. gs.
- RODČENKOVA AĪDA** (*1948.17.04.) Māksliniece. Unikālu stikla izstrādājumu autore, lietišķās mākslas un floristikas meistare.
- PORIETIS JĀNIS** (*1926.20.02.) Ekonomikas zinātnieks, profesors. Atjaunotajā Latvijā pensionāru interešu aizstāvis.
- SKRUZĪTIS MIKUS** (*1861 – †1905) Etnogrāfs, literāts. Daudz rakstījis par etnogrāfiju, mākslu un literatūru. Nozīmīgākais darbs „Sēji, Kurzemes augšgala senči”.
- STRADIŅŠ PAULS** (*1896 – †1958) Ārsts, akadēmiķis. Veica pētījumus ķirurģijā, onkoloģijā, medicīnas vēsturē. Vadīja republikas klīnisko slimnīcu (1931.–1947.), nodibināja un vadīja vairākas nozīmīgas medicīnas iestādes.
- TOMA VELTA** (*1912 – †1999) Dzejniece. Vairākos dzejas un prozas darbos attēlojusi sēļu novadu – Augšzemi.
- VECUMNIECE VENTA** (*1927.3.12.) Režisore, aktrise. Kādu laiku vadīja Jēkabpils Tautas teātri.
- VESELIS JĀNIS** (*1896 – †1962) Rakstnieks. Jēkabpili un Krustpili vēsturiskā skatījumā attēlojis darbos „Dievu gulta”, „Eņģelis Ufirs”.

Jēkabpili dzimuši un ar šīs pilsētas vārdu aizgājuši pasaulē

AIVARS JURIS
(*1941.17.06.)

Profesors, bioloģijas doktors, Latvijas Fiziologu biedrības priekšsēdētājs, LZA zinātniskās padomes loceklis.

ARNE ILZE
(*1953.19.08.)

Komponiste, pianiste. Komponējusi gan lielas formas skaņdarbus, gan daudzus vokālus ciklus un skaņdarbus koriem. Tiek raksturota kā ar lielu tēlainību apveltīta māksliniece filosofe, kurai ir spilgta laikmeta un formas izjūta.

BĀLIŅA NATĀLIJA
(*1925.26.07.)

Torakālās ķirurģijas nodaļas vadītāja P. Stradiņa kliniskajā slimnīcā (1960.–1981.). Līdzautore grāmatai „Praktiskā pulmonoloģija”. Apbalvota (1996.) ar Triju Zvaigžņu ordeni.

BEĶERE INGUNA
(*1965.19.02.)

Filoloģijas doktore, literatūrkritiķe, tulkotāja no angļu un japāņu valodas.

BIĻINSKIS IVARS
(*1934.23.10.)

Elektronikas un datorzinātņu institūta direktors, habilitēts doktors, LZA īstenais loceklis (1990.). Apbalvots (1997.) ar Triju Zvaigžņu ordeni.

GRAURS IGORS
(*1953.17.12.)

Firmas „Tranzitinfo” prezidents.

GRĀVERS AIGARS
(*1961.12.08.)

Mūziķis. Pirmo muzikālo pieredzi guva Jāņa Ukra vadītajā ansambli „Vidusskolēni”. Populārā ansambļa „Jumprava” solists, piedalījies Z. Liepiņa rokoperā „Lāčplēsis”, izdevis vairākus albumus (pēdējais – „Rama Dance”).

GREISELIS ALFRĒDS
(*1939.1.06.)

Jelgavas pilsētas domes priekšsēdētājs.

KĻAVIŅA ELITA
(dzim. Dobulāne, *1966.3.11.)

Aktrise, žurnāliste. Strādā Rīgas Jaunajā teātrī. Divās latviešu mākslas filmās tēlojusi galveno lomu: „Mērnieku laikos” – Lieni, „Pa ceļam aizejot” – Ilgu.

LEJNIECE SANDRA
(dzim. Beķere, *1963.26.11.)

Medicīnas zinātņu doktore, docente. Valsts hematoloģijas centra vadītāja.

LEMBERGS AIVARS
(*1953.26.09.)

Latvijas Tranzitbiznesa asociācijas prezidents, Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājs. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

ROBEŽNIEKS ARTIS
(*1970.30.12.)

Dailis teātra aktieris. Atveidojis nozīmīgas lomas vairākās teātra izrādēs, TV un kino. 2001. gadā izvirzīts Latvijas teātra balvai nominācijā „Labākais otrā plāna aktieris”.

VIESE SAULCERĪTE
(*1932.2.08.)

Literatūrzinātniece, rakstniece. Nopelniem bagātā kultūras darbiniece. Iespaidus par Jēkabpili atainojusi autobiogrāfiskā grāmatā „Raganiezis”. Apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pilsētas vadītāji dažādos laikmetos

Birģermeistari: Orehovičs – 1680., Samusevičs – 1692., Šimanovskis – 1696., Borovskis – 1774., pilsētas vecākais Kristofs Šponholcs – 1792. (Gada skaitļi aptuveni)

1765. gadā pilsētas galva – ANTONS PROTASEVIČS

1796. gadā birģermeistars – HELVIGS

1880. gadā pilsētas galva – H. HEINCS

No 1891. līdz 1915. gadam pilsētas galva provizors K. OSTERHOFS

Pirmās brīvvalsts laikā:

Pilsētas galvas:

NIKOLAJS OĻŠEVSKIS (1919.–1922.)

JĀNIS SIERIŅŠ (1922.)

HERMANIS MĀRTINSONS (1922.–1925., 1928.–1931.)

JĀNIS VIESJĀNIS (1925.–1928.)

KĀRLIS LAMBERTS (1931.–1935.)

TEODORS ERMANSONS (1935.–1940.)

Pilsētas domes priekšsēdētāji:

PĒTERIS LUKSTIŅŠ (1919.–1922.)

PĒTERIS MINKĒVIČS (1922.–1928., 1928.–1931.)

ROBERTS JĀKOBSONS (1928.16.04. – 5.11.)

JĀNIS PĒTERSONS (1931.–1934.)

Pilsētas galvas pēc Latvijas okupācijas:

M. LIEPIŅŠ (1940.), DĀVIDS MORGENS (1941.)

birģermeistars KURTS GRABOVSKIS (1941.–1944.)

Pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētāji padomju laikā (1944.–1990.):

PILĀTS, KĀRLIS TREIJS, DĀVIDS MORGENS, KONDRATIJS FORMAKOVS, GRIGORIJS SAVOŅEVIČS, IVANS PAVLOVS, PĒTERIS SLIŠĀNS, PĒTERIS VEIKŠINS, VITĀLIJS KOKINS, VILNIS BUKS, ANTONS BARANOVSKIS, IVANS LOGAČOVŠ, ANNA KNODZE, AIVARS EGLĪTIS.

Pēc neatkarības atgūšanas:

Pilsētas padomes priekšsēdētājs: VILIS DĀBOLS (1990.–1994.)

Pilsētas domes priekšsēdētāji: LAIMA MILTŪZE (1994–1997.),

LEONĪDS SALCEVIČS (1997. – turpina strādāt)

Jēkabpils pilsētas domes sastāvs

Tāds ir stāstījums

Jēkabpils pilsētas domes pēdējā
sasaukuma deputāti

Skats uz pilsētas Domes ēku

Vienpadsmit domes deputāti ievēlēti 2001. gada martā no septiņām politiskajām partijām uz četriem gadiem. Deputāti darbojas Finanšu, Sociālo lietu un veselības aizsardzības un Kultūras, izglītības, sporta un jaunatnes lietu komitejā, kā arī vada daudzas komisijas un konsultatīvās padomes.

No kreisās: Mārtiņš Rupmejs, Alberts Barkāns (domes priekšsēdētāja vietnieks), Juris Tužikovs, Sandra Ziediņa (domes priekšsēdētāja vietniece), Leonīds Salcevičs (domes priekšsēdētājs), Zigmunds Zemzars, Bronislavs Ivanovskis, Uldis Urtāns, Dainis Dzēvītis, Skaidrite Vilciņa un Vladimirs Ždanoks.

Atlasot fotomateriālu grāmatas
ilustrēšanai. No kreisās: Arvids Ozoliņš,
Lūcija Ķuzāne, Ilga Cimbule, Jānis
Amats, Skaidrīte Gailīte, Leonīds
Salcevičs, Aina Laivīniece, Dace
Lukšēvica un Daiga Kalniņa

par divu pilsētu visai atšķirīgajiem attīstības ceļiem. Par kopā saplūšanu. Par cilvēkiem, kas atbilstoši savam laikmetam un iespējām veidojuši pilsētas likteni.

Šī grāmata ir tikai neliels atskats uz pagātņi. Mirkļis no tagadnes. Kāda būs nākotne? Par to mēs varam ne tikai sapņot. To mēs spējam veidot paši. Ar savu attieksmi pret darbu un mācībām. Pret līdzās esošo cilvēku.

Ar cerību un ticību pilsētas un tās ļaužu gaišākai nākotnei no jums atvadās grāmatas veidotāji:

SKAIDRĪTE GAILĪTE,

rakstniece un publiciste, dzimusi Jēkabpili:

Lai gan bija iecerēti citi darbi, pagājušajā rudenī tos vajadzēja atlikt malā un pusgadu visus spēkus veltīt šīs grāmatas tapšanai. Esmu pieradusi pie šādām „likteņa spēlēm”, jo daudzkārt manā vietā it kā izlemj kāds cits. Jaunībā vairākkārt centos šo pilsētu atstāt, taču Augstāka vara mani atkal un atkal atveda atpakaļ. Jau sen esmu sapratusi, ka te man ir jāpaliek un, cik vien laika būs atvēlēts, jākalpo šai pilsētai un tās ļaudīm, jo šeit esmu saņēmusi tik daudz mīlestības un cieņas apliecinājumu. Mana vieta uz mūžu – smilšainā Daugavas krastā pie vizošā ūdens plūduma...

LŪCIJA ĶUZĀNE,

skolotāja, rakstniece:

Lai pēc pamatskolas iegūtu tālāku izglītību, no kādiem 30 pagastiem manas paudzes jaunieši traucās uz Jēkabpili. Es arī. Te bija pirmā augstākā kalna virsotne, no kuras var ieraudzīt Pasaules okeānu. Tā sanāca, ka šajā pilsētā aizvadīti 57 dzīves gadi. Liktenis man bijis labvēlīgs, jo viss ir iegūts, izdzīvots. Sarūgtinājumi? Kur nu bez tiem! Bet tāda ir dzīve.

DACE LUKŠĒVICA,

arhitekta, Vēstures muzeja galvenā speciāliste:

Neesmu dzimusi Jēkabpilī, bet esmu te uzaugusi. Studējot arhitektūru RPI Arhitektūras – celtniecības fakultātē, vēl nezināju, ka mani vairāk interesēs ēkas, kuras jau uzcēlis kāds cits, un – jo tās vecākas, jo pievilcīgākas. Nezināju, ka atgriezīšos šajā mazpilsētā, kura mani jaunībā nemaz nevilināja, ka savas domas un idejas mēģināšu izteikt ne tikai zīmējumos un rasējumos, bet arī rakstos.

AINA LAIVINIECE,

masu pasākumu režisore:

Esmu dzimusi un augusi vienā Daugavas krastā, mācījusies otrā. Mana darba dzīve – vairāk nekā 30 gadi – saistās ar darbu kultūras iestādēs. Savas idejas, enerģiju, zināšanas, brīvo laiku un patiesībā jau visu mūžu esmu atdevusi šai pilsētai.

DAIGA KALNIŅA,

žurnāliste, fotomāksliniece:

Latvijas augstieņu galvaspilsētā Ērgļos dzimušai vidzemnieci pirms 16 gadiem nokļūšana triju novadu krustcelēs – Jēkabpilī – bija tik saistoša, ka jau vairāk nekā 10 gadus tveru gan pēc pildspalvas, gan fotokameras, lai stāstītu par Daugavas krastu cilvēku dziļumu, likteņu krustcelēm, notikumiem. Bet noslēpumainie, savādi dievišķie iedvesmas mirkļi pulcējas fotoizstādēs, iekļūst bukletos, grāmatās un arī šajā – par Jēkabpili.

ILGA CIMBULE,

pilsētas domes kultūras darba koordinatore:

Kaut arī esmu dzimusi Jēkabpilī, tikai pēdējos trīs dzīves un darba gadus aizvadu te. Savas zināšanas un prasmis cenšos pielietot pilsētas kultūrvides veidošanā. Tas nav viegli, taču apkārt ir tik daudz radošu, labestīgu un atsaucīgu cilvēku, kas dod enerģiju darboties. Domāju, ka šī grāmata jēkabpiliešiem palīdzēs apzināt savu identitāti un viesīs viņos lepnumu par tiem cilvēkiem, kuri gadsimtu gaitā veidojuši, aizstāvējuši un cēlušī savu pilsētu.

ARVĪDS OZOLIŅŠ,

ģeogrāfijas skolotājs, bibliotekārs:

Jēkabpilī dzīvoju no 1922. gada. Pazīstu katru māju, koku, bruņakmeni... un kur nu vēl cilvēkus! Daudzus gadus kā gids sagaidīju Jēkabpils viesus un centos viņiem parādīt savas pilsētas īpatno skaistumu.

JĀNIS AMATS,

krustpiliētis, vēstures zinātnieks un pētnieks:

Laimīgs gadījums manam vecvecvectēvam Jurim 19. gs. sākumā, apstrādājot zemi Korfu muižā, ļāva izrakt naudas podu, nodibināt ģimeni un iegūt Zilānu Palejniekus par dzimtas šūpuli. Manas dzīves pirmie gadi pagāja Krustpils pilī, jo tēvs dienēja Latgales artilērijas pulkā. Tā ka esmu krustpiliētis jau nezin kurā paaudzē.

Nu būs 20 gadi, kopš kļuvu par rajona kultūras pieminekļu aizsardzības inspektoru, un tikpat ilgi šis „amats” ir arī mans dzīvesveids. Topot grāmatai par Jēkabpili, vajadzēja likt lietā uzkrāto informāciju par pilsētas vēsturi un tās ļaudīm. Tas, ka vienā grāmatā nācās savienot divu pilsētu gadsimtiem garo dzīves stāstu, mūs, grāmatas veidotājus, iespieda tikpat kā Prokrusta gultā – arī manu grāmatai sagatavoto „pienesumu” nācās daudzkārt isināt. Ceru, ka jēkabpilieši un krustpilieši to uzņems saprotoši.

JĒKABPILS

0 200 400 600 m

Saturs

Ievads	5
Kultūrvēstures pieminekļi	9
Senatne. No 13. līdz 19. gadsimtam	17
Klāt 20. gadsimts!	31
Pirmās brīvvalsts laiks	36
Pusgadsimts zem sirpja un āmura zīmes	49
Atmodas laiks	68
21. gadu simtenī	75
Uzņēmējdarbība	76
Medicīniskā aprūpe	90
Skolu dzīve	92
Reliģiskās konfesijas	98
Pilsētas parki un dārzi	105
Kultūrizglītības un mākslas iestādes	109
Mākslinieciskā pašdarbība un izklaide	115
Nevalstiskās organizācijas	123
Sports un aktīvā atpūta	126
Mūsu draugi pasaulē	128
Mēs viņus pazīstam	135
Jēkabpils un Daugava fotoredzējumos	161

Uzziņas avoti

Latvijas Valsts vēstures arhīvs, vēsturnieka Arnolda Štokmaņa atstātais mantojums, Jēkabpils Vēstures muzeja fondi, Nacionālās bibliotēkas Reto rokrakstu nodaļa, Jēkabpils zonālais Valsts arhīvs, Jēkabpils galvenās un pilsētas bibliotēkas kartotēkas, Jāņa Amata, Lūcijas Ķuzānes, Arvīda Ozoliņa un Ērika Kaļupnieka personiskā arhīva materiāli un daudzu citu jēkabpiliešu atmiņu pieraksti.

Sikāka informācija par uzziņas avotiem ir redkolēģijas rīcībā.

Izmantoti fotomateriāli no Nacionālās bibliotēkas Reto rokrakstu nodaļas, Jēkabpils Vēstures muzeja, skolu, iestāžu, laikrakstu redakciju un ģimeņu arhīviem.

Jēkabpils noskaņās

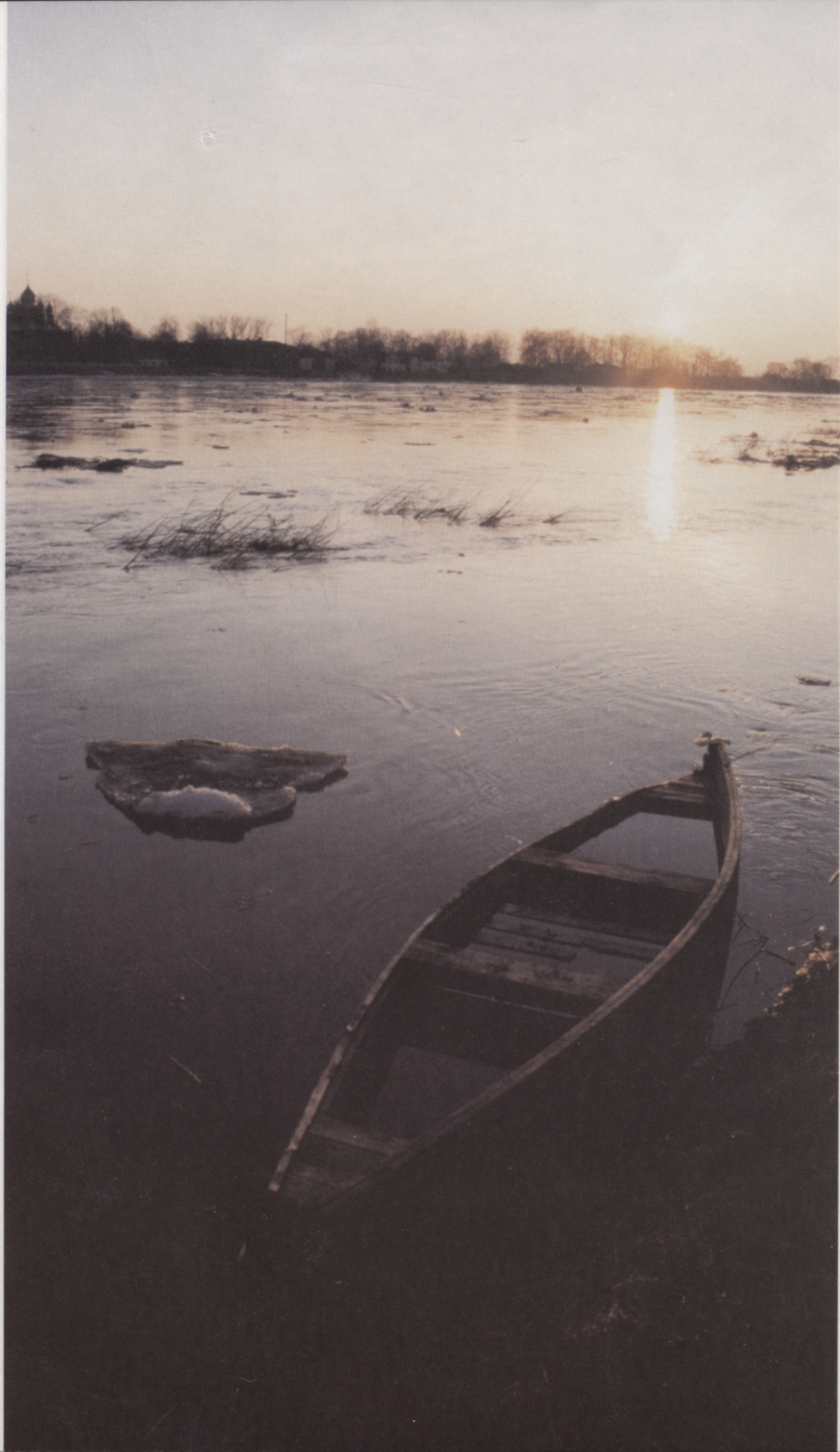

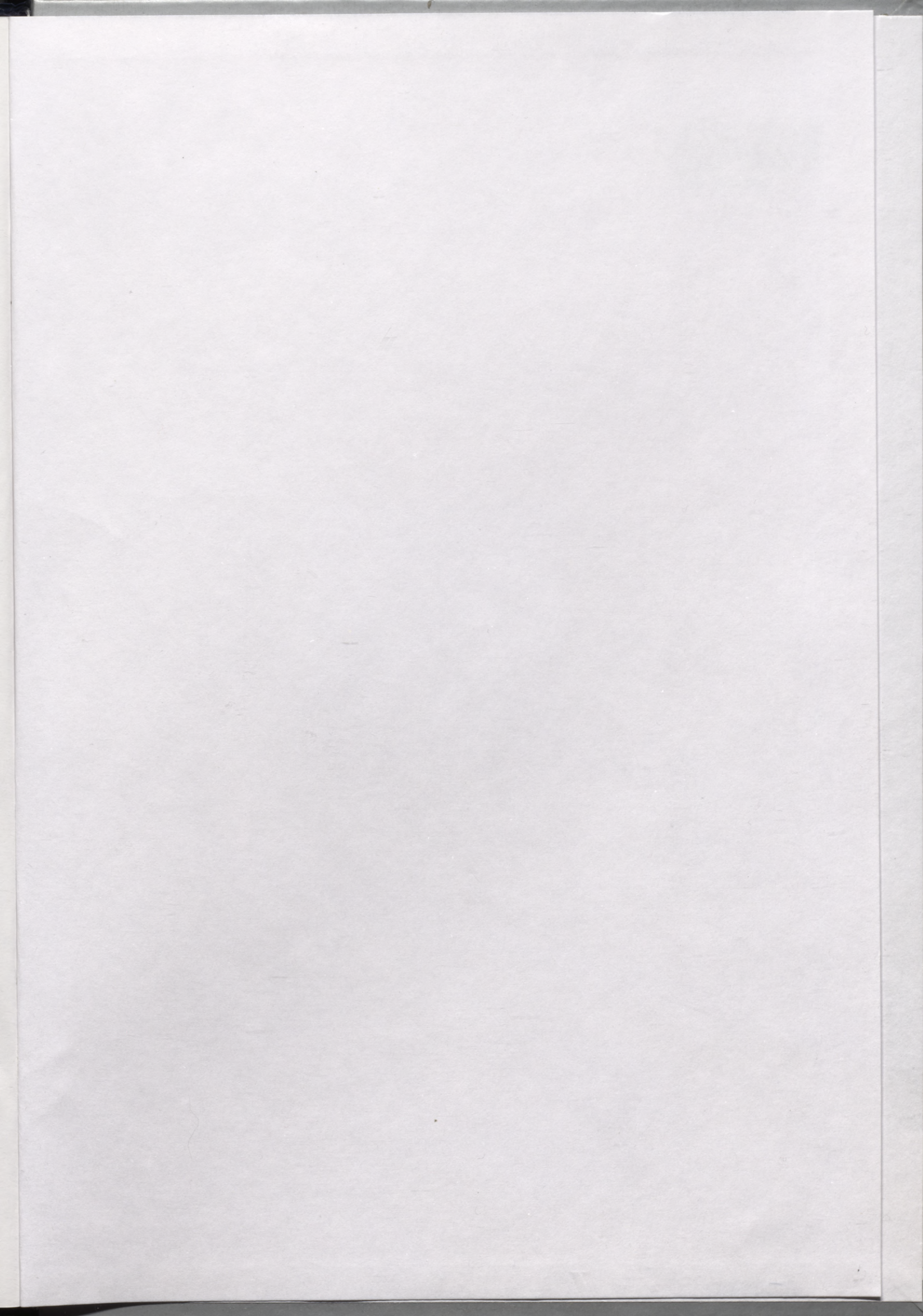

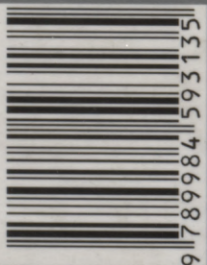
7, - 65

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302046865

2002-7
17

Jēkabpils